Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

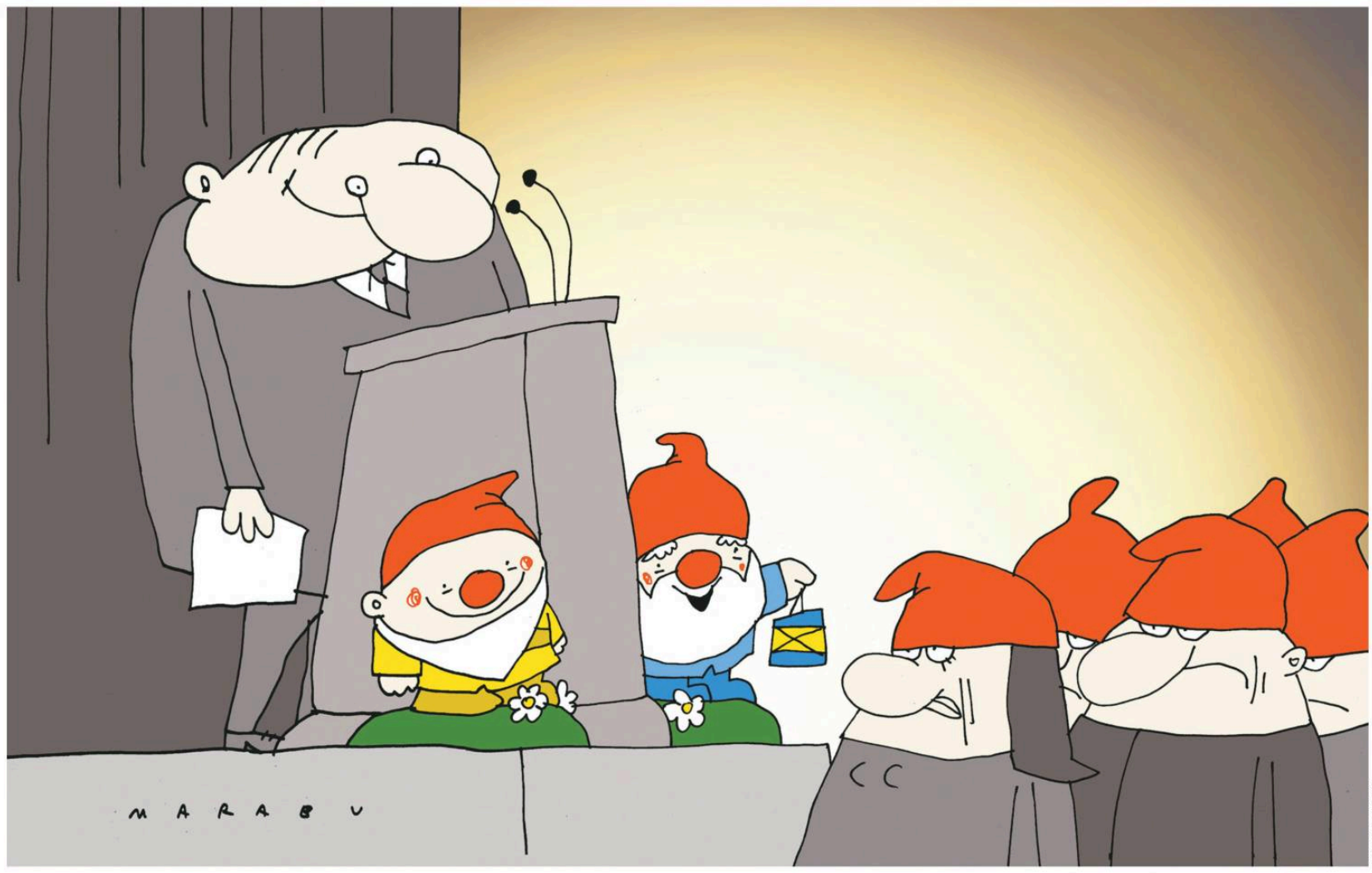

MARABU RAJZA

A politikai giccsről

MARKÓ BÉLA

Hazafias gyerekkorom volt nekem is, mint minden velem egyidős kisfiúnak és kislánynak az ötvenes években. A magyarra is lefordított román himnusszal kezdődtek az elemista olvasókönyvek: „Áldunk, büszke Románia, szép honi föld”. A román nyelvkönyv első leckéjének is az volt a címe, hogy: Patria noastră este frumoasă. Tehát: Szép a mi hazánk. Mivel kötelező tárgy volt ötödik osztálytól az orosz, természetesen az első fontos mondat a tankönyvben valahogy így hangzott: Násá rogyiná krászivájá. Oroszul is szép volt a hazánk. Latint is tanultunk kilencedik osztálytól a hatvanas években, és mondanom sem kell, latinul is megtudhattuk ugyanazt: Patria nostra pulchra est. Ha már ennyi nyelven dicsérték nekünk a haza szépségét, ki merte volna vitatni ezt akkoriban? Csak valamivel később töprengtünk el azon, hogy rendben van, szép a haza, de valójában melyik is? Egész Románia? Vagy csak Erdély? Esetleg Magyarország? Bár Magyarországra sohasem hazaként, nem is anyaországként gondoltunk, hanem valamiféle elvesztett, de egyszer talán még visszanyerhető édenkertként.

Keserves dilemma ez annak, akit kisebbségi sorsra ítéltek, én sem az „itt a haza, hol a haza” kérdését akarom most megválaszolni, mert ebbe már sokaknak beletört a bicskája. Legfeljebb azt tudnám megmondani, hogy szerintem hol is lehetne, milyen is lehetne majdan a haza. Ezúttal viszont a kisajátításról szeretnék beszélni, nem először egyébként. A szavak kisajátításáról. A nyelv elrablásáról. Itt van például az a szó, hogy patrióta. Döbbenten látom, hogy nem sok van hátra, és ezt is törülnöm kell a szótáramból, mint egykor a hazát. Majd előbb-utóbb azt is, hogy kultúra. Vagy művészet. És így tovább. Hiszen a gyerekkori hazadömping után meglehetősen sok időnek kellett eltelnie, amíg egyáltalán írhattunk vagy beszélhettünk arról, hogy nem többlet, hanem hiány van mifelénk hazából. Mint ahogy sokáig üres maradt nekem ez az idegen szóból magyarrá lett, szívhez szóló kifejezés is, hogy: patrióta. Illyés Gyula szerettette meg végül velem, amikor úgy fogalmazott, hogy a patrióta jogot véd, a nacionalista jogot sért. Aztán lassan-lassan eltűnt ennek a meghatározásnak a pátosza is azzal, hogy olyanok döngetik a mellüket patriótaként, akik csupán nacionalisták, nem igazi hazafiak. Sem itt, sem ott. Sem Romániában, sem Magyarországon. Meg aztán még azelőtt, réges-régen tulajdonképpen, a Ceaușescu-diktatúrában, a giccsparádék, a grandiózus tömegfelvonulások korában éppen az tűnt el az életünkből, amit lépten-nyomon ránk akartak erőltetni: a pátosz. Csak egy-egy vicc vagy tisztító erejű, nevettető poén maradt abból a fennkölt eszméből, hogy patrióta. Ami mellesleg románul is: patriot.

Tapasztalatunk szerint a zsarnokság legbiztosabb fokmérője a viccek elszaporodása. Amikor már az igazi irodalom is az asztalfiókban vár jobb időkre, a szájról szájra adott viccek tartják ébren a reményt. Azt hiszem, semmitől nem félnek jobban a diktátorok, mint a nevetéstől. A végén már a viccről is vicc született azokban az években. Valahogy így: viccverseny van Bukarestben, részt vesz János bácsi is. Még hazatérése előtt híre megy a faluban, hogy második díjat kapott. A fél falu kimegy a fogadására az állomásra. Megérkezik, gratulálnak neki, kérdezik, mit kapott a második díjért, János bácsi? Én egy színes televíziót. Ez igen! És az első díjas mit kapott? Hát ő bizony három évet. Vicc lett a patriotizmusból is a rendszerváltás előtt, a hatalom által kisajátított, cukormázzal leöntött kifejezést úgymond visszavette a nép. Ugyanis akkoriban a hentesüzletekben szinte semmit sem lehetett már kapni, exportáltak minden sertés-, marha- és baromfihúst. Amit csak lehetett. Önállósulni próbált a Ceaușescu-rezsim, erőltetett ütemben visszafizetni az államadósságot, és autarchikus gazdaságot kialakítani. Nem volt élelmiszer, nem volt meleg víz, nem volt fűtés sem sokszor. Nem volt üzemanyag, egyik vasárnap a páros, másik vasárnap a páratlan rendszámú gépkocsik közlekedhettek. A hentesnél a pult mögött többnyire csak disznókörmök lógtak a kampókon sorban, úgy látszik, ezt az egyet nem sikerült eladni külföldön. Így aztán megszületett a kérdés, és szájról szájra terjedt: hogy hívják a disznókörmöt Romániában? A válasz: patriótáknak. Hazafiak, akik nem voltak hajlandók elmenni az országból. Pedig akkor már ment majdnem mindenki, ha tehette.

Sorolhatnám még, miképpen veszítettük el egymás után sok fontos szavunkat, de azt hiszem, ez a példa is eléggé beszédes. Mi tagadás, szorongva figyelem, hogy ez nemcsak a múlt, hanem itt-ott már ismét a jelen, és ha nem vigyázunk, a jövő is. Szörnyű, amikor eloroznak tőled egy-egy szót. Magyarázkodnod kell, ha éppen használod valamelyiket. Például azt, hogy nemzet. Vagy azt, hogy magyar. Mert állítólag nem mindenki tartozik a nemzethez, csak aki szolgálja az éppen regnáló ideológiát. És nem is mindenki magyar, aki magyarnak tartja magát. Ismét a nyelvújítás korát éljük. Pontosabban annak paródiáját. Valamikor a kilencvenes években Romániában törvénnyel tiltotta meg a parlament, hogy a pártok kampánycélokra használják a nemzeti színeket. Nemcsak a román trikolórra, hanem más nemzeti lobogók színeire is vonatkozott ez. Úgy éreztük akkor, hogy mindez tulajdonképpen ellenünk irányul, hiszen több évtizedes tiltás után fontos törekvésünk volt a piros-fehér-zöld akadálytalan használata, és mi tagadás, bár sok minden változott azóta, a zászlóhasználat még ma is állandó konfliktusforrás. Viszont utólag nézve az a bizonyos törvénycikkely nem sok eredménnyel ugyan, de egy valóban megszívlelendő játékszabályt próbált bevezetni: egyetlen politikai párt se sajátíthassa ki a nemzeti érzelmeket, és ne élhessen vissza velük választási célokkal. Fogalmam sincs, érvényben van-e még ez a kampányszabály, de akár igen, akár nem, nyilván nem politikai, hanem morális kérdésről van szó, és szamárság azt képzelni, hogy ezt törvénybe lehet foglalni. Törvény arról, hogy ki az igazi magyar vagy román? Ki az igazi patrióta? Alkotmányba foglalni a haza fogalmát? Vagy azt, hogy mi a nemzet? Nyilván semmi értelme. Ezzel szemben talán be kellene írni minden etikai kódexbe, hogy a szótár mindenkié.

A politikai pártok megpróbálhatják egyik vagy másik ideológiát kisajátítani. Néha sikerül, máskor nem. Erről is szól a politika. Viszont közös társadalmi, nemzeti vagy éppenséggel európai értékeket einstandolni nem lehet. Illetve lehet, de ez már másról szól, nem programok versenyeztetéséről. Az én nemzedékem a koreai típusú ünnepségektől, grandiózus fáklyásmenetektől, katonai parádéktól, díszfelvonulásoktól megcsömörölve érkezett el a rendszerváltásig, és ma is érzékenyek vagyunk arra a hazug kommunikációra, amely a színekből csak a rózsaszínt, az év napjaiból csak az ünnepeket veszi számításba. Úgy tűnik, ma a hatalommegtartás legfontosabb eszköze ismét a szemantika. Ha mi diktáljuk a szavak jelentését, nem csupán a nyelv lehet a miénk, hanem a választók szimpátiája is. Így van ez az új EP-frakcióval, amelynek hangzatos elnevezése Patrióták Európáért. Ami ugye azt sejteti, hogy csakis az a patrióta, aki beáll ebbe a frakcióba. Az RMDSZ, majd a Fidesz egykori európai parlamenti képviselője, Tőkés László, aki annak idején EP-alelnök is volt az Európai Néppárt színeiben, nemrég Tusnádfürdőn meg is biztatta az RMDSZ politikusait, hogy a magyarországi kormánypártokhoz igazodva álljanak át mielőbb, és legyenek patrióták. Micsoda giccs ez is, gondoltam akkor: patrióták pátria nélkül. Legalábbis még mindig tisztázatlan, hogy mit vallunk mi hazánknak. Egyelőre patrióták nehezen, legfeljebb lokálpatrióták lehetünk teljes meggyőződéssel. De a lényeg mindenképpen az, hogy jó helyen van az erdélyi magyar képviselet ott, ahol van immár harmincegy éve, ha az Európai Néppárt egyik elődjét, az Európai Demokrata Uniót (EDU) is beleszámítom. Igen, beismerem, 1993 tavaszán győzött meg engem Antall József miniszterelnök egy négyszemközti beszélgetésen, hogy lépjünk be, segíteni fog nekünk az EDU budapesti kongresszusán szeptemberben. Kételyeim voltak, nem akartam elkötelezni az erdélyi magyar politikát egy bizonyos ideológia mellett. Ő viszont nagyon pragmatikusan azzal érvelt, hogy ez egy viszonylag középen álló, nem egyetlen ideológiájú, bár persze inkább konzervatív szövetség, és mindenképpen szükségünk van arra, hogy erősebb legyen a hangunk Európában.

FOLYTATÁS A 2. OLDALON ➔

KENTAURBESZÉD

Egy lázadás margójára

Kereszty András arcéléhez

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Kereszty András könnyedsége, felszabadultsága mellett kemény, nehézsúlyú ember volt

GYŐRI SÁNDOR

Mint az összes megemlékezés, én is megerősíthetem, hogy Kereszty András eredeti egyéniség, úgy is fogalmazhatnék: jelenség volt. Egyik nekrológja a laza szóval jellemezte; érzésem szerint szerencsésebb, ha természetesen könnyednek nevezzük őt. Jelen írásom célja, hogy természetének ismert könnyedsége, felszabadultsága mellett azt is felvillantsam: jellemében és gerincében kemény, nehézsúlyú ember volt.

1982 júniusának második hetében én voltam az ügyeletes külpolitikai szerkesztő Bandival közös munkahelyünkön, a Népszabadság szerkesztőségében. Feladatom volt, mint slapajnak, összetoldozni a másnap megjelenő lap külpolitikai oldalait, Bandi pedig mint ügyeletes rovatvezető, ellenőrizni és biztosítani volt hivatott, hogy a hírfolyam még véletlenül se öntsön ki a párthűség medréből. Egyetlen kedélyborzongató világesemény adódott azon a héten: a fellángoló palesztin terrorizmus nyomán az izraeli hadsereg bevonult Libanonba, s kisvártatva már Bejrútnál, a fővárosnál járt. Izrael a korabeli szovjet és szocialista külpolitika feltörhetetlen „kemény diójának” számított. Valósággal négyszögesíteni kellett a kört: Izraelt úgy kellett a mélyenszántó antiimperializmus szellemében elítélni, hogy az valami csodával határos módon ne csússzon át a Kelet-Európában őshonos, csendben burjánzó antiszemitizmusba. Utólag visszatekintve ez a bűvészmutatvány rendre, táborszinten megbukott.

Lapunk saját tudósítót tartott Bejrútban, habár ez korántsem volt magától értetődő. Azokban a végzetes napokban – fura és kísérteties hasonlóság a mával – Bejrútra szegeződött a világ figyelme. Izrael a pészah utáni első nagy vallási ünnepére, a szellemi-lelki megújulást ígérő sávuotra készült, miközben hadserege már a libanoni fővárost ostromolta a palesztin terrorizmussal szembeni, a jelek szerint csüggesztően reménytelen küzdelmében. Kollégánk a korabeli politikai paraméterek síkján szedte csokorba a napi történéseket, majd talán saját fizikai félelmétől is vezéreltetve leadott egy 15-20 soros glosszát. Hogy rendelték-e, vagy magától származott az ötlet, nem tudom. Addig a glossza többnyire az amerikai imperializmus aktuális gazetteinek a kipellengérezésére szolgáló műfaj volt. Most bérenceinek egyike, Izrael került górcső alá.

15-20 sor a 2. oldalon, jobbra fent, keretben, kurzívval, az oldal egészétől eltérő betűtípussal szedve nyomdatechnikai csemege volt, amely mágnesként vonzotta a külvilág iránt érdeklődő olvasót. Tartalmilag nem hágta át a végletekig lecsupaszított, leegyszerűsített szocialista tájékoztatáspolitika és az illendőség határait, eltekintve a zárógondolattól. Ez így hangzott: ilyen brutalitással jár el az izraeli haderő országuk legnagyobb vallási ünnepei egyikének előestéjén. Mit csinál akkor a hétköznapokon? Minthogy az ábrázolás lineárisan egysíkúra sikeredett, hiányzott az ok-okozati összefüggések korrekt láncolata, úgy festett a glossza alapján: Izrael hadseregének kedve támadt gyilkolni, s evégből átrándult Libanonba. Mint a szerkesztési folyamat legalján lévő, tettem egy óvatos kísérletet, hogy rovatvezetőmet meggyőzzem: a dolgozó magyar nép ennél analitikusabb, árnyaltabb világmagyarázatot érdemel. Mindhiába! Aláírta, továbbadtam, következett az olvasószerkesztő, majd a szerkesztőségi titkár, s végül a főszerkesztő-helyettes gépies áldásával a folyamat lezárult, a glossza az őt megillető nemes helyre került.

S innen indul Kereszty Bandi története. 21 óra 45-kor, negyedórával a vidéki lap zárása előtt Bandi mint ügyeletes külpolitikai rovatvezető berobbant a deszkbe, a Népszabadság szerkesztőszobájába, s felülmúlhatatlan vitalitásával, életörömével nekiesett az őt érintő oldalak átfutásának. Még olvasás közben is anekdotázott. Amíg a glosszát meg nem pillantotta...

– Hogy a francba került be ez a förmedvény a lapba? – kérdezte elsötétült tekintettel.

Próbáltam lecsillapítani, mondván, az összes szerkesztői szellemóriás látta, elfogadta és jóváhagyta. Dühe azonban minden szavammal fokozódott: – Kit érdekel ez – folytatta –, ez így egy antiszemita mocsokság, vagy másképp: f.f. Néztem rá, mint borjú az új kapura: – Mi az az f.f.? – F.f., azaz fasiszta fos – süvöltötte.

Eltűnődtem egy pillanatra az élet furcsaságán. Íme, itt van ez az impulzív öntörvényű óriás, akit szinte semmi sem köt Izrael népéhez, nem terheli a holokauszt örökségének végtelen gyötrelme és átka, mégis, hogy a költőt idézzem: ő igyekszik helyretolni a vészesen kizökkent időt.

Aki dolgozott a Népszabadságnál, avagy a pártállami idők bármelyik napilapjánál, az hajszálpontosan tudhatta, hogy a vidéki lapzárta technikai okokból olyan tabunak számított, mint egy indiainak a szent tehén. Dermedten ennyit szóltam csupán: – Bandi, ez fizikai képtelenség, mindjárt 10 óra, két, legfeljebb három percen belül indul a lapgyártás. Legalább vidékre menjen így, Pestre kicseréljük.

Agyát azonban elöntötte a vér, levegő után kapkodott, s szó nélkül faképnél hagyva lerohant az egy emelettel lejjebb üzemelő Szikra Nyomda nagytermébe. Odalent a maga dolgos rendjében minden készen állt a magasnyomású gépek indítására, a vidéki 400 ezer példány lefuttatására. Bandi azonban ekkor már őrjöngve odament a mettőrhöz, s ráordított, hogy azonnal nyissa ki a paginát, a kiszedett oldalt lezáró fémkeretet. Nyomdavezetőnk pedáns, szabálykövető emberként azonnal tiltakozni próbált, a mettőr azonban megrettent, hogy a Bandiban feszülő iszonyú indulat tettlegességbe csaphat át, és kinyitotta a paginát. Amúgy is, ő tudja, mit csinál! Ekkor Bandi az összecsődült, elképedt nyomdászok tömege előtt kitépte a kurzív egyhasábos ólomsorait, s hirtelen mozdulattal odaszórta a kéziszedők munkapadja elé. Nos, ilyen fordulatot a szocialista lapkészítés álmos, szürke hétköznapjain edződött nyomda még nem élt át. Bandi pedig az indulattól fűtve rám kiabált: – Ha nem hozol le öt percen belül egy tizenöt soros anyagot, bármi vackot, a nyomda előtt verem szét a fejed!

Kétségkívül serkentőleg hatott, hogy nem kínálkozott választási lehetőségem. Percek múltán vittem az egyhasábost, sietve kiszedték, behelyezték az elárvult nyomdai üregbe... Természetesen elúszott a lap. Másnap gyomorgörcsre emlékeztető rossz érzéssel mentem be, számítva rá, hogy kezdődik a kínvallatás, a keresztre feszítés, ami a lapúsztatás velejárója. Ám láss csodát, valószerűtlen csend és nyugalom, már-már idilli béke fogadott. Akár azt is hihettem volna, hogy a sportrovatba tévedtem. Bandi épp bent tárgyalt rovatvezetőnkkel, az ajtót nem zárta be maga után, s kihallatszott érces, kemény hangja, ahogy mindig is beszélt. Harsányan, de ezúttal tárgyilagos higgadtsággal, szavait iróniával fűszerezve azt kérdezte: – Mi baja volt annak idején a nyilasokkal, miért harcolt ellenük, ha ennek a glosszának szabad utat engedett?

Majd kiviharzott a szobából, s ekkor belecsöppentem 22 népszabadságos évem legbizarrabb jelenetébe. Épp betoppant a rovatba az inkriminált főszerkesztő-helyettes, kicsiny, kopaszodó, örökké bizonytalan ember. Jött, hogy megvitassa rovatvezetőnkkel a lapúsztatás körülményeit, s közös álláspontot alakítsanak ki a szerkesztőbizottság üléséig. Bandi megpillantotta, s a rá jellemző zabolátlan improvizatív készséggel, hirtelen ötlettel nekiesett, vállánál fogva odaszögezte a rovat ormótlan zöld páncélszekrényéhez, s lassan elnyújtva ennyit mondott: – Szégyelld magad!

Miután a politikai hatalmasság kihámozta magát a szorításból, őt válaszra nem méltatva beosont rovatvezetőnk szobájába. Hosszasan, igen hosszasan diskuráltak. Bandit azonban nem érte bántódás. Hálával tartozom a sorsnak, hogy megismerhettem vibráló, formabontó egyéniségét, megtapasztalhattam bátorságát abban a korban, amelyben a legfőbb elvárás a néma igazodás volt.

A politikai giccsről

➔ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

MARKÓ BÉLA

Megegyeztünk, és miután ezt otthon, az RMDSZ országos vezetőségében is végigvitattuk, majd megszavaztuk, szeptemberben Helmut Kohl és Jacques Chirac támogatásával fel is vettek minket az EDU-ba. Kérhettük volna a felvételünket abban az időben még az EUCD-be, az Európai Kereszténydemokrata Unióba is, amely viszont csakis kereszténydemokrata szövetség volt, de ezt az RMDSZ liberális platformja határozottan ellenezte, és én nem erőltettem, mert egy etnikai pártnak csakis akkor van szerintem létjogosultsága – és jövője –, ha belső sokszínűségét megőrzi. Úgy vélem, ennek ma is így kellene lennie, de ahogy látom, újabban nem errefelé igyekszik az erdélyi magyar politika.

Apropó, giccs! Lehet giccs egy szó is. Egy vélemény. Egy politikai kampány. És még mennyi minden! Mekkora giccs volt 2021-ben a budapesti augusztus 20-i ünnepség! Nemzeti giccs. Patrióta giccs. Szégyenkezve néztem a televízióban, ahogy félmeztelen „gályarabok” vontatják kerekeken az irdatlan turulmadarat. Emese álmát ily módon megjeleníteni felért az idei párizsi olimpia megnyitójával, erotikus többértelműségében is. Mégis mekkora különbség! A turulmadárból giccs lett, míg a párizsi rendezvény egy zseniális performance volt mindenképpen. Nem patetikus tömegdemonstráció, hanem a művészetek városához méltó groteszk felvonulás. Hát tényleg nem vesszük észre, hogy így is fel lehet lépni mindenféle ízlésdiktatúra ellen? Hogy az Egyesült Államok több száz fős küldöttsége hatalmas hajóban siklik a Szajnán, és az egyik legkisebb ország, talán Benin alig négy-öt sportolóból álló delegációja egy kis csónakból integet vidáman? Nem sértetten, hanem derűsen. Azok a világ minden részéből összegyűlt sportolók többet értettek a művészetből, mint a sok felháborodott kommentelő. Ők talán még olvasták vagy látták Shakespeare-től a Szentivánéji álmot. Vagy ismerik Arisztophanészt. Esetleg Dantét. Mint ahogy bizonyosan nem tud minderről semmit az a kalotaszegi református lelkész, aki nyomdafestéket nem tűrő trágársággal mocskolta a megnyitót, és papi palástját felfröcskölve taposta sárba az egyik legfontosabb keresztény értéket, a toleranciát. Holott talán éppen ez akart lenni annak a párizsi napnak a legfőbb üzenete, hogy hajón vagy csónakon, sokfélék sokféleképpen, de egy irányba igyekszünk mindannyian. Nem ártott volna meghallani ezt az üzenetet.

Nem volt ez kifogástalan produkció persze, érződött rajta itt-ott az újítás lámpaláza. Ami például nem igazán tetszett nekem: az élő közvetítés zsúfoltsága, a helyszínek túl gyors váltogatása, a széttöredezett ritmus. De csak ennyi. Egyébként végre egy olyan olimpiai megnyitó, amely eltért az iskolai tornaünnepélyek rutinjától, és igazi karneváli kavargást produkált. Az is lehet, hogy sokan éppen ettől hökkentek meg. Háborús időkben, amikor a rakétákat is Patriotnak nevezik, a fékevesztett olimpiai jókedv akár baljóslatú is lehet. De hátha nem az! Hátha csak a művészet győzelme a giccs fölött. Avagy a szemantika felszabadítása. Végül is leginkább a patrióta Illyés Gyula hajdani Párizsát idézték számomra ezek a zuhogó esőben, áttetsző esernyők alatt is optimista fiatalok.

Kamala modern családja

CHARLES GATI

(Kövér Lászlónak)

Akik ritkán látják vagy hallják az amerikai Demokrata Párt elnökjelöltjét, csak azt veszik észre, hogy szinte állandóan nevet. Pesszimista európai szemmel kicsit furcsa ez. Egy ilyen tanult, intelligens nő, már-már 60 körül jár, megjárta az egész világot, de még mindig nem érti, hogy 1. megoldatlan, sőt megoldhatatlan problémák elé néz, és 2. legjobb esetben változatlan a helyzet, nem lesz rosszabb.

Kamala Harris azonban amerikai és optimista. Szülei elváltak, de túlélte. Apja – egy briliáns, baloldali közgazdász, jamaicai születésű, ma már nyugdíjas a Stanford Egyetemről – eltűnt az életéből. Anyja, aki 19 éves korában emigrált Indiából Kaliforniába, egyedül nevelte Kamalát és a húgát. Szigorú, konzervatív mama lehetett, szeretettel nevelte a lányokat, de nem volt engedékeny. Rajongott Amerikáért, de az akkori (és mostani) ultraliberális amerikai gyereknevelést nem tette magáévá.

Kamala már csaknem 50 éves volt, amikor először ment férjhez. Az első randevú történetét nemrég férje, Doug Emhoff mesélte el. Egy közös ismerős hozta őket össze, ő (mármint Doug) a megbeszélt időben telefonált, kicsit (nagyon?) szégyenlősen, nemigen tudta, mit illik ilyenkor mondani, annál is inkább, mert Kamala éppen nem volt a telefonnál, s így az ebéd-randevúra szóló meghívást Kamala telefonjába kellett kinyögnie. Ezt Doug most elmesélte a demokraták kongresszusán, és azt is, hogy neje megőrizte az üzenetet, beleértve a többszörös nyögést és zavaros szünetet – és azt is, hogy Kamala, nagy nevetések közepette, a házassági évfordulójukat minden évben azzal ünnepli meg, hogy lejátssza Doug „meghívóját” az első randevúra.

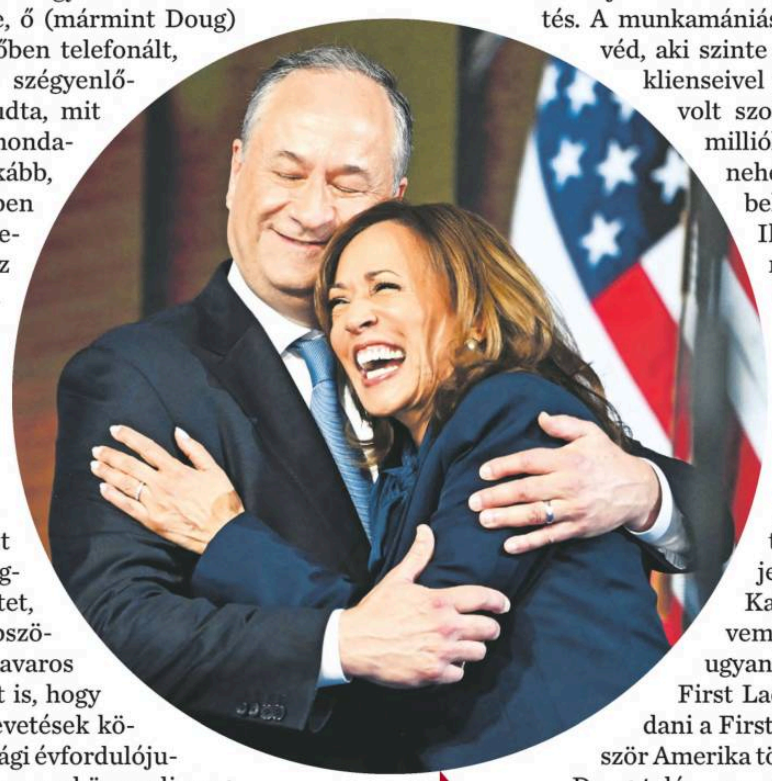

Kamala Harris és Doug Emhoff

FOTÓ: AFP

Doug Emhoff néhány éve (amikor Kamala alelnök lett) feladta sikeres karrierjét. Nem lehetett könnyű döntés. A munkamániás kaliforniai ügyvéd, aki szinte minden percét a klienseivel töltötte, és hozzá volt szokva ahhoz, hogy milliókat keres, nyilván nehezen illeszkedett bele új szerepébe. Illetve néhány év múlva elvállalt egy kis állást: hetente egyszer pár dollárért előad itt, a washingtoni Georgetown Egyetem jogi karán. Ennél többre nincs ideje, pláne akkor, ha Kamala győz novemberben. Akkor ugyanis Doug lesz a First Lady, akarom mondani a First Gentleman. Először Amerika történelmében.

Doug talán nem is gondolja, hogy áldozatot hoz azzal, hogy feladta menő állását, annyira szereti és tiszteli a feleségét. Hírek szerint Kamala nemcsak jó feleség, de különleges nevelőanya is. Mivel Doug két tizenéves gyerekét és rajtuk keresztül az első feleségét, azaz a gyerekek anyját is magával vitte a házasságba, így tehát hárman, állítólag a lehető legbarátságosabb légkörben nevelik a két gyereket.

További komplikáció is van. Doug Emhoff fehér és zsidó, két gyereke és első felesége is az. Kamala fekete és baptista. Húsvétkor az egész család (öten) Kamala templomába megy imádkozni, a zsidó újévet pedig mind az öten Doug zsinagógájában ünneplik. Ilyenkor, azaz a zsidó újév alkalmából Kamala – Doug szerint – remek, zsidós vacsorát főz. A két gyerek pedig még kicsit zsidósan hangzó nevet is adott neki. Úgy becézik, hogy Momala, ami mindenképpen a szeretet kifejezése.

Novemberben, amikor szavazok, én erre a „modern” családra fogok szavazni. Ugyan a demokraták kongresszusán sok szép beszéd hangzott el, a politikusok fűt-fát ígértek, mint mindig és mindenhol, de nekem leginkább ennek az öttagú, többszínű és többvallású – példamutatóan harmonikus és szeretetteljes – családnak a története imponált. Egy ilyen család nem lehet ellenzékben.

Már Moszkva is célpont

KISS ANDREJ

Az elmúlt néhány hétben olyan csalóka érzésünk lehetett, mintha enyhülne a közvetlen szomszédságunkban zajló háború tombolása. Sajnos fájdalmas önbecsapás áldozataivá válnánk, ha azt gondolnánk, hogy nap mint nap egyre kevesebben halnak meg, vesztik el végtagjaikat, vagy kényszerülnek menekülni a harcok elől. Szó sincs erről. A háború az háború maradt, és csak a tálalása vált kevésbé töménnyé az európai parlamenti kampányzaj elmúltával. Nem harsognak az arcunkba a háborús rettegést gerjesztő óriásplakátok, s enyhült a kormányzati befolyás alatt működő médiumok időnként már hisztérikussá váló oroszpárti álhírterjesztése is.

Természetesen az is lehetséges, hogy mindannyiunkkal együtt a főbb elektronikus médiumok és az online hírcsatornák szerkesztőin is mutatkoznak a fáradás, a fásultság jelei. Az ukránok harcának hírei lassan hátrébb szorultak a rangsorban, sokszor még a címlapokon sem kapnak helyet. A jobbnak gondolt hírek nem tudnak utat törni maguknak? Ha egyáltalán vannak jó hírek... Vérmérséklet, netán hiszékenység kérdése, hogy minek tekintjük az atomcsapással való orosz fenyegetőzések ritkulását vagy a Moszkva felől újra és újra felbukkanó tárgyalási hajlandóságot.

Van, amire nem lehet elégszer emlékeztetni magunkat. Oroszország az agresszor, Ukrajna pedig a túlélésért küzdő áldozat. Mielőtt elkönyvelnénk, hogy még sincs új a nap alatt, érdemes megpiszkálni a felszínt. Ezt megtéve válik szembeötlővé, hogy valami mégis csak nagyon megváltozott. E háborúnak számos olyan frontja van, melyek mindegyike létfontosságú. Akár a nemzetközi szankciók Oroszországra gyakorolt hatását vizsgáljuk, akár a fegyverzetek mennyiségi és technológiai összevetését, esetleg a diplomáciai harc állását nézzük, azt lehet megállapítani, hogy Moszkva egyre szorultabb helyzetbe kerül.

Természetesen ennél a pontnál szoktak hivatkozni a donyecki frontszakasz orosz sikereire, a moszkvai boltok árubőségére és Putyin gazdasági csodájára. El kell ismerni, a propaganda nagyon hatékonyan működik, az alternatív valóság látszateredményei szinte irigylésre méltók. Az összesen ezer kilométer hosszú háborús front nem egészen 30 kilométeres szakaszán fél év alatt elért valós, megközelítően 30 kilométeres haladást érdemes úgy értékelni, hogy mellétesszük a becsült veszteséglistákat, valamint az ukránok által két hét alatt az oroszországi Kurszk régióban elfoglalt területeket. Így gyorsan kiderül, hogy a háború alakulásának egészét döntően nem befolyásoló lokális hadi siker nem ad okot moszkvai örömre. Ahogyan a gazdaság valós állapotának alakulása sem, mivel nincs egyetlen ismert mutató, amely ne az összeomlás makacs közeledését jelezné. Ám az is igaz, hogy egyre nehezebb az elemzők dolga, mivel lassan alig marad olyan adata az orosz gazdaságnak, amit ne titkosítanának. Már önmagában ez is annak a bizonyítéka, hogy súlyosbodó gondokat igyekeznek leplezni, és nem a szerénységük tiltja a csodálatos sikerekkel való hivalkodást.

Magukat függetlennek valló katonai szakértők és elemzőközpontok több esetben olyan véleményeket fogalmaztak meg, melyek szerint a háború új szakasza kezdődött augusztusban. Meglátásuk szerint ennek az időszaknak a legfőbb jellemzője, hogy Ukrajna a korábbi védekező, erőgyűjtő pozícióját meghaladva átvette a kezdeményezést. Ennek számos, leginkább katonatechnikai jele van. Fontos rögtön tisztázni, hogy nem kizárólag, sőt még csak nem is elsődlegesen az F–16-os vadászgépek csatarendbe állása a legfőbb eseménye az új korszaknak. Nagyon jelentős történés a 6-10 vadászgép érkezése. Az általuk bevethetővé vált levegő-levegő és levegő-föld rakétaarzenállal számottevően erősödött Ukrajna önvédelmi, rakétaelhárító képessége. De ez még csak a kezdet, egy nagyon hosszú fejlesztési periódus eleje, ami jó esetben ez év végére hozhatja el az 50 darabos légi flottilla beüzemelését.

Anélkül, hogy csökkentenénk a negyedik generációs Sólymok szerepét, érdemes egy az ukránok által meglepetésnek szánt bejelentéssel foglalkozni. Zelenszkij elnök több katonai vezető által megerősítetten bejelentette, hogy beértek az ukrán hadiipar fejlesztései. Azt tudni lehetett, hogy a leginkább rakétatechnikákat és dróntechnológiákat érintő munkálatokat Kijev már a háború legelején elindította. Voltak elejtett félmondatok, szivárogtatások, amelyek arra utaltak, hogy az ukrán szakemberek jelentős haladást értek el. De nem lehetett tudni, hogy valójában mi is a helyzet, és mennyi az átverés.

Ukrajnát nemritkán szokás még regionális összevetésben is szegény, elmaradott, a korrupcióban élenjáró országként tálalni. Nehéz lenne vitatkozni minden állítással, mivel Ukrajna már a háborút megelőzően is komoly gazdasági és társadalmi kihívásokkal küszködött. Így nem csoda, hogy a külső szemlélők sokszor nem tudják, hogy a történelmi közelmúltban, még a Szovjetunió részeként milyen szerepet játszott Ukrajna a haditechnikai fejlesztésekben, mennyire voltak fontosak az ukrán mérnökök a repülőgép-tervezés, a rakétatechnikai és elektronikai újítások terén. Igaz, Ukrajna függetlenné válását követően jelentős szakmai szürkeállomány és technológiai képességek költöztek át Oroszországba. Ennek ellenére már a háború kezdeti szakaszában kiderült, hogy az ukrán szakemberek meglepően gyorsan reagálnak. A fekete-tengeri orosz flotta zászlóshajóját, a Moszkva cirkálót két Neptun rakéta süllyesztette el. A mai napig sem ismert az akció minden fontos részlete, de az kiderült, hogy a rakéta legújabb fejlesztése alkalmassá tette azt egy ilyen támadás végrehajtására.

Mára beértek az ukrán hadiipar fejlesztései: a dróntechnológiákat is érintő munkálatokat Kijev már a háború legelején elindította

FOTÓ: AFP/ROMAN PILIPEY

Ehhez képest most egy olyan ukrán fejlesztés mutatkozott be, ami új helyzetet teremthet azt illetően, hogy mennyire kifogyhatatlanok és sebezhetetlenek Oroszország képességei a háború folytatására. A Paljanica, magyarul Cipó névre keresztelt rakéta-drón főbb paramétereit nem árulták el Kijevben, csak annyi szivárgott ki, hogy hatótávolsága 700 kilométer, és a 100 kilós robbanótöltete alkalmas vasbeton szerkezetek megsemmisítésére. A hivatalos bejelentés módja az amerikai példákhoz igazodik, és nem az orosz gyakorlathoz. Míg Putyin sok esetben mérnöki koncepciókat állított be kész fegyverekként, addig Zelenszkij szavai az első sikeres, valós katonai környezetben végrehajtott akciót követően hangzottak el.

Ezzel a tényközléssel Zelenszkij egyszerre két nagyon kényes kérdést is megválaszolt. Egyfelől ezentúl Ukrajna úgy tud megsemmisíteni stratégiai jelentőségű, Oroszország távoli hátországában levő célpontokat, hogy előtte nem kell kikérni a nyugati szövetségeseinek engedélyét. A korlátozott felhasználhatóságú ATACMS és Storm Shadow rakétáit így a fontos közelebbi célpontokra irányíthatja az ukrán hadsereg vezetése. Az ellenség európai területein eddig elérhetetlen hadiipari üzemek, energetikai létesítmények, katonai repülőterek kerültek célkeresztbe. Levadászásuk el is kezdődött.

A Kreml viszont azzal a több mint aggasztó felismeréssel szembesült, hogy a baj sokkal nagyobb annál, mint amit gondoltak. Nem elég, hogy elvesztették a Fekete-tenger feletti korlátlan uralmat. Nem elég, hogy a Kurszki régió 1300 négyzetkilométeres megszállásával Ukrajna orosz földre, házhoz vitte a háborút. Mostantól nem maradnak megtorlatlanul a polgári áldozatokkal járó, civil létesítmények elleni orosz támadások. Sőt a legálisan és reálisan támadható célpontok térképén megjelent a főváros, Moszkva is.

Válság és hagyomány

(Beszéd Fejtő Ferenc szobránál)

FÖLDES GYÖRGY

Földes György, Hompola Krisztina és Széchenyi Ágnes itt közölt beszédei Fejtő Ferenc, a Népszava örökös, tiszteletbeli főszerkesztője születésének 115. évfordulóján rendezett megemlékezésen hangzottak el 2024. augusztus 31-én a Szent István parkban, Fejtő Ferenc szobránál

Szenvedett el súlyos vereségeket, élt át válságokat, de másfél évszázados története során még soha nem volt a maihoz hasonlatos helyzetben a magyar baloldal. Politikai pártjai romokban, tömegeinek nagy része elpártolt, hitehagyott, vagy tehetetlenül szemléli a fejleményeket. Ma a társadalom többsége úgy látja, hogy a politikai baloldal nem alkalmas érdekei védelmére és képviseletére. A szocialista eszmék – ha szimpatikusak is – erő hiányában és az elmúlt évtizedek tapasztalatainak fényében nem hatnak. A mai kor mai magyar emberei még „realista utópiának" sem tekintik a szociáldemokráciát, ahogy Fejtő Ferenc egy interjújában meghatározta annak lényegét. Nincs olyan karizmatikus politikai és szellemi vezető a színen, akivel a baloldalisággal rokonszenvezők azonosulni tudnának. A mai magyar politikai baloldal nem szerethető. Ha vannak is üzenetei, hitelesség hiányában nincs üzenőképessége.

Nincs tehát mit csodálkozni azon, ha ezt látva a mai fiatal baloldali útkeresők azt gondolják: a múlt olyan teher, amitől a legjobb megszabadulniuk. Annyiban biztos igazuk van, hogy a kritikus viszony a múlthoz előfeltétele az útkeresés sikerének. Ők azt látják, hogy a politikai baloldal az államszocializmus kritikai újraértékelése óta nem volt képes valódi önvizsgálatra, elkábult a sikereitől, nem tanult a kudarcaiból. A szocialisták, szociáldemokraták nem vonták le a politikai, szervezeti és személyi következtetéseket ismétlődő vereségeikből. A pártok vezetői nem tartottak igényt az elméleti munkára, amelynek segítségével új stratégiát fogalmazhattak volna meg.

Érthető tehát, ha a mai baloldali útkeresők nem vállalnak azonosságot a magukhoz merevedett pártokkal. Nincs viszont igazuk, ha azt gondolják: a múltat el lehet és el kell törölni. A múlt olyan kincsestár is, amely sok olyan hagyományt rejt magában, amelyekben nehéz időkben megkapaszkodhatunk és erőt gyűjthetünk. Amikor a politikában csalódtunk, de eszméinkben nem, amikor új utat keresünk, hasznos, ha elő tudjuk varázsolni a feledésből, a távolabbi múltból azt a hagyományt, amelyet vállalhatunk. Ez segíti az önfelmutatást, ezért hasznos. Túl ezen a szemponton, a hagyomány ápolása erkölcsi kötelességünk is, mert ezzel tiszteletet adunk az elődöknek, akik azért küzdöttek, amiben mi is hiszünk.

Rendben – mondhatják az útkeresők –, de megkérdezhetik: melyik hagyomány? Keressétek, ápoljátok a nektek tetszőt, a ma vállalhatót, a ma támaszt jelentő tradíciót, válaszolnám, ha kérdeznének. Jó, jó, de mégis, melyik legyen az? A súlyos nehézségekkel küzdő szociáldemokrata, vagy a szindikalista, az önmagát rossz hírbe keverő kommunista, a radikális baloldali, esetleg a polgári radikális? Ahhoz, hogy dönthessünk, ismernünk kell a baloldal történetét, és elemeznünk a mai gazdasági, társadalmi, kulturális és nemzetközi viszonyokat.

Ebből a szempontból kiváló példát kínál Fejtő Ferenc élete és munkássága. Ő végigjárta, -élte, -barangolta, szenvedte a XX. századot. Kommunistaként kezdte, marxista antisztálinistaként folytatta, majd lecövekelt a szociáldemokrácia mellett, ahonnan azután nem tágított. Ismerősei, barátai és ellenfelei között ott voltak az előbb felsorolt irányzatok jelentős képviselői. Nyilván nem mindig és nem mindenben volt Fejtőnek igaza, de mindig kitartott amellett, amit igaznak tartott, és vállalta az ezzel járó kellemetlenségeket, olykor a kitaszítottságot. Az európai szociáldemokrácia 1945 utáni sikerei azonban visszaigazolták következetességét, hűségét elveihez. Ezeknek a sikereknek nem egyszerű haszonélvezője volt. Kelet-európai migránsként, helyesebben emigránsként nem segélyezettje, hanem részese, éltetője volt a szociáldemokráciának. Magyarként, franciaként is küzdött az általa elképzelt egyenlőségért, testvériségért és szabadságért, a többség számára méltó életviszonyok megteremtéséért.

Fejtő Ferenc soha nem kényelmesedett el, élete utolsó szakaszában is képes volt arra, hogy vizsgálat tárgyává tegye a szociáldemokráciát. Feltette a kérdést: mi az oka annak, hogy a hetvenes évektől súlyos problémákkal kell szembesülnie a mozgalomnak? Elemzése szerint a szociáldemokrácia sikerei a folyamatos gazdasági növekedésnek, a tőke és a munka közötti kompromisszumoknak, a pragmatikus politizálásnak köszönhetők. Fejtő is úgy látta, hogy az ipari munkásság egymagában nem játszhatja el azt a szerepet, amit Marx és Engels, illetve nyomukban a szociáldemokrácia és a kommunista mozgalom tulajdonított neki. Nem alaptalanul vélte úgy, hogy a középosztály magatartása döntő súllyal esik latba a politikai csatározásokban.

Nincs okunk arra, hogy ne tegyük mérlegre ezeket a tételeket, mint ahogy hiba lenne, ha nem gondolkodnánk azon, mi az oka annak, hogy a szociáldemokrácia leginkább Nyugat-Európában tudott meghatározó erővé válni.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON ➔

Széchenyi Ágnes, Földes György és Hompola Krisztina Fejtő Ferenc szobránál

FOTÓ: LADJÁNSZKIMÁTÉ

Onmagától semmi sem történik!

HOMPOLA KRISZTINA

„Önmagától semmi sem történik! Nagy válságai között talán most éli át a magyar nép a legsulyosabbat. (...) Mindenkinek kötelessége, hogy a goethei kinyilatkoztatást valósággá segítse. S mi azt hisszük, hogy ha a magyar munkásosztály hű marad multjához és méltó jeleneéhez, bármilyen nehéz is a helyzet, csüggedésre semmi okunk!" – írta az akkor már 51 éves Népszava pontosan száz évvel ezelőtt, 1924. augusztus 31-én.

Ki tudja, mit gondoltak a lap készítői arról, hogy egy évszázaddal később, 2024. augusztus 31-én hogyan élünk majd. Volt-e elég színes a fantáziájuk elképzelni, hogyan készül újság a mai Magyarországon? A telefont már ismerték, de a kevesek luxusának számított még, a mobiltelefon csak hetven évvel később jelent meg Magyarországon, az internet már az új évezredben terjedt el széles körben, a mesterséges intelligenciával pedig még csak most ismerkedünk.

És rémülünk meg tőle egy-egy rossz pillanatunkban. Pedig így ír rólunk: „A lap elkötelezett a demokratikus értékek és a sajtószabadság mellett, gyakran bírálja a kormányzati intézkedéseket és politikai döntéseket. A Népszava fontos része a magyar média történetének, és jelentős szerepet játszik a mai magyar közéletben, különösen a baloldali és liberális szellemi áramlatok közvetítésében."

A ChatGPT azt is írja, hogy a Népszava az egyik vezető baloldali napilap. Ő még nem tudja, hogy egyedül maradtunk.

És bár ne így lenne! Bárcsak azzal kezdődnének a reggeleink, hogy félve és olykor irigykedve lapozzuk a konkurenciát, mert megelőztek bennünket, megszerezték és megírták a fontos információt, náluk szólalt meg a meghatározó kormányzati és ellenzéki politikai szereplő, nekik ad interjút a tudós, az alkotó- és előadóművész, a győztes sportoló, ők látták meg a mögöttes szándékot és derítették ki az igazságot.

Ám az utóbbi években – lassan évtizede – mi is csak a telefonunkon görgethetjük mások híreit. Mert – ellentétben a kontinens számos országával, Boszniától Dániáig, Olaszországtól Portugáliáig, Lengyelországtól Belgiumig – Magyarországon a kávézókban csak nagyítóval találni újságot lapozó embereket. Itt a polgárság alig tartotta meg a hagyományos print sajtót. Ezért aztán végképp meg kell becsülnünk azokat, akik pénzt áldoznak arra, hogy megtudjanak valamit a pillanatról pillanatra érkező friss információk hátteréről, és másnap kinyomtatott újságot vesznek a kezükbe.

NÉPSZAVA

Önmagától semmi sem történik!

Már száz éve is azt írta az újság, hogy a magyar nép éppen a legsúlyosabb válságát éli át

FOTÓ: ARCANUM DIGITÁLIS TUDOMÁNYTÁR

A Népszava túlélt több mint 150 vérzivataros évet, nem tehet mást, mint túléli a következő 150-et is.

Mayer-Rubcsics Jakab, azaz Külföldi Viktor, az első főszerkesztő, vagy József Attila, Faludy György és a 115 éve született díjnévadó Fejtő Ferenc nyomába lépve, hozzájuk fel nem érve, de a méltó utód szerepére állandóan törekedve továbbra is megpróbáljuk a manapság szinte lehetetlent: választ kicsikarni a felelősöktől, akik az elmúlt másfél évtizedben mintha megfeledkeztek volna arról, hogy kötelességük felelni.

Továbbra is megszólaltatjuk a marhatenyésztőt és a világhírű filozófust, a világsztár filmrendezőt és zongoraművészt, tanárt és diákot, a zsákfalu lakóit és az elemzőt, a mélyszegénységben élőket, a mélyszegénysorsból kitörteket, és azokat, akik a felelőtlen állam feladatát átvéve segítik őket.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS A 4. OLDALRÓL

Jogos az a kérdés is, hogy mi a teendő akkor, amikor megkérdőjeleződik a kapitalizmus mai működési módja, amikor szűkülnek a jóléti modell kiterjesztéséhez, fenntartásához szükséges erőforrások, amikor a fenntarthatóság meghatározó követelménnyé válik. Mi a teendő akkor, amikor éles ellentmondás jön létre a tömegek fogyasztási igényei, a profitcentrikus termelési mód és a társadalmak és az emberiség távlati érdekei között? Van-e demokratikus, humánus, az egyenlőtlenségeket nem növelő, hanem csökkentő megoldás erre a problematikára? Baloldaliként csak azt válaszolhatjuk: lennie kell, mert ha nem akarjuk, akkor biztosan nem is lesz.

Fejtő kész volt újabb engedményekre, mert a pragmatikus szempontokat az ideológia fölé helyezte, a közjót szem előtt tartva nem látott jobb megoldást a kapitalizmus életben tartásánál. Érzékelte a demokrácia, a demokratikus politizálás nehézségeit is. Ez azonban nem jelentette azt, hogy lemondott volna a politika társadalmasításának, az egyenlőség-igazságosság érvényesítésének, a nemzetek önállóságának és a nemzetközi összefogásnak a szükségességéről. Van mit töprengeni és vitatkozni azon, miként lehet hasznosítani a mai nemzetközi és hazai viszonyok között a szociáldemokrata örökséget. Egyet nem tanácsos tennünk – elfeledkezni róla.

Szólni szeretnék egy másik hagyományról is. Fejtő Ferenc baloldali értelmiségiként tisztában volt az ezzel a szerepvállalással járó felelősséggel. Ez a szerep a közösségben, a mozgalomban teljesedik ki, a gondolat, a szó társadalmasításában. A baloldali értelmiség feladata, hogy segítsen az „egyszerű” emberek kompetenssé tételében, a döntéshozatalban, a köz ügyeiben való eligazodásban, a felelősségvállalásban. Ez a feladat különösen fontos akkor, amikor megoldása reménytelennek vagy legalábbis embert próbálónak látszik. Olyan hagyomány ez, amit ápolni nem politikai, hanem erkölcsi kötelesség. Ehhez tartotta magát Fejtő Ferenc, amikor József Attila és Ignotus Pál mellé állt, és részt vállalt a Szép Szó antifasiszta, humanista és progresszív folyóirat szerkesztésében a fasizmus előretörésének idején. Ez az a hagyomány, amely ma is él a Népszava égisze alatt. Lehet-e ma erősebb kapaszkodó, erkölcsi iránytű József Attila költészeténél, életművénél? Tiszta forrás az, ahonnan minden útkereső erőt meríthet.

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Továbbra is bizonyítjuk, a világ nem csupán ezen a 93 ezer négyzetkilométeren terül el. És ha kitekintünk a már – szerencsére – alig létező határkerítéseinken és sorompóinkon túlra, rájöhetünk, mennyire sok a szín, sokféle az ember és sokrétű a gondolat.

Továbbra sem fogadjuk el a mi és ők, a Kárpát-medence végletesen kettéosztott közéletének logikáját, amit érdekeinek megfelelően erőltet mindannyiunkra a hatalom. Tudjuk és nap mint nap bizonyítjuk, nem létezik kormánypárti és ellenzéki gyógyulás, okulás vagy zenehallgatás.

Továbbra is szeretnénk örömet okozni egy-egy podcastban elhangzott jó beszélgetéssel, videóriportokkal, a mobil Népszava és az online plusztartalmaival és persze a leírt szóval: különleges tárcákkal, novellákkal, versekkel. És képekkel, no meg karikatúrákkal, még mielőtt saját fennköltségünk hatása alá kerülnénk.

Továbbra sem mondunk le a világ jobbításának szándékáról. És öntudatos újságíróként öntudatos olvasóinkkal együtt szolidaritásra, elfogadásra, bátorságra, kreativitásra és cselekvésre ösztönözzük magunkat. Hiszen tudjuk – ismét visszanyúlva száz évvel ezelőtti elődeinkhez –: Önmagától semmi sem történik!

FOTÓ: NÉPSZAVA

„Igénymilliomos és zsebproletár”

(Fejtő Ferenc aktualitása)

SZÉCHENYI ÁGNES

Fejtő Ferenc érteni akarta és értette is, mi történik körülöttünk

Mondhatjuk, Fejtő Ferenc az emberi kor legvégső határáig élt. Átélt a XX. századból kilenc évtizedet és a következő évezredből is nyolc évet. S ami fontosabb a számoknál, a pátriárka életkor önmagában vett bűvöleténél, hogy mindvégig tiszta volt a feje, kapcsolatát saját korával, korunkkal egy pillanatig nem vesztette el. Lételeme volt a tájékozódás. Érteni akarta és értette is, mi történik körülöttünk.

Több világpolitikai korszakot élt meg és több magyar rendszerváltást. A Monarchiában született multinacionális családban, amelynek volt elmagyarosodott cseh-német és elhorvátosodott magyar eredetű ága is. Kilencévesen Zágrábban látott magyarellenes tüntetést, horvát nagybátyja pedig elnyomó magyarnak nevezte. Az I. világháború alatt a nagykanizsai házukba beszállásoltak egy cseh katonatisztet, aki csodálatosan hegedült. Talán ezért sem osztozott Trianon után környezete szinte kötelező csehgyűlöletében. A tapasztalatok, igen, a gyerekkori tapasztalatok eleve kizárták gondolkodásából a sovinizmust. A baloldalhoz, annak szélsőséges, kommunista irányához közeledett egyetemistaként, mígnem letartóztatták. 1932 nyarán az úgynevezett Eötvös Collegium-per elsőrendű vádlottja volt (a másodrendű Rajk László). Bűnük mindössze annyi volt, hogy a nagynevű intézmény lépcsőházának ablakmélyedéseibe marxista gondolatokat tartalmazó röplapokat helyeztek el. A cél nem puszta lázítás lett volna, hanem hogy képzett, a marxizmust ismerő intelligenciája legyen az országnak. A büntetés nem maradt el, tanári diplomát nem szerezhetett. Nem lehetett történész sem, de újságíró igen. Adjuk vissza ennek a szónak nemes jelentését. Elfogulatlan megfigyelő, elemző, aki olykor olyan következtetésekre jut, ami ellenkezik előzetes elgondolásaival, mert azokat korrigálja, javítja a valóság. Forrásai számosak: a saját tapasztalat mellett a nemzetközi sajtó tanulmányozása, beszélgetések. És önművelés, olvasás, olvasás, olvasás. Megjelent tanulmányai (a Nyugatban, a Szép Szóban, a Szocializmusban, a Népszavában, a kolozsvári Korunkban) azt mutatják, hogy a tudomány határát elérő következtetésekig is eljutott. A felvilágosodás eszméihez kötődött, különösen a felvilágosult abszolutizmus korszakának politikája érdekelte. Egyik nagy történészünk mondta róla, hogy intuícióival egészen addig jutott, mint ő, aki évtizeden át tanulmányozta a bécsi levéltári forrásokat. Elismerés ez, nem is akármilyen. 1938-ban elhagyta az országot, de addigra közel háromszáz tétellel írta be nevét a magyar irodalom történetébe. Amit 1938 és 1989 között írt, sokáig csak a „megbízható” emberek olvashatták, hiszen a francia AFP tudósítója, kelet-európai részlegvezetője volt, s ez a státus itthon az ördögtől valónak minősült. Amit itthon hivatalosan róla állítottak, hogy művei „burkoltan vagy nyíltan eszközei a szocialista országok ellen folyó ideológiai harcnak, illetve az építőmunka destabilizációjára, megzavarására törekvő erőknek”, lényegében igaz volt. Egy szabadabb világot akart látni Magyarországon, de ugyanígy Csehszlovákiában, Jugoszláviában, a többi szovjet érdekszférába került szocialista országban is. Felszabadult boldogságot jelentett számára, amikor a rendszerváltás után hazajöhetett, s hazajöttek szövegei, könyvei is, a sok ellenséges interpretáció után.

Nagyon sok mindent történt halála, 2008 óta. Nem ismerne a világra, ha ma ránézne. Nem tudhatott a technikai változások egész soráról, hogy a nyomtatott sajtó egyre inkább háttérbe szorul, nálunk különösen, s felköltözik az internetre. Nem tudta, hogy boldog-boldogtalan azonnal telefont ragad, és gyorshadtestként, szinte kommandósként többnyire elfogultan, vagdalkozva kommentálja a híreket, politikai történéseket. Meglepődne a migráció méretein. Döbbenten nézné, hogy Putyin megtámadta és a földdel egyenlővé teszi Ukrajnát. Újdonság lenne számára, hogy milyen mértékben növekedett az autokráciák száma a világban. Megrettenne, hogy a populizmus milyen gyorsan terjed s hogy a felvilágosodás gondolati hagyományát miként kezdik ki nap mint nap. Meglepődne, hogy Németország világpolitikai súlya mennyire megváltozott, s el lenne keseredve második hazájának sokasodó belső problémáit látva. S végül szembesülnie kellene azzal is, hogy Magyarország hova jutott az utolsó másfél évtizedben.

Ebből logikusan az következne, hogy idegen lenne 2024-ben. De ő sosem. Kiválasztaná a megfelelő személyeket, könyveket, sajtóorgánumokat, és rövid úton, több idegen nyelvű forrásból tájékozódna. És hamar eligazodna, hamarabb, mint mi benne élve a korban, belesüppedve a napok hordalékába. Felismerné a folyamatokat magyarázó okokat, világtendenciákat, megmagyarázná, mi miért történik.

Egészen bizonyos, hogy szeretett első hazáját, Magyarországot nem tekintené a világ középpontjának, igyekezne meggyőzni a szuverenitást mindent felülíró kategóriaként kezelőket, hogy tévednek, hogy a gazdasági és politikai világrendet el kell fogadni, élni kell a lehetőségeivel, kezelni kell és nem elítélni. Jobbítani kellene, de együtt kell élni vele. És a jobbítás eszköze a sokszor lassan reagáló és igen, kissé vagy nagyon elbürokratizálódott Európai Unió, az egyeztetés lassú munkája. Tudná és hirdetné, és ezzel sokakat meg is nyugtatna, hogy minden embernek továbbra is szüksége van a nemzeti közösségre is, a nyelv és a kultúra jelentette otthonos biztonságra. De tagadná a miniszterelnök – akit személyesen is jól ismert – ad hoc nemzetkarakterológiai zagyvaságait, hogy mi ilyen meg olyan nép vagyunk, hogy nekünk mindig hátrányból kell indulnunk, és élesen bírálná, amiért zavaros magyar ösztönéletről hord össze hetet-havat. Fejtő azt vallotta, hogy egy embernek igenis lehet több identitása. Magyar volt, és még mielőtt először hazajött volna a rendszerváltás kezdetén, úgy beszélt a magyar szellemi és politikai élet eseményeiről, hogy a „hazai” dolgok, események, emberek. Francia volt, hálás a befogadó országnak, második hazájának. Magyar volt, európai és világpolgár. Nem helyeselné, hogy milliók maradjanak ki a civilizáció és a tudás eredményeiből itthon, bizonyos, hogy lenne véleménye a migráció helyes kezeléséről, és elsősorban az emberi szolidaritásra apellálna. És haragosan, hangosan felszólalna a Magyar Evangéliumi Testvérközösség működtette iskolák elvétele ellen. Biztos vagyok benne, hogy a polgári engedetlenség mellé állna, mert ezt a kritikai jogot, ha a demokráciát korlátozzák, szükségesnek tartotta.

Fejtő nemzetközi fogalom, „brand” volt életében. Amikor 90. születésnapjára a többnyelvű köszöntő kötetet, az Hommage à Fejtő Ferencet készítettük, a szerkesztőbizottság is nemzetközi volt. Legismertebb könyvét, A nép demokráciák történetét több tucat nyelvre fordították le, tankönyv a világ legtöbb komoly egyetemén. Ha élne, bizonyos, hogy a népi demokráciák utóéletéről, a mi botladozásainkról, útkereséseinkről és út nem találásairól is írt volna egy használható és meggyőző könyvet.

Ha nincs is itt, nincs velünk, azt mondom mégis, hogy segít eligazodni, élni. Mindössze 24 éves volt, amikor megszerkesztette a maga világnézetét az Érzelmes utazás című könyvében. Akkor írta, amikor kijött a börtönből, végiggondolta a vele történteket, és végleg elkötelezte magát a szociáldemokrácia mellett. Hiszem, s higgyék minél többen, hogy az ő életelvei ma is érvényesek. Én ezek szerint próbálok élni ma is. Így hangzik a maga szerkesztette világnézeti krédó: „Lesz benne szabadság, alkalom az eretnekségre, amelyre hajlamom van; s lesz benne fegyelem, ami nélkül a szabadság bomlás és léhaság. Lesz benne lehetőség a szövetkezésre, a közösségre, s ugyanakkor a higiénikus magányosságra is. Függetlenség az előítéletektől, az előírásoktól, s ugyanakkor alázatos főhajtás olyan végső igazságok előtt, amelyek nélkül nem érdemes élni. Lesz benne áhítat és gúny, az írásnak és az emberségnek együttes kultusza, okos bátorság és kellő gyávaság, kiegyensúlyozottság és tapogatózás. Azt hiszem, megértettem a nyugati szellemet, amelynek titka éppen ez az egyensúly a romboló és építő magatartás között. Ahhoz, hogy az ember alkosson, szükség van türelmes józanságra, de valami őrületre, valami hitre is. Világnézetemben gondoskodom ilyen szükséges őrületről is, néhány megrögzött ideáról, melyről nem akarok lemondani. Ilyen »fixa idea« az, hogy azonosítom magam a póruljártak s általában a szegények ügyével. Őrület ez, mert származásomra, műveltségemre s igényeimre polgár vagyok, mert szeretem a polgári kényelmet, kételyt és biztonságot, a polgári étrendet és önérzetet, a második osztályú fülkét, a földszintek első sorait.” S végül ebben az ellentétben összegzi, kicsoda is, mi is ő tulajdonképpen: „igénymilliomos és zsebproletár”.

FORRÁS: ARCANUM DIGITÁLIS TUDOMÁNYTÁR

Egy magyar helyzet a sok közül: Molnár Dezsőnek ebből a lövéséből végül nem lett gól

ÖRÖKZÖLD GYEPEN

Cruyff: itt vagyok, magyarok!

HEGYI IVÁN

Kettős premier helyszíne volt 1966. szeptember 7-én a rotterdami De Kuip stadion. Először szerepelt a holland labdarúgó-válogatottban Johan Cruyff, és első ízben irányította a magyar nemzeti együttest a legjobbaknál 1963 szeptembere óta Baróti Lajos másodállású segítőjeként foglalkoztatott Illovszky Rudolf.

A mérkőzés iránt óriási volt az érdeklődés Hollandiában, mert az 1966. július 15-én rendezett magyar–brazil vb-találkozót (3:1) a fél világ látta, és honfitársaink fenomenális futballja nagy hatást gyakorolt a glóbuszra. A rotterdami aréna 62 100 belépője elővételben elkelt, a jegybevétel akkoriban kimagaslóan magas, 440 ezer gulden (133 ezer dollár) volt. Azok, akik tikettthez jutottak, áldották jó sorsukat, mert a hétközi mérkőzés reggelén a holland televízió bejelentette, hogy nem tudott megegyezni a futballszövetséggel, ezért a találkozóról nem lesz egyenes közvetítés.

Georg Kessler holland szakvezető három Feyenoord-játékost (Eddy Graafland, Rinus Israel, Cor Veldhoen) és öt Ajax-labdarúgót (Bennie Muller, Sjaak Swart, Cruyff, Klaas Nuninga, Piet Keizer) állított a tizenegybe, ám döntését még Rotterdamban sem vitatták, mert a bajnoki címet az Ajax védte, és úgy lett első az 1965/66-os évadban, hogy 79 góljából a Swart (13), Cruyff (25), Nuninga (16), Keizer (13) kvartett 67-et szerzett. A tizenkilenc éves Cruyff a Strasbourg elleni előkészületi mérkőzésen (7:0) mesterhármast ért el, azaz senkit nem lepett meg a bevetése. Az akkori holland csapatból a legtöbb válogatottságot (41) számláló Graafland kapus utóbb azt mondta az újoncról: „Nem tudtuk, hogy világsztár, sőt legenda válik belőle. De mindannyian láttuk, hogy különleges kvalitású futballista.” Kessler viszont így vélekedett a felfedezettről: „Két éven belül Cruyff lesz a mi Pelénk vagy Eusébiónk.”

A rotterdami közönség tartózkodóan fogadta az amszterdami csodagyereket, de a második félidő elején, amikor Cruyff 2:0-ra alakította az állást, már minden helyi szurkoló lelkesedett érte. Nem úgy, mint második „narancssárga” fellépésén, a csehszlovákok elleni 1:2-n, mert ő lett a futballtörténet első holland válogatott labdarúgója, akit kiállítottak. Ráadásul egy évre eltiltották a válogatott szerepléstől, Rudi Glöckner keletnémet játékvezető ugyanis azért küldte le, mert szerinte Cruyff megütötte őt. (Ezt a tinédzser klasszisjelölt tagadta.) A Het Vrije Volk című holland lap így írta le a történteket: „Legjobb csatárunknak jó néhány kíméletlen belemenést kellett elszenvednie. A legdurvábbat akkor, amikor Horváth Sándor leterítette őt. Ezt a játékvezető nem vette észre. Cruyff a bíró után futott, hogy igazát követelje, s miközben ágált, Glöckner lefogta a kezét. A csatár ki akarta szabadítani a karját, és azzal a lendülettel a játékvezető arcába csapott.”

Arcul csapással ért volna fel az is, ha az évi első Eb-selejtezőjén vereséget szenved a világhírű magyar válogatott. De nem kapott ki. A kétgólos holland vezetés után az utolsó fél órában elsöprő rohamot indított az egyenlítésért, sőt a győzelemért, ám csupán egalizálnia sikerült, mert rengeteg helyzetet hagyott veszni. Mintha csak igazolni akarta volna Kessler szakvezetőt a csapat. A fiatal (33 éves) holland tréner a meccs előtt kijelentette: „A magyarok változatlanul remekül futballoznak, sziporkázó a támadójátékuk, ám nem szeretik, ha keményen játszanak ellenük, és nyolc lehetőség kell nekik ahhoz, hogy két gólt szerezzenek. Ezt a luxust pedig egyetlen válogatott sem engedheti meg magának.” Erre mondta Farkas János: „Ha minden helyzetet értékesítenénk, akkor világbajnokok lennénk.”

Olyan rosszul így sem ment neki, bár Rotterdamban Molnár Dezső szépített, majd Rákosi Gyula beíveléséből Mészöly Kálmán egyenlített (felhőfejessel). A következő nyolc találkozóját ugyanis kivétel nélkül megnyerte a magyar válogatott – Dánia 6:0, Franciaország 4:2, Ausztria 3:1, Jugoszlávia 1:0, Hollandia 2:1, Dánia 2:0, Ausztria 3:1, NDK 3:1 –, és a gólszerzők listája így festett: Farkas 13, Bene Ferenc 4, Albert Flórián 3, Mészöly 2, Varga Zoltán 2. Majd Illovszky tizedik meccsén 1:0-s vereséget szenvedett a csapat Lipcsében a keletnémetektől, és akkor kezdte pusmogni Csanádi Árpád sportvezér, hogy talán haza kellene hozni Sós Károlyt, az NDK szövetségi kapitányát; ezzel a magyar futballhistória legszörnyűbb lavináinak egyikét indította el.

Rotterdam után a Képes Sport megállapította: „Illovszky Rudolf remekül debütált. Egyórás taktikai értekezletén ízekre szedte az ellenfelet. Mintha az elmúlt esztendőket szakadatlanul a tulipánok honában töltötte volna.” A meganynyi kapu előtti mulasztással a mester nem számolhatott. A rontások miatt a Népszava végképp nem kímélte a magyar csatárokat: „Bene és Farkas százszázalékos helyzetek tömegét hagyta ki, Albert pedig néhány jó megmozdulása mellett többnyire csak állt a pályán.”

Pedig Illovszky – aki másodedzőként korábban rábírta az aranylabdás centert, hogy játsszon hátrébb – immár előrevezényelte az emblematikus 9-est, mivel a Császár azt hangoztatta: „Szép, szép a középpályás játék, életem legszebb élményeinek egyikét köszönhettem neki a vb-n, de az én világom a védők gyűrűje, az ellenfél tizenhatosának környéke.” Ezért Illovszky Varga Zoltánt vonta vissza a középpályára Rotterdamban. De a másik ferencvárosi labdaművésznél nem járt olyan sikerrel, mint Albertnél a világbajnokság előtt. Varga azt mondta: „Szokatlan számomra, hogy ilyen nagy területen kell játszanom és rohannom le-föl, ráadásul hátul nagyobb a felelősség. Ebben a szerepkörben nem vagyok többre képes, mint amennyit Hollandiában nyújtottam.”

A Népsport vele és másokkal szemben is módfelett kritikusnak mutatkozott, sőt az egész magyar labdarúgásnak címezte, hogy „helytelenül tesszük, ha a brazilok elleni pompás győzelem fényében sütkérezve nem támasztunk önmagunkkal szemben nagyobb igényeket”. Félreértések elkerülése végett: a labdarúgásban is alkalmazott Élő-rangsor alapján a magyar válogatott (1956 pont) a hatodik volt a világon Anglia (2088), az NSZK (2043), Portugália (1986), Argentína (1981) és a Szovjetunió (1976) mögött – Olaszország (1950) és Brazília (1918) előtt.

De hát egészen másutt magasodott a mérce, mint az utóbbi szűk évtizedekben. A dánok elleni 6:0 alkalmával a szünetben 5:0 állt a Népstadion eredményjelző tábláin, és a közönség a második félidőben méltatlankodott, amiért – eléggé el nem ítélhető módon – elállt a góleső. A nézők egyike így morgolódott: „Csak az ellenfelet kell megválogatni.” Egy másik nyomban replikázott: „Valóban. A dánok és a brazilok ellen már megy.”

Hollandia–Magyarország 2:2 (1:0)

Eb-selejtező, 1966. szeptember 7., Rotterdam, 62 100 néző. Jv.: Nielsen (norvég).
Hollandia: Graafland – Flinkevleugel, Israel, Schrijvers, Veldhoen – Pijs, Muller – Swart, Cruyff, Nuninga, Keizer.
Magyarország: Szentmihályi – Káposzta, Mészöly, Sipos, Ihász – Varga Zoltán, Rákosi – Molnár Dezső, Bene, Albert, Farkas.
Gól: Pijs (37.), Cruyff (49.), Molnár (72.), Mészöly (88.).

Egy csodabor és a krízis

TOMPA IMRE

A magyar bor megint szép lett, a borszőlőtermőterület csökkenése ellenére a magyar bor néha megérinti a világszínvonalat fehérben-vörösben-szárazban-édesben-bubisban-csendesben egyaránt. (Elég hülyén csendes bornak hívják a nem pezsgő, szén-dioxidot nem tartalmazó borokat.) Vannak borok, melyek már a kezdet kezdetén kilógtak a sorból, ilyen a Kopár, melynek már első palackjai szenzációt keltettek, mert olyan vörösborminőséget hoztak be, amire addig nemigen volt példa Magyarországon. (Gere Attila a villányi szentháromság, a Bock–Gere–Tiffán trió tagjaként már a 90-es években nemzetközi színvonalú vörösöket készített a kombinátos idők jellemzően híg lőréi után.)

Élmény volt a kétezres Kopárt kóstolni a minap az Év Pincészete díj elnyerését ünneplő bulin a gyönyörű, európai színvonalú pincészetben. Tökéletes, hibátlan, harmonikus, eleven holmi. (A Kopár mediterrán jellegű csúcsdűlő a Szársomlyó-hegy déli részén.) A 2020-as francból, merlot-ból és 10 százaléknyi cabernet sauvignonból kevert küvé már most élvezhető, de érdemes nem megvedelni, hanem, ha képesek vagyunk rá, érleljük, ha nem is negyedszázadig – már pár éves ilyen zen buddhista önkínzásos, aszexuális önuralom-gyakorlat megszépíti-elmélyíti a bort. A hordóhatás, mely korábban néha túlzó, rusztikus fásság képében kellemetlen jellemzője volt némely villányi tételnek, itt kellemes, halvány csokis hordóízként dereng fel, a tannin még fiatalos, de a határozott csersavasság ki fog simulni, mint a régi, 2006-os és 2012-es tételeknél, a bogyós gyümölcsös (fekete szeder, cseresznye, meggy) és fűszeres jelleg (pörkölési, tósztos aromák és halvány fahéjas-csokis-szivaros felhangok), végül a tüzesség (magas, 14,5 százalékos szesz, az átlagbor 12,5 százalékos, a ma leginkább menő könnyű fehérek és bubis cuccok 11,5 százalékosak) kerek harmóniába olvadnak majd a nobilis, de jó ivású, érett, még fiatal, gyümölcsös karakterű szivarborban.

Hol svábok vannak, ott a falukép is szebb, és tuti, hogy dől a lé, mármint a bor (is). Az, hogy a németek sörösök, közkeletű tévedés, pontosabban (Pálffy István súlyosan borbarát újságíró bon mot-jával) a németek csak azért mondják, hogy négy előtt egy korty bort se, négy után egy korty vizet se, mert négyig söröznek, négytől boroznak. Az amúgy mély-magyar érzelmű, nagyon is magyar villányi borászok élen járnak abban is, ami a magyar (borász)társadalomra is jellemző turáni átok, hogy a széthúzás itt kevésbé jellemző, a villányiak képesek a kooperációra (a tokajiak szerint a legszéthúzóbb és leggyűlölködőbb borvidék Tokaj-Hegyalja). Gere ars poeticája, hogy „ahol élünk, ott kell kihozni a maximumot”. Fontos mozzanat, hogy Gere a kezdetektől kooperált Franz Weninger seniorral, aki az osztrák vörösborkultúrát apportálta a buliba, márpedig azok a borászok és gasztronómusok, akik az évtizedekkel a mienk előtt járó bor- és gasztrokultúra algoritmusainak ismeretével tértek vissza a magyar piacra, egyből kilógtak, és taroltak Gerétől a fertőrákosi Ráspin át a nyúli, mármint a Nyúl nevű falu meseszép pincesorán pompás fogadót üzemeltető Prisztóka Tiborig.

Mármost itt idilli a helyzet, de egyfelől van ez a globális apálya a borfogyasztásnak, nem isznak bort a népek, főleg a fiatalok, rossz nyelvek szerint inkább tekernek egy spanglit, és elfüstölögnek vele, és főleg vörösbort nem kérnek. Hogy mik lehetnek az okok, arról legközelebb. Tény, ami tény, nálunk ezt az alrendszert sem kerülte el a krízis, ami az ipart, az exportot és importot, a kórházat, a vasutat és a sulit elérte, a válság a borágazatot sem kíméli. A bekerülési költségek emelkedése, a fogyasztók csökkenő vásárlóereje (a lakosság nettó átlagbére amúgy is az uniós átlag felét sem éri el) és ugye a hungarikum 45 százalékos élelmiszer-infláció okán a fogyasztói kosárból elsőként a borospalack kerül ki, nem a tej és a kenyér. Az alacsony szőlőfelvásárlási ár, miközben nem lehet emelni a bor árán, tökéletes csapda, a kereslet gyengülése már több pincészet bezárásához vezetett, és egy-két hetente bedobja a törülközőt egy-egy kisebb kézműves sörfőzde is.

(Gere Kopar 2020, 10 900 Ft, 94 pont)

Élmény a Gere-féle kétezres Kopárt kóstolni

Érzelmi káosz

FOTÓ: BERECZKY SÁNDOR

Lelki sztriptíz: az anya öngyilkossági kísérlete után a fiával (Rózsa László és P. Béres Ildikó)

BÓTA GÁBOR

Anne, az anya kórosan túlszereti a felnőtt fiát. Szerelmemnek szólítja, és ennek megfelelően babusgatja. Féltékeny rá. Ezzel elveszi tőle a levegőt, ahogy magától is. Családi se veled, se nélküled dráma. Szeretethiány és szeretetéhség. Önmarcangolás és a problémák lepöckölése. Állandósult veszekedések. Rendszeresen felpaprikázott hangulat, örökös nyughatatlanság és kielégítetlenség. Dühtől és kétségbeeséstől szikrázó szemek. Kiabálás, üvöltés, kiborulás. A felborzolt idegek szeszélyes játékának színpadi közszemléje. Hirtelen kitörő szeretetcunami és utálkozásdömping. Az érzelmek kiszámíthatatlan, viharos hullámzása.

Florian Zeller Az anya című, vesékbe látó fekete komédia szerzője alaposan feladja a leckét a színészeknek. Lelki sztriptízt igényel tőlük. Azt kívánja, tegyék közszemlére zsigereiket. Menjenek magukban iszonytató mélyre, a pokol legbensőbb bugyraiba, de közben bámulják magukat kívülről is, röhögtessék ki nehezen elviselhető, vagy éppen förmedvényes tulajdonságaikat. Amik persze mindannyiunkban megvannak. Valószínűleg lerí rólunk is, de azt hisszük, hogy a társadalmi álca leplez minket. A magunkra öltött disztingváltság segít elfedni „tilosban” járó gondolatainkat, gyilkos indulatainkat, őrületbe hajló kiborulásainkat.

Zeller imádja feltérképezni a megromlott családi kapcsolatokat. Lepkegyűjteményszerűen lajstromozza a „meghibásodás” okait és okozatait. A szétesés stációit, a „rendszerszerű” működés helyreállítására tett kétségbeesett kísérleteket, látszatmegoldásokat, hazugságokat, lelepleződéseket, reszkető félelmeket, összeveszéseket, visszatéréseket, újrakezdési próbálkozásokat. A francia író, dramaturg és forgatókönyvíró, bár csak 45 éves múlt, sokat tud az emberi lélekről. Regényeket, darabokat egyaránt ír: Az apa megkapta 2022-ben a legjobb adaptált forgatókönyv Oscar-díját. Az anyát Olt Tamás, a Karinthy Színház igazgatója és Váradi R. Szabolcs fordította magyarra.

A Karinthy csapata izgalmas koprodukcióba kezdett a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatával: a két társulat színészei, más-más szereposztásban, de ugyanannak a rendezőnek, az üzbég származású Talgat Batalovnak az elgondolásai szerint mutatták be a művet először tavasszal Marosvásárhelyen, és most a Karinthy Színházban. Egy szereplő, Az apát játszó, Bokor Barna mindkettőben azonos. Ő a marosvásárhelyi társulat tagja volt, de a pesti Thália Színházhoz szerződött, azóta, úgy tűnik, szabadúszó. A pesti változatban az anya Nagy-Kálózy Eszter, a marosvásárhelyiben P. Béres Ildikó. Én az utóbbi szereposztást láttam.

A színpad két szélén nagy tükrök sorakoznak Natalia Chernova tervei szerint. Teszik a dolgukat, megtöbbszörözik, felnagyítják az eseményeket. Kezdéskor a baloldaliakban vizsgálgatja magát Anne, az anya. Nem különösebben tetszik neki, amit lát. El-elhúzogatja a száját. Erőteljesebb fintorokat is vág. Meresztgeti a szemét, hogy biztosan azt észleli-e, ami visszatükröződik. Közben monologizál. Kivetülnek a gondolatai. Ezek mintegy összesűrítve előrevetítik a drámát: a férje már hanyagolja őt, a fia is elkötözött, és ő is mellőzi, nem jelentkezik a telefonhívásaira. Elmagányosodott, létezése értelmét már nem lelő, súlyos élet-közepi válsággal küzdő, hervadásnak indult, reményt vesztett, de azért a boldogság kék madarát kergetni igyekvő nő képe tekint vissza a tükörből. Illegeti-billegeti magát előtte. Iparkodik, hogy jobban tetsszen neki, amit lát. De mégsem igen tetszik. Ismét nekiveselkedik. Még inkább tetszeleg előtte. Felhangosított gondolataival is újra győzködi magát, hogy aztán megint elbizonytalanodjon, elkámpicsorodjon. A színésznő előleget ad a drámából és saját alakításából.

A betoppanó férj megzavarja igazán őszintének nem ígérkező önfeltárását. Nem elég, hogy összerezzen férje beléptekor, valósággal beleborzong a látványába. De azért örömet imitálnak mindketten, illetve kapcsolatuknak ez az a stációja, amikor bizonyos szinten még tényleg örülhetnek egymásnak, hiszen valaha valóban szerelmesek, elválaszthatatlanok lehettek, és ez még mindig kapocs közöttük. Ez az a bizonyos se veled, se nélküled stáció, de már tán jobb lenne egymás nélkül, ám ezt még kimondani, még kevésbé megtenni, nem merik. Állnak egymás előtt a másiktól lefagyva, cselekvésképtelenül. Megdermedve bámulják a megmerevedett kapcsolatukat. Megkukulnak, vagy éppen szidalom- és vádaskodásáriákban törnek ki. Veszekedő kettősöket bömbölnek. Ráokádják egymásra az igazi és vizionált sérelmeiket, bajaikat. A plafonon vannak.

Színészi jutalomjáték ez. Virtuozitást igényel, a széles érzelmi amplitúdó szemléletes bemutatását. Időnként számomra van is mutatvány jellege, amikor azt érzem, hogy a szerző csak imitálja a pokol legmélyebb bugyrait, nem megy annyira fájdalmasan, kínzóan mélyre, mint a családi kikészülések, egymás húsáról szinte a bőrt letépések nagy ábrázolói, Bergman, O'Neill, Miller, Albee. Ők még annak a korszaknak a megjelenítői voltak, amikor a legtöbben azt hitték, a házasság tényleg egész életre szól. Ma ez már ritkább. Ezért a válságából nehezebb nagy drámát csiholni. Mintha némiképp érzelmi „esztráddal” szórakoztatnának bennünket. Aztán mindinkább belejönnek a színészek, nem érzek már elfogódottságot bennük, tán a pesti premier miatt, és valódi „életre-halálra” való küzdelmet játszanak el, és ez az életre-halálra ekkor már közel sincs idézőjelben. Bizony ott forog a fejekben a másik megölése, és csaknem eljutnak a tettlegességig. De a másik kikészítése is olyan hőfokúvá válik, hogy simán összejöhet egy szívinfarktus, vagy totális elkeseredettségből elkövetett öngyilkosság, ahogy az anya el is jut idáig, és kórházba kerül. Örökre faképnél hagyja mindenki.

Rózsa László adja a szerelme és az anyja közt őrlődő, gátlásos, de azért lázadó, összezavarodott fiút. Renczés Viktória a szerelme – rideg ápolónőként is megjelenik a kórházban –, aki feltüzeli az anyja ellen. Ő ugyanolyan féltékeny a fiúra, mint az anyja. Közben az előadás eléggé egyértelművé teszi, hogy az apával is összeszűrte a levet. Hazugságkavalkád. Érzelmi káosz. A produkció a második részre magas hőfokúvá válik. Bergman azonban számomra még mindig megrendítőbb, jobb, mint Zeller. De nem vitatom, hogy felzárkózóban van hozzá.

Filozófus héroszok

BIALKÓ LÁSZLÓ GERGŐ

Heidegger, Wittgenstein, Cassirer és Benjamin életútját és filozófiáját ismerteti a kötet

Német nyelvterületen létezik egy Magyarországon kevésbé ismert, vagy kevésbé közkedvelt műfaj, amelynek célja, hogy különböző filozófusok szellemi életrajzával ismertesse meg az olvasót, s ezáltal önmaga is bölcseleti művé nemesedjék. Bizonyos fokig ez ahhoz a – nálunk is kedvelt – zsánerhez hasonlítható, mint amikor egy irodalmár értekezik izgalmas és olvasmányos módon költőink/íróink emberi oldaláról. Ám ahogy ez utóbbi műfajban sem az a cél, hogy a szerző tudományos módon ismertesse az irodalmi élet szereplőinek életrajzi adatait (vagy tankönyvi módon határozza meg a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat), úgy a filozófusok szellemi életrajzainak esetében is inkább az a fontos, hogy magát a bölcsesség szeretetét hozzák közelebb az olvasóhoz. Ennek a zsánernek az egyik legnagyobb német mestere, Rüdiger Safranski, akinek többek között a Nietzschéről, Heideggerről, Schopenhauerről (és most már Kafkáról) megjelent szellemi életrajzokat köszönhetjük.

Safranskihoz hasonló úton jár a szintén német Wolfram Eilenberger, akinek az elmúlt években két könyve is megjelent magyarul, nagyon úgy tűnik azonban, hogy a megérdemeltnél kisebb visszhangot kaptak. A korábban kiadott Varázslók kora című mű négy nagy német filozófus, Martin Heidegger, Ludwig Wittgenstein, Ernst Cassirer és Walter Benjamin életútját és filozófiáját meséli el az 1919-29 közti évekre koncentrálva, míg a Szabadság tüze az 1933-43-ig tartó zord időszakot dolgozza fel az akkor élt és alkotó női filozófusokat (Simone de Beauvoir-t, Hannah Arendtet, Simone Weilt és Ayn Randot) állítva középpontba.

A Varázslók kora már címében is provokatív, de minimum megtévesztő, hiszen első olvasatra semmi nem utal arra, hogy a XX. század elejének legnagyobb gondolkodóié lesz a főszerep. Az alcím már ad némi támpontot, de „A filozófia nagy évtizede” megjelöléssel még mindig nem érkeztünk meg a szűkebb értelemben vett témánkhoz. Talán ez a meghatározhatatlanság is hozzájárult ahhoz, hogy nem volt túl nagy visszhangja a kötetnek, ugyanakkor a jótékony homályba való burkolódzás is érthető: a kötet nem feltétlenül a filozófus szakmának készült, inkább a művelt közönséget célozza meg. Ez egyben azt is jelenti, hogy a regényekre jellemző olvasmányossággal és fordulatokkal dolgozik a szerző, filozófus főhőseink pedig valóban héroszként, mágikus tudósként, varázslóként jelennek meg egy varázstalan világban. És bár a globális világtörténelmet mégsem ezek a héroszok mozgatják, szerepük a gondolkodástörténetben és az 1919-29 közötti időszak szellemi életében elvitathatatlan.

Eilenberger rövid fejezetekben beszéli el héroszainak életét és filozófiáját, ügyesen váltogatva a színtereket és a bölcseleti világokat, amelyek egyébiránt – a közös pontok ellenére is – sok esetben igencsak távol esnek egymástól. Ha csak Heideggert és Wittgensteint vesszük, máris a kontinentális-analitikus „szembenállás” megtestesítőinél járunk, annak ellenére, hogy a heideggeri kérdés a létről egybecseng Wittgenstein egyik megállapításával a világról. Mert amikor Heidegger – Leibnizig visszanyúlva – azt a kérdést teszi fel, hogy „Miért van valami, miért nincs inkább semmi?”, az nagyon is rímel Wittgenstein azon kijelentésére, miszerint a „misztikum nem az, hogy milyen a világ, hanem az, hogy van”. Az persze kétségtelen, hogy a két gondolkodó filozófiája és módszere is eltér egymástól, mégis jó látni az ilyen és ehhez hasonló közös pontokat gondolati világukban.

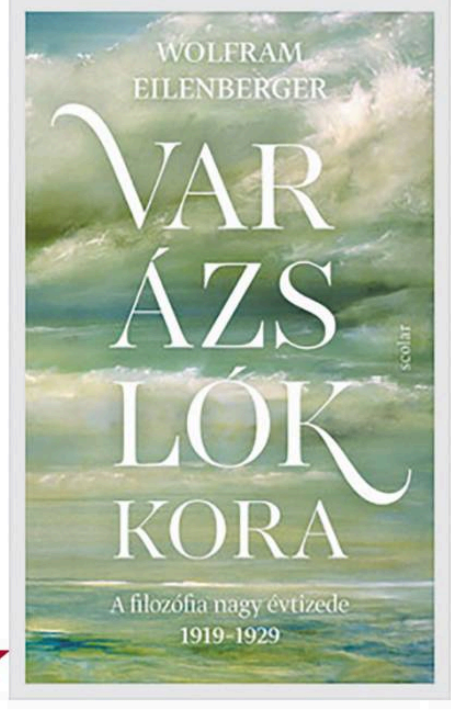

Az korántsem állítható, hogy Eilenberger könyve könnyed esti olvasmány lenne, ugyanakkor távolról sem tankönyv és bizonyos értelemben véve még csak nem is bölcseleti mű. Inkább egy olyan korrajz, amely a főhősnek választott filozófus héroszok egymás közti, és egymástól független dinamikájával tárja fel az elsősorban német nyelvterületre koncentráló szellemi életet, melyet az I. világháború okozta sokkból való kilábalás, a mindenen felülkerekedő élni akarás és persze a gazdasági világválság, valamint az éppen kibontakozó nemzetszocializmus jellemez. Ebben a keretben meséli el Eilenberger négy választottjának útját, amely egyszersmind önmaguk és önnön filozófiájuk megtalálásának útja is. Az olvasónak mindössze annyit kell tennie, hogy rábízza magát a szerzőre és hagyja, hogy kalauzolja őt ezen az úton.

(Wolfram Eilenberger: Varázslók kora. Scolar Kiadó, 2021)

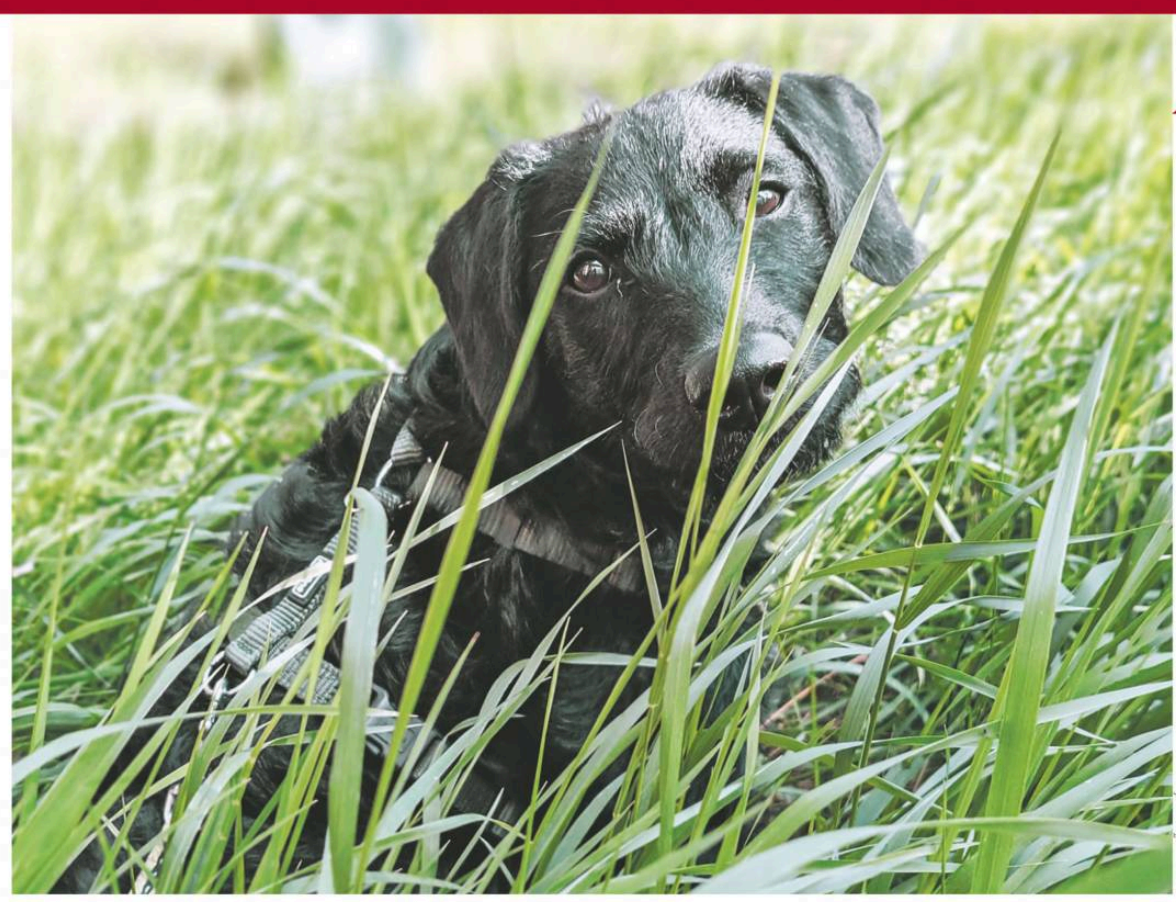

A SZERZŐ FELVÉTELE

Bella bánatos – megszokta, hogy állandó társaság van körülötte

Kutyák, barátok, szerelmek

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Régebben egyszerűbb volt. Már akkor meglett az összhang, ha ugyanazon zenéért rajongtunk, ha megfogott ugyanazon film ugyanazon kulcsjelenete (amikor a fiú megcsókolta a lányt, vagy bosszút állt mindenkin), ha hasonló álmokat kergettünk hasonló hasztalansággal. Ezekből barátságok lettek, hol erősebb, hol gyengébb kötelékek, és élveztünk, hogy egy vérből valók vagyunk. Aztán a filmek bonyolultabbak lettek, egyre ritkábban hallgattunk közösen zenét, az álmainkat pedig félénken megtartjuk magunknak.

Viszont nem értek egyet azzal az állítással, hogy harminc vagy negyven felett már nem lehet barátokat szerezni. Csak többismeretlenessé vált az egyenlet. Már nem elég, ha két ember között megvan az összhang, mert máris ott a család, feleség és gyerek, s ha még ez sem elég, akkor még jön a kutya is. És ha ebből, csak egy helyen hibázik a kémia, akkor máris borul minden. Mert hiába egyezünk jól mi, felnőttek, ha a gyerekek például unatkoznak egymás társaságában, vagy épp képtelenek egymással játszani. A barátság lehetősége hamar szertefoszlik, ha tízpercenként kell berohangálni a gyerekszobába és kezelni az épp aktuális drámát. Lehet, hogy ezt mások túl demokratikusnak találják, hiszen a gyereknek az a dolga, hogy alkalmazkodjon a felnőttekhez, de nálunk Dusinak is van szavazata e tekintetben. Tehát ha ő nem akar valahova menni, valakikkel együtt szórakozni, akkor azt figyelembe vesszük. Hosszú távon mindenki így jár jól, egyrészt, mert a kényszerű együttléteknek savanyú a gyümölcse, másrészt pedig saját akarattal és véleménnyel bíró gyerek előállításában vagyunk érdekeltek. Még ha ez több macerával is jár.

A helyzetet tovább színesíti, ha egy kutya „szempontjait” is figyelembe kell venni. Esetleges inkompatibilitás esetén ugyanis megint csak a mi gondjaink szaporodnak, hiszen folyton figyelni kell őket, parancsszavak repkednek a levegőben a néma szentségelések között, ez pedig enyhén szólva is hátráltat mindenféle lelki kibontakozást. Bár talán ez majd áthidalható lesz, ha Bellát büntetlenül otthon lehet majd hagyni. Egyelőre messze nem tartunk itt, az immár hat hónapos kutyánk azt már lassan megszokta, hogy egyikünk-másikunk rövidebb vagy hosszabb időre eltűnik, de így is minden egyes alkalommal, amikor valamelyikünk kilép a házból, kész tragédia zajlik le, dél-amerikai szappanoperákat idéző hangokkal. A szobatisztaság szempontjából annak nagy volt az előnye, hogy otthonról dolgozunk a nejemmel, így bármikor le tudtuk vinni, viszont megszokta, hogy állandó társaság van körülötte, a gazdik (egyszerre) sosem tűnnek el. Ráadásul még ma is úgy tud örülni a visszatérőnek, mintha az hónapokig tartó kalandozásból érkezett volna meg, holott csak a szemetet vitte le. Már készülünk rá, hogy pár percig lemegyünk mindhárman a ház elé, hogy elkezdjük szoktatni őt a természetes egyedülléthez, a magány furcsa, de olykor örömöket is hozó érzetéhez. Persze miután elpakoltunk minden cipőt, zoknit, ruhát, meg ami egy kutya számára rágható.

Addig is viszont, ha társasági életet élünk, visszük magunkkal. Azt már látjuk, hogy többnyire a fiatalabb, játékosabb kutyákkal jön ki, az öregebbekkel és tunyákkal nem tud mit kezdeni, bár őket is próbálja mozgásra bírni egy-két jól irányzott harapdálással és csaholással. Már sok ilyen „kutyabarátunk” van, de a legizgalmasabbal, egy londoni apától immár Bécsben született marketinges sráccal, aki egy igazi angol, osztrák identitással, mégis megszakadt a beszélgetés, mert az ő masszív fekete labradorja úgy döntött, hogy többet nem kér Bellából. Mint mondta, vélhetően a kiherélés változtatta meg Bruno hangulatát, az addigi játékos, tettre kész fiatalból morgós, magának való „vénember” lett, aki Bellában talán az egykori ifjúságát látja viszont, és ez igencsak frusztrálja. Jól haladunk viszont azzal az etióp hölggyel, akitől olykor leckéket veszek a dallamos amhara nyelvből, bár túl sok szót még nem tudtam megjegyezni. A barátságot szinte predesztinálta, hogy az ő kilenc hónapos golden retrieverét is Bellának hívják, bár ez olykor okoz némi zavart az erőben, amikor a magunkét próbáljuk egzecíroztatni és a másik reagál.

Nekem sajnos nem maradtak évtizedeket átölelő barátaim. Talán a két ország- és számtalan városváltás lehet ebben a ludas, meg az is, hogy nem vagyok túl jó a kapcsolatok menedzselésében. Némi csodálattal nézem a nejem, aki olykor fél- vagy egész órákat is képes beszélgetni a maga barátaival telefonon. Nekem ez eddig csak akkor jött össze, ha épp beütött vagy távozott a szerelem, és gondozni kellett a szívsebeket. Az én barátaim egy-egy korszakom meghatározó szereplői voltak, aztán kikoptak, vagy bűnös módon én hagytam kikopni őket. Egyelőre szerencsém van, mert mindig jöttek újak, és ha a hetvenöt éves anyámnak az idősek otthonában is sikerült új barátnőt szereznie, akkor talán még rejlenek bennem is tartalékok. Sosem mondtam nekik, mert valahogy megbújtak a szerelmek, menyasszonyok és feleségek árnyékában (a kutyákról nem is szólva), de nélkülük csak csupasz váz lennék. Egy meg nem festett kép a sors emlékezetében.

Ottó hittel tolja

FORGÁCS IVÁN

Nem tudom, van-e értelme írni demokratikus szellemű lapba – máshova aligha lehet – a Hír TV közéleti-politikai műsorairól. Párszor megfogadtam, hogy felhagyok vele. Teljesen értelmetlen. A másik oldalról úgyis visszapattan minden megjegyzés, legjobb esetben becsmérlő kommentzivatarra lehet számítani a Facebookon. A saját olvasótábor meg nem szorul rá. Ellenszenvét fölösleges tovább gerjeszteni, tárgyilagos megállapításokra nem kíváncsi. Különösebben izgalmas, újító teljesítmények meg nem születnek a Hír TV-ben, ahogy máshol sem. Egyszerűen legyinteni kéne hát rá.

Olykor mégis jobban esik reflektálni. Nem azért, mert na, ezt már nem lehet tovább tűrni, emeljük fel hangunkat. Csak egyszerűen szembejön valami érdekes, felpiszkál, elgondolkoztat. Ez a Hír TV esetében is csak úgy történhet meg, ha valaki odakapcsol. Nos, velem is előfordul. Egyik szombat este, igazodva szimpátiáimhoz az ATV-vel – Civil a pályán – próbáltam szórakoztatni magam. Ám valahogy nem kötött le, és áteveztem a jobboldalra. Kit látok? Gajdics Ottót. És ezúttal nem a Vezércikkben, a Paláverben, a Sajtóklubban vagy a Csörtében magyaráz-agitál mackós indulatossággal, hanem saját műsorában. Amelynek címe: Ottó.

Visszakapcsolok persze. De nem azonnal. Gajdicsról valahogy sosem kapcsolok vissza azonnal, és ez érdekes. Számomra elfogadhatatlan dolgokat mond, olykor visszataszítóan uszító hangon, annyira bosszantó tud lenni, hogy nyilas egyenruhát képzelek rá. Ám haragot, gyűlöletet szinte egy pillanatig sem érzek. El lehetne intézni annyival, hogy szórakoztató figura, tanítósan brummogó maci, kicsit esetlenül viselkedik, nem képernyőre faragták. De nem, nem azzal vonja magára a figyelmet, hogy mosolyt fakaszt. Sokkal inkább arról van szó, hogy hitelességet áraszt. Míg társaiban, Bayer Zsoltban és a többiekben folyamatosan ott vibrál valami elviselhetetlen cinizmus. Szeretik túlcsavarni mondókájukat, politikai, világnézeti ellenfeleiket szadista élvezettel alázzák és elsődleges üzenetük annyi: mi vagyunk hatalmon, tehettek egy szívességet, senkiháziak – Gajdics indulata azonban sokkal inkább belső hitből, mondhatnánk romantikus elköteleződésből fakad. Ő mintha valóban azonosulna a kormány célkitűzéseivel, jobboldali ideológiájával, és elvakult megszállottsággal képviselné érvényesülését. Nem szarkasztikus, nem kedveli az alattomos szurkálásokat. Indulatosan beszél, az elvakult, de őszinte hit indulatával, sokszor elakadva, szavakat keresve, egyre durvább minősítő jelzőkbe kapaszkodva. És ez mitől jobb, mint ha cinikus lenne? – tehetjük fel a kérdést. Kétségtelen, Gajdics nem érdemel különösebb tiszteletet ezért, mert korlátolt szolgalelkűség is izzik fenyegetően szavaiban, az egész jelenség mégis emberi. Sors van mögötte. Léte jelzi, hogy a kormánypropaganda nem tiszta hazugság és manipuláció. Van olyan ember, aki így gondolkodik. Ilyen, számolni kell vele. Komolyan kell venni. Mert nincs egyedül.

Az Ottó a háttérbeszélgetéses hevülésekhez képest egy csendes műsor.

FORRÁS: HÍRTV

Mintha valóban azonosulna a kormány célkitűzéseivel: Gajdics Ottó a Hír TV-ben

Gajdics egyszerűen arra vállalkozik vele, hogy ismertesse, igazolja a kormány politikáját, intézkedéseit, a „valóság” feltárásával cáfolva az ellenzék „hazug” állításait. Ha az orosz–ukrán háborúról van szó, kiderül, hogy a NATO szítja a feszültséget, egyedül Orbán akar békét. Az iskolakezdés jó alkalom az állami kedvezmények felsorolására, a családpolitika helyességének bizonyítására, az egyre javuló társadalmi helyzet (500 ezer forintos nettó átlagbér) hangsúlyozására. Magyar Péter kórházlátogatásos morgásai (rossz a lift, nincs vécépapír) pedig időszerűvé teszik, hogy a nézők megismerjék, mennyit fejlődött 14 év alatt a magyar egészségügy: hogyan kezelte példamutatóan a Covidot, csökkentette a várólistákat.

Mindehhez elegendő magas rangú állami vezető, kormánypárti szakértő megszólaltatása, pár felvétel a helyszínekről propaganda kommentárral. A mindennapok emberei is feltűnnek, elégedettek. Gajdics publicisztikai szövegekkel erősíti meg a rózsás képet. Valamiért ő is kifelé beszél, mintha nyilatkozna. Kötelezően odamond egyet-kettőt az ellenzéknek, a libsi világnak. Bár itt is képes irodalmiatlan jelzőkig hevülni, nem viszi túlzásba. Igyekszik elvi, morális szinten megragadni a másik oldal bűnét. Természetes ugyan, hogy az ellenzék mindenbe beleköt, hogy közelebb kerüljön a hatalomhoz, de eközben bizalmatlanságot kelteni az egészségüggyel, az oktatással szemben, ráadásul pozitív javaslatok nélkül, na, ez elfogadhatatlan disznóság.

Örülhet a Hír TV, hogy van egy olyan véleményformálója, aki hiteles tónussal tudja előadni ezt a gyermeteg érvelést. Bizalmatlanság gerjesztése... Mondja egy csatorna, amely bizalmatlanságot gerjeszt a kormánnyal kritikus minden emberrel, csoportosulással, erővel szemben, beleértve az ország szövetségeseit, ügynöknek, háborúpártinak, libsi gazembernek, bárminek nevezve őket. Egy orgánum, amely a saját táborához szólva sem képes kritikus mozzanatokat is fölvetni egy-egy terület működésében. Jó, igaz, ezt is régóta tudjuk. Mindenki tud itt már mindent. Ez egy bölcs nép.

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Könyvbe lábad

Az írásbeliséggel egyidős a gyanú, hogy a legtöbb könyvnek van egy ajánlott „fogyasztási ideje", ami az olvasó érési idejével is összefügg. Amíg A kis herceg kamaszkortól idős korig bármikor és bárkihez szólhat (de nem biztos, hogy megteszi), addig Ellis Amerikai psychója masszívan nagykorúságot igényel, bár felnőttként sem ajánlott mindenkinek (néhol máig tiltott, másutt fóliázzák). Az erőszak, a szexualitás, az egyház kifigurázása főszerepet játszik az egyetemes cenzúratörténetben. Időnként kormányok érzik úgy, hogy jobb lesz az ő népüknek, ha elfedik a valóság egy szeletét az olvasók elől. Idehaza a kormányzati homofóbia húzott fóliát a nemiség színeit bemutató kötetekre, mintha a tudás fertőző volna, de valójában csak a sajnálatos magyar előítéletességet kovácsolják szavazattá. A Betiltott könyvek című kötet nem politizál, viszont bemutatja számos példával: miként léphet a képbe a képmutatás és a hatalom két lábbal.

3. OLDAL

A szeretet tartósítása

Az ország s benne a főváros telis-tele van közterületen álló gyümölcsfákkal. Termésüket bárki leszedhetné, de gyakran senki sem teszi. A budapesti gyümölcsfák felfedezésére, termésük feldolgozására indította 2013-ban a Common Jam projektet két képzőművész, Fajgerné Dudás Andrea Júlia és Szabó Eszter Ágnes (1966–2024). Mindketten feleségek, anyák, háztartásvezetők és nőművészek, akik alkotásuk tárgyává tették a nőkről nőkre szálló hagyományokat, a gondoskodást és a láthatatlan munkát, valamint az ételekről, az étkezésről, a közösségről való gondolkodás átformálását. Azóta számos alkotó csatlakozott a projekthez, ám Eszter az idén már nincs a csapattal. A krisztinavárosi Tér-Kép Galériában rendezett eseményük ezért volt egyben halotti tor, melyen az április 3-án elhunyt művészre, mentorra emlékeztek alkotótársai, családja és barátai.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

BÁLINT ORSOLYA

A Common Jam XI. Halotti tor közös sétával indult a Krisztinavárosból, fel a várba, a korábban már számos alkalommal bejárt útvonalon, melynek gyümölcsfáit Szabó Eszter Ágnes éveken át figyelte. A Gyöngyösön élő Fajgerné – aki férjezett nevét művészeti gesztusként is használja – a szüretekre és a közösségi eseményekre csatlakozott, Eszter nélkül már a fák figyelése is rá maradt. Noha Eszter enzimjei (lásd keretes írásunkat) az idei lekvárba már nem kerülhettek bele, a kiállításon megjelentek az általa fémjelzett Random Varroda projekt önarcképpel hímzett otthonkái, Fajgerné realista, figuratív festményein pedig feltűnt Eszter jellegzetes alakja.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Sztálin orosz hangját ölelte

Beleszületett a rádióba. Gyerekszínészként kezdte, Rózsahegyi Kálmán színitanodájában tanult. Az ígéretes, tüzes tekintetű, fekete szépség azonban egy nap girhes öregasszonyként nézett vissza rá a tükörből. Tizenhat volt, amikor átrajzolta a vonásait a történelem. A születésnapján.

BALASSA TAMÁS

1956. október 24-ét írtak. Édesapját ezen a napon lőtték le, amikor elszámolásra igyekezett a Rico Kötszergyárba. Pedig Dömök Gábor figyelmeztetett a rádióból: akinek nincs halaszthatatlan dolga, maradjon otthon. Dömökkel később évtizedekre kollégák lettek. A híreket 1964 és 1995 között hallotta a közönség Pármai Évától. A nyugalmazott rádiós magánkiadásban tárta a nyilvánosság elé életének gyermekkori élményeit, és a rádiós évtizedek szubjektív, a történelem sodrásában megélt emlékeit. Ataluti címmel mutatta be a Magyar Újságírók Országos Szövetsége.

Bartl néni hõstette

Ataluti! – kiáltotta be kétéves kislányként Éva egy rákosszentmihályi kőkerítésre felcsimpaszkodva egy elhagyatott villaház lehúzott redőnyei felé. Ezt a piacról jövet minden alkalommal megtette. Soha nem derült ki, mi volt a mondandója, lehetett jelentéktelen megfigyelés, de 1942-ben már mélyen beégett szorongásokat is megélhetett. – Egyszer Rinhoffer bácsit elvitték. Csupa szív ember volt, mindig kaptam tőle egy szem málnacukorkát. Kár volt azért elvinni, mert nem szerette a sárga csillagot – idézi Éva, miként élte meg a magyar történelem talán legsötétebb korszakát. Akad néhány, de olyan időszak nem sok, ahol az állam és a lakosság egy része fordult a polgárai ellen, százezerszám küldve vágóhídra őket.

A háborúban lebombázták a házukat. A szomszédok pincéjében laktak. Éheztek. Egyik reggel katonák törték be a pinceajtót. „Fasiszti?" kiáltással törtek előre, puskájukkal feldúlva mindent. Amikor visszajöttek, szuronyukkal néhány asszonyra böktek, köztük Éva édesanyjára, noszogatva őket felfelé. Erre Bartl néni hatalmas pofont kevert le a kislánynak, aki sírva rohant az anyjához. A katonák leengedték a fegyverüket, és kimasíroztak a pincéből.

FOLYTATÁS A 2. OLDALON

„56-ban láttam először, hogy az ember kifordítható”

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

– Megmentettem az életüket – mondták akkor nekem –, elmaradt a malenkij robot. Pedig Bartl néni volt a hős. Nem tudni, honnan merített erőt az óriási pofonhoz a tehetetlen, vézna, öreg testéből-lelkéből.

Éva apja megjárta a Don-kanyart, de hazajutott. A magas, fekete, szigorú szemű erős ember helyett egy beesett arcú, megfáradt szemű öreg nézett vissza rá a kórházban. Vézna karjával sírva akarta magához ölelni Évát, aki félt az idegentől. A hangja viszont már az apjáé volt. A Kresz Géza utcába költöztek.

– Egy Hecht Manó nevű bácsiról nekem egy manócska jutott eszembe, de a szüleim intettek, ne legyek tiszteletlen, mert az a vendégség, ahol jártak, nem volt jó nekik – meséli Éva a holokauszt megpróbáltatásairól. A legmegrázóbb pillanatot tizenhat évesen élte meg. Édesapja 1956 októberében Debrecenből érkezett vissza Budapestre.

– Bekapcsoltuk a rádiót, ahol a későbbi kollégám, Dömök Gábor közölte: fegyveres csoportok támadták meg a Rádiót, további intézkedésig csak az hagyja el az otthonát, akinek halaszthatatlanul sürgős dolga van. Apámnak volt. El kellett mennie elszámolni. Nem tért vissza. Október 26-án mehettem ki először, elrohantam a Rico Kötszergyárba. Szerencse, hogy nem egy nappal előbb mentem, mert belefuthattam volna a Parlament előtti vérengzésbe. Láttam a nyomait. Apámat a temetőben kerestük. A kijárási tilalom korlátozása miatt ez napokig tartott. Névtelen koporsófedeleket emelgettem én is. Nem volt egy leányálom. Anyám találta meg végül apámat november második felében. A halotti bizonyítványát október 24-re állították ki. Mellbe lőtték.

A Kresz Géza utcai házban lakók színeváltozása is megmaradt Évában. Akkor találkozott először azzal, hogy „az ember kifordítható”.

Tanítónőből Aase anyó

Éva már az általános iskolában rengeteg verset tudott kívülről. Mint mondja, jó feje volt. Másodikos korától minden iskolai ünnepségen felléptették. Rafael Márta operaénekes – Lehel György, a rádió szimfonikus zenekara későbbi karnagyának felesége – a nőszövetségben is érintett volt, így Éva ott is fellépett. Az énekesnő mesélt neki arról, hogy László Endre, a Csinn-bumm cirkusz szerkesztője meghallgatást tart a rádióban. Felvették. Nyolcadikos mutálásáig kereste a zsebpénzt, édesapja vitte próbákra. A középiskola éveiben Rózsahegyi Kálmán színiiskolájába járt. Bródy Tanítónőjének rég várt szerepe helyett azonban a Peer Gynt Aase anyóját kapta.

– Tizenhat éves koromban szép kislány voltam, apám halála után azonban egy csúnya, nagy orrú, vastag szemöldökű öregasszony lettem. Ez szembe is jött velem, amikor az akadémiai felvételin megkaptam, hogy „ide már 30 éves öreglányokat is felvesznek?” – emlékszik Éva.

Édesapja halála után elszegényedtek. Nem lehetett bebizonyítani, hogy apja nem harcolt az „ellenforradalom” idején, így nem kaptak özvegyi juttatást. Édesanyja azt mondta, nem könyörög senkinek, és elment dolgozni. Az ő keresetéből éltek. Éva fellépéseket vállalt. Később magyar–történelem szakon diplomázott Szegeden, majd az újságíró szakot is elvégezte. Közben bedolgozott a rádióba. Rózsahegyiékkel járta a vidéket. Egyszer Bánki Zsuzsa színművésszel és Lator László költővel került egy autóba, a másik kocsiban Bessenyei Ferenc, Básti Lajos, Kohut Magda, Berek Katalin utazott. Bánki férje, a sofőrként velük tartó Barlay Gusztáv rádiórendező kérdezte tőle, nem akar-e jelentkezni a bemondómeghallgatásra. Ötszáz közül Pármai Évát és Borenich Pétert választották 1964-ben.

– Szegeden, Kecskeméten, Pécsen konferáltam élő operaközvetítéseket, a Zeneakadémián, a Vigadóban, a Zenetudományi Könyvtárban műsort vezettem. Körmendi László kollégám mondta később, hogy nem szereti azokat a műsorvezetőket, akik „tudnak olvasni”. Hát én megtanultam a szöveget mindig. Örömmel láttam a minap, hogy a veronai operagála műsorvezetői sem olvasnak. Bősze Ádám is így csinálja. De én nem voltam hozzáértő, nekem sokat kellett tanulnom Kroó György zenetudóstól, Meixner Mihály és Kertész Iván komolyzenei szerkesztőktől – mondja Éva. Beszédtechnikát még Rózsahegyinél tanult László Andor operaénekestől.

– Az első hajnali műsorvezetésemet alaposan elaludtam – mosolyog. – Nyár volt, magasföldszinten laktunk, az ablakot nyitva tartottuk. Valaki beordított: „Kapja össze magát, mert elkésünk!” A sofőr volt. 4 óra 10 perckor. Kikaptam a szekrényből egy ruhát, egy pár cipőt, pizsamában átugrottam a földszinti korláton, és kerékcsikorgással megindultunk. A 4.25-ös Rákóczi-indulóra már bent ültem. Biztos, ami biztos, mesterem, Körmendi Laci is bement, hátha elalszom. A déli híreket még a hajnalos mondta, így gondoskodó férjem hozott utánam pár dolgot a hajnalban sebtében összeszedett téli zsákruhához és téli cipőhöz: jó érzékkel egy nyakláncot és egy kölnit.

„Gavarit Maszkva”

Éva kezén átfutott a történelmi idők minden fontos mozzanata 1964 és 1995 között a gulyáskommunizmustól a vasfüggöny lebontásán át a Horn-kormányig. Tények, és a hírek, amiket mondani lehetett róluk: a vietnámi háborúról, az új gazdasági mechanizmusról, a prágai tavaszról, Csernobilról, az ellenzéki kerekasztalról.

„Névtelen koporsófedeleket emelgettem én is. Anyám találta meg végül. A halotti bizonyítványát október 24-re állították ki. Mellbe lőtték.”

– Mi nem politizáltunk, mi híreket mondtunk – meséli. – Néha azért benne volt a véleményünk a hangsúlyban. A pártközpont elvtársai rendszerint a 22-es adást hallgatták, ekkor hangzottak el azok a hírek, amiket normális ember már nem hallgatott meg. A telexre emlékeztető kőnyomatosokról olvastunk, amelyeken nem volt se nagybetű, se írásjel. Bejelöltük, ki meddig mondja, és zömmel átolvasás nélkül blattolunk. A vezetőség ott állt az üvegablak mögött, és nézett bennünket. Eltakartuk a szemünket, nem akartuk érezni, hogy láthatók vagyunk.

Éva olaszul és oroszul beszélt, de az utóbbinak nagyobb keletje volt akkortájt. Orosztudását ötödikes korától gyarapította. Felnőttkoráig levelezett Margarita Sarapovával az Urál menti Tyumenből. Még 1956-ban is kapott tőle csomagot Berlinből, pokróc, konzerv, csokoládé érkezett egy Ursula nevű kislány közvetítésével, és a szöveggel: „most biztos nagyon utáljátok az oroszokat”. A levelezés akkor szakadt meg, amikor Margarita férjét az afgán határhoz vezényelték.

Moszkvába is eljutott Éva, amikor a szovjet és a magyar rádió főbemondói, Jurij Boriszovics Levitán és Körmendi László találkoztak egymással. Körmendit nagy tudású úriemberként, élő lexikonként ismerte meg Éva, Levitán 19 éves korától Sztálin orosz hangjaként működött. A vezér beszédei csak az ő érces orgánumán szólalhattak meg a „Gavarit Maszkva” után. A háború kitörését először Molotov, aztán ő közölte. Hitler vadászott rá mint a nemzeti egység hangjára, negyedmillió márkás vérdíjat tűzött ki a fejére.

– Körmendi Laci elkövette azt a meggondolatlanságot, hogy az oroszokkal szembeni ellenszenve miatt nem fogadta Levitán ölelésre hívó gesztusát. Annyira megijedtem, hogy fogtam magam, és az orosz nyakába ugrottam. Ettől kezdve csak velem beszélt. A külügy eligazított bennünket, mit nem szabad tőle kérdeznünk – az nem volt benne, hogy kezet kell vele fogni –, egyebek között nem hozhattuk szóba Sztálint. Levitán viszont rögtön azzal kezdte: Mint tudja, barátom, Sztálin... Végül külön autót kaptam, így eljutottam a Novogyevicsi temetőbe, a Rubljov Szentháromság-ikonját őrző székesegyházba és a Kremlbe is. Levitán végül egy Puskin Múzeum-albummal is meglepett, mivel elpanaszoltam, hogy ott nem lehetett kapni.

Éva 1968 hatását Csehszlovákiában élte át. Se magyarul, se oroszul ne szólaljon meg, intette a prágai rádió külügyi osztályának vezetője, aki jól tudott magyarul. A Smetana-terem 3. emeleti közvetítőpáholyában mindenki hátat fordított neki. Később bocsánatot kértek tőle, de hozzátették: mesélje el odahaza, hogy utálnak bennünket 1968-ért. És ennyire igazuk volt!

„Nem tisztelnek, hanem szeretnek a kollégáim”

Éva manapság magyar irodalmat és etikát tanít. Úgy érzi, valamit át tud adni a gimnazistáknak. Nem mindenkinek, de ha egynek sikerül, az már jó. – A memóriámat, az ismeretanyagomat tartom karban, szeretnék friss maradni szellemileg. A fiatal kollégáim nem tisztelnek, hanem szeretnek. Nem akarom, hogy tiszteljenek. Én is szeretem őket, számtalanszor fordulok hozzájuk informatikai segítségéért. A Covid idején Zoomon tanítottam: mire megtanultam péntektől hétfőig, nos, az kihívás volt...

Felnőttkoráig levelezett a tyumeni Margaritával. Még 1956-ban is kapott tőle csomagot, pokrócot, konzervet, csokoládét, és a szöveget: „most biztos nagyon utáljátok az oroszokat”.

A szállodában a külföldi újságírókkal már olaszul beszélt. A szobájában volt, amikor kopogtak. – Egy felvidéki londiner volt, és azt mondta: „Herr Hermann meghívná önt egy aperitifre.” A borravalójának a háromszorosát adom – közöltem vele –, ha elmondja az úrnak, hogy ez már nem fasizmus, én pedig bár magyar vagyok, de nem vagyok rosszlány.

Titokzatos káderlapok

Éva szerint az állambiztonság nem kerülgette a külföldre járó rádiósokat. Egyszer érezte a kitüntető figyelmet, amikor színházrendező férje 1968-ban disszidált. Nem tudott róla, egy hétig kereste a kórházakban. Amikor kiderült, mi történt, a rádió elnöke hívatta. Bizalmi állásban volt, számítani lehetett a kérdésekre. Hárs István, aki szerinte nagyszerű ember és vezető volt, azt mondta neki: nem azonosítja a disszidenssel, de két kérése van: váljon el (ez egy héten belül megtörtént), és öt éven belül ne kérjen útlevelet. Nem kért. A kerületi rendőrkapitányságra többször is behívatta, a lakására is kimentek. A végrehajtók is megérkeztek: a vagyonmegosztás után az ingóságaik felére az állam tartott igényt. Édesanyja és a lánya volt otthon, ezért a hatóság másnap kopogtatott megint. Kollégái, szomszédai minden mozdíthatót elszállítottak addigra. Amikor a végrehajtó benézett, látszott az arcán, hogy megkönnyebbül: semmit sem lehet végrehajtani.

És hogy mikor volt a legjobb élni az elmúlt ötven évben? Ez egyszerű kérdés szerinte: 1970 és 1980 között volt valamiféle biztonságérzet. Már nem jött a fekete autó, nem volt csengőfrász, lehetett Nyugatra utazni. Ahogy letelt az öt év, ment ő is Rómába a kislányával és az édesanyjával. Ott vette észre, hogy követik, de nem zavarta. Nem volt takargatnivalója.

– A rádióbemondói munkám mellett én azért sem politizáltam, mert nem vagyok politikus alkat. Azt észleltem, mi az a köpönyegforgatás, mert én ezt már ’56-ban megtapasztaltam. Egyik napról a másikra homlokegyenest ellenkező világnézetet kezdtek vallani az emberek. A hatalmas párttagok másnap keresztet kezdtek viselni. Később, 1993 környékén az addig kiváló kollégák is egymás torkának ugrottak: „Te kommunista! Te MDF-es! Te szadeszos!” Akkor én Körmendi Laci kislányának mondását idéztem föl, amikor a gyerekek az óvodában dicsekedtek – „Az én apukám párttitkár! Az én apukám operatőr!” –, mire a gyermek azt mondta: Az én apukám Apuka!” Ez jutott eszembe. Én Pármai Éva vagyok, hagyjanak békén. Mindenki utálni kezdett, mert nem mondtam meg, hová tartozom. A végső lökést az adta meg, amikor egy 15 órai híradás előtt bejött a személyzetis az adóstúdióba, és közölte, nagy változások lesznek, megnézhetem a káderlapomat, és átírhatom. Átírhatom? Mit írjak át? Fogalmam sincs, mi van benne, és nem is akarom tudni. Amint elértem a nyugdíjkorhatárt, eljöttem.

1989-től megjelentek az első magánkézben lévő kereskedelmi rádiók, 1997-ben az első kereskedelmi tévék is. Éva nem sajnálja, hogy ebben az időszakban már nem volt aktív. – Nem hallgatok rádiót. A Kossuth egy ideig a fürdőszobában volt bekapcsolva, hét órára beállítottam az ébresztést, majd pánikszerűen kikapcsoltam. Az állami rádió számomra nem az, ami korábban volt. Az ennél erősebb megfogalmazásaim 1956-tal elérték a csúcspontjukat. Amit akkoriban átéltem, olyan mérce, olyan határ, amit nem akarok átlépni. Tévét nézek, külföldi adásokat, a Rai 1-t például vagy a YouTube-on podcasteket, Csányi Vilmossal például. Nyolcvannégy vagyok. Nem mindegy, mit gondolok? Ha aktív lennék, valószínűleg kemény véleményem lenne.

Olykor belehallgat a Bartók és a Classic műsorába, de utóbbinál zavarja, hogy nem mondják be a mű címét. A stílust se tudná követni. A magyar nyelv ereszkedő hanglejtésű, mondja, de aki ma megszólal, végtelenített szalagként beszél. – Ha vége egy tízperces mondatnak, nem lehet tudni, mi volt az eleje. Nincs beszédművelés. Mondatértelmezés sincs. Hadarás, motyogás van. Divat lett slendriánnak lenni, a közbeszédben is.

BALASSA TAMÁS

FOTÓ: WIKIMEDIA

Jurij Levitán érces hangját Sztálin egészen haláláig „használta”

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Érteni kell a könyveket, nem tiltani

Betiltott könyvek címmel impozáns kiadvány jelent meg nemrég, több tucat mű példáján mutatva be, milyen retorziók értek jelentős alkotásokat. Meglepően bő a merítés, és távolról sem a kelet-európai államszocialista példák dominálnak. Ki gondolná, hogy a Huckleberry Finn kalandjai, a Grimm-mesék, a Búcsú a fegyverektől és a 22-es csapdája is a listán van. Ma sem ritka, hogy állami vagy egyéb szervezetek megnehezítik egy könyv terjesztését. Nálunk a fóliázás az új módszer, amely az iskolai és egyéb könyvtárakat is elriaszthatja a rendeléstől. Budaházy Árpáddal, a kötetet kiadó HVG Könyvek vezetőjével beszélgettünk.

FORGÁCS IVÁN

– Albumnak is tekinthető ez a könyv. Több szöveget vártam.

– Számba vesz fontos könyveket, amelyek valamikor, valamiért be voltak tiltva, és tömör tartalmi ismertető után hol egy rövid háttérszöveggel, hol egy kis történettel elmeséli, mi volt ennek az oka. Hasznos kísérőkönyv lehet, afféle étvágygerjesztő, étlap. Kiderül, hogy egykor tiltott művek milyen karriert futottak be az évek alatt. Nagyon keveset találni közöttük, amelyek nem kötelező olvasmányok, vagy nem részei az irodalmi műveltségnek. Bővíthető lenne a sor, és a jövőben is valószínűleg bővülni fog, hiszen sok helyen, még nálunk is komoly veszélye van különféle tiltásoknak.

– Volt valamilyen hangsúlyos üzenetük a könyv kiadásával?

– Leginkább talán a figyelmeztetés. Szeretjük annyival elintézni ezt a dolgot, hogy egy könyvnek jót tesz a betiltás, mert így megnő iránta az érdeklődés. Egyes könyveknek valóban jót tehet. De többségüknek, tízből kilencnek nem. Később sem adják ki őket, részben félelemből, piaci óvatosságból, vagy egyszerűen beborítja őket a feledés homálya. Ezért fontos, hogy lássuk, milyen sokfélék a tiltások, hányféle politikai, vallási és egyéb okból történhetnek, milyen következményeik vannak.

– A témát mi a kelet-európai államszocializmussal szoktuk leginkább összekapcsolni, ahol hatósági és egyéb, közvetett politikai szinteken tiltottak be műveket. De a kiadványukból kiderül, hogy a világirodalomnak jó nagy szeletét érte retorzió a polgári világban is.

– Rengeteg könyv sorsát nehezítették meg, Amerikában is. Leginkább a feketék ábrázolása miatt, amit a Huckleberry Finn esete is példáz. Ma is kérdés, benne lehet-e hagyni a szövegekben a „néger” szót, vagy át kell-e írni másra. Ami a fordításoknál is nagy kérdés. Mire változtassuk? Afroamerikaira? Érdekes eset a Fahrenheit 451, ott a kiadó próbált belenyúlni a szövegbe, és kivenni belőle a trágár szavakat. A szerzőt, Ray Bradburyt teljesen kiakasztotta, hogy a cenzúra ellen szóló könyvét cenzúrázza a kiadója.

– Ha nem él a szerző, hogyan születhet döntés átírásról?

– A jogtulajdonosok, örökösök engedélyével a kiadó belenyúlhat a szövegbe. Újrafordítás pedig abszolút lehetséges. Nagy korát éljük. Mostanában nálunk is sok művet fordítanak újra Dantétól kezdve Tolsztojtól át Hemingwayig. Salinger Zabhegyezőjéből Rozsban a fogó lett, ami szerintem nem túl csalogató cím, hiszen kevesen vannak tisztában azzal, hogy a „fogó” a baseball fogójátékosára utal. De belátom, hogy szükség lehet újrafordításokra.

– Ha már itt tartunk: ez nem jelent sajátos előnyt a klasszikus világirodalom számára? Saját íróink szövegeit aligha közelíthetnénk a jelen köznyelvéhez.

– Ha megtennénk, abból világraszóló botrány lenne. Senki nem fogadná el, hogy „korszerűsítsük” Jókai vagy Mikszáth nyelvezetét, pedig így egyre távolabb kerülnek az új nemzedékektől. Nem mintha egyébként könnyű volna megkedveltetni velük az irodalmi kánont. Talán a Betiltott könyvek is jelenthet némi segítséget a tanároknak, hátha ezzel a bélyeggel könnyebb világirodalmi gyöngyszemeket ajánlani a diákoknak.

– Beszéljünk egy kicsit azokról a tiltási módokról, amelyekről kevesebbet tudunk.

– Meglepően színes a skála. A már említett Huckleberry Finnt a könyvtárakból tiltották ki. Mark Twain azt állította, hogy minden ilyen döntés 25 ezer példány többleteladást jelentett a növekvő figyelem miatt. A tiltásnak egy másik klasszikus módja, hogy a könyv nem kerül kötelező vagy ajánlott művek listájára. Még közvetettebb, de nem kevésbé hatékony megoldás, ha a kötet láthatatlan helyre kerül a könyvesboltokban. Ha valaki keresi, odaadják neki, de nem kell mutogatni. Előfordulhat, hogy boltok, könyvtárak nem is rendelnek belőle, mert úgy érzik, hátrányosan érintheti őket, ha szembemennek az állam vagy valamilyen tekintélyes intézmény, egyház értékelésével. Így aztán óriási mennyiségű eladatlan példány kerül vissza a kiadóhoz, amely „észbe kap”, és nem nagyon vállalkozik ezek után hasonló témájú, szemléletű könyv kiadására. De magukat a szerzőket is elrettentheti. Pedig egy könyvnek nem annyi a feladata, hogy sikeres legyen a piacon, hanem hogy befolyásolja, elmélyítse az emberek gondolkodásmódját.

Budaházy Árpád
Matematikus, angoltanár, közgazdász. Szegeden és a Corvinuson végzett. A CompLex és az Akadémiai Kiadó szerkesztői, ügyvezetői feladatai után 2007 óta kiadóvezető a HVG Könyvek kiadónál.

– És akkor még ott az állami támogatás kérdése is.

– Igen, az államnak vagy a kormánynak lehetnek előnyben részesített témái, sőt szerzői is. Rosszabb a helyzet, ha azokat, akik másról, máshogy írnak, egyáltalán nem támogatja. Ez is a piac közvetett befolyásolása. Mi ismeretterjesztő könyveket adunk ki. Sosem merült fel az állami támogatás szükségessége, a piacról élünk. Gondolkoztam azon, befolyásolna-e, ha problémás könyv jönne szembe. Úgy gondolom, kiadnánk, de ha két-három sikertelen könyvünk lenne, amelyet érintene bármilyen puha vagy kemény cenzúra, nagyon meggondolnám, belevágjunk-e a következőbe. Most például kiadtuk Freddie Mercury gyermekeknek szóló életrajzát a Kicsikből NAGYOK sorozatunkban. Életének egy pontján találkozik nagy szerelmével, amiről van is egy szép illusztráció: átkarol egy másik bajuszos úriembert. Felmerülhet a kérdés, ez vajon öncélú buzdítás-e, rá akar-e venni bármire. Körbejártuk a könyvkereskedőket, mindenhol azt mondták, ez az életrajz része, nem kell fóliázni. Pedig kifejezetten gyerekirodalom. Ha mégis befóliázzák, majd máshogy terjesztjük. Mert lehet, hogy az interjú miatt jobban megvizsgálják. Vagy egy olvasó panasza miatt. De ezért nem hátrálunk meg. Számomra az a fontos, hogy legyen színes tájékozódási lehetőségük a fiataloknak. Ne kelljen szégyellnie magát senkinek, ha kisebbséghez tartozik. Ezt képviseljük.

– A Betiltott könyvek kiadványnak érdekes példája a Mein Kampf. Hiszen előre nem lehetett tudni, mire készül a szerző.

– A korabeli olvasók nem tartották sokra, nem is adtak el túl sok példányt belőle. Hitler hatalomra lépésével viszont minden új házaspár kapott belőle egyet, iskolákban, mindenhol kötelezővé tették. A világháború után sok helyen betiltották, de máig vitatkoznak róla, hogy kiolvasható volt-e belőle Hitler szándéka. Az Amazon azzal az indokkal kezdte el újra árulni, hogy a kötetnek „jelentős szerepe van az antiszemitizmus megértésében és megelőzésében”. Önmagában nem olvasható, iskolákban úgy adható fiatalok kezébe, ha órán beszélgetnek róla. Az amerikai iskolákban egyébként ez a legtöbb könyv kapcsán elfogadott gyakorlat. Meg van szabva, hányadik osztálytól lehet forgatni a könyvet, és a Huckleberry Finn-nél is megbeszélik az iskolában, miért pozitív az üzenete annak ellenére, hogy a szerző gyakran babonásnak és gyerekesnek ábrázolja a főhőst, mégis ő a legnagyszerűbb szereplő a könyvben. Beszélgetni kell a könyvekről, főleg azokról, amelyek megosztók, meg kell világítani hátterüket, értelmezési rétegeiket. Rávilágítani, hogy azonosulni lehet olyan hősök sorsával is, akik szokatlan értékrendet képviselnek, esetleg deviáns vonásokat mutatnak.

– De ki beszélget az olvasókkal?

– Kétségtelen, hogy nem sok lehetőség van rá. De lényegében egy recenzió is beszélget velük. Bevezet a mű nyelvezetébe, megfogalmaz egy értelmezési lehetőséget. Lehet könyvklubokat csinálni. Külföldön ennek nagy hagyománya van. Általában egy ismert ember ajánlja a könyvet, és aztán beszélgetnek róla, ami online formában is történhet. Én szeretem a személyes jelenlétet, de egy online beszélgetés is tud tartalmas és hatásos lenni. És a névtelenség, láthatatlanság sokaknak segít a megszólalásban. Mi sok pszichológiai témájú könyvet adunk ki, ezeket sokszor szívesebben beszélik meg online, sőt az e-könyv változatuk is arányaiban jobban megy, mint a nyomtatott. Jó példa az Asszonyok álmában síró babák, amelyben a születés előtt elhalt magzatokról van szó. Sokan az érintettek közül nem vállalják fel, nem veszik meg a könyvet boltban, személyesen nem beszélnek róla másokkal, mert esetleg szégyellik. A szobájukba zárkózva olvassák el e-könyv formában, és online beszélgetésen részt vesznek, mert azért fel akarják dolgozni a problémát. Az LMBTQ-témákkal is hasonló a helyzet, de sok egyéb probléma is van, amelyet nem vállalnak fel az emberek: depresszió, függőségek vagy akár étkezési zavar.

– Ma egy könyv kiadását nem is érdemes tiltani, hiszen az önmagában nem több, mint egy forgatókönyv elfogadása.

– Igen, pusztán a kiadásban még nem rejlik „veszély”. A könyvek alig 50 százaléka termeli ki saját költségét vagy minimálisan nyereséges, és csupán 30 százalék tud profitot termelni, ezek tartják fenn a többit. Könyvesboltban szinte lehetetlen rábukkanni a legtöbb könyvre. Az ember a kirakott piramisokkal foglalkozik, azt tolják az arcába, és nem feltétlenül ezek a legértékesebb kiadványok. Nem véletlen, hogy amikor a Libri anno elkezdett felvásárolni kiadókat, akik előtérbe kerültek, úgy érezték, minden hónap karácsony, úgy megnőtt az eladott példányok száma. Sokat számít a könyvesbolti kihelyezés, ezért is van ára.

– Ára van?

– Természetesen. Ahogy a kirakatnak, az akciós polcoknak, mindennek. Publikus, legitim árakról van szó. Ha a kiadó marketingbüdzséjébe belefér, bevállalhatja. Ma egy könyv teljes előállítási költségének harmadát-felét kell marketingre költeni, hogy láthatóvá váljon. Ráadásul a teljes könyvkészítési folyamatban sajnos nem mindig a szerző kapja a legnagyobb honoráriumot. Előfordul persze, hogy maga a szerző a marketingelem, az ő népszerűsége vonzza az olvasókat. Ilyenkor a marketing-költségvetésből is lehet növelni a jogdíját. De lényegében a borító is a marketing része. A tördelésen, belső formán szintén sok múlik. Ismeretterjesztő kiadványoknál egyre kevésbé elegendő a szöveg az információ befogadásához. Igyekszünk lazítani például képekkel, kiemelésekkel. A cél, hogy ha esténként csak egy-két oldalt olvas valaki, akkor is érezze, hasznos ismeretekhez jutott. A Betiltott könyvek is ennek megfelelően készült. Aztán jönnek a terjesztési vesződségek. El kell érni, hogy a könyv megfelelő helyre kerüljön a webáruházakban, recenziók szülessenek róla, ott kell lenni a könyvesbolti elhelyezésnél, meg kell győzni a boltvezetőket, miért fontos és előnyös mindenhova kirakni. Összetett dolog, mi nagyjából 100 könyvet adunk ki évente, és nehéz mindegyiket megfelelően menedzselni.

– Tudna olyan könyvet mondani, amelyet betiltana?

– Tiltásig sosem mennék el. Rábíznám a dolgot a piacra. De tény, hogy rengeteg gyűlöletkeltő könyv van. Főleg a politikai szekcióban. Szűk kört képviselnek, de úgy jelennek meg, mintha széles társadalmi bázisuk lenne. Egyetlen hasonlót sem adnék ki, még akkor sem, ha nagy profitot remélhetnék tőle.

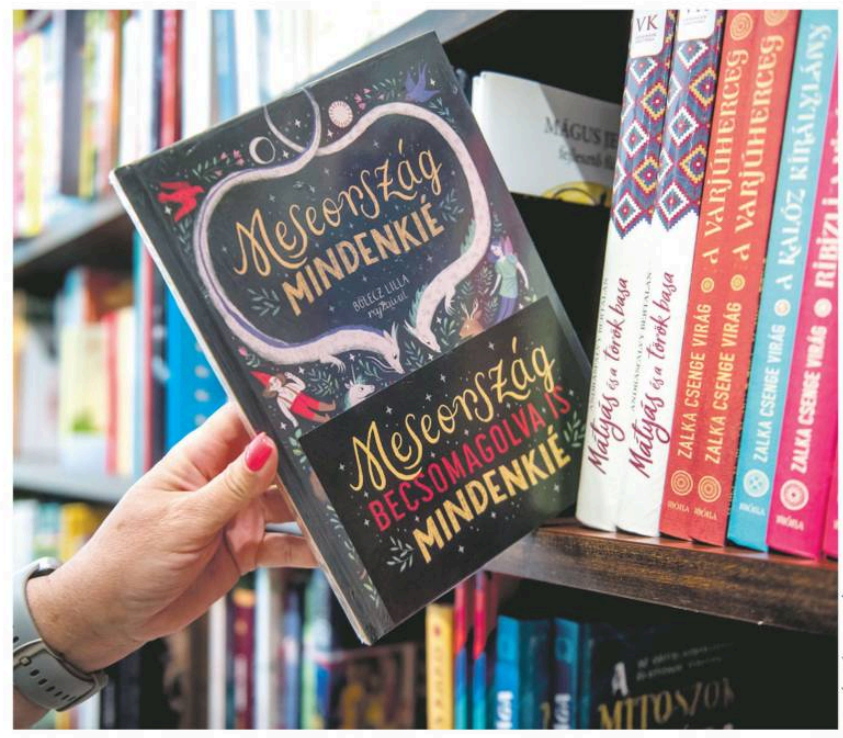

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

FOTÓ: BUBLA ÉVA

Kerek erdő kapszulában

Bolygógyógyítás félkomolyan

A beépített, változatosságát vesztett nagyvárosi környezet, az agyonfertőtlenített emberi test, a természettől eltávolodott életforma ezernyi baj forrása. A bajokat pedig orvosolni kell. Ha tudomány és művészet fogja egymást kézen, már kész is a megoldás: képzeljük el a lehetetlent, alkossunk gyógyszert mondjuk egy beteg városrész számára.

KRÁLIK EMESE

Fehér köpenyes tudós magyaráz nagy beleéléssel a hallgatóságnak egy fővárosi patikában. A cégüknek az a célja, hogy egyaránt feleljenek az emberi és nem emberi testekért, hogy tartsák szem előtt az úgynevezett planetáris egészséget. Mondandóját tudományos tényekkel támasztja alá, például egy finn immunrendszer-kutatást ismertet. Óvodások egy hónapon át rendszeresen sétáltak az erdőben, és minél több természetes anyaggal kerültek kapcsolatba, annál több lett a T-sejtjeik száma. A nagyvárosiaknak sem kell csüggedni, a lehetőség adott: a tudós által képviselt cég szájon át szedhető, mohát, zuzmót tartalmazó erdei ökoszisztémát dobott piacra. Lelkesen mutatja a földből és agyagból készült sárszappant, ami meg arra való, hogy a szinte megszállottan fertőtlenített kézen helyreálljon a hasznos mikrobák száma. Az ő gyógyszereiknek is vannak mellékhatásai: a fokozott természethez kapcsolódást, a gyaloglás és a kerékpározás iránti olthatatlan vágyat tapasztalták a pácienseik.

Velünk élő parányok

– Ugyan a gyógykészítmények láttán olyan érzésünk támadhat, ezek valóságos, megvásárolható termékek a patika kirakatában, valójában nem azok – magyarázza lapunknak az imént fehér köpenyben magyarázó Bubla Éva (alsó képünkön) művész, aktivista. – Még akkor sem, ha némelyik láttán elgondolkodunk, ugyan miért ne létezhetnének! A projekt egyik pillére azonban a fikció, a spekuláció, amikor megpróbálunk elképzelni lehetséges jövőképeket, emberi és nem-emberi pácienseket és diagnózisokat, és a gyógyulást szolgáló kezeléseket. A tárgyak: gyógyszerek, betegtájékoztatók, receptek emlékeztetnek minket egy már megszokott gyógyszertári kontextusra, ugyanakkor minden, amit itt látunk, abszolút művészeti produktum, művészeti keretezése mondandónknak, miszerint embernek és környezetének jóléte egymással szorosan összefügg mikrobiomunk által.

A szeptember 21-ig tartó budapesti Placcc Fesztivál számos izgalmas eseményt tartogat, az egyik ilyen az általunk meglátogatott. A Microbial Futures Lab, amely egy utazó laboratórium, a jövő gyógyszereinek, kezeléseinek folyamatosan bővülő gyűjteménye, melynek középpontjában emberi és nem-emberi létezők, vizek, erdők, atmoszférák és városok kölcsönös jóléte áll. Az elképzelt orvosságokat néhány napra egy Múzeum körúti patikában állították ki. Ezekre a készítményekre nincs is szükség, ha van elegendő kapcsolat a természettel, elérhető biodiverz ökoszisztéma a városon belül is, indirekt módon éppen erre szeretnék felhívni a figyelmet. Az ember ugyanis nem választható le élesen a környezetétől, a mikrobiomunk által is összefüggésben állunk vele. Ember és város is rendelkezik mikrobiommal, baktériumok, vírusok, protozoák életközösségével, a biodiverzitás mértéke azonban nagyban meghatározza annak gazdagságát is, így egészségünk állapotát. Kérdésünkre, hogy egykori festőművészként miért keltette fel a figyelmét ez a tudományos terület, felidézte, hogy egy darabig Indonéziában élt és tanult, ott jött a váltás, akkor kezdett a művészetében is a környezetet érintő problémákkal foglalkozni.

FOTÓ: BUBLA ÉVA

10-100 milliárd

a mikrobiomok, vagyis a testünkben és a testünk felszínén élő mikroorganizmusok (baktériumok, gombák, vírusok) száma, ami a saját sejtjeink számának tízszerese. A mikrobiom befolyásolja az emésztést, az immunrendszert, a pszichét, a bőr állapotát.

Zugló mohásítása

Éva egy szűk éve utazik az izgalmas workshoppal. A „gyógyszertervezésnél” azt szokta kérni, hogy olyanok alkossanak csapatot, akik nem ismerik egymást. Sokszor különböző szakterületek képviselői vannak jelen, más-más aspektusok, tudások adódnak össze, gazdag gondolatvilágok és történetek kerekednek ki ilyenkor. A cél természetesen nem az, hogy piacra dobható orvosságok jöjjenek létre, hanem hogy elkezdjenek gondolkodni városaink, erdeink, vizeink, bolygónk állapotáról, jövőjéről, összefüggésekről.

E munkában helye van a kutatásalapú tudásnak, a spekulációnak, a humornak és a játékosságnak. A művészet és a tudomány oda-vissza hat egymásra, kölcsönösen tanulnak egymástól, hangsúlyozta Éva. Különböző korú és hátterű résztvevőkkel azóta további gyógyszerek és narratívák is születtek helyi páciensek kezelésére a workshopokon.

A cél nem az, hogy piacra dobható orvosságok jöjjenek létre, hanem hogy elkezdjenek gondolkodni városaink, erdeink, vizeink, bolygónk állapotáról, jövőjéről.

– Induljunk el együtt a szemközti épületbe, menet közben nagyon figyeljünk közben a környezetre, mert ennek később jelentősége lesz. Amint odaértünk, a helyszínen váljunk planetáris egészségügyi tanácsadókká! – biztat minket a gyógyszertári bemutató végén Éva. Egy nem-emberi pácienst kell találni, diagnózist felállítani róla, orvosságot alkotni a bajára. Nem is olyan könnyű elszakadni a valóságtól, és eleresztení a fantáziánkat, állapítjuk meg a kialakított néhány fős csoportok tagjaiként. Lassacskán felébred a bennünk alvó kisgyerek. Bármire szabad gondolni, felnőtt létünkre ennél komolyabban nem is vehettünk volna egy játékot. Megszületik a palackvisszaváltó géphez hasonló komposztautomata, amely az aszfalt alá kényszerített városi talajt tölti fel élettel. Másvalaki Zuglót mohásítaná spóraszprével, a zöldebbé váló környezet jelentőségét ugye nem is kell bővebben ecsetelni.

A projekt keretében megalkották a SymbiFarm gyógyszer (kapszulába zárt erdei ökoszisztéma) betegtájékoztatóját. Éva létrehozta a kapszulát mint művészeti tárgyat.

Hátha dől a dominó

A jelenlegi projekt a nemzetközi Microbial Childhood Collaboratory kutatóival való együttműködésből született, ami a slow science elveit és művészeti eszközöket alkalmazó kollektív kísérleti platform a Tamperei Egyetem gondozásában. (Nézőpont, mely szerint a tudomány legyen szemlélődő, kíváncsi, ne a gyors válaszokat keresse.) Az emberi mikrobiom-kutatások eredményeiről szóló szakmai és társadalmi párbeszédet ösztönzik az egészség és jólét, valamint a környezet biológiai sokféleségének megőrzése érdekében. Évát azért hívták meg a 2021-ben alakult kutatócsoportba, mert olyan formátumot kerestek, ahol közösen tudnak gondolkodni, ötvözni a művészeti megközelítést és a kísérletezést, teret adni a tudományos ismeretek kibontakoztatására. Ennek egyik példája a Microbial Futures Lab projekt, ahol a kutatókkal közösen megalkották a SymbiFarm gyógyszer (afféle kapszulába zárt erdei ökoszisztéma) betegtájékoztatóját. Éva létrehozta a kapszulát mint művészeti tárgyat.

A jelenlegi doktori kutatása során is azzal foglalkozik, hogy ha környezeti, ökológiai kérdésekre fókuszálunk, akkor miként lehet művészeti eszközöket és módszereket használni változások katalizálására. Értelmezhetjük ezt szemléletformálásként, perspektívaváltásként, ami talán hathat az attitűdjeinkre, a cselekedeteinkre, a környezet minőségét érintő döntéseinkre. Ehhez azonban hosszabb távú, következetes jelenlét kell.

Éva szerint nehéz kérdés, hogy a törekvésüknek köszönhetően elindul-e valamiféle változás. Rendszerszinten kellene változtatni szerinte, ugyanakkor hisz abban, hogy létezik a dominóeffektus, azaz hogy alulról is lehet változást elérni, legalább kisközösségek szintjén. Kérdés persze, hogy mennyi időnk van még, és van, ami már visszafordíthatatlan.

FOTÓ: PLACCC FESZTIVÁL / BALOGH ATTILA

FOTÓ: PLACCC FESZTIVÁL / BALOGH ATTILA

Közösségi dzsemmelés köztéri termésből

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

– Ennyi az összes almánk? Hol az az izgi alma? – kérdi Fajgerné a galéria asztala körül csoportosuló, termést pucoló lányokat, asszonyokat. Az idén az eddig termékeny és egészségesnek tűnő Kapisztrán téri almafa felét kivágták, pedig tavasszal még megvolt. Metaforikus állapot, Eszter ága is így hasadt ki a 11 éve növekvő projektből.

– Én évek óta jövök ezekre az alkalmakra, mindig is szerettem a közösségformáló eseményeket, ahol igazi emberek vannak, igazi érzésekkel. Ez egy átmentés is, egy eltűnő világot őrzünk meg. Régről ismertem Esztert, a képzőművészeti egyetemen egy évfolyamra jártunk, és már akkoriban is rengeteg közös programot szerveztünk. A gyász sosem múlik el, de itt körbe tudja nőni kicsit az élet. Fontos, hogy örömmel vegyüljünk, s közben kicsit meg is idézzük őt – meséli az Edinaként bemutatkozó résztvevő miközben az almát hámozza. Minden rész hasznosul, az alma húsából lekvár, a lehullott részekből nagy üvegekben ecet készül. A galéria falán egy polcon sorakoznak a korábbi évek lekvárjai – köztük a Covid alatt cukor helyett fekete sóban eltett gyümölcs –, s mellettük kis üvegben az ecetek, akár az élet édes oldala mellől elmaradhatatlan savas.

– 2013 óta szedünk Eszterrel közterületen almát. Több fát követünk év közben is, aztán mindig van egy kiállításunk, ahol az előző évi szedésről szóló művek jelennek meg, és a dunsztot kibontjuk. Egész napos esemény, közben befőzünk, és akik a megnyitóra érkeznek, cserélhetnek Common Jamért házi készítésű lekvárt vagy műtárgyat – meséli Fajgerné.

Évák az almák között

Eszter már a kétezres évek elején csinált közterületeken gyűjtött gyümölcsből, többnyire szederből lekvárt, és feltette a kérdést, cserélnél-e műtárgyat lekvárra. Több művész cserélt vele, erről falvédőket is készített. Hagyományos kék és piros cérnás falvédőivel gyakran reflektált saját életére, illetve a magyar valóság szomorú vagy groteszk eseményeire. 1998-ban készítette el legendássá vált falvédőjét saját nagymamájáról és kedvenc popikonjáról; a Zalai Imréné találkozása David Bowie-val eredetije magángyűjteményben van, Bécstől New Yorkig kiállították, közben az internet felkapta, számos mém született belőle, legutoljára az alkotó emlékére a Szabó Eszter Ágnes találkozása David Bowie-val parafrázis.

– Amikor 2010-ben hazajöttem Drezdából, ahol már megérintett az Eat Art (az étkezéshez kapcsolódó művészet – a szerk.), úgy jöttem haza, hogy találkozni akarok Szabó Eszter Ágnessel, a magyarországi Eat Art királynőjével – folytatja Fajgerné. – Miután találkoztunk, elindult köztünk egy párbeszéd. 2013-ban volt a Három grácia kiállításom, amit Raffaello festménye inspirált, melyen meztelen nőalakok láthatók almák közt, akkor kezdtem a saját meztelen testemet almákkal festeni. Ekkoriban költöztem családi házba, melynek udvarán állt egy almafa, amit mindig figyeltem, mert kellett a képhez is. Született egy Éva című festményem, melyen a fa alatt szedem az almát. Mondtam Esztternek, csináljunk a kiállításom alatt egy eseményt, keressünk köztéren almafákat, ne szedret, hanem legyünk Évák az almafák között. Akkor elindult a Common Jam, elmentünk négyen, két művészettörténész meg mi ketten, a Kapisztrán téri almafához, amelyet Eszter már jól ismert, mert arrafelé dolgozott. Ezzel a fával kezdtük, amiről most is pucoljuk épp az almát. És visszük a galériába, főzzük a dzsemet, kitesszük a szabad polcra, onnan lehet cserélni, akkor vihetsz, ha hozol is valamit. Általában műtárgyat nem hoznak, de saját készítésű dolgokat igen, ami így cserélődik, mozog, használják az emberek. A végén mindig felajánlottuk valakinek az eltett lekvárokat, volt, hogy menekültek kapták vagy hajléktalanoknak vittük, csak pár üveget tartottunk meg, amiket itt látsz is a polcokon. Én közben minden évben megfestem az előző évet, akik részt vettek benne, a legjellemzőbb mozdulataikkal rajta vannak a képen – magyarázza a művész, aki még rólam és fotós kollégámról is készített egy-egy fényképet magának, talán jövőre mi is rajta leszünk a tablón.

Falvédők és festmények

A projekthez az évek alatt sokan csatlakoztak, Szilágyi Csilla üvegművész megvéste a befőttesüvegeket, melyeket kettévágva kínálótálakat is készítettek, Boldizsár Zsuzsa porcelánművész társasjátékot csinált a projekthez, és készült a fákról térkép is. Eszter korábban már falvédőre hímezte Szentbékkálla közterületi gyümölcstérképét, ezt az alkotását azonban keresik, a hagyatékból még nem sikerült mindent feltérképezni, ikonikus supermanes otthonkájáról sem tudják, hová, kihez került.

– Vannak titkok, amik Eszterrel mentek – mosolyog Fajgerné, miközben megmutatja a kiállítást. – Az első alkalommal problémába ütköztem, mert kiderült, nem mindenki szeretné, hogy meztelenül részt vegyen a képen. Azóta ruhában festem meg a részvevőket, de nem abban, ami rajtad is van. Miskolcon is volt Common Jam, egy Múzeumok Éjszakáján, erről készült egy falvédő is a hagyományos koncolós eljárással, ott mindenki készíthetett magának falvédőt, Eszter pedig ráhímezte egy otthonkára, amit én többször megfestettem. Ez a Jó leszek még valamire otthonka pedig azért érdekes, mert Eszter odaadta egy gombatermesztőnek, hogy növesszen rá gombákat, amit én szintén megfestettem. Jelenleg hárman vagyunk a projektben, Bíró Anna képzőművész 2022-ben csatlakozott, Karai Györgyi formatervező pedig Eszter ötlete alapján elkészítette a street fruit bonbonokat, kétfélét is. Az egyik egy hagyományos sütimorzsás alap, amibe Common Jam lekvárt teszünk, erre mascarponés hab és egy ostya kerül. A másik a luxusverzió, a köztéri almák csokoládéval bevonva, szilikonformában kiöntve. Pár éve elkezdtünk ecetet is csinálni, Esztert pedig már régóta foglalkoztatta a Common Jam pálinka készítése is – sorolja a festőművész.

Ez egyelőre ötlet maradt, nehezebb lenne pálinkát főzni egy galériában, mint lekvárt, műtárgyak között egy rezsón, ami egyben lázadó performance is a művészet szakrális terében (és a tűzvédelmi szabályok ellenében). Fajgernétől a performance sem áll messze, takarított már galériában egy megnyitóján, megjelenítve a főként nők által végzett, láthatatlan háztartási és gondoskodási munkát. Festményein is gyakran ábrázolja magát háziasszonyként, mindennapos teendői közepette, a műterem és az otthon terei képein izgalmasan, egyszerre kontrasztosan és (a nők számára legalábbis) magától értetődő módon vegyülnek.

Eszter és az enzimek

A Common Jam XI. Kiállítás megnyitóján a művészek felváltva kevergették a lekvárt, miközben Mélyi Márta megható beszédet mondott, Fajgerné pedig kibontotta a tavalyi dunsztot, amelybe még Eszter tette el az üvegeket. Felidézte a 2018-ban, Szalipszki Judit kurátorral tervezett, SantoPalato című eat art-kiállításukat, amikor egy koreai művész megosztotta velük kutatását, hogy „a kezünkben olyan enzimek vannak, ami minden embernek más. Ezért nem tudunk olyant sütni vagy főzni, amilyet az anyánk vagy az apánk. 2023-ig ebben még benne vannak Eszter enzimjei. Mostantól nem lesznek, de ezt még meg tudjátok kóstolni" – zárta beszédét elérzékenyülten Fajgerné. Aztán előkerültek a Györgyi által készített, valóban különleges ízű bonbonok, egy üveg bor, a hangszóróból Eszter kedvenc zenéje szólt, jöttek a barátok, családtagok, művésztársak, és a Common Jamet újra körbenőtte az élet.

Common Jam XI. kiállítás
Tér-Kép Galéria (1016 Budapest, Krisztina körút 83–85.)
Megtekinthető: kedd–szombat 14–18 óráig

A hagyomány átadása

A Common Jam a kortárs művészi, vallási, folklorisztikus motívumok mellett számos fontos kérdést is feszeget, például, hogyan viszonyulunk az ételhez és az étkezéshez, a természethez és a városi élethez, a fenntarthatósághoz, az újrahasznosításhoz, női, családi vagy tágabb közösségeinkhez. Tavaly meghívást kaptak a Budapest 150 eseménysorozat részeként rendezett Flaszter Köztéri Kortárs Művészeti Biennáléra, Karácsony Gergely főpolgármester ki is emelte őket, hogy ez a kedvenc projektje, mert a gyerekkori álmát valósítják meg azzal, hogy köztéri gyümölcsfák termését gyűjtik be és használják fel.

– Tavaly a Világszép Gyermekvédelmi Alapítvány pártfogoltjaival szüreteltünk, az almát elvittük az ő terükbe, ahol biztonságban érzik magukat, hogy ott megmutassuk nekik is a hagyományt, mert az állami gondoskodásban élő gyerekek, fiatalok ezt nem kapják meg otthonról. Ilyenkor egy plusz csodát érzel, hogy át tudtad ezt adni azoknak, akiknek ez a tapasztalat nincs meg. Az egyik festményemen is ezek a gyerekek szerepelnek, náluk is lesz kiállítva, hogy lássák magukat, ahogy részt vesznek a Common Jamen.

Fajgerné egyik képen megfestette saját képmását is, kicsorduló könnyekkel, éles ollókból álló fájdalomglóriával – ez az ő gyászfeldolgozása, hogy nincs már velünk Eszter. Motívumai ismerősek lehetnek tavaly decemberi, a Deák Erika Galériában rendezett Concordia Discors című kiállításáról. Itt is megjelentek az önarcképek mellett a szívek és az agyak, az ollók, melyek a kettő közötti kapcsolatot elvágják, és a dilemma, hogy melyikre hallgassunk épp.

– Tavaly közösen ültettünk egy almafát a Gellért-hegyen, a Cerkafirka játszótér előtt, ahhoz is járok, ápolgatom, hogy ki ne haljon onnan. Volt, aki azt gondolta, ha meghal Eszter, a Common Jam véget ér, de ez egy elmélet, amit közösen kitaláltunk, ezért tud tovább folytatódni. Addig lesz, amíg mind meg nem halunk.

Az emlékezés fája

Talán valaki, aki később csatlakozott, viszi tovább a projektet, lehet az egyik új alkotótársuk, Bíró Anna, a Képzőművészeti Egyetem intermédia szakának hallgatója. A galéria közepén az ő ehető installációja áll, egy minimalista fatörzs ágakkal, rajtuk damilon rögzítve ostyavékony gyümölcsdarabkák, aszalt szilva, ringló és alma – ezeket is együtt szedték. A fához kis fellépőn lehet felmászni, egy kislány nyújtózkodott rajta épp a gyümölcsök felé, miközben Annával beszélgettünk. Miután az egyetemen személyes motivációból elkészítette Budapest (sőt az egész világ) digitális közterületi gyümölcstérképét, az egyik tanára hívta fel a figyelmét, hogy van itthon egy művész – Szabó Eszter Ágnes –, aki hasonlókkal foglalkozik, így ismerkedtek össze.

– Eszter elmesélte, hogy ő is hímzett már ilyen térképet, és meghívott egy Common Jamre, azóta rendszeresen jövök. A befőzés számomra meditatív folyamat, az alkotásom is erre reflektál – meséli Anna. – A lekvárt hosszú órákon át sütőben aszalom, utána a nagymamámtól örökölt régi pogácsaszaggatóval kivágom a karikákat. Ez egyszerre fa és totem, emlékezés Eszterre, a kapcsolódásunkra, de főleg a belső nyugalom megtalálásáról szól. A szüretelés, a fára mászás pedig visszahozza a természetet a városi közegbe, a galéria terébe, de a fa szimbolikusan az elmúlás, a női ciklusok kezdete és vége is. Korábban a befőzést mindig otthon, anyukámmal és a testvéremmel csináltam, a felnőtt életemre aztán ez eltűnt, és amikor csatlakoztam a projekthez, ebben a közösségben visszatért. Eszter sok mindent tanított nekem, például sokat vonatoztunk együtt a szedésekre, jó beszélgetéseket kaptam tőle. Az elvesztése azért is szíven ütött, mert azt hittem, még van időnk. De azok a dolgok, amikről beszéltünk, itt vannak velem, folyamatosan forgatom ezeket magamban, gyökeret eresztenek bennem, amiből akár egy új fa is kinőhet.

BÁLINT ORSOLYA

Halászkirályság

ILLYÉS BENCE

Worms, Rajna-vidék-Pfalz tartomány 85 ezres városa ötezer éves kelta kezdeteivel Kölnnel és Trierrel verseng Németország legidősebb városa címért; a mainzi és a speyeri mellett a három császári katedrális egyikével büszkélkedik; innen ered IV. Henrik király kiátkozása és Canossa-járása VII. Gergely pápa trónfosztása miatt; itt védte meg V. Károly császár előtt 95 wittenbergi tételét Luther; itt nyomtattak először evangélikus istentiszteleti szövegeket, és 1526-ban angol nyelvű Újszövetséget, a II. világháborúban 1100 tonna bomba hullt a belvárosra, a lakosság kétharmadának hajlékát pusztítva el – ennek ellenére (vagy tán éppen ezért) a Backfischfest (sülthal-fesztivál) tíz napja megkapóan ünnepli a jelent, és az élet múlhatatlan szépségeit (helyi dialektusban a backfisch fiatal [süldő] lányt is jelent, a magyar bakfis kifejezés is innen ered sváb közvetítéssel.) Az ünnep eredete 1933-ig nyúlik vissza, amikor a helyi halászok és kereskedők összejövetelt szerveztek a Rajnánál, hogy megünnepeljék a szezon végét, és tisztelegjenek városuk halászati hagyományai előtt. A fesztivál tíz napja alatt a város megtelik életörömmel, kulturális programokkal, gasztronómiai élményekkel. Az ünnep egyik leglátványosabb eseménye a felvonulás, ahol hagyományos halászfelszerelésben és a helyi egyesületek, klubok, „céhek" öltözeteiben vonulnak fel a résztvevők. Népszerű a „Fischerstechen" (horgásztorna) is, amikor a vidám wormsi vízi emberek ladikokból próbálják vízbe taszítani egymást.

FOTÓK: ILLYÉS BENCE

Negatív hív elő fotót

Sivák Zsófia fotográfus már huszonévesen érett szemmel fotózta alanyait, legyenek azok roma családok vagy vidéki kocsmában iszogató helyiek. Magas fokú érzékenységgel örökíti meg a témáit, legújabban a Balatont, de annak sem a szokványos, képeslapokon látható oldalát.

P. SZABÓ DÉNES

Heves megyében nőtt fel, egy Eger melletti kétezer lelkes faluban, Kerecsenden. – A szüleim nagyon korán elváltak, majd lett egy nevelőapám, aki művészettörténész volt, így általa közel kerültem a művészet világához. Az érettségi előtt számomra nem is volt kérdés, hol tanulnék tovább, mivel csakis ilyen irányba akartam menni – meséli **Sivák Zsófia.** A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem fotográfia szakán tanult tovább, ahol hamar felismerte, hogy különbözik a szaktársaitól, mivel ő szűkös körülmények közül érkezett. – Gyerek- és tinikoromban fel sem tűnt, mennyire szegények vagyunk. Az egyetemen és más alkotói körökben viszont rájöttem, hogy a nagy többség a középosztályhoz tartozó, privilegizált rétegből jött, ami nagyon más, mint amiben én felnőttem. Ezért is adtam bele mindent, hogy profi legyek, és hogy pénzt gyűjtsek, mivel a fotózás elég költséges szakma.

Kerencsendi utcamozi

Már a kezdetekben is a valóságot akarta dokumentálni, ezért a falujában kezdte fotózni a lakókat. – Fiatalon is az volt a kedvenc unaloműző elfoglaltságom, hogy állok a konyhaablakban, és nézem, ahogy mennek az emberek az utca végébe, a kisbolt felé – mondja Zsófia, hozzátéve, a településen főleg a fizetésnapokon pörgött fel az élet. – A férfiak vették a feleseket, aztán felborult egy bácsi a biciklivel, az utca másik végén meg nyolc gyerek csüngött az anyukán. Aztán valahol egy telefonból megszólalt a mulatós, és egy csapat tinédzser kezdett el táncolni. Ugyhogy én moziztam.

Első körben a családja hétköznapjait kezdte el fotózni. – A mi házunk egy elég romos épület, és mivel általában nem volt pénzünk, mindent magunk oldottunk meg vagy tákoltunk össze. Mi festettük ki a falakat, és a haverjaink bútoraival rendeztük be a házat. Mindennek persze volt egy bája és mesés hangulata, amibe kiskoromban mindig belemenekültem. Gyerekként például nem voltak drága játékaim, de ugyanúgy élveztem sárból várat építeni. A nevelőapám meg egyszer hozott ponyvát, amit felszögeltünk a falra, és az lett a bunkerem – meséli Zsófia.

A fotókon tehát a család tűnt fel hétköznapi helyzetekben – az anya a kertben a haját festette, az apa a kanapén pihent az összegyűjtött tárgyai mellett. A hasonló életképek szokványosak voltak számára, de amikor megmutatta azokat az egyetemen, a tanárai figyelmét is felkeltette. – Az otthonomról készített fotók után tovább akartam lépni, ezért a falu cigánytelepén kezdtem el fotózni egy roma családot, akikkel egy buszmegállóban ismerkedtem össze. Így született meg a Józsiék című sorozat, melynek képein a két szülő és öt gyerekük életét mutattam be, ahogy a házukban pihennek, vagy épp dolgoznak valamin.

Ám Zsófia hamar felismerte, hogy szociofotót készíteni nehéz, mivel az ember könnyen ábrázolhatja a témáját sematikusan, ahogy az más alkotók képein is megjelenik – például kisgyereket koszos ruhában az utca közepén vagy a ház udvarán. – A fotós gyakran a legjobb szándéka ellenére is azokat az aspektusokat hangsúlyozza ki, mellyel olyan sztereotípiákat erősít, amiket jobb esetben lebontani kéne.

Kocsmákban az élet

Zsófia egy év fotózás után változtatott a hozzáállásán: a roma családnak azon pillanatait kezdte elkapni, amikor valami érzéki vagy rendhagyó történik: például az egyik kisfiú átöleli a család malacát, vagy Józsi beöltözik Mikulásnak. A képeket aztán beküldte a Magyar Sajtófotó-pályázatra, és maga is meglepődött, hogy megnyerte a Társadalomábrázolás kategória első díját, és ő lett a harminc év alatti legjobb fotóriporter. – Azért is döbbentem meg, mert semmi közöm nem volt a sajtófotóhoz, még a sorozat készítése közben sem nagyon tudtam, mit csinálok.

Később nem is vágyott arra, hogy fotóriporter legyen, helyette az alanyait beállította a képein, majd erős vakuval fotózta le őket, amivel szándékoltan művi hatást keltett. Egy sorozatában például országszerte keresett roma ünnepségeket és esküvőket. Volt, hogy egy állványra rögzített viaszosvásznat, amely előtt lefotózta az alanyait. – Szerettem volna a valóságos ábrázolásnál maradni, de távolodni is akartam attól – mondja Zsófia, aki aztán sorra járta Heves kocsmáit, hogy megörökítse az enteriőröket és a benne ülő közönséget – ami olykor csak néhány embert jelentett.

Mindezt azért tartotta fontosnak, mert ezek az ivók egy letűnő korszakot jelképeznek számára, mivel több közülük bezár, egyeseket pedig csak a nyugdíjasok látogatják, a fiatalok csupán néha tévednek be. Az Áraink forintban értendők című sorozat fotóin ezért egyszerre kaptak fontos szerepet az enteriőrök, a zöldre vagy sárgára festett falak, a művirágok, a tájképek, a jellegzetes műanyag székek, illetve a benne ülő személyek, akiknek az adott helyszín még mindig fontos találkozási pont.

Balaton mint vallomás

– Sok évemet vette el Kelet-Magyarország dokumentálása, ami számomra művészetterápiás folyamat is volt, hogy képeken dolgozzam fel azt a környezetet, ahonnan érkeztem. A diploma után viszont másfelé kanyarodott az életem, mivel elkezdtem reklámokban, filmekben és luxusszállodákban alkalmazott fotósként dolgozni – meséli Zsófia. Bár továbbra is fényképezte Heves megye helyszíneit, már nem érezte azt a hajtóerőt, mint korábban. – Arra jutottam, hogy én ezeknek az embereknek nem tudom megmenteni az életét, a sorsukon nem tudok változtatni. Egyedül annyit tehetek, hogy a fotózással néhány boldog percet szerzek nekik, miközben meghallgatom a történeteiket.

Egy éve ezért témát váltott, Kelet-helyett Nyugat-Magyarországot fotózza, pontosabban a Balatont, de nem éppen úgy, ahogy azt a képeslapokon megszokhattuk. Zsófia munkáin ugyanis sehol egy romantikus naplemente, a Badacsony látképe vagy a strandokon pihenő nagy tömegek, hanem a tónak azon oldalát mutatja meg, melyet az ember már éjszaka a parton állva tapasztal, vagy augusztus 20-a után, amikor a nyaralók többsége már elment.

FOTÓK: SIVÁK ZSÓFIA

– A Balatont fotózni azért nehéz, mert ott a keleti régióhoz képest minden nyugalmasan zajlik. Nyilván sokak tudatában még létezik az egykori, nosztalgiára hívó, SZOT-üdülős hangulat, de a Balatonon az utóbbi időben már egy teljesen új világ kezd kibontakozni. Másrészt nehezen tudom a hely atmoszféráját megfogni, hiszen nincsen hozzá kötődésem, mi a szüleimmel nem jártunk oda nyaralni, soha nem voltam ott gyerekkoromban. Nincs is olyan élményem, hogy együtt a család a víz partján, hogy ülünk a vízibiciklin, a szálláson anya lefőzi a kotyogós kávét, miközben megy le a nap.

Zsófia szerint az új képsorozata ezért nem is annyira a Balatonról szól, hanem sokkal inkább róla. A fotók is karcosabbak, az alanyok beállított, megvilágított pózokban állnak, az összhatás pedig inkább a divatfotókat idézi, mivel egyre inkább hat rá a megrendezett képek világa, melybe az utóbbi években belekóstolt. Tehát marad a valóságnál, de fél lábbal a fikció mezejére lép.

Sivák Zsófia 1993-ban született Egerben, és a Heves megyei Kerecsenden nőtt fel. Fotográfiát a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen tanult, 2022 óta a design és vizuálismővészet-tanár szak hallgatója. 2019-ben a Magyar Sajtófotó Pályázaton a legjobb teljesítményt nyújtó 30 év alatti fotóriporternek választották, és megkapta a Társadalomábrázolás kategória első díját is. Számos magyar és külföldi kiállításon vett részt, a fotói a magyar valóságot mutatják be. A 2018 és 2020 között készült Hajnalhasadásig képsorozatával a roma közösség ünnepeit mutatta be, a 2019 és 2022 közötti Áraink forintban értendők című sorozatával pedig Heves megye kocsmáiba nyújtott betekintést.

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Szeptemberi szellőztetés

BÁLINT ORSOLYA

A szeles szeptember szigorú bekösznte a végtelen kánikula nyarát viharos időkké változtatta át. Háromgyerekes szülőként máskor is megterhelt az iskolai tanévkezdés, főként anyagilag és részben a bioritmusváltás okán, noha ekkorra már epedve vártam a felmentést, hogy napi pár órára újra felnőttként is működhessek, a gyerekeimet a különböző intézmények felügyeletére bízva. Csakhogy az idén még az egyikük utolsó utáni pillanatos iskolaváltását is intéznem kellett, közben százszor is elátkoztam azt az illetőt, aki a kormányzati brainstormingon kitalálta, hogy vigyék le a tankötelezettséget 16 éves korra, mert egy évvesztességgel tetézve rögtön oda jut egy átlagos gimnazista is, hogy ha efölött sulit váltani szeretne, már sehol „nem kapkodnak" érte. Mehetne a nyolc általánosával vállfázni a plázába vagy az esti iskolába, ami már nem nappalis jogviszony, rögtön kapnám is a vármegyei főispán dörgedelmes levelét, hogy többé nem vagyok jogosult az infláció ide, áremelkedés oda, 2008 óta változatlanul „bőkezű" családtámogatásukra.

A mi ügyünk épp a lapzártára szerencsésen megoldódott, hiszen a fővárosban még most is rengeteg a lehetőség, csak végig kell zongorázni a „gimnáziumi szaknévsort", és közben valamennyire megnyugtatott, hogy mindenhonnan azt hallottam vissza, sok gyerek van még ilyenkor is mozgásban, meg a közoktatásban évek óta mindenütt hadiállapotok uralkodnak, a titkárságoktól az iskolavezetésig rutinosan vezényelik le már a káoszt. Közben arra is gondoltam, százával lógnak most a semmiben a wesley-sek, akik közt megannyi sajátos nevelési igényű kisgyerek (és szülője) éli át a napokban, hogy még esélyt sem adtak nekik, máris lemondtak róluk, a családbarátok, a keresztények.

Mozgolódik Mordor, recsegnek-ropognak a nagyúr tornyának falai, noha látszólag még minden működik az országban, az is, ami régóta már csakis papíron. Csoportosan elkövetett hivatalos személy elleni erőszak bűntettével gyanúsította meg a Fővárosi Ügyészség Donáth Annát és még két képviselőtársát – jött a hír a héten. Noha 2022-ben, az Iványi Gábor által vezetett Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség Dankó utcai központjánál tartott NAV-razzia elleni tiltakozáson valamennyi akkori ellenzéki pártból jelen volt egy-egy képviselőnő, a vádhatóság végül csak a momentumos Donáth, az MSZP-s Gurmai Zita és a volt LMP-s Szél Bernadett ellen indított eljárást, mert szerintük erőszakkal akadályozták a pénzügyőröket jogszerű eljárásukban. Féltucatnyi nőről beszélünk, Donáth ráadásul várandós volt, mikor farkasszemet néztek a felfegyverzett NAV-osokkal, akikhez hozzápréselte őket az ingerült tömeg. Most már nem küldtek ki senkit a MET-hez, csak egy tollvonással megvonták az iskoláik működési engedélyét. Az elesettekről gondoskodó, évek alatt kivéreztetett adósoktól a legfőbb adós, a magyar állam. Még ráküldik pár politikusnőre az ügyészségi vérebeket, akiket persze minden ellenkező állítással szemben nem ők irányítanak, és erőszakkal vádolják őket, miközben iskolaigazgatók, gyermekotthoni dolgozók ellen folyik az országban rendszerszintű erőszak.

„A gyermekvédelem halott" – írta meg lapunk nem is költői túlzással a minap, miután több mint száz nevelőszülő mondott fel az állami átvilágítás miatt (pedig már korábban is kétezres hiány volt belőlük), az általuk eddig nevelt gyerekeknek pedig ez semmi jót nem ígér. Mondhatnánk a MÁV-ot is, ami persze eleve veszélyes üzem, de tendenciózusan olyan forráshiánnyal működtetik, hogy az már a dolgozók és az utasok életét is közvetetten veszélyezteti. Vagy említsük meg a napokban kiszivárgott új ügyeleti rendelettervezetet, amely az ellátás zavartalanságának biztosítása érdekében kész feláldozni számos egészségügyi dolgozó pihenő- és ebédidejét, magánéletét és maradék mentális épségét. Olyanokkal „szórakoznak", akiknek amúgy sincs választási lehetőségük, az orvosokat köti az esküjük, a kamarát már előre szétverték, a szakszervezetekkel szóba sem állnak, szükség esetén még ott a sztrájkjog megvonása, mint a pedagógusoknál. Ez a hatalom mindig győz, sokan tapasztalták már meg, az ellenállás hasztalan, legfeljebb a személyes integritás utolsó morzsáinak megtartásához segít, végül magukra maradnak az ilyen-olyan okból meghunyászkodók mellett.

Erre Matolcsy jegybankelnök bejelenti, hogy a magyar kormány gazdaságpolitikája egy döglött ló, amiről azonnal le kellene szállni, mert ha nem az eladósodás, akkor az infláció viszi sírba a gazdaságot. De vannak még épp elegen, akiket ez teljesen hidegen hagy, mert rendíthetetlenül vagyonosodnak a végtelenbe és tovább. Az idén már mind a tíz legnagyobb magyar családi cég százmilliárd forint feletti becsült értéket ért el a Forbes listáján, jól érződik a NER bő tízéves támogatása a rangsoron, élén a fényévekre elhúzott Mészárosékkal.

Közben iskolatáskát szenteltek egy egri általánosban, Balog Zoltán megnyithatta az évet a református gimnáziumban, business as usual, a kenetteljesség elfedi a könyörületlenséget, a mobiltelefon-tilalom megelőzi az elhülyülést, örüljünk, hogy itt még mindig nincsen háború, és még megadatik a mindennapi hajnali szellőztetés.

AZ EZ A GEBE NEM MEGHÓTTA MAGÁT, HANEM SOHA NEM IS ÉLT C. ROVATUNKBÓL

„A magyar kormány gazdaságpolitikája egy döglött ló, amiről azonnal le kellene szállni."

(Matolcsy György jegybankelnök)

A PINKKK-szerkesztőségnek úgy az általános észlelése, mint a sajnálatos emlékezete szerint döglött lovon nem lehet lovagolni, ezért...

1. a kormány nem lovagol rajta, hanem stílben maradva rablóultizik, uniós pénzekre várva.
2. a vonatkozó dakota közmondás szerint: azért van a ló furcsán, mert a Soros is Gyurcsány.
3. négy lába volt, mégsem szék, hantaló volt: szétszedték.
4. a népi megfigyelés szerint döglött lóról szabadesésben leszállni tilos és életveszélyes.
5. nem is halott ez a ló, csak szeret a hátán feküdni.

AZ ÍGY FOGADD AZ ORSZÁGGYŰLÉSI VAGY EP-KÉPVISELŐDET! C. ROVATUNKBÓL

„Maruzsa Zoltán iskolaigazgatókat készít fel Magyar Péter valóságos betoppanására."

(e heti iskolatörténeti fejlemény)

Hadházy Ákos képviselő értelmezésében a Belügyminisztérium arra ad utasítást, miként kell megakadályozniuk, hogy egy képviselő megmutassa a leroggyant állapotokat. „Pláne ne akarjon hőmérőzni, vagy még inkább ne akarjon az igazgatón kívül más tanárral, horribile dictu gyerekkel beszélni, a „nyugalmukat megzavarni" (azt ugye csak fideszes politikus bácsik tehetik...)"

Tanácsaink az elcsigázott iskolaigazgatóknak, akiknek van elég bajuk (mindenki más: pihenj!), mondják azt, hogy:

1. nem kapták meg a levelet, mert a kormány bezárta a postahivatalt.
2. megkapták a levelet, de nem értek be, mert kisiklott a vonat.
3. éppen a zsírra szállt porra kerestek rímet a magyarórán, a levélműfaj nem volt téma.
4. zárják kulcsra az iskolát, de ne keverjék össze a 15 telefonszekrény kulcsaival.
5. viselkedjenek úgy, mint egyszeri kormánytag élő újságíró jelenlétében (se Hell, se lát.)

BALASSA TAMÁS

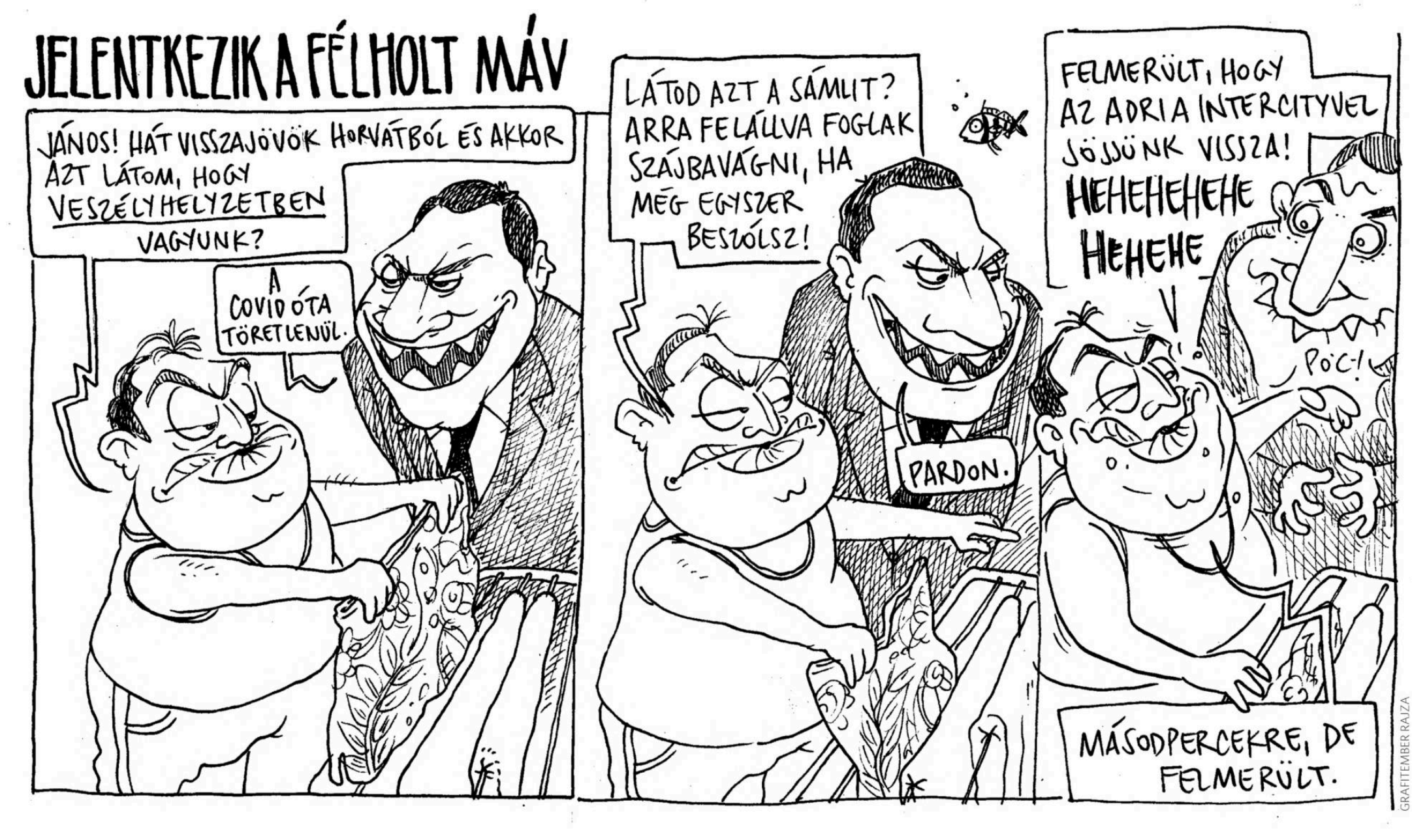

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 9., hétfő 152. évfolyam, 210. szám Ára: 540 forint

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A DK ifjúsági szervezete játék pénzt szórt az érkező kormányfőre

Belpolitikával is foglalkozott Orbán Viktor

ELEMZÉS „A zárt körben elmondott kötcsei beszéd legfontosabb eleme, ha hihetünk a beszámolóknak, hogy a kormányfő tudatában van a Tisza Párt által keltett veszélynek a rendszerére nézve. Ez azt jelzi, hogy nem veszítette el minden realitásérzékét” – jelentette ki lapunknak Nagy Attila Tibor a kormányfő hétvégi előadását elemezve. Milbacher Dániel politikai tanácsadó is azt emelte ki: hosszú évek után Orbán Viktor most kitért belpolitikai ügyekre is. A lapunknak nyilatkozó szakértők szerint az is árulkodó, hogy Orbán Viktor tőle teljesen szokatlan módon megállt, és rögtönzött sajtótájékoztatót tartott az esemény előtt az újságíróknak. Nagy Attila Tibor szerint ez azt jelzi, hogy kommunikációs szempontból defenzívába szorult, Milbacher Dániel pedig úgy vélte, az újságírók elé kiállás egyfajta „itt vagyok, visszatértem” gesztus volt.

BŐVEBBEN A 3. OLDALON

Felpumpált akkugyártás

HIBA Több mint ezer milliárd forint az összeg, amit a kormány eddig a vergődő ágazatra szánt. Debrecennek már kínai testvérvárosai vannak.

PAPP ZSOLT, DOROS JUDIT

Miközben világszerte zuhannak az elektromosautó-eladások, és az akkumulátorgyárak sorra csökkentik termelésüket, a kormány még mindig ezen az ágazaton keresztül lendítené fel a magyar gazdaságot, ebbe öli az adófizetők pénzét. Csak az egyedi kormánydöntéseken keresztül (EKD) 2020 és 2024 májusa között 53 különböző autó- és akkuipari beruházásnak összesen 328 milliárd forint állami támogatást adott. És ez csak a jéghegy csúcsa. A Népszava számításai szerint az adóbevételekből valójában mintegy ezer milliárd forint megy el a vergődő ágazat beruházásaira, négy év alatt ekkora hozzájárulásról határozott a kormány. Több száz milliárd forintot juttat a befektetőknek közvetett formában az infrastrukturális feltételek megteremtésére is. A többi között gázerőműveket épít az áramigények kielégítésére. Mindezt úgy, hogy bár korábban a támogatások megítélésekor kulcsfontosságú volt a munkahelyteremtés, ma már ezt nem forszírozzák: több cég úgy kapott milliárdos támogatást, hogy egyetlen új munkahelyet sem kellett létrehoznia. Ez kevéssé meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy az új akkugyári munkahelyekre a hazai munkaerőhiány miatt már így is vendégmunkásokat voltak kénytelenek hozni a beruházók. Miközben brutális mennyiségű pénz folyik el az akkugyártás fellendítésére, Debrecenben a városvezetés – az ellenzék meggyőződése szerint – mindent bevet, hogy csökkentse az épülő CATL-gyár iránti lakossági ellenérzést. Mint megtudtuk, a hajdú-bihari megyeszékhelynek két olyan kínai testvérvárosa is lett, amely erősen kötődik a távol-keleti gyártóhoz.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A gazdák termőföldjeiket féltik az akkuipari beruházásoktól

CIKKEINK A 4. ÉS A 6. OLDALON

A jobboldal nem tudta levonni a tanulságokat

BOTRÁNY „Látható a Szájer-ügy utóhatásaként, hogy a jobboldal a korábbi esetekből sem tudta levonni a tanulságokat. Azt hiszik, a szexuális identitást leegyszerűsítő, jól kommunikálható populista ítéletek képesek fenntartani a politikai közösségük belső kohézióját. Miközben a vak is látja, hogy ezeket a konfliktusokat képtelenek kihordani” – fogalmazott lapunknak Vasali Zoltán. A politikai elemzőt Bese Gergő ügyéről kérdeztük. A NER melletti kiállásáról ismert katolikus papot múlt pénteken felfüggesztettek, miután kiderült, hogy melegpartikon vett részt. „A botrány kirobbanása előtt Bese pont az egyik legagresszívabb megafonos politikai uszítónak számított” – jegyezte meg Vasali Zoltán.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

FORDULAT

BESE GERGŐ: Egy olyan út indul el, amelyre nem számítottam, amelyre felkészülni sem igazán tudok

Tömegek tüntettek Izraelben

TILTAKOZÁS Tel-Aviv történelme során sosem tüntettek annyian, mint szombaton. Az izraeli fővárosban körülbelül félmillióan, más városokban pedig mintegy negyedmillióan vonultak utcára, feltétel nélküli megállapodást követelve Benjamin Netanjahu kormányától a Hamásszal való tűzszünetről és a még életben maradt túszok elengedéséről. A biztonsági szervek köreiben pesszimizmus uralkodik a megállapodás esélyét illetően, mert Netanjahu ragaszkodik a katonai nyomás növeléséhez. A Hamász is fenntartja azon követelését, hogy a súlyos terrorcselekményekért elítélt palesztin foglyokat is adja ki Izrael a túszokért cserébe. Elmozdulást hozhat a holtpontról az az új amerikai javaslat, amelynek tartalma egyelőre nem ismert ugyan, de rövidesen terítékre kerülhet.

Izrael vasárnap lezárta jordániai határátkelőjét, miután Ciszjordániában egy jordániai határátkelőnél három izraeli halt meg egy támadásban.

RÉSZLETEK A 8. OLDALON

FOTÓ: AFP/AHMAD GHARABLI

Számos tüntető Benjamin Netanjahu lemondását követelte

AJÁNLÓ

Hatalomátmentési kísérletek

Sok esetben megpróbálják megnehezíteni utódaik helyzetét a volt kormánypárti települések júniusi önkormányzati választásokon megbukott, de októberig még regnáló vezetői – derül ki körképünkből. **2. oldal**

Nincs veszélyben az üzemanyag-ellátás

Akkor sem omlana össze a hazai üzemanyag-ellátás, ha az ukrajnai Barátság vezeték bármely okból holnap leállna, igaz, 5-10 százalékkal ugranának az üzemanyagárak – mondta lapunknak Pletser Tamás, az Erste elemzője. **5. oldal**

A régi iskola nyert Velencében

Olyan színdramaturgiát rakott a csodálatosan megkomponált, mindent lezáró szcénába, hogy egyszerűen nem teszi lehetővé a kritikát – írja kritikusunk Pedro Almodóvarról és a The Room Next Door című filmjéről, amely elnyerte az Arany Oroszlán fődíjat a velencei fesztiválon. A rendező szerint filmje az élet értékét hirdeti, de világossá teszi: az embereknek képesnek kell lenniük, hogy méltósággal haljanak meg, és maguk dönthessenek életükről. **11. oldal**

Tizenöt éremmel zártak a magyarok

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Kiss Péter Pál kajakos közel két másodperces fölénnyel védte meg paralimpiai bajnoki címét

PARALIMPIA Magyarország az éremtáblázat 26. helyén végzett a tegnap zárult párizsi paralimpián, ahol összesen 15 érmet – öt aranyat, hat ezüstöt és négy bronzot – nyert a küldöttség. Az ötödik aranyat szombaton Kiss Péter Pál kajakos szerezte meg a KL1-esek 200 méteres versenyén. A legeredményesebb versenyző Konkoly Zsófia lett, az S9-es sérültségi kategóriában indult úszó 200 vegyesen és 400 gyorson első lett, 100 pillangón pedig második. Ugyancsak három dobogóval zárt az SM10-es kategóriában úszó Pap Bianka: miután 100 méter háton megvédte címét, majd 400 gyorson harmadikként csapott célba, a hétvégén a hiányzó ezüstöt is begyűjtötte 200 vegyesen.

Szabó László, a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke csodálatosnak nevezte a magyar szereplést.

RÉSZLETEK A 15. OLDALON

Bosszú, csend, együttműködés

VIDÉK A volt kormánypárti települések bukott vezetői sokszor megpróbálják megnehezíteni utódaik helyzetét, Mosonmagyaróvár a ritka pozitív példa – derült ki a Népszava körképéből.

DOROS JUDIT, VAS ANDRÁS

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Dézsi Csaba András egyik plakátja. Finoman szólva sem konstruktív

– Szó sincs semmilyen átadás-átvételről, a még regnáló, ám júniusban megbukott fideszes polgármester, Dézsi Csaba András a Facebookon posztolgat és összevissza kommentel – mondta a Népszavának Pintér Bence, Győr megválasztott ellenzéki polgármestere. – Eddig egyszer tudtam találkozni vele, azóta viszont már a levelemre sem válaszol, amiben információt kérek a Volán Győrrel szembeni 650 milliós követeléséről. A városvezetés választások utáni politikája is elfogadhatatlan, beindult a volt városvezető hatalomátmentési kísérlete: először az önkormányzat legnagyobb cégének, a Győr-Szolnak az élére nevezte volna ki szövetségesét, egy bukott fideszes politikust, majd miután a nyilvánosság erejével ezt megakadályoztuk, rendkívüli közgyűlést szeretett volna összehívni, amelyen az önkormányzati médiát akarta uralma alá hajtani. Augusztusban az önkormányzati hetilap szerző nélkül megjelent cikkéből derült ki, hogy 2700 négyzetméternyi zöldterületet adna át beépítésre a leköszönő városvezető, még gyorsan az októberi átadás-átvétel előtt, noha nem véletlen, hogy a körzetben olyan képviselő nyerte meg, aki megígérte: megvédi a Kiserdőt.

Korábban még nem tapasztalt, kényelmetlen helyzetbe kényszerítette két éve júliusban a kétharmados kormánypárti többség az önkormányzatokat. A 135 „legbátrabb" kormánypárti megszavazta az Alaptörvény 11. módosítását, s ezzel az uniós választásokkal egy napra, az idén június elejére hozta előre az elvben csak októberben esedékes önkormányzati voksolást. A törvény szerint a 2019 őszén megválasztott polgármesterek és képviselő-testületek, közgyűlések mandátuma öt évre szól. Ugyanakkor az a jogilag nonszensz helyzet állt elő, hogy a június 9-i szavazást követően még négy hónapig a korábbi testületek és településvezetők irányítják a hazai falvakat és városokat.

Ideális esetben a leváltottak az új vezetőséggel együttműködve dolgoznak a település boldogulásáért, ám az is előfordulhat, hogy magasról tesznek mindenre. Esetleg kihasználva az utolsó pillanatokat, saját szájíz szerinti szerződések tömkelegével hosszú évekre kész tények elé állítják utódaikat.

Lapunk körképéből kiderült, az együttműködés nem feltétlenül zökkenőmentes, a bukott kormánypárti települések vezetői sok esetben megpróbálják megnehezíteni ellenzéki vagy civil utódaik helyzetét. Igaz, akadnak, akiknél a helyi köz jövőbeni sorsa előrébb való, mint egyéni és pártpolitikai érdekeik.

A megyei jogú városok közül Győr mellett Nagykanizsát és Szolnokot is elbukta a Fidesz–KDNP. A Tisza-parti megyeszékhelyen még meg sem történt a hivatalos átadás-átvétel, de már mindenki arról beszél a városban, hogy a testületben fölénybe került Fidesz-frakció a lehető legtöbb jogkört igyekszik majd elvenni az októberben munkába álló Győrfi Mihály szocialista, ellenzéki támogatással nyert polgármestertől. Így valójában továbbra is Szalay Ferenc korábbi fideszes polgármester irányítaná majd a várost. Erre utalhat, hogy augusztus végén a még regnáló, s szintén jobboldali többségű önkormányzat egy olyan előterjesztéssel hozakodott elő, ami megkönnyítené, hogy továbbra is ő maradjon a kistérségi társulás elnöke. Ugyanakkor Győrfi kezében is akad adu: ő jelölheti a két alpolgármestert. Ha a jobboldal ennek keresztbe tesz, akkor később a kormányhivatal dönthet e két posztról, ám nem bírálhatják felül a polgármester javaslatát. A megválasztott polgármester egyébként maga is azt mondta lapunknak: lát arra jeleket, hogy a Fidesz minden lehetséges eszközzel próbálja majd hátráltatni a munkáját, de a konkrétumok vélhetően október után derülnek majd ki, amikor elkezdi munkáját az új városvezetés.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Mosonmagyaróvári idill. Már 3 héttel a voksolás után volt egyeztetés

NAGYKANIZSA

HORVÁTH JÁCINT:
Eddig nem nagyon kommunikált velünk a leváltott fideszes polgármester és csapata

GYŐR

PINTÉR BENCE:
Szó sincs semmilyen átadás-átvételről

– Eddig nem nagyon kommunikált velünk Balogh László leváltott fideszes polgármester és csapata, a városvezető látványosan hátralépett – válaszolta lapunknak Horváth Jácint, az Éljen VárosuNK! egyesület színeiben megválasztott, nagykanizsai városvezető. – A hivatal természetesen készül az átadás-átvételre, ezzel vélhetően nem is lesz probléma, főleg, mivel a közgyűlésben eddig is többségünk volt. Így az ügyek nagy részére ráláttunk, a legtöbb szerződésről tudtunk, ráadásul korábban elvontunk jogköröket Balogh Lászlótól, hogy egy személyben ne tudja kijátszani a testületi többséget.

Egerben fordított a helyzet, a négy és fél év alatt szétrobbant ellenzéki összefogást váltja októbertől a kormánypárti városvezetés. – Tartom magam az ígéretemhez, és semmilyen olyan ügybe nem kezdünk és kezdtünk, amivel a következő önkormányzat munkáját megkötnénk vagy befolyásolnánk – mondta lapunknak Mirkóczki Ádám, Eger volt jobbikos, később független polgármestere. A napokban tervezi felvenni a kapcsolatot a megyei kormányhivatallal, hogy előkészülhessenek az adminisztrációra. Utódjával szívesen megosztja azokat a tapasztalatokat is, amelyeket az elmúlt közel öt évben a városházán, akár személyzeti vagy egyéb ügyekben szerzett.

– Eddig egyelőre nem volt hivatalos egyeztetés a leendő Fidesz–KDNP-s városvezetéssel, informális beszélgetések azonban igen – válaszolta megkeresésünkre Hiesz György, Gyöngyös távozó baloldali polgármester. Helyiekkel beszélgetve kiderült: a jobboldal számára most fontosabb, hogy az önkormányzatban megszerezze az irányításhoz szükséges többséget, ugyanis a testületbe hét-hét fideszes és ellenzéki, valamint egy egyesületi színekben induló képviselő jutott be. Utóbbi lehet majd a mérleg nyelve.

Szőke Péter, Törökbálint megválasztott ellenzéki polgármestere lapunknak úgy vélte, csak szükséges minimum szinten együttműködő az újakkal a régi vezetés.

– Csak néhány folyamatban lévő ügyben egyeztetett a jelenlegi kormánypárti polgármester, például egy dubaji befektető ügyében, akivel júniusban kezdődtek a tárgyalások, így meglehetősen fura helyzetbe keveredett – jellemezte a helyzetet a megválasztott polgármester. – A hivatalban sem ideális a hangulat, azt terjesztik, hogy mindenkit ki fogunk rúgni. Nagyobb kiadásról minősített többség híján nem tudott dönteni a mostani testület, csak a meglévő előirányzatokon található keretek elköltésére kerülhet sor, ennek ellenére némileg aggódunk, mennyi pénz marad a kasszában október 1-re? Emellett egy közétkeztetési szerződés született, eleinte voltak nézetkülönbségek, de végül konszenzusra jutottunk.

Mosonmagyaróvár Szabó Miklós megválasztott ellenzéki polgármester már a választások után 3 héttel egyeztetett a jelenlegi, kormánypárti vezetéssel, melyet arra kért, már ne kezdjenek nagyobb beruházásokba. Azóta is folyamatos a kommunikáció a felek között, többek között a kórházról, illetve néhány előzetes, protokolláris megbeszélés is volt már.

Dél-Somogyban két várost is elbukott a Fidesz–KDNP: Barcs és Csurgó elvesztése közül minden bizonnyal utóbbi fáj jobban Szászfalvi László KDNP-s országgyűlési képviselőnek, hiszen saját településén mondtak nemet a választók a jelöltjeire.

– Többször is kerestem, de nem sikerült beszélnem vele – mondta lapunknak a leendő polgármester, Ilia Csaba. – A leváltott kormánypárti városvezetés mindent megtesz, hogy nehezítse a helyzetünket, például el akarják érni, hogy a hét település alkotta közös hivatalba ne Csurgó nevezhesse meg a jegyzőt, ahogyan eddig mindig, hiszen mi vagyunk a hivatalos munkaadó. A bukott polgármester, Füstös János nem foglalkozik semmivel, nem hajlandóak egyeztetni velünk, októbertől ismeretlen, folyamatban lévő ügyeket kell majd átvennünk.

Barcson is megbukott Szászfalvi embere, Koós Csaba, akivel még nem sikerült egyeztetnie a településen júniusban győztes ellenzéki összefogásnak.

– A város meghatározó szereplőivel, egyes intézmények vezetőivel, valamint Barcs jegyzőjével viszont már igen – felelte Anderné Rözler Erika megválasztott polgármester. – Folyamatos tájékoztatást kérek a város és az intézmények pénzügyi helyzetéről, s bízunk abban, hogy nem szűrt, kozmetikázott információkat kapunk. Barcs érdekében célszerű lenne a konstruktív együttműködés, ám nincsenek illúzióink.

Balaton: mérsékelten aktív

TÓ A júniusi választás komoly meglepetéseket hozott a jellemzően kormánypárti Balaton-régióban, a választók sok helyen – többek között Keszthelyen, Hévízen, Fonyódon, Balatonföldváron, Balatonalmádiban – elküldték a korábbi Fidesz–KDNP-s városvezetést.

– Mérsékelten aktívnak, visszafogottnak nevezném az egyeztetéseket – mondta Tóth Gergely, Keszthely új polgármestere. – Nagyjából másfél órát beszéltünk Manninger Jenő eddigi városvezetővel, felkértük egy bizottság vezetésére, de érdemi választ még nem kaptunk, nem tudjuk vállalja-e. Sok kisebb ügy van folyamatban, de nincs tudomásunk komolyabb döntésről vagy nagy gazdasági jelentőségű elkötelezettségről.

Balatonalmádiban Bercsényi László megválasztott polgármester arra kérte a még regnáló, kormánypárti városvezetést, októberig már ne hozzanak személyi vagy a jövőt meghatározó más döntéseket.

– Az egészségügyi szakellátási szerződéseket szeptemberben szerette volna jóváhagyni a képviselő-testület, úgy tűnik, ezt elhalasztják október 1. utánra, mivel a pénzügyi háttérről semmilyen információt nem kaptam – tájékoztatott Bercsényi László. – Azt nem tudjuk, milyen szerződéseket kötöttek és kötnek az átmeneti időszakban, azt sem, történt-e korábban nem tervezett nagyobb kiadás a választások óta. Azt világossá tette a regnáló városvezetés, hogy jelenleg semmilyen jogi lehetőségünk nincs a konkrét, folyamatban lévő ügyekben eljárni, így nem tudom megítélni, hogy mindenben egyeztetnek-e, vagy csak az ő általuk meghatározott esetekben?

Holovits Huba kormánypárti polgármester konstruktívan áll az új vezetéshez

Balatonföldváron, ahol az ellenzék kerül többségbe októbertől a testületben, Holovits Huba kormánypárti polgármester sokkal konstruktívabban áll az új vezetéshez. – Heti rendszerességgel egyeztetünk a polgármesterrel az alakuló ülés menetéről, a tisztségek elosztásáról és az SZMSZ módosításáról – mondta Herényi Károly, a Mosolygó Balatonföldvárért egyesület képviselője. – A választások óta a testület két alkalommal ülésezett, tanácskozási joggal mi is részt vettünk ezeken, s nem szerepelt olyan előterjesztés, amelyeknek a jelenlegi cikluson átívelő gazdasági, pénzügyi hatása lenne.

V. A.

Belpolitika Orbán Viktortól

TAKTIKA Nem veszítette el minden realitásérzékét a kormányfő, de defenzívába szorult, már nem biztos, hogy elég lesz a kommunikáció, osztogatásra is szüksége lehet – elemzőket kérdeztünk a miniszterelnök kötcsei beszédéről.

F. SZABÓ KATA

„A zárt körben elmondott kötcsei beszéd legfontosabb eleme, ha hihetünk a beszámolóknak, hogy a kormányfő tudatában van a Tisza Párt által keltett veszélynek a rendszerére nézve. Ez azt jelzi, hogy a miniszterelnök nem veszítette el minden realitásérzékét, holott a politikai ellenfelei az utóbbi időben azzal vádolták, hogy nincs tisztában a valós helyzettel. Elismerte, hogy a Tisza tartósan erős maradhat, és megszűnik az a korábbi kényelmes helyzet, hogy sok-sok kis ellenzéki párt áll a Fidesszel szemben” – értékelte lapunknak Orbán Viktor szombati, a kötcsei polgári találkozón elhangzott beszédét Nagy Attila Tibor politikai elemző.

Orbán Viktor 2018-ban Kötcsén hirdette meg például a kultúrharcot, de itt beszélt először a centrális erőtér politikájáról is, ami most felbomlani látszik. A kormánypárt szellemi holdudvarának körében elhangzott beszéd tartalma nem nyilvános, csupán az ATV-nek és a Szabad Európa portálnak adott beszámolókból ismerhetjük, miről beszélt a miniszterelnök Kötcsén. Ezek szerint Orbán arra készül, hogy a belpolitikai tér megváltozik, a 2026-os győzelemhez pedig a „jövők versenyét” kell megnyerni, amihez „harcosokra” van szükség.

„Orbán Viktor nagyon régóta nem igazán beszél belpolitikáról, csak külpolitikáról. Ennek a beszédnek a jelentős része is az utóbbiról szólt, és a világ-redszerváltással, semleges gazdaságpolitikával, konnektivitással foglalkozott, ilyen értelemben megismételte a tusványosi előadását. Viszont nagyon érdekes fordulat, hogy most kitért belpolitikai ügyekre is, és elismerte, hogy a centrális erőtérnek vége van a Tisza Párt térnyerésével, és Magyar Péter valódi kihívó lehet, bár a nevét állítólag nem mondta ki a beszéd során. Úgy tűnik, szükségesnek érzi, hogy nagyobb fókusz kerüljön a belpolitikai történésekre” – elemezte a beszédet lapunknak Milbacher Dániel a Polémia Intézet alelnöke, politikai tanácsadó.

VESZÉLY

NAGY ATTILA TIBOR:
A kormányfő tudatában van a Tisza Párt által keltett veszélynek

GESZTUS

MILBACHER DÁNIEL:
Az újságírók elé kiállás egyfajta „itt vagyok, visszatértem” gesztus volt

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Vonul a Fidesz-alapító. Kövér László házelnök véletlenül sem állt meg az újságíróknak

„Figyelemre méltó, hogy a miniszterelnök azt mondta: nem elfutni kell a szakpolitikai viták elől, hanem meg kell azokat nyerni. A nagy kérdés az, hogy hogyan. Mert azt látjuk, hogy például Lázár János, bár eleinte harciasnak tűnt, de aztán mégsem mert elmenni Magyar Péterrel vonattal Ózdra, pedig a MÁV helyzete például egy szakpolitikai kérdés. Vagy Maruzsa Zoltán levele, amelyben igyekszik megakadályozni Magyar Péter iskolalátogatásait, menynyiben a viták megnyerésére irányul. Nem tudjuk, hogy a miniszterelnök mit vár pontosan, hogy erősebb legyen a propaganda a szakpolitikai vitákban, vagy bizonyos fejlesztéseket ténylegesen el kell végezni a kérdéses területeken” – mondta Nagy Attila Tibor. A szakértő szerint Magyar Péter ügyesebben világított rá a kormány hibáira, mint eddig bárki, ezért egyáltalán nem biztos, hogy a puszta kommunikáció elég lesz vele szemben. Ahhoz, hogy ezt a csatát megnyerje a Fidesz, kórházi, iskolai felújításokra és választási osztogatásra is szükség lehet. „A legirritálóbb hiányosságokból azért lehet faragni. Jobban oda lehet figyelni, hogy tényleg legyen WC-papír és fertőtlenítő a kórházakban. Ez azért még nem borítaná fel a 40 ezer milliárd forintos magyar költségvetést. A vonatközlekedés már nehezebb ügy, mert nagyon sok pénzt kell beletenni, hogy látszódjon valami változás” – tette hozzá a politikai elemző. Ehhez kapcsolódóan figyelemre méltónak gondolta azt is, hogy Orbán a beszámolók szerint bírálta a saját kormánya közigazgatásának lassúságát, 12 milliárd forint uniós pénz lehívása kapcsán. Az ATV szerint a miniszterelnök úgy fogalmazott, a „békeköltségvetés megvan a fiókban, ’25-ben képesnek kell lenni a 3,5 százalékos gazdasági növekedésre, ehhez pedig nagyarányú béremelésre van szükség”.

Milbacher Dániel is úgy gondolta, a Fidesznek valószínűleg különböző gazdasági ösztönzőkhöz, adókedvezményekhez kell nyúlnia, hogy visszanyerje a támogatottságát a 2026-os választások előtt, mert az nem reális, hogy az egészségügyben, oktatásban vagy a közlekedésben jelentős változásokat lehessen elérni ennyi idő alatt. „Ezek hatalmas ágazatok, amiken nagyon nehéz rövid távon változtatni, és nagyon hálátlanok is, éppen ezért a kormányok ritkán nyúlnak hozzájuk. Én azt tudom elképzelni, hogy az elkövetkezendő időszakban felületi kezeléseket, látványos, de nem fundamentális pénzinjekciókat hajt végre a kormány ezeken a területeken – mint például a pedagógusbér-emelés –, hogy csökkentse az elégedetlenséget, megszüntesse a tiltakozásokat egy időre” – vélekedett a politikai tanácsadó.

A lapunknak nyilatkozó szakértők szerint az is árulkodó, hogy Orbán Viktor tőle teljesen szokatlan módon megállt, és rögtönzött sajtótájékoztatót tartott az esemény előtt az újságíróknak. Nagy Attila Tibor szerint ez azt jelzi, hogy kommunikációs szempontból defenzívába szorult, és ebbe a helyzetbe elsősorban Magyar Péter hozta. „Ezzel a kiállással az újságírók elé azt a kockázatot is vállalta a miniszterelnök, hogy a kitérő válaszai nem biztos, hogy a legjobb hatást gyakorolják majd a kormánykritikus nézők előtt. Bese Gergely ügyére, és a Facebook-oldaláról eltűnt bejegyzésekre például láthatóan nem volt kiérlelt válasza, de az egészségügy állapotát firtató kérdésekre adott feleletei sem alkalmasak arra, hogy ellenpontozzák a penészes vagy poros kinézetű falak látványát, de egyfajta kommunikációs ellentámadás kezdetét jelenthetik” – vélekedett a politikai elemző.

Milbacher Dániel szerint az újságírók elé kiállás egyfajta „itt vagyok, visszatértem” gesztus volt, és bár a válaszai arra nem voltak alkalmasak, hogy egy csapásra átvegye a belpolitikai diskurzus irányítását, de erőt mutatott, elsősorban a sajátjai felé. „Megmutatta, hogy ő hajlandó beleállni a vitába, nem tér ki a témák elől, amit Magyar Péter dobott fel. Ez pedig megnyugtató lehet a fideszes választóknak, mert ha Orbán Viktor valamit mond, az számukra biztosan úgy is van” – tette hozzá a szakértő.

„Ezeket a konfliktusokat képtelenek kihordani”

NER-BOTRÁNYOK „Az elmúlt évtizedekben láthattuk, hogy számos területen a belenyugvást, az elesettekkel szembeni érzéketlenséget a kormánypártok sikeresen használják a saját rendszerük fenntartására. A szexuális kisebbségek ügye, a gyermekbántalmazási botrányok, a fideszes családpolitika differenciálatlansága, mind azt bizonyítják, hogy a jelenlegi hatalom képtelen összetett és érzékeny társadalmi problémák kezelésére” – nyilatkozta a Népszavának Vasali Zoltán. A politikai elemzőt a Bese-ügy kapcsán kerestük meg, illetve azért, mert az utóbbi években nem a meleg katolikus pap botránya az egyetlen, amelyben egy a NER-hez szorosan köthető személy a főszereplő. Arra a kérdésünkre, hogy a Szájer József Fidesz-alapító, volt uniós képviselő melegpartija, Kaleta Gábor-pedofilügye, a kegyelmi botrány – amely szintén pedofilügy –, vagy éppen a Bese Gergő története előtt kibukott Győrffy Balázs-féle nőverés összeadódnak-e, Vasali azt mondta: bár ezek az ügyek eddig nem változtattak a Fidesz támogatottságán, ez bármikor megfordulhat. Abban az esetben – vélte az elemző –, ha az ellenzék ezeket az abszurditásokat képes tartósan napirenden tartani. Vagy pusztán bizonyítani azt az evidenciát, hogy a sokszínűség nem veszélyezteti a nemzeti identitásunkat, hanem pont erősíti.

Vasali Zoltán szerint a jobboldal a korábbi esetekből se tudta levonni a tanulságokat

A Bese-ügy a politikai közösség tekintetében azért különösen érdekes – folytatta Vasali Zoltán –, mert megmutatja, hogy milyen abszurd lojalitási szintet vár el a Fidesz–KDNP a saját tagjaitól. „Látható, hogy ez a sajátosan felfogott, kívülről sokszor manírosnak tűnő jobboldaliság nem segíti elő a többségi szexuális identitástól eltérő személyek (például melegek) önkifejezését vagy éppen önazonosságának felvállalását. A botrány kirobbanása előtt Bese pont az egyik legagresszívabb megafonos politikai uszítónak számított, ami egy pap esetében már önmagában, a szűkebb és a tágabb közössége tekintetében is megengedhetetlen” – vélekedett a szakértő. Vasali szerint Orbán Viktor Kötcsén elhangzott hárítása – miszerint ez pusztán a katolikus egyháznak a belügye –, azért sem áll meg, mert ezt a gyűlöletkeltést egy pap esetében a Fidesz támogatta és elősegítette.

„Látható a Szájer-ügy utóhatásaként, hogy a jobboldal a korábbi esetekből se tudta levonni a tanulságokat. Azt hiszik, a szexuális identitást leegyszerűsítő, jól kommunikálható populista ítéletek képesek fenntartani a politikai közösségük belső kohézióját. Miközben a vak is látja, hogy ezeket a konfliktusokat képtelenek kihordani. Az érintett személyek (bizonyos esetben a rendszer sajátos áldozatai) azért válnak támadóvá és arrogánssá, mert úgy érzik, hogy így tudnak beilleszkedni ebbe a leegyszerűsítő és kirekesztő értékrendszerbe” – fogalmazott Vasali, aki szerint ezeknek az eseteknek az abszurditása, a nyilvánosságban látható kudarca pont azért nem veszélyeztette eddig a kormánypártok támogatottságát, mert a hárítás és az érintettek megbélyegzése rövid távon kielégíti a jobboldali véleményvezérek által támasztott elvárásokat.

ZOLTAI ÁKOS

Bese nehéz napokon van túl

„Nagyon nehéz napokon vagyunk túl, és a neheze még csak most következik. Egy olyan út indul el, amelyre nem számítottam, amelyre felkészülni se igazán tudok, de hiszek abban, hogy az Úristennek mindennel szándéka van” – mondta TikTok-videójában Bese Gergő, a NER melletti kiállásáról ismert katolikus pap, akit pénteken azonnali hatállyal felfüggesztettek, miután kiderült, hogy melegpartikon vett részt, az erről szóló állítólagos dosszié pedig eljutott az Orbán-kormány legfelsőbb köreiig is. Szombaton egyébként Bese többek között azt írta: „rászedték”, „naivságát” „kihasználták” és elveszítette „a józan ítélőképességét.”

Ha igazolják, hogy betegek, mobilozhatnak

OKTATÁS Az 1-es típusú cukorbetegséggel élő gyermekek továbbra is maguknál tarthatják mobiltelefonjukat az iskolában – közölte Nyitrai Zsolt, a miniszterelnök főtanácsadója a Facebook-oldalán. A szülőnek kell jeleznie az igazgató felé, hogy a gyermek 1-es típusú cukorbeteg – ez egyébként több mint 3000 gyereket érint –, és ezt orvosi papírokkal kell igazolni. Ebben az esetben tudja engedélyezni a mobiltelefon használatát a tanítási nap folyamán az igazgató, aki rögzíti a tanulmányi rendszerben a birtoklás és a használat célját, az engedély érvényességének időtartamát, valamint a birtokolható tárgyat. Így a diabéteszes gyermekek a továbbiakban is láthatják a telefonjukon a nekik legfontosabb adatokat. Mint arról többször írtunk, a szeptembertől érvényes új szabály alapján a tanítás kezdetén el kell venni a diákoktól az okoseszközöket, azokat csak bizonyos esetekben, külön engedéllyel használhatják. A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének ügyvivője arról számolt be, van olyan iskola, ahol reggelente bélelt borítékban kell leadniuk a mobiltelefonjaikat a diákoknak, míg egy másik helyen dobozokat gyártanak erre a célra. De van olyan iskola is, ahol bőröndökbe rakják majd a mobilokat. A tanárok mobilhasználatát is korlátozzák. NÉPSZAVA

Debrecen, Tiencsin és Ningtö

DIPLOMÁCIA Két új kínai testvérvárosa lett a hajdú-bihari megyeszékhelynek – tudtuk meg. Az ellenzék szerint a város vezetői az épülő CATL akkumulátorgyár iránti ellenérzést akarják így csökkenteni.

DOROS JUDIT

Kölcsönösen delegációkat fogadnak, részt vesznek egymás programjain, hogy a „gyakorlati együttműködés révén továbbvigyék és erősítsék a régóta fennálló barátságot". A Debreceni Egyetemen működő Konfuciusz Intézetet hídnak tekintik az oktatás és a kultúra terén, fokozzák az együttműködést „Egy övezet, egy út" keretében, elősegítve a baráti cseréket a gazdaság, a kereskedelem, az oktatás, a tudomány és technológia, a kultúra és az idegenforgalom területén, valamint együtt dolgoznak a kölcsönös jólét és fejlődés előmozdításán, s egyetértenek abban, hogy együttműködésük a két város közötti kapcsolattartás ablakaként szolgál – így szól az a határozat, amelyet legutóbbi közgyűlésén fogadott el a fideszes többségű debreceni önkormányzat arról, hogy a kínai Tiencsin várossal testvérvárosi kapcsolatra lép. Hasonló tartalmú dokumentum született ugyanitt egy másik, szintén kínai város, Ningtö esetében is.

Több ellenzéki képviselő – köztük a momentumos Szabó Bence, illetve a Civil Fórum Debrecen színeiben politizáló Gondola Zsolt – felvetette, vajon van-e köze a Debrecen határában jelentős állami támogatással hatalmas beruházást építő CATL akkumulátorgyártó vállalatóriásnak ahhoz, hogy Debrecen ilyen jellegű kapcsolatépítést tervez. A város vezetői tagadták az összefüggést, arra hivatkoztak, elsősorban kulturális és oktatási célokat szolgál az együttműködés. Nem tagadható el ugyanakkor a két település kiválasztásában a kínai akkumulátorgyár szerepe. A hárommilliós lélekszámú Ningtö az interneten fellelhető adatok szerinte ma is a CATL egyik székhelye, mi több, a vállalkozást 1999-ben itt is alapították. Tiencsin Sanghaj, Peking és Kanton után a negyedik legnagyobb kínai város a maga tizenhárommillió lakosával, itt nemrégiben írt alá megállapodást a kínai akkumulátorgyártó óriás arról, hogy a technológiai kutatási és fejlesztési előnyeit kihasználva folyamatosan bővíti üzleti jelenlétét, „hozzájárulva Tiencsin környezetbarát, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és magas színvonalú fejlesztéséhez."

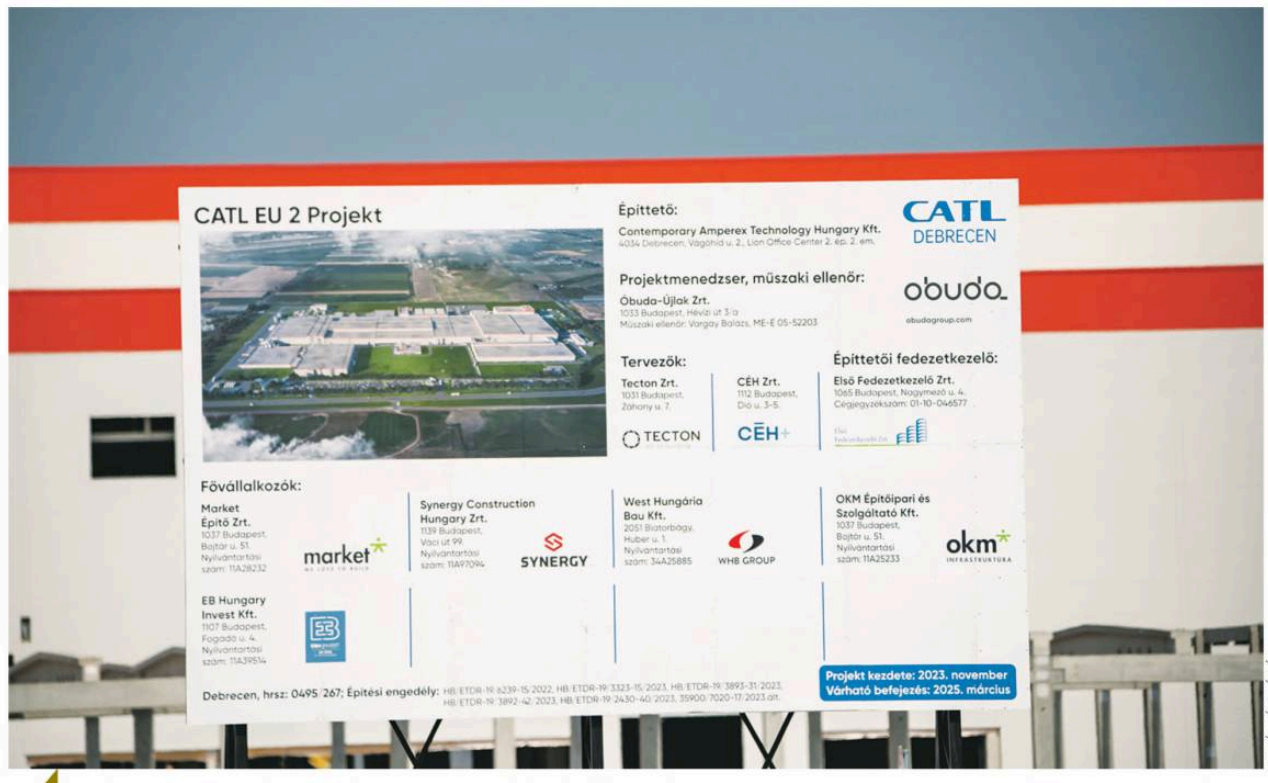

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

CATL-tervek. Mindent megtesznek, hogy jó színben tűnjenek fel az idetelepülő ázsiai beruházók

VÉLEMÉNY

GONDOLA ZSOLT:
A debreceniek emiatt nem fogják jobban megkedvelni az akkumulátorgyárat

Gondola Zsolt lapunknak azt mondta: ő maga is felvetette az önkormányzati ülésen, hogy egy ilyen, meglehetősen aránytalan súlyú testvérvárosi kapcsolat – hiszen Debrecen mindössze 200 ezres lakosú, ellentétben a többmilliós lélekszámú másik két partnerrel – nem a város érdekeit szolgálja, pusztán jó színben szeretné feltüntetni az idetelepülő ázsiai beruházókat. Szerinte ez csak „olaj a tűzre", a debreceniek emiatt nem fogják jobban megkedvelni az akkumulátorgyárat, de azt a választ kapta, hogy épp az ilyen kulturális kapcsolatok segíthetnek majd az előítéletek lebontásában.

A cívisvárosban egyébként az is sokak ellenérzését váltotta ki, hogy – miként arról lapunkban beszámoltunk – a hagyományos augusztus 20-ai virágkarneválon az egyik fő kompozíció szintén ázsiai jellegű volt: a CATL szponzorálásával egy pandacsaládot építettek meg szárazvirágokból. Ezt az installációt az akkumulátorgyár a debreceni állatkertnek adományozta, így a most hétvégére, szeptember 14–15-re tervezett „kínai őszközép ünnep és pandanapok" keretében ezt is megtekinthetik majd az érdeklődők.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Az új testvérváros, Tiencsin a negyedik legnagyobb kínai város 13 millió lakossal

LAPSZÉL

Magyarországra látogatott a csádi elnök

FORRÁS: NAGY ISTVÁN FACEBOOK

Magyarországra érkezett Mahamat Idriss Déby Itnó, a Csádi Köztársaság elnöke – erről Nagy István agrárminiszter számolt be hétvégén. A tárcavezető fotókat is megosztott arról, ahogy – szavai szerint – „magyaros fogadtatásban" részesíti a közép-afrikai ország államfőjét. Nemrég a Szabad Európa arról írt, információi alapján a csádi elnök azért érkezik hazánkba, hogy aláírjon egy kétoldalú megállapodást, amelyben többek között a védelmi együttműködés erősítéséről is szó lesz. Ha pedig a csádi parlament is elfogadja, megnyílik az út a magyar katonai szerepvállalás előtt. NÉPSZAVA

Magyar Péter visszatámad

„Aki másnak vermet ás, maga esik bele. Közérdekű adatigényléssel fordulok a Honvédkórházhoz és a fenntartó Belügyminisztériumhoz, hogy a miniszterelnök, a miniszterek, az államtitkárok, a képviselők és családtagjaik hányszor kaptak akár normál, akár VIP-ellátást a Honvédkórházban" – írta Magyar Péter. A Tisza Párt elnökéről, ahogy arról lapunk is beszámolt, a Magyar Nemzet közölt egy cikket, amelyben a politikusról és családtagjairól név szerint, vélhetően szenzitív – Magyar állítása szerint hamis – egészségügyi adatokat hoztak nyilvánosságra. NÉPSZAVA

Menstruációs szegénység: a kormányt a probléma sem érdekli

TÁRSADALOM – Óriási tabu övezi a nők havivérzését, épp ezért nincs elég adat, hogy mégis hány embert érinthet Magyarországon a menstruációs szegénység. Nem mintha lenne kormányzati hajlandóság a probléma feltérképezésére – mondta lapunknak Tóth Enikő, az aHang kampányigazgatója. A szervezet a minap kezdett egy nagyobb szabású kampányba és aláírásgyűjtésbe, miután a Tesco május végén a saját márkás női intimhigiéniás termékeik áfáját elengedte, ezzel 22 százalékkal csökkentve a fogyasztói árat.

Magyarországon a legmagasabb a menstruációs termékek adója (27 százalék) az európai országokban. – Egy hónapban a nők átlagosan havi kétezer forintot költenek menstruációs termékekre. Nyilvánvaló, hogy a lakhatási szegénységben, hajléktalanságban, mélyszegénységben élők számára ez gondot jelent. Azt is tudjuk, hogy a Magyar Vöröskereszt hátrányos helyzetű térségekben végzett 2019-es felmérése szerint 4300 iskolás lány mintegy 10 százaléka hiányzott már azért az iskolából, mert nem volt megfelelő intimfelszerelése. Ez pedig akár a hosszabb távú kilátásaikra is kihathat, hiszen lemaradnak a tanulmányaikkal – mondta Tóth Enikő.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Magyarországon a legmagasabb a menstruációs termékek adója (27 százalék) az EU-s országokban

Az aHang több állami vezetőt keresett már meg a témával kapcsolatban. – Takács Péter egészségügyért felelős államtitkárnak, Koncz Zsófia családokért felelős államtitkárnak, Fülöp Attila szociális ügyekért felelős államtitkárnak és Maruzsa Zoltán köznevelésért felelős államtitkárnak is írtam levelet. Arra voltam kíváncsi többek között, hogy egyáltalán terveznek-e bármilyen kutatást, hogy hány nőt, lányt érint a menstruációs szegénység. Az augusztus 16-án elküldött levelemre egyelőre semmiféle válasz nem érkezett, noha a Policy Solutions 2022-es felmérése szerint az emberek 76 százaléka ért egyet a menstruációs szegénység felszámolására irányuló szakpolitikai javaslatokkal – magyarázta az aHang kampányigazgatója.

FRANK ZSÓFIA

Lesz olaj és lesz gáz is

INTERJÚ Ha Ukrajna holnap elzárná a felénk irányuló energiahordozó-vezetékeket, legfeljebb a térségi árak ugranának, Magyarország máshonnan is hozzájutna a nyersanyagokhoz – vélte lapunknak adott interjújában Pletser Tamás, az Erste ágazati elemzője.

MARNITZ ISTVÁN

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Pletser Tamás szerint a Mol a káros politikai elvárásoknak hosszú távon nem tud megfelelni

Ukrajna olaj- és gázvezetékeink elzárásával tényleg tönkretesz minket?

Nem. Olajügyben annyi történt, hogy Zelenszkij elnök június végén aláírt egy rendeletet, miszerint a Lukoil nevű orosz olajvállalat szállítmányait többé nem továbbítják Nyugat felé. Ám, amiként az a Mol befektetői háttérbeszélgetésein elhangzik, a magyar olajcég közvetlenül a Lukoil svájci kereskedőjével, a Litascóval áll kapcsolatban. Júliusban a Litasco nem szállított, mert nem látták világosan, rá kiterjed-e a rendelet. Bár a Lukoil-Litasco a Mol Csoport orosz-olaj-beszerzéseinek 40 százalékát képviseli, ez a szintén Mol-hátterű Slovnaft pozsonyi finomítójának karbantartása miatt nem okozott kiesést. Augusztusban pedig, amikorra világossá vált, hogy a Litasco nincs a tiltólistán, újraindult a forgalom. Vagyis az ukrán rendelkezés egyetlen orosz céget érint. A Mol többi olajbeszállítójáról szóbeszédek keringenek. A szintén orosz hátterű, svájci Normeston jellemzően az állami Rosznyefty olaját hozza. Változó összetételben szállíthat a Tatnyefty és a magánhátterű Russznyefty is. Hogy Zelenszkij miért épp a Lukoilt pécézte ki, rejtély. Talán az amerikai titkosszolgálat talált a cégnél valami, orosz mércével is kirívó stiklit, amit így iktattak ki. A 2022. végi, 6. szankciós csomag óta az EU tagállamai közül lényegében csak a Mol-tulajdonú hazai és szlovák, valamint az áttételesen a lengyel állami Orlen kezében lévő cseh finomító vásárolhat orosz olajat. A rendelkezés a tengeri szállítású orosz olaj beszerzését tiltja, a vezetékest nem, igaz, az utóbbiból finomított termék is csak a nemzeti határokon belül értékesíthető. Rosznyefty-szerződésük jövő júniusi lejártával Prága is más, alapvetően olasz–osztrák irányra vált. A Dunai Finomító évi 8,1, a Slovnaft pedig 5,6 millió tonna olaj feldolgozására alkalmas, amit jórészt ki is töltenek. Százhalombatta most évi 7-7,5, Pozsony pedig 3,5-4 millió tonna orosz olajat kaphat. A két finomító két évvel ezelőtti arányai jószerével megfordultak. A Mol 2022-ben még azt hangoztatta, hogy míg a pozsonyi egység 95 százalékban orosz olajat dolgoz fel, addig a Dunai Finomító akár 30-35 százalékban is képes tengerről, vagyis a nemzetközi kereskedelemből, az Adria-vezetéken át, más forrású nyersanyagot, költséghatékonyan feldolgozni. Most viszont, míg a Slovnaft-egységben a tengeri beszerzés 35-40 százalékra nőtt, Százhalombatta éppenséggel újfent 95 százalékban orosz olajat használ, a többi pedig hazai kitermelés. Az Adriát üzemeltető, horvát állami Janaffal 2024-re kötött, 2,2 millió tonnás szerződés szállítmányai most Pozsonyban kötnek ki. A Mol Csoport főképp a Slovnaft átalakítására összpontosít, mivel itt jelentős a kivitel. Bár Pozsony termelésének kétharmadát – főleg dízelt – a cseheknek adja el, az EU a szükséges átállásra adott időt, amit tavaly decemberben ez év végéig meghosszabbítottak. Ha idén megszűnik a brüsszeli türelem, jövőre a Slovnaftnak orosz-olaj-arányát 30-40 százalékra kell csökkentenie. De Százhalombatta átalakításával is haladnak. Molos közlések szerint, 2026 év végéig, mintegy 500 millió dollárból, mindkét érintett egységüket alkalmassá teszik akár száz százalékban tengeri szállítású kőolaj hatékony feldolgozására. Bár az Európai Bizottság két éve papíron nem adott határidőt az orosz olajtól leginkább függő kelet-közép-európai államok teljes átállására, szóban 2027 elejét említették, amit akár ki is kényszeríthetnek.

Miként érdemes értelmezni, hogy Mihajlo Podoljak ukrán elnöki tanácsadó nemrég azt nyilatkozata, hogy most januárban elzárják a Barátság olajvezetéket, amit délután 2029-re módosított?

A nyilatkozó szerintem véletlenül összekeverte az orosz–ukrán olajszállítási megállapodást a gázéval: utóbbi ugyanis tényleg 2025 elején jár le és azt Kijev valóban nem hosszabbítja meg. Mindazonáltal, az évi 5 millió tonna olajat vásárló csehek jövő évi kiszállásával Kijev szállításidíj-bevételei úgy leapadnak, hogy már anyagilag is alig-alig éri meg nekik a vezeték háborús körülmények közötti fenntartása. Tehát 2025 közepétől így is nő a Barátság ukrajnai elzárásának esélye. De a Mol-szakértők tájékoztatása szerint akkor se omlana össze a hazai üzemanyag-ellátás, ha az ukrajnai Barátság vezeték, bármely okból, holnap leállna. Igaz, ebben az esetben a finomítók hatásfoka 100-ról 80 százalékra esne. Meggyőződésem, ez nemcsak a Mol-nyereséget csapolná, de 5-10 százalékkal a térségi – legalábbis a magyar és a szlovák – üzemanyagárak is ugranának.

Márpedig, ha a hazai tarifák a szomszédok átlaga fölé kerülnek, jön Nagy Márton és akár hatósági beavatkozással is visszanyomja a szintet.

Az ilyen, borzasztó káros politikai elvárásoknak a Mol hosszú távon nem képes megfelelni. Ha a kormány, akár hatósági eszközökkel, akár fenyegetőzéssel, lenyomja a Mol nyereségét, a csoport veszít versenyképességéből, lekörözik a többiek, kevesebb jut beruházásokra, zöldátállásra. A két évvel ezelőtti pénzeső a nemzetközi olajipar egészét jellemezte. Azóta folyamatos a visszaesés és kedvező fordulatra sem számítok.

Akkor Podoljak szavai alapján januártól gázunk nem lesz?

De, az is lesz. A 2021-ben megújított magyar–orosz gázszerződésben rögzített, évi 4,5 milliárd köbméterből 3,5 milliárdot az akkor átadott Török Áramlaton keresztül, Szerbia felől kapunk és csak 1 milliárd érkezik Ukrajnán, majd Szlovákián át Ausztriából. Abban a nem várt esetben, ha januártól tényleg megszűnne az orosz gáz ukrajnai továbbítása, ez a plusz egymilliárd bőven elfér a déli csőben. De a szlovákok és az osztrákok se maradnának gáz nélkül. Hisz Pozsony és Bécs se tétlenkedik: bővítették a német és a lengyel kapcsolatokat, az osztrák–olasz csövet kétirányúsították és jogokat foglaltak le a környékbeli – horvát vagy épp lengyel –, tengerparti cseppfolyósítottföldgáz-lefejtőkben. Így a Török Áramlaton és Magyarországon keresztüli beszerzésre se szorulnának rá, amit Ausztria felé a vezeték szűkös képességei is akadályoznának. Mindazonáltal Ukrajna a jelenleg évi 13-15 milliárd köbméter gáz továbbításán sokkal többet keres, mint az olajon. Eddig láthatólag a harcoló felek is kímélték a vezetéket. Némiképp bonyolítja a helyzetet, hogy a Moszkva és vevői közötti elszámolás mérési adatait szolgáltató, az oroszországi Szudzsában található állomást az ukránok éppenséggel elfoglalták. De az uniós kereskedelmi szabályok alapján Ukrajna kétoldalú szállítási szerződés nélkül is továbbíthatja az orosz gázt. Meglátjuk, mi lesz, de gáz lesz.

Az átállással szembeni legfőbb érv, hogy a más forrású gáz drágább.

Ez nem igaz. Inkább azt nevezném átverésnek, hogy az oroszok, a korábbi évtizedek során, pont a függőség kialakítása végett, fűtőanyagukat a cseppfolyósított gáz piaci áránál jóval olcsóbban adták. De immár Moszkva is tőzsdei árat szab. Vagyis az az európai vevőknek ugyanannyiba kerül, mint bármely más cseppfolyósított földgázszállítmány. Bár a vezetékes szállítás jóval olcsóbb, ezek az ügyletek csak Putyin haszonkulcsát növelik. A gázra ugyanúgy elmondható: ha a még nyitott keleti csapok is elzárulnának, a termék ára kissé felszaladna, de azt már máshonnan is meg tudnánk venni. 2026-27 után pedig a világpiacon soha nem látott gázbőség várható, ami még inkább csökkentheti az árakat. A gáz tőzsdei árváltozását Magyarországon a piaci vevők a maga teljességében megérzik, míg a fix, rezsicsökkentett tarifát fizető lakosság esetében a költségvetési ártámogatás módosul.

A horvát irányú beszerzés kapcsán a minap két, ellentmondó nyilatkozatot ismételtek meg a felek: míg Szijjártó Péter szerint pótlólagos lehetőségek híján Magyarország orosz olaj nélkül nem képes üzemanyagigényét kielégíteni, az általa többször megbízhatatlannak bélyegzett horvátok fogadkoztak, hogy az Adria-vezeték akár bővítés nélkül is képes ellátni a magyar és a szlovák finomítót.

Szijjártó Péter politikai szólamai kevéssé kapcsolódnak a valósághoz. Érdemes megfigyelni, hogy akár a Mol, akár az állami MVM, olaj- és gázfronton egyaránt, látható kormánytámogatással, módszeresen szélesíti beszerzési lehetőségeit. Hamarosan Szlovénia – így Olaszország – felé is épül gázvezeték. Bővítik a román kapcsolatot is, ahonnan 2027-től már fekete-tengeri gáz érkezhet. Meggyőződésem, hogy a horvátok se akadályoznának egy jelentősebb olajszállítmányt. A kétoldalú közeledést máig leginkább a Zágrábban kenőpénzfizetés miatt letöltendő börtönre ítélt Hernádi Zsolt Mol-vezér megtagadott kiadatása akadályozza, amiben most már tényleg dűlőre kéne jutni. Ez egy kelet-európai sajátosság: az olaszok annak közel 60 éves történelme során a Triesztből induló TAL-olajvezetékre hivatkozva soha nem zsarolták a rajtuk keresztül ellátott osztrákokat vagy németeket.

Az olaj- és gázviták nyár közepi izzását nem zavarja, hogy közben megsülünk a napon?

Meggyőződésem, hogy az EU csökkenti a zöldátállás lendületét és a ráköltött hatalmas összegeket. A világ 7 százalékos szén-dioxid-kibocsátásáért felelős Európa erőfeszítései nem sokat érnek, ha közben Ázsia vagy épp Amerika nem korlátozza az olaj-, gáz- és szénhasználatot. Mivel a hagyományos tüzelőanyagokkal még mindig nagyságrendekkel gyorsabb és olcsóbb gazdasági fejlődés érhető el, a túlhajtott zöldítés lemaradást hoz. A jövőben a környezetvédelem és a gazdaságfejlesztés egyensúlyára számítok. Az energiaügyi viták gyújtópontjában még évtizedek múlva is az olaj- és gázkérdések állnak.

> Az évi 5 millió tonna olajat vásárló csehek jövő évi kiszállásával Kijev szállításidíj-bevételei úgy leapadnak, hogy már anyagilag is alig-alig éri meg nekik a vezeték háborús körülmények közötti fenntartása. Tehát 2025 közepétől így is nő a Barátság ukrajnai elzárásának esélye.

PLETSER TAMÁS

Az 1974-ben, Budapesten született Pletser Tamás 1998-ban a Budapesti Corvinus Egyetem pénzügyi mesterképzésén végzett. 1995 óta tőzsdei, 2000 óta pedig, az Erste csoport elemzőjeként, térségi olaj- és gázipari cégeket vizsgál. 2002 óta okleveles pénzügyi elemző- (Chartered Financial Analyst-) diplomát is magának mondhat. A Elemzési listájába jelenleg a lengyel PKN Orlen, Lotos Group és PGNiG, a magyar Mol, az osztrák OMV, a cseh Unipetrol, a román OMV Petrom és Romgaz, a szerb NIS, valamint a török Tupras, Aygaz, illetve Petkim tartozik. .

LAPSZÉL

Célkeresztben a nagy légitársaságok

FOTÓ: DELTA AIRLINES

Vizsgálja az amerikai közlekedési minisztérium a négy legnagyobb légitársaság törzsutasprogramját. A United, a Delta, az American és a Southwest Airlines esetében a gyakran utazók jutalmának leértékelése, az extra, titkolt költségek és a dinamikus díjszabás kérdése került a hatóság célkeresztjébe. Az illetékesek, miközben hiányolják a tisztánlátást, arra gyanakodnak, hogy a fogyasztókat károsítja a gyakorlat, amely nem mellesleg gátolja a versenyt, a választás szabadságát is. Látható és tisztességes feltételeket szeretnénk, és azt, hogy a fogyasztó valóban azt kapja, amit ígértek neki – nyilatkozta a minisztérium szóvivője. R. J.

Dollárbilliós családi irodák

Nem a magánbankokban, hanem a családi érdekeket is képviselő vagyonkezelőkben bíznak a szupergazdagok napjainkban. A Deloitte Private most publikált felmérése arról tanúskodik, hogy a 2000-es évek elején megjelent „Family Office"-ok –családi irodák, óriási ütemben fejlődnek. Ezeket a vállalkozásokat gazdag, többnyire nagy létszámú, a nyilvánosságot nem igazán kedvelő családok vagyonkezelésre, üzleti tervezésre de más ügyes bajos dolgok, adózás, hagyatékrendezés intézésére hozták létre, többnyire saját, de legalább is bizalmi körből származó erőkkel. A jelentés szerint az egycsaládos irodák száma, amelyek átlagos értéke napjainkban 100 millió dollár körüli, 2030-ra 8000-ről 10 720-ra nő, az eszközök 2030-ra 9500 milliárd dollárt képviselnek. R. J.

A Walmart-örökös a leggazdagabb nő

FOTÓ: WALMART

Egekbe emelkedett a Walmart részvényárfolyama, így az alapító lánya, Alice Walton lett a világ leggazdagabb asszonya, letaszítva a trónról a francia Françoise Bettencourt Meyerst, a L'Oreal örökösnőjét. Az amerikai Wal-Mart Storest 1962-ben alapította Sam Walton. A föld egyik legnagyobb kiskereskedelmi cége jelenleg a világon a legnagyobb forgalommal dicsekedhet. A Forbes legfrissebb becslése szerint az 1992-ben elhunyt Walton örököse, a 74 esztendős Alice 89,1 milliárd dollár felett rendelkezik, míg Françoise Bettencourt Meyers vagyona 88,4 milliárd. A Walmart-részvények ebben az évben 47 százalékkal értékelődtek fel, miközben a L'Oréal 13 százalékos veszteséget könyvelt el. R. J.

Bőkezű osztogatás

DÖNTÉSEK Mintegy ezermilliárd forintot költött el 2020 óta a kormány az autó- és akkumulátorgyárak támogatására. Az eredmény kétséges.

PAPP ZSOLT

FOTÓ: BUDAI BÁLINT

A kormány csak az egyedi kormányzati döntésekkel (EKD) 2020 és 2024 májusa között 53 különböző autó- és akkuipari beruházásnak adott összesen 328 milliárd forint állami, adófizetői támogatást – derül ki a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) adataiból. A fejlesztések papíron 2016 milliárd forintnyi beruházást hoznak létre, illetve 4511 új munkahelyet teremtenek. Vagyis az egy munkahelyre jutó állami támogatás 72 millió forint. Míg azonban korábban, nagyjából másfél évvel ezelőttig, a támogatások megítélésekor kulcsfontosságú volt a munkahelyteremtés, ma ezt már nem forszírozza a KKM: több cég úgy kapott milliárdos támogatást, hogy egyetlen új munkahelyet sem kellett létrehoznia. Ennek oka a munkaerőhiány és az, hogy ezen új munkahelyek jelentős részének betöltésére a beruházók sokszor külföldi vendégmunkásokat hoznak.

A 328 milliárd forint csak a jéghegy csúcsa, ugyan a listát idén májusban frissítették utoljára, számos olyan tétel mégsem szerepel rajta, amit már nyilvánosságra hoztak. A Szegeden épülő kínai BYD autó-összeszerelő üzem támogatásához például csak a közvetlen hozzájárulás több tízmilliárd forint lesz. (A BYD összeszerelő üzemét talán túlzás autógyárnak nevezni, a kínaiak az elektromos autójuk minden egyes alkatrészét Kínában tervezik ugyanis legyártani, Szegeden összeszerelik az autót, így próbálják megkerülni az uniós vámokat).

A EKD lista nem tartalmazza a nagy akkumulátor-, és autógyáraknak nyújtott közvetett támogatásokat sem, holott csak a nyíregyházi, a szegedi és a debreceni gyárberuházások infrastruktúrájának megteremtésére egyenként száz-száz milliárd forintos nagyságrendben költ a kormány, vagyis 600-700 milliárd forintos beruházástámogatásról beszélhetünk. Az akkumulátorgyártásnak magas az energiaigénye, amit a magyar és a környező erőműhálózat nem lesz képes kiszolgálni, emiatt a kormány arról is döntött, hogy saját beruházás keretében három új gázerőművet is építtet összesen 1650 MW teljesítménnyel – ez a négy paksi atomblokk névleges teljesítményének 82 százaléka. A három erőmű beruházása jelenleg áll, de egy-egy blokk ára alsó hangon is százmilliárdos tétel lesz. Vagyis becslések szerint bőven meghaladja ezermilliárd forintot, amit a magyar állam az akkugyárak és az elektromos autózás elterjesztésre költött el, vagy tervez elkölteni.

Elképesztő mennyiségű állami forrást tesz a kormány egy jelenleg leszálló ágban lévő ágazatba, így a remélt gazdasági fellendülés is elmaradhat

Eddig ugyanakkor nem jött be az elektromos autózás és az akkugyártás, az állami támogatási programok kifutásával drasztikusan visszaesett ugyanis Nyugat-Európában az elektromos autók iránti kereslet, és rövid távon egyelőre nem is látszódnak a fordulat jelei. Az autógyárak és az akkugyárak termelése idehaza és az EU fejlett országaiban is zuhan: a KSH adatai szerint 2024 júniusában a járműgyártás 11,8 százalékkal, az akkumulátorgyártás pedig 31 százalékkal volt kisebb, mint egy évvel korábban, vagyis eddig nem látszik olyan bombajó befektetésnek az ágazat letelepítése, mint ahogyan azt a kormány remélte.

Új cél: most a naperőmű a trendi

Az elmúlt másfél évben a külgazdasági tárca az adófizetői pénzek osztogatásakor irányt váltott: inkább a cégek napelem-telepítését támogatja. Miközben a háztartások számára évek óta nem volt értelmezhető méretű napelem-támogatási program, az elmúlt másfél évben a KKM egyedi kormánydöntések keretében 146 projektre 176 milliárd forintot szórt szét. A lista élén olyan cégek találhatóak, mint a Kométa 99 Élelmiszeripari Kft., a Vajda-Papír vagy épp a Mol Nyrt., az olajcéget 5,5 milliárddal támogatta az állam. Olyan NER-cégek is szerepelnek a listán, mint az üdítőitalos Hell Energy, a Mészáros Lőrinc-féle Kall Ingredienst Kft. vagy a Bayer Construct, de biztos ami biztos, a Gödi Samsung-gyár naperőművét is megtámogatta a kormány 5,7 milliárd forinttal.

Legnagyobb autó- és akkumulátoripari támogatások, milliárd forint

Cégnév	Reláció	Tevékenység	Új munkahelyek száma	Beruházási volumen Milliárd Ft	Támogatási összeg Milliárd Ft
SK On Hungary Kft.	Dél-Korea	Akkumulátor gyártása	0	592,6	76,4
Samsung SDI Mo. Zrt.	Dél-Korea	Akkumulátor gyártása	1200	367,4	33,7
SK Battery Manufacturing Kft.	Dél-Korea	Akkumulátor gyártása	100	199,1	28,5
Rubin NewCo 2021 Kft.	Egyesült Királyság	Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása	0	51,9	16,3
Samsung SDI Mo. Zrt.	Korea	Új gyártósor létrehozása	0	67,8	13,9
BMW Manufacturing Hungary Kft.	Németország	Akkumulátor gyártása	300	36,1	13,5
Mercedes-Benz H.Kft.	Németország	Gyárbővítés	0	92,45	13,9
SEMCORP Hungary Kft.	Kína	Akkumulátor-alkatrész gyártása	0	65,5	13,4
Thyssenkrupp Components Technology Hungary Kft.	Németország	Autóalkatrész-gyártó üzem kapacitásbővítése	460	31,9	11,2
Robert Bosch Automotive Steering Kft.	Németország	Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása	0	45,9	10,6
AUDI Hungaria Zrt.	Németország	Közúti gépjármű gyártása	0	45,3	8,5

FORRÁS: KKM, NÉPSZAVA

Jó hírek rombolnak a tőzsdén

BEFEKTETÉS Jó vagy rossz hírek érkeznek a reálgazdaságból, a piacoknak mindig okot adnak az aggodalomra. A napokban felfordulást okozott a világ tőzsdéin egy valójában pozitív amerikai adat, amely szerint augusztusban, a júliusi alig 89 ezer után, 142 ezer új munkahely létesült az Államokban, és a munkanélküliségi ráta 0,1 százalékkal, 4,2 százalékra szorult vissza. A spekulánsok körében ez a fejlemény zavart okozott, ugyanis már arra számítottak, hogy a Fed nagyobb, talán fél százalékpontos kamatvágásra kényszerül a gazdaság lanyhulása okán. Ám az új adatok nem ezt üzenik, a helyzet jobb a vártnál, miközben a befektetők már a rosszal kalkulálva irányították pénzeiket.

A hírt követő kapkodás eladási hullámokat váltott ki, az S&P 500, az 500 legfontosabb amerikai vállalat teljesítményét tükröző tőzsdeindex 2023 márciusa óta a legroszszabb hetet hagyta maga mögött, míg a technológiai vállalatokat jegyző piac, a Nasdaq 2022 óta nem látott mélységeket tesztelt. A Wall Street irányadó ipari indexe, a Dow Jones mérlege mintegy 5 százalékos veszteséggel zárta a hetet. A vállalati részvények között a Nvidia járt a legrosszabbul, 9,5 százalékos árfolyamcsökkenéssel 279 milliárd dollárral értékelődött le a tőzsdén. Az európai részvénypiacokon sem maradtak hatástalanok a tengeren túli események, a bessz szele megcsapta Frankfurtot, Párizst és Londont is. Ugyanakkor megfontoltságra inti a befektetőket Richard H. Thaler, Nobel-díjas közgazdász, aki szerint a távlatokban gondolkodóknak még mindig a részvénytőzsde a legjobb választás. Most mindenki feszülten vár az amerikai jegybank, a Fed hó közepi kamatdöntő ülésére, és arra is spekulálnak, hogy már ezt megelőzve, az Európai Központi Bank esetleg lazít a monetáris gyeplőn.

RÉDEI JUDIT

Vucic Moszkvát bosszantja

ÜGYESKEDNEK Szerbia a fegyvereladást és -vásárlást saját külpolitikai céljai eszközeként használja fel. E tekintetben az sem feltétlenül számít, megéri-e egyáltalán az üzlet.

RÓNAY TAMÁS

Az utóbbi időben vált nyilvánvalóvá, Szerbia milyen baráti kapcsolatokat ápol Izraellel. Belgrád ugyanis felgyorsította a fegyverszállítást az országba, a szerb állami fegyverkereskedelmi vállalat júliusban öt, fegyverekkel vagy lőszerrel teli teherszállító repülőgépet küldött Benjamin Netanjahu kabinetének.

Az izraeli kabinet, amely a magyarhoz hasonlóan nem ismeri el népirtásként a szerbek 1995-ös srebrenicai mészárlását, idén több mint 23 millió euró értékben importált fegyvereket vagy lőszert Belgrádtól, írta egybehangzóan a Hárec izraeli, a Vecernji List horvát és a Delo szlovén napilap. A szerb fegyverek iránti kereslet jól érzékelhetően nőtt az utóbbi időben, cégeik hatalmas nyereséget könyvelhettek el.

Szerbiában szinte észrevétlen maradt az először a Hárec által közölt hír, amely a balkáni ország és Izrael közötti fegyverkereskedelem rohamos növekedéséről számolt be. Miután az ENSZ júniusban felszólította az egyes államokat és a fegyvergyártókat, ne adják el termékeiket Izraelnek, mert ezzel „az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog súlyos megsértésében lehetnének bűnrészesek, és fennállna a veszélye, hogy az országot nemzetközi bűncselekményekbe keverik, beleértve a népirtás lehetőségét is”, júliusban öt, a szerb fegyver- és lőszergyárak halálos rakományával megrakott teherszállító repülőgép repült Szerbiából Izraelbe.

Marko Djuric szerb külügyminiszter nem volt hajlandó kommentálni az izraeli és szerb oknyomozó újságírók megállapításait, de kijelentette, Szerbia mindig azon fog dolgozni, hogy „véget vessen az erőszaknak, az emberek szenvedésének, és békés megoldást találjon a konfliktusra”. Pedig amikor e kijelentést tette, ha másból nem, egy izraeli újságcikkből mindenképpen tudnia kellett, hogy Szerbia, pontosabban a Yugoimport-SDPR nevű cég az elmúlt tizenegy hónapban 15 repülőgépen szállított szerb fegyvereket, lőszereket Izraelnek: az export értéke meghaladta a 23 millió eurót, amivel Belgrád Benjamin Netanjahu kormánya egyik legnagyobb lőszerbeszállítója lett. E tekintetben csak az Egyesült Államok előzi meg. „Sajnos a birtokunkba került dokumentumok alapján nem lehet megállapítani, pontosan mit adtak el Izraelnek” – mondta a Delónak Sasa Dragojlo, a Hárec cikkének szerb társszerzője.

FOTÓ: AFP/ELVIS BARUKCIC

Macron és Vucic között szívélyes a viszony, kivált a fegyverüzlet óta

Vucic szerb elnök szereti magát a nyilvánosság előtt olyan államférfinak mutatni, aki nem enged a világ kétpólusú megosztottságának.

Aleksandar Radic szerb katonai elemző úgy véli, Szerbia elsősorban tüzérségi lőszert és aknavető lövedékeket exportált Izraelbe, amelyeket az izraeli hadsereg nagy mennyiségben használ a Hamász elleni gázai hadművelet során. Emlékeztetett arra is, hogy nemrég szerb eredetű tüzérségilőszer-szállítmányokat fedeztek fel Ukrajnában, bár Szerbia hivatalosan tagadta, hogy bármi köze lenne ehhez. Mindenesetre az a tény, hogy a szerb gránátok valamilyen úton-módon eljutottak Ukrajnába, Vucic elnök kabinetjének nyugati megítélését is javították.

Szerbia a hadsereg radikális modernizációjának 2016-os kezdete óta a fegyveres erők felszerelésére és a honvédelembe való beruházásokra vonatkozó terveit elsősorban a nemzetközi politika igényeihez igazítja. „Mind a fegyverek és fegyverrendszerek beszerzése, mind a Szerbiában gyártott fegyverek és lőszerek külföldre való eladása az ország külpolitikai céljainak, illetve Aleksandar Vucic elnök érdekeinek van alárendelve, aki így vásárolja meg Szerbia nemzetközi partnereinek kegyét vagy békéjét” – vélekedik Aleksandar Radic. A szerb katonai elemző szerint a fegyvergyártás régóta hatékony külpolitikai eszközt jelent Szerbia számára.

Miután Szerbia az orosz hadseregtől ajándékba kapott harckocsikat és vadászrepülőgépeket, néhány évvel ezelőtt pedig kínai légvédelmi rendszereket és drónokat vásárolt, a közelmúltban kötött megállapodással 12 Rafale vadászrepülőgép megvásárlásáról hozott döntést összesen 2,7 milliárd euró értékben a NATO és az Európai Unió tagjával, Franciaországgal. Belgrád több évtizedre szóló együttműködésre kötelezte el magát Párizzsal. „A Rafale vadászrepülőgépek vásárlását semmilyen módon nem támasztja alá a katonai logika. Szerbia sokkal kevesebb pénzért jobb repülőgépet is kaphatott volna, mind Oroszországtól, mind az Egyesült Államoktól. Jobbat a repülési jellemzők és a harctéri teljesítmény szempontjából, és ezen eszközöknek olcsóbb lenne a fenntartása. Ez a vásárlás abszolút politikai döntés volt, amelyet a szakmának nem volt lehetősége megvitatni” – hangsúlyozta a szerb szakértő a szlovén lapban.

Marko Djuric szerb külügyminiszter nem volt hajlandó kommentálni az izraeli és szerb oknyomozó újságírók megállapításait.

Emlékeztetett arra, hogy a 2,7 milliárd eurós ár, amely a szerb hadsereg történetének legnagyobb egyszeri beszerzése, nem végleges. A jövőben ugyanis komoly összegeket kell fordítani a pilótaképzésre, a fegyverzetre és a rendszeres karbantartásra. Ez utóbbi összeg Radic becslése szerint jóval nagyobb pénzt jelent, mint az amerikai vagy orosz vadászgépeké. Becslése szerint a szerb hadsereg a hosszú távú költségvetési tervekben katonai beruházásokra előirányzott éves védelmi költségvetés nagyobb részét fogja a Rafale gépek karbantartására fordítani.

„Szerbia nemcsak katonai vadászrepülőgépeket vásárolt Franciaországtól, hanem légvédelmi radarrendszereket és egyebeket. Szerbia tehát nem szavakkal mutatja meg, hogy a Nyugat, és nem Oroszország oldalán áll” – vélekedett Radic.

Bár – mint a Delo megjegyzi – Aleksandar Vucic szerb elnök szereti magát a nyilvánosság előtt olyan államférfinak mutatni, aki nem enged a világ kétpólusú megosztottságának, és nem hajlik meg az Egyesült Államok követelései előtt, a szerb állami gyárakban gyártott tüzérségi lőszerek nagy szállítmányai Izrael és az ukrán hadsereg kezébe kerültek, ami feldühítheti Szerbia hagyományos szövetségeseit, így Oroszországot. Bár Vucic elnök hivatalosan tagadta, hogy a szerb lőszerek szerb áldással érkeztek volna Ukrajnába, és nem kommentálta az Izraelbe irányuló szállítmányokat, Belgrád ezzel közvetve az USA-nak kedvében akart járni. Ez pedig előnyös lehet számára a Koszovóval való kapcsolatok normalizálásáról szóló tárgyalások során.

Társadalmi feszültséghez vezet Macron választása

MEGMOZDULÁS Több mint 100 ezren tüntettek a párizsi belügyminisztérium adatai szerint szombaton amiatt, mert múlt héten Emmanuel Macron elnök Michel Barnier-t nevezte ki francia kormányfőnek. A megmozdulást a baloldali pártokon kívül szak- és diákszervezetek szervezték. Az Új Népfront (NFP) nevű baloldali szövetség azzal vádolja Macront, hogy figyelmen kívül hagyta az előre hozott parlamenti választások eredményét. Az ELABE közvélemény-kutató intézet pénteken közzétett felmérése szerint a franciák 74 százaléka is egyetért ezzel.

A legtöbb mandátumot a voksoláson a baloldali szövetség szerezte meg, most azonban teljesen kiszorul a hatalomból. Különösen problematikus az, hogy miközben a nyáron megrendezett francia parlamenti választás két fordulója között Macron centrista formációja és az NFP összefogott egymással a választókerületek többségében a szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés (RN) jelöltjével szemben, most éppen Marine Le Pen formációjától függ Barnier kabinetjének túlélése, ami komoly társadalmi feszültségekhez vezethet.

Macront már eleve sok bírálat érte saját táborából is amiatt, hogy előre hozott választást írt ki, mert a centristák gyengén szerepeltek a június elején megtartott európai parlamenti választáson. Az új voksolás azonban nemhogy nem teremtett tiszta viszonyokat: három tömb jött létre a törvényhozásban, amelyet az NFP, Macron centrista formációja és Marine Le Pen pártja alkot. Mivel azonban az alkotmány szerint a parlament feloszlatása után egy évig nem lehet ismételten feloszlatni a törvényhozást, új választást jövő nyárig biztosan nem lehet kiírni.

FOTÓ: AFP/THOMAS SAMSON

Macron leváltását is követelték a szombati tüntetésen

Bár Macron az új miniszterelnök kijelölése előtt tárgyalt a baloldali Bernard Cazeneuve volt miniszterelnökkel, valamint a jobbközép választók körében népszerű Xavier Bertrand-nal, Marine Le Pen pártja jelezte: bármelyikükre is esne Macron választása, az RN képviselői egy bizalmi voksoláson az általuk vezetett kormány ellen voksolnának. Barnier esetében viszont a szélsőjobb párt azt közölte, egyelőre megadják a bizalmat az egykori uniós Brexit-főtárgyalónak, ami óhatatlanul – és nem alaptalanul – azt a benyomást kelti, hogy a szélsőjobb párttól függ a jövőbeni francia kormány sorsa. Ezt pedig nemcsak sok baloldali, hanem számos centrista, de akár jobbközép szavazó is árulásnak tekintheti. Le Pen pártjában azért fogadják kedvezően Barnier-t, mert a menekültkérdést illetően kemény álláspontot képvisel, s kritikus az LMBTQ-közösség jogaival szemben is.

A francia sajtó közlése szerint ha létrejön Barnier kormánya, Macron egy lépéssel hátrébb lép, vagyis szabad kezet ad a miniszterelnöknek. Abban, hogy nem baloldali miniszterelnökre esett Macron választása, szerepe volt a baloldali szövetség megosztottságának is. A kormányfőkeresés során kiütköztek az NFP-n belüli ideológiai különbségek.

R. T.

LAPSZÉL

Madridba menekült az elnökjelölt

FOTÓ: AFP/RAUL ARBOLEDA

Menedékjogot ad Spanyolország Edmundo González venezuelai ellenzéki elnökjelöltnek, aki el is hagyta a dél-amerikai államot. A politikus ugyan az ellenzék által közölt választási jegyzőkönyvek tanúsága szerint megnyerte a júliusi elnökválasztást, Nicolás Maduro hivatalban lévő államfő azonban elcsalta a voksolást. Venezuelában tömegtüntetéseket tartottak, de a fegyveres erők nem álltak a nép oldalára. González ellen elfogatóparancsot adtak ki, ismeretlen helyen bujkált Spanyolországba menekülése előtt. Delcy Rodríguez, Venezuela alelnöke a közösségi médiában közzétett bejegyzésében azt írta, hogy miután az ellenzéki politikus néhány nappal ezelőtt „önként" menedéket kért a caracasi spanyol nagykövetségen, González politikai menedékjogért folyamodott a spanyol kormányhoz. Maduro elnök kormánya több mint 2400 embert vett őrizetbe a választások óta. NÉPSZAVA

Ismét fenyegetőzik Donald Trump

Donald Trump volt amerikai elnök azzal fenyegeti azokat, akik szerinte csalást követtek el a kárára a 2020-as elnökválasztáson, hogy következményekkel kell számolniuk, ha visszatér a Fehér Házba. Trump soha nem ismerte el a vereségét; kritikusai attól tartanak, hogy amennyiben most novemberben alulmarad Kamala Harris ellenében, ezúttal sem ismeri el a vereséget. NÉPSZAVA

Tömegtüntetés Brazíliában

FOTÓ: AFP/MIGUEL SCHINCARIOL

Jair Bolsonaro volt brazil elnök több tízezer hívét mozgósította az X közösségi internetes hálózat betiltása elleni tüntetésre. Az online platform blokkolásáról szóló döntést Alexandre de Moraes bíró hozta meg. A brazil függetlenség napján a Sao Paulóban tartott nagygyűlésen Bolsonaro felelősségre vonási eljárást követelt Moraes ellen. Bolsonaro „diktátornak" nevezte a legfelsőbb bíróság tagját, aki augusztus 30-án rendelte el az X betiltását. Azzal vádolja az egykori Twittert, hogy nem tesz elég határozott lépéseket a gyűlöletbeszéd és az álhírek terjedése ellen. Az X tulajdonosa, a jobboldali populista nézeteket valló Elon Musk a szólásszabadság védelmezőjének állítja be magát, teret adva számos összeesküvés-elméletnek. NÉPSZAVA

Fogy az idő és a türelem

338. NAP Minden idők legnagyobb tüntetése zajlott Tel-Avivban szombaton. A túszok szabadulását lehetővé tevő tűzszünetet követeltek.

GÁL MÁRIA

Tel-Avivban 500 ezren tüntettek, Izrael más városaiban mintegy 250 ezren vonultak utcára szombat este. A tömeg azonnali és feltétel nélküli megállapodást követel a Netanjahu-kormánytól, és a miniszterelnököt teszi felelőssé azért, hogy az amerikai, katari és egyiptomi közvetítők igyekezete ellenére nem sikerült megállapodni a Hamásszal a tűzszüneti egyezmény feltételeiről, amely a még mindig Gázában raboskodó túszok szabadon bocsátását is jelentené. Benjamin Netanjahu kormányfő ugyanis változatlanul ragaszkodik ahhoz, hogy fenn kell tartani az izraeli katonai jelenlétet a Gázát és Egyiptomot elválasztó Philadephi-folyosón, álláspontja szerint a katonai nyomás növelése lehet a Hamász elleni egyetlen elfogadható stratégia. Az izraeli szakszolgálatok másképpen látják, de nem tudnak kellő nyomást gyakorolni Netanjahura, aki szélsőjobb koalíciós partnerei kilépéssel való fenyegetése nyomására inkább a miniszterelnöki bársonyszéket, mintsem a túszok életét tartja prioritásnak. Joáv Galant védelmi miniszter, annak ellenére, hogy a Netanjahu vezette Likud párt színeiben került tisztségébe, és már a háború kitörése előtt szembefordult a kormányfővel annak antidemokratikus intézkedései miatt, a tűzszünet és a túszcsere kapcsán is nyilvánosan más álláspontot képvisel. A védelmi miniszter széke így komoly veszélybe került, olyannyira, hogy sajtóinformációk szerint a washingtoni kormányzat a napokban figyelmeztette Netanjahut, elveszítheti a Fehér Ház támogatását, ha újra megpróbálja leváltani Galantot. (Tavaly tavasszal Galant menesztése után torkollt általános sztrájkba az addigi tiltakozás, az ország gazdasági leállása mellett a hadseregen belüli bojkottot is előidézve.)

A hat fiatal izraeli túsz múlt heti kivégzése új lendületet adott a tiltakozásoknak. A fiatalokat az izraeli hadsereg közeledtére végezték ki a palesztin terroristák, néhány nappal azután, hogy egy túszt élve menekített ki az IDF egy gázai alagútból. Azóta a Hamász taktikát váltott, a hadsereg közeledtére kivégzik a túszokat. A hat fiatal tragédiája óta a túszok hozzátartozói és a tüntetések szónokai egyaránt azt hangoztatják: mindnyájan élnének, ha Netanjahu nem a Philadelphi-folyosót helyezte volna a túszok élete elé.

FOTÓ: AFP/JACK GUEZ

Tel-Aviv történetének legnagyobb tüntetését tartották a beszámolók szerint

61 százalék nem bízik abban, hogy a Netanjahu-kormány mindent megtesz a túszok kiszabadításáért

A szombat esti tüntetésen a túszok családjainak egyik szónoka, Shay Dickmann a többség álláspontját képviselve elmondta: unokatestvére, Gat „olyan közel volt" ahhoz, hogy a júliusban tárgyalt megállapodás részeként szabadon engedjék, „de Netanjahu nemet mondott... Múlt csütörtökön még életben volt. Egy terrorista Kalasnyikovot tett a fejéhez, és amikor megérezte a katonai nyomást, meghúzta a ravaszt. Katonai nyomás vezetett a halálához" – hangsúlyozta a szónok, visszautasítva Netanjahu és szövetségesei azon állítását, hogy a katonai nyomás hatékonyabb, mint az engedmények.

A The Times of Israel beszámolója szerint a Tel-Aviv történelmének legnagyobb tüntetése a túszok családjait képviselő szervezet azon döntésének a következménye, hogy a fogvatartottak hozzátartozóinak fóruma úgy döntött, a heti szombat esti demonstrációjukat összevonja a kormányellenes tüntetésekkel, amelyeket hónapok óta párhuzamosan tartottak a védelmi minisztérium előtt politikai és civil csoportok szervezésében.

> Szélsőjobb ifjúsági csoportok több helyen a békés tüntetőkre támadtak.

A 12-es csatorna közvélemény-kutatása szerint a megkérdezettek 61 százaléka nem bízik abban, hogy a Netanjahu-kormány mindent megtesz a túszok kiszabadításáért, csupán 34 százalék gondolja elegendőnek a kormány erőfeszítéseit. 28 százalék nyilatkozta azt, hogy a Philadelphi-folyosó izraeli ellenőrzése fontosabb, mint a túszalku, 60 százalék támogatja a kivonulást onnan. A 13-as csatorna riportja arra világított rá, hogy a biztonsági szervek – kivált a hadsereg – köreiben pesszimizmus uralkodik a megállapodás esélyét illetően, mert Netanjahu makacsul ragaszkodik a katonai nyomás növeléséhez.

Rossz az irány

Netanjahu stratégiájának elhibázottságát a számok is igazolják. A Hamász 250 túszt hurcolt el. Közülük 105 szabadult tavaly novemberben az egyhetes tűzszüneti megállapodás során. Négy túszt ezt megelőzően szabadon engedtek, nyolcat a hadsereg mentett ki élve. 37 túsz holttestét találták meg a Gázában, három túszt tévedésből az IDF ölt meg. 101 túsz maradt Gázában, 35 közülük bizonyítottan már nem él.

Napokig utaztak a pápa miséjére

VIZIT Kelet-ázsiai körútjának újabb állomásán, Pápua Új-Guineában tett látogatása során Ferenc pápa szabadtéri misét tartott mintegy 35 ezer hívő előtt. A 87 éves egyházi vezető arra kérte a „világ peremén élő nemzetet", forduljon a katolikus hit felé. A hívek közül néhányan már a kora reggeli órákban összegyűltek Port Moresby városában található stadionnál, hogy jelen lehessenek a katolikus egyházfő miséjén. Többen napokig utaztak, hogy eljussanak a fővárosba. Az egykori ausztrál gyarmaton az emberek 98 százaléka keresztény, többnyire protestáns. A katolikusok a lakosság körülbelül egynegyedét teszik ki.

A misszionáriusokkal és hívőkkel folytatott beszélgetések során a pápa a környezet védelmére szólított fel. A trópusi faállomány kiaknázásával kapcsolatban Ferenc pápa elmondta, fontos tiszteletben tartani és megőrizni a teremtés közös otthonát.

A pápa jelentős segélyszállítmánnyal érkezett Port Moresby után a nehezen megközelíthető Vanimo városába. Egyebek mellett gyógyszereket, ruhákat és gyermekjátékokat hozott az itt élőknek. A gazdag ásványi erőforrások ellenére Pápua Új-Guinea lakosságának többsége rendkívüli szegénységben él. Sok faluban nincs sem ivóvíz, sem áram. Gyakorlatilag nincs közúti kapcsolat a fővárosból az ország többi részébe.

Indonéziában azt közölték: hét személyt tartóztattak le. Azzal gyanúsítják őket, hogy merényletet terveztek Ferenc pápa ellen. Már szeptember elején vették őrizetbe őket az ország több városában – jelentette az indonéz Tempo magazin. A Densus 88 terrorellenes egység szóvivője megerősítette az információt. A gyanúsítottak hírek szerint fenyegetéseket tettek közzé a pápa ellen az interneten. Hírek szerint többen közülük kapcsolatban álltak az Iszlám Állam (IS) terrorszervezettel. A vizsgálatok folyamatban vannak, közölték.

A pápa keddtől péntekig volt a világ legnépesebb iszlám többségű államának vendége. Ferenc indonéziai látogatásának fénypontja volt a jakartai Istiqlal-mecset főimámjával való csütörtöki találkozója volt. A két vallási vezető közös nyilatkozatot írt alá az erőszak és a környezetpusztítás ellen. R. T.

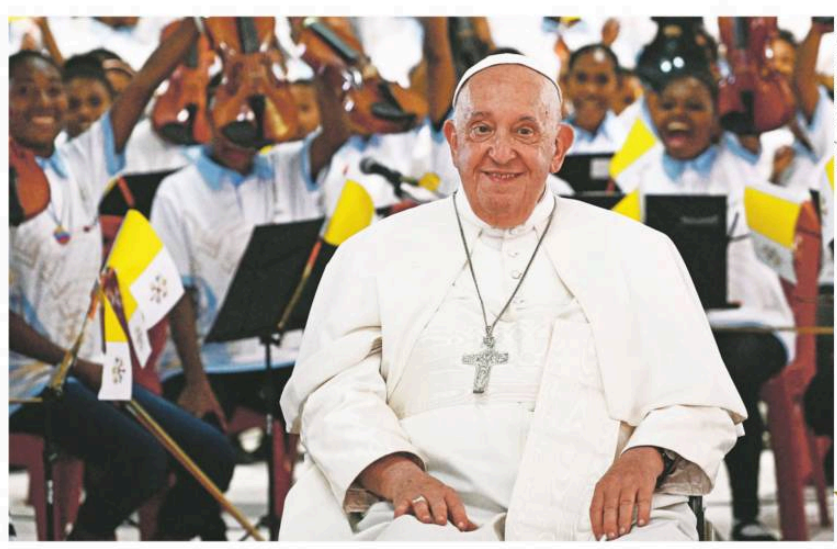

FOTÓ: AFP/TIZIANA FABI

A környezet védelméről elmélkedett a pápa

Rendelet a bukfencről

UNGÁR TAMÁS

Van-e Magyarországon olyan iskola, ahol eddig nem tiltották a mobiltelefonok óra közbeni, a tananyaghoz nem illő használatát? Aligha. Ahogy a tanórákon nem lehetett plüssmacival, jojóval, kisautóval, „Gazdálkodj okosan!”-nal játszani, ugyanúgy mobilozni sem volt szabad. De nem lehetett matekórán sakkozni sem, noha a sakk javítja a logikát, töriórán meg tilos volt sutyiban Móricz Rokonok című regényét olvasni, holott ez a könyv sokat hozzátesz hazánk múlhatatlan múltjának megismeréséhez. Az iskolák házi- vagy szokásrendje elvárta a diáktól, hogy a mobilját kikapcsolja, ha az órán nincs rá szükség. Sok helyütt a szünetekben sem lehetett visszakapcsolni a készülékeket.

Amikor a kormány betiltotta az iskolai mobilozást, nem tett a gyerekekért semmit. Önmagáért igen: a választók többsége ugyanis szimpatizál a rendelettel és ezáltal a kormánnyal, mert úgy vélik, a Fidesz megvédi a gyermekeiket a mobilozás tudatbeszűkítő veszélyeitől. Pedig a rendelet semmit sem tesz hozzá az iskolai rendhez és a gyerekek okosodásához, inkább a választók tudatának beszűkítésére „gyúr”. A kormány a rendelet okán teljesítmény nélkül dicsőítheti magát, és indukált egy meddő társadalmi vitát, ami eltereli a figyelmet hazánk temérdek gondjáról.

Arra is jó a rendelet, hogy ezzel is újra megnyirbálják az iskolák önállóságát. Igaz, ha korábban eldöntötték, hogy a pedagógus melyik könyvből taníthat, akkor miért ne dönthetnének a tanár helyett a mobilozás órai szabályairól is? Ha így megy tovább, akkor lesz majd külön rendelet arról, hogy miképp kell a gyerekeknek tanítani az „a” betűt, az egyszeregyet meg a bukfencet, nehogy már a tanárok a belügyi tárca irányítása nélkül is tudják ezt – ironizált egy általam kérdezett pécsi pedagógus. Hozzátette: le kellene cserélni a Himnuszt, jobb lenne, ha arra vágnánk vigyázzba magunkat, hogy „Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére”.

A rendelet nyomán megfogalmazódó kormányönfényezésben különösen dühítő, hogy mennyire debilnek tartják a választókat. Erre remek példa, hogy Rétvári Bence, a BM államtitkára szerint „a mobileszközök iskolai időben történő korlátozásával nagyban megelőzhetők az iskolai online zaklatások is”. Tényleg? De hát a diákokat nem az iskolában zaklatják, hanem az online térben, ami ott van mindenütt. A zaklatások ideális ideje az iskolai foglalkozáson kívüli idő, és ha valakit mégis a tanórák ideje alatt zaklatnak egy üzenettel, akkor azt úgyis „hazaviszi”, és megnézi. Az iskolában nem inkább arra kellene felkészíteni a tanulókat, hogy miképp kezeljék okosan a zaklatásokat? Nem arra kellene ajánlásokat, metodikákat megfogalmazni a BM-nek, az értelmetlen tiltás helyett?

A mobilok tiltása arra is „jó”, hogy kevésbé bukjanak le azok a diákok, akik az órák közti szünetben összeverik társukat, hisz nem készülhet e bűntényekről felvétel. Úgy tűnik, a BM számára nem az a fontos, hogy meggátolják, megbüntessék az elkövetőket, hanem az, hogy efféle filmek ne rontsák a képet az iskolafenntartókról.

BATKA ZOLTÁN

Orosz kártya

Szijjártó Péter évek óta próbálja orosz ügynöknek álcázni magát, a képet, miszerint a magyar külügyminiszter fedésben dolgozó moszkovita lenne, csak az zavarja, hogy az igazi hírszerzők valójában roppant diszkrét, okos, taktikus lények. És cseppet sem olyan kirívó alakok, mint a Lavrov-díjas oroszügyi légiattasé-futsalminiszterünk. Szóval az idő múlásával egyre erősebb a gyanú, hogy Péterünk simán csak egy troll, mint a főnöke, és arra játszik, hogy provokálja az EU-t és a NATO-szövetségeseket, majd amikor menetrendszerűen érkezik az ilyenkor szokásos fenékbe billentés, akkor a hazai bocskoros törzsközönségnek előadhatja, hogy „jaj, megint bántsák a magyart”.

Az idő múlásával egyre erősebb a gyanú, hogy Péterünk simán csak egy troll, mint a főnöke, és arra játszik, hogy provokálja az EU-t és a NATO-szövetségeseket.

A legújabb ragyogó ötlete, hogy az orosz titkosszolgálat Nyugat ellen vívott szabotázsakciói kellős közepén a magyar nemzeti kártyával rászabadít az EU-ra egy halom kémgyanús oroszt. Az érintett országok döbbenten tiltakoznak, mire jöhet a szokásos műsértődözés, hogy a lengyel, a skandináv és a balti kollégák mind hazugok meg hülyék – tényleg, mit tudnak ők az oroszokról? –, a magyar szolgálatok meg ellenőrzés alatt tartják az ideérkezőket. Ezen a ponton Szijjártó egy sírva röhögős emojit is mellékelhetne a közleményéhez cirill betűs LOL-lal.

Minisztersége alatt a külügy az orosz hírszerzés levelesládája lett, és mint a napokban kiderült, a külügy cégvezetője az orra előtt üzletelt az orosz hadsereggel. Ami meg a magyar szolgálatok kőkemény szűrőmunkáját illeti: korábban simán magyar letelepedési kötvényt kapott Szergej Nariskinnek, az összorosz hírszerzés főnökének családja, és míg EU-szerte százával küldtek haza orosz kémeket, addig nálunk valahogy egy sem bukott le.

A trollkodás működik, Szijjártónk meg sütkérezhet a rá irányuló figyelemben. Az más kérdés, hogy az új országimázsunknak, a magyar trikolór-GRU-ügynök árukapcsolásnak azért vannak kisebb hátulütői. Például a napokban pont azért bukták el Orbánék a spanyol Talgo-vonat ügyletet, mert a spanyol titkosszolgálat immáron automatikusan készpénznek vette, hogy magyar befektetők mögött valójában Oroszország próbál beszivárogni.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

HŐMÉRÉS

JEGYZET

Bonta Miklós

Hattyúdal

A szakmai szervezeteket a NER nagyon, de nagyon nem szereti, a demokratikusan működőket még annyira sem. Minden követ meg is mozgat annak érdekében, hogy azokat is a kezesbárányává tegye. A Magyar Közgazdasági Társasággal (MKT) azonban ez nem sikerült. A hat évtizede évről évre megrendezett közgazdász-vándorgyűlésen mint szabad fórumon a miniszterek is rendre megszólalnak, pedig a mindenkori kormányok itt kapnak – nem politikai indíttatásból – hideget és meleget is. Hegedűs Éva, az MKT főtitkára szavai szerint: „Nem számít, kinek mi a pozíciója, sokkal inkább az a lényeg, ki mit gondol legjobb szakmai tudása szerint, és amit mond, az elgondolkodtató lehet bárki számára.” Szekcióelnök lehet itt volt szocialista miniszter és uniós biztos, de előadást tarthat a plágiuma miatt lemondásra kényszerült, ugyancsak közgazdasági végzettségű egykori olimpiai bajnok volt köztársasági elnök is.

A régebben zavaros gondolataival a figyelmet magához vonzó Matolcsy György – 12 éves jegybankelnöki regnálásának utolsó fél évébe lépve – szintén a gyűlésen kezdte meg többé-kevésbé a realitások talaján álló hattyúdalának eléneklését. Szerinte Magyarország gazdaságpolitikai úttévesztésben van, ezért teljes gazdaságpolitikai fordulatra van szükség. Állítása szerint „az MNB már 2020-ban jelezte, hogy ebben az évtizedben lelassul a növekedés, visszatér az infláció, és makacs lesz az árnövekedés.” Jelzés valójában csak egy esztendővel később történt, azt követően, hogy a jegybank nyakló nélkül szórta ki a piacokra a pénzt, és csak fogcsikorgatva fékezte le a közfelháborodást kiváltó alapjainak működését. Matolcsy György keményen bírált, de részbeni felelőssége a kialakult helyzetért aligha vitatható. Nagy Márton gazdasági csúcsminiszter óvatosságból elkerülte a vándorgyűlés plénumát. Éppen Pekingben járt.

A disszidensek

ATLANTISZ

BOD PÉTER

Futótűzként terjedt a hír a városban, hogy a Kovács család disszidált. Az 1970-es évek végét írtuk, és egy dél-magyarországi kisvárosban akkoriban ez szinte példátlan volt. A szülők mérnökök voltak, talán vízügyi területen dolgoztak, jómódúnak számítottak. A közelünkben laktak, szinte naponta találkoztam velük, öltözékük, viselkedésük elütött a szocialista kor színvonalától, noha az igényességet nem nevezhetem hivalkodásnak. A jólét ebben a korban nagyon is viszonylagos fogalom volt, mert egy lakótelepi kétszobás tanácsi bérlakásban éltek, amihez a helyi vízügyi igazgatóság segíthette hozzá őket. Az ilyen ingatlanok bérlőit városszerte irigyelték, mert jelképes összeget kellett fizetni lakásukért, miközben az ebből a körből kimaradóknak a siralmasan alacsony fizetések mellett kellett összerakni egy öröklakás árát. A pályák és vele a feltételek nem voltak azonosak. De hát mikor voltak azok? Egyetlen fiuk, Gábor nem volt barátkozós fajta, noha ellenszenvesnek sem mondám. Nem pajtáskodott, nem csapódott azokhoz a lakótelepi gyerekcsapatokhoz, amelyek természetes módon verődtek össze, olyan közösséget képezve, amilyenek ma már elvétve találhatók. A világ ebben az értelemben is változik.

A Kádár-kor minimalista jólétet biztosító igényszintjéből nehéz lehetett megérteni, léteznek Magyarországtól nagyon különböző világok.

„A Kovácsék disszidáltak” mondat szájról szájra járt a városban. Közhelyesen úgy fogalmazhatnék, döntésük mindenkit meglepett. Általános volt a vélemény, hogy tervükről egyfelől senki nem tudott, bár az ilyesmit nem volt szokás nagy dobra verni. Másfelől a többség azért nem értette elmenetelüket, mert „idehaza mindenük megvolt”. A Kádár-kor minimalista jólétet biztosító igényszintjéből és nézőpontjából nehéz lehetett megérteni, hogy léteznek Magyarországtól nagyon különböző világok. Ezt a szemléletet magyarázhatta, hogy kevesen jártak Nyugaton, így hozzávetőleges fogalmat sem alkothattak, mit jelent Bécsben, Münchenben, Hamburgban, de akár egy határ menti osztrák kisvárosban a jólét. Vele a munka- és a karrierlehetőség.

Az csupán a dolgok egyik fele volt, hogy a város nem értette Kovácsék disszidálását, a másik egy általuk alkalmazott furcsa megoldás volt. Nyitva hagyták lakásuk ajtaját, amit a szomszédok, rokonok, ismerősök, barátok, a gyerekek és a szerencsevadászok gyorsan észrevettek. Egyik lakótelepi haverom hozta a hír, hogy menjek nyugodtan, bármit elvihetek – itt főleg a játékokra gondolt –, amihez hozzátette, hogy válogatni már csak abból lehet, ami maradt. A szabad rablás korábban megkezdődött, arról pedig sokan tudtak, hogy a zárkózott, magányos Gábornak párját ritkító matchbox-gyűjteménye volt, mellette legói, ami talán másnak nem is volt a városban. Külföldi rokontól érkezhettek ezek a különlegességek, ami részben magyarázhatta, milyen külországbeli kapaszkodók tették lehetővé számukra az ország elhagyását.

Hosszas unszolásra elmentem Kovácsék lakásának ajtajáig, bent sokan tettek-vettek, de az előszobába sem tettem be a lábam. Magam sem tudom, gyáva voltam vagy becsületes, de ebben a hullarablásban nem akartam részt venni. Vajon mi lehet ma Kovácsékkal?

Macskák és magyarok

CSILLAG ISTVÁN
közgazdász

HOSSZÚ MENETELÉS

Sokunknak a fülében cseng a kínai közmondás: „Mindegy, milyen színű a macska, csak fogja meg az egeret!” Teng Hsziao-ping, Kína valóságos vezetője, aki a formális főhatalmat sohasem szerezte meg, ezzel a mondattal indította útjára az immár negyvenéves virágzást. Innét számítjuk, hogy Kínában véget ért a Mao Ce-tung által vezényelt kulturális forradalom pusztító, tízmilliók éhhalálába torkolló időszaka, és elkezdődött a kommunista diktatúra mindennapos terrorjától mentes, dinamikus, többé-kevésbé kiegyensúlyozott gazdasági növekedés.

FOTÓ: MAGYAR PÉTER/FACEBOOK

Most, amikor napról napra észleljük, hogyan csúszik vissza hazánk a harminc éve elhagyni remélt borzalomba, a szembe hazudozás, a húzd meg-ereszd meg eladósodás gazdaságpolitikájába, a gugyerákoknak szánt vezéri szózatok sötét világába, gyakran eszembe jut: hogyan állunk mi, magyarok a macskákkal?

Ha Magyar Péter képes folytatni „hosszú menetelését”, mert van hozzá terve, van hozzá bátorsága, vannak támogatói, érzi a szolidaritást is, akkor történelmi pillanattermékké válhat.

A HŐMÉRŐ-HADMŰVELET

Molnár Lajos annak idején egy plakáttal indította útjára az egészségügyi rendszer gyökeres átalakítását célzó programját. A málló vakolatú fal előtt álló maszkos orvos képét egyetlen megrázó mondattal írta át: „Vészhelyzet van”. Molnár Lajost a magyar politikai osztály édes egyetértésben buktatta meg, nehogy jottányit javulhasson a betegek helyzete a versengő biztosítók mért teljesítményének meg a fölösleges látogatásokat némileg fékező és jobb ellátásra fordítható vizitdíjnak köszönhetően.

Most, húsz évvel később a közönség újra szembesülhet azzal, hogy a magyar kórházak többsége, a magyar egészségügy elborzasztó állapotban van. Azt, hogy a kórházi műtők hűtőberendezéseinek karbantartására nincs, a főigazgatók irodájának hűtésére pedig bőven van pénz, korábban is sejtettük, Magyar Péter csak egyértelművé tette ezt a helyzetet. A hivatalos reakció borítékolható volt: a felelős vezető kitiltotta Magyar Pétert a kórházakból, hazudozott és legfőbb ellenségnek őt kiáltotta ki.

Az azonban már valóban orvosi eset, hogy a magyar ellenzék vezetői eközben a legjobb esetben is közömbösek, rosszabb esetben ilyen butaságokkal traktálnak bennünket: „Magyar a mi közös eltévelyedésünk, történelmi szerencsétlenkedésünk, bátortalanságunk pillanatterméke” (Gyurcsány Ferenc), ahelyett, hogy ők is odavonulnának hőmérővel a kórházakhoz. Az sem lebecsülendő, hogy az úgynevezett független elemzők, értelmiségiek milyen következetesen kicsinylik le Magyar Pétert, mennyire lelkesen drukkolnak annak, hogy úgysem sikerülhet neki pártot építeni, úgysem sikerülhet neki a vezér irtózatos mennyiségű pénzzel, hatalmas apparátussal, hihetetlen elnyomó gépezettel összecsiszolt hatalmi építményét megdönteni.

Hiszen ne feledjük, nem a fehér lovon közénk lovagoló ideális vezetőt, a legkisebb királyfit keressük, hanem azokat, akik képesek legalább megkarcolni ezt a borzalmas, a mi életünket és a gyerekeink, unokáink életét elrabló haramiagyülekezet acélfalát. Ahhoz, hogy életlehetőségeinket tekintve ne kerüljünk minden hónapban évekkel a valaha velünk együtt indult szomszéd országok mögé, arra lenne szükség, hogy legyen egy olyan macska – akár fekete, akár fehér – aki megfogja a zsarnokság egerét.

A magát legnagyobbnak és leghitelesebbnek mondó ellenzéki párt vezetőjének talán a hőmérő hiányzott vagy rossz helyre dugta, ezért nem tudta hatásosan bemutatni, hogy a helyzet tarthatatlan. Ha a „hőmérő-hadművelet” folytatódik, és az iskolai „krétahadművelet” vagy az elesettekkel, a megalázottakkal szolidaritást vállaló „menhelyhadművelet”, a lenullázott önkormányzatokat meglátogató „a fontos dolgok helyben történnek” hadművelet követi, akkor talán kiderül, hogy Magyar nem percemberke, hanem van érvényes mondanivalója a magyar társadalom számára. Akkor is, ha a magyarok többsége eltakarja a szemét.

EGY FORDÍTOTT NÉPFIRA

Kissé frivol, amikor a legfőbb kifogás a „hőmérőakció” hősével szemben az, hogy ő is fideszes, a Fidesz, a vezér legbelsőbb köreiből jön. Mintha megfordult volna az évtizedekkel ezelőtt unásig ismételt kétsoros disztichon logikája: „Azt, hogy a nép fia vagy, igazolnod, sejh, ma nem azzal / Kellene: honnan jössz, - azzal, ecsém: hova mész!” (Illyés Gyula). Mintha a kritikusok vagy szüleik nem a valahai MSZMP, vagy éppenséggel az MDP soraiból jöttek volna.

Ha a magunk csapatából, a rendszerváltás gazdasági forgatókönyvét megalapozó 1987-es Fordulat és reform szerkesztőiből, így Antal László, Bokros Lajos, Lengyel László, Matolcsy György és magam „eredetéből” indulok ki, valamennyien az állampárt tagjai voltunk elhíresült anyagunk írásakor. De az állampártot fenyegető 1987-es írásunk miatt az állampárt akkori pénzügyminisztere, Medgyessy Péter megszüntette a munkahelyünket, munkanélküliek lettünk, sőt Lengyel László egyik hőse lett a „Kizárt a párt” kötetnek is.

Kérdezem én: ha akkor lett volna független sajtó, lettek volna szabadon megszólaló, kritikus liberális értelmiségiek, lett volna ennyi bájos médiaceleb, nem kezeltek volna ugyanolyan gyanakvással bennünket, mintha Berecz János, Aczél György vagy Havasi Ferenc ügynökei lettünk volna? Mintha éppenséggel egy újabb kommunista diktatúra létrehozásán dolgoznánk a kádári megdöntése után. Azon kívül, hogy néhány médiacelebnek, kékharisnyának jól áll ez a kétkedő szerep, van bármilyen jelentősége a kétkedésüknek azon kívül, hogy anélkül állnak Orbán zsoldjába, hogy fizetnének érte?

Érdekes módon 1987-ben, a borzalmas kommunista diktatúra idején sokkal erősebb rokonszenv, szolidaritás fogadta az anyagunkat, majd a kirúgásunk hírét, mint most, amikor egy véletlen nyomán Magyar Péter „megtalálta a bátorságát”, és lépésről lépésre, tégláról téglára halad. A vezér úgy gondolta, hogy bármit megtehet, ezért adott parancsot, hogy K. Endre kegyelmet kapjon. Hozzászokott ehhez, hiszen egyetlen szavára törvények keletkeznek vagy tűnnek el, megspárolnak egész bolthálózatokat. Nem gondolt arra, hogy az általuk kiemelt fidesznyik nyikhaj annyira felindul a vezér által felemelt nők (saját volt felesége, a korábbi igazságügy-miniszter és a tündibündi államelnök) megalázásán, hogy az Orbán-rendszerrel szembeni akciózásba kezd.

Mégis, mi indít el embereket a bátorság útján? Amikor megírtuk, majd nyilvánosságra hoztuk a Fordulat és reformot, bár tudtuk, hogy nem marad következmények nélkül, mégsem gondoltuk magunkat iszonyú bátornak. De azt sem gondoltuk, hogy a Kádár-rendszer „pillanattermékei” lennénk. Ha Magyar Péter képes folytatni „hosszú menetelését”, mert van hozzá terve, van hozzá bátorsága, vannak támogatói, érzi a szolidaritást is, akkor történelmi pillanattermékké válhat. Míg a vezér és rendszere egyetlen pillanatra sem marad meg, hanem eltűnik a történelem lapjairól.

A MACSKA SZUVERÉN ÁLLAT

Még sohasem hallottam arról, hogy egy macskának valódi gazdája lenne. Azt lehet tudni, hogy egy macska hová tartozik, melyik házhoz tér vissza. A macskát nehéz falatkákkal megvesztegetni, jóllehet hangos dorombolással képes kimutatni, ha jól érzi magát. A macska akkor is feltalálja magát, ha a tálkájában nincs tejecske, nincs falatka. Ezt a tulajdonságát használja ki az okos magyar (kínai) gazda, amikor egerészésre biztatja.

Persze, amikor Teng Hsziao-ping az egerészést történelmi léptékű céllá tette és valamennyi macska (a kistulajdonos paraszt meg a kisvállalkozó burzsoá) polgárjogát elismertette, nem arra a helyzetre gondolt, ami hazánkat jellemzi, ahol a vezér és egerei messze nem olyan szegények, mint a templomi. Sőt szép kövérre hízott, úri kényelemben élő egerekről beszélünk, akik ellepték a közös kamrát, a közös magtárat.

A finnyás magyar médiacelebeket, a liberális kékharisnyákat, az ellenzéki pártok önjelölt győztes vezéreit most arra kellene figyelmeztetnem, hogy a macskák sohasem hagyják el a házukat, hazájukat, és ritkán szoktak gazdájuk lábához törleszkedni, mert nem gazdájuk van, hanem házuk. A vezér autokráciájában élve mi biztosan nem a „gazda” erejét meghunyászkodással méltató, nem a lábához törleszkedő macskákra, hanem szuverén, vadászó egerészőkre várunk. Talán Magyar Péter az egyik közülük. Sok és sokféle macskára van szükségünk. Talán megváltozik a magyarok viszonya a macskákhoz.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

GARAMVÖLGYI ZSOLT
betanított hulladékosztályozó

Közszolgálati feladat

Ha ön tanár, szülő vagy diák, kérjük, írjon nekünk, hogy az iskolájukban mik lesznek a szabályok, hogyan fogják tárolni a mobilokat, lehet-e használni azokat órán vagy a szünetben, és összességében mennyire látja a gyakorlatban megvalósíthatónak a rendeletet – olvashattuk a tanévnyitó napjának reggelén az egyik hírportálon.

Elvették a mobilt az iskolában? Hogy zajlik a telefonok kitiltása a gyakorlatban? Írják meg nekünk tapasztalataikat! – fogalmazta meg felhívását egy másik, és délután már közzé is tették a reagálásokat.

Mintha nem lenne nyilvánvaló, hogy a közoktatást ennél lényegesen komolyabb problémák sújtják és a rendszer átfogó reformra szorul. Lehet persze mondani, hogy most ez a kérdés – emellett legfeljebb a tanárhiány meg a tantermek hőmérséklete foglalkoztatja a közvéleményt –, sorra fog kerülni a többi gond is. De mikor? Lassan kilenc éve lesz, hogy a miskolci Herman Ottó Gimnázium nevelőtestülete megírta levelét a terület kétségbeejtő állapotáról, aztán útjára indult a kockás inges mozgalom. Hol voltak ezalatt a hírportálok?

Igazságtalannak tűnhet a kérdésem, hisz a hírportálok számot adtak a közoktatás úgyszólván valamennyi ez idő alatt felszínre kerülő bajáról, tünetéről, anomáliájáról. Közelebb vitt ez a megoldáshoz? Nem, sőt az egyes problémák – mint a tanárkérdés – túldimenzionálása távolított is attól. De foglalkoztak-e a független médiumok a közoktatás átfogó megújításának kérdésével? Egy-két kivételtől eltekintve nem. Megkérdezték az ellenzéki pártokat – a hatalmat felesleges lenne –, az oktatással foglalkozó szervezeteket, az oktatáskutatókat, hogy milyen, a 2010 előtti korántsem ideális állapotok visszaállításán túlmutató, konkrét lépéseket, ütemtervet, határidőket tartalmazó elképzeléseik vannak a közoktatás korszerűsítésére? És hogy megoldásaik hogyan orvosolnák a legsúlyosabb bajokat: a sikertelen felzárkóztatást, a diákok, pedagógusok túlterheltségét, a személyre szabott képzés megoldhatatlanságát, a tartalom korszerűtlenségét – hogyan alapoznák meg az ország fejlődését?

Fontos lenne, hogy mielőbb elinduljon egy tisztázó vita, amiből megszülethet a megoldás. Ilyesmibe viszont nem szívesen bonyolódnak bele a pártok és az egyéb szereplők, ezt csak a média tudná kikényszeríteni.

Nem tették! Nem csoda hát, hogy az említett szereplők elképzelései, programjai nem egyebek puszta kívánságlistánál, célok felsorolásánál, a megvalósulásukat biztosító konkrét tennivalók ismertetése, konkrét kötelezettségvállalás nélkül. Ebben magától nem is lesz előrelépés. A politika irtózik a változtatásoktól, mert tart attól, hogy azok támadási felületet nyújthatnak az ellenfelek számára, és a szakma sem feltétlen híve ezeknek. Fontos lenne ezért, hogy mielőbb elinduljon egy tisztázó vita, amiből megszülethet a megoldás. Ilyesmibe viszont nem szívesen bonyolódnak bele a pártok és az egyéb szereplők, ezt csak a média tudná kikényszeríteni.

Elvileg ez közszolgálati feladat, de elvégzését az állami kézben lévő nemzeti médiumoktól hiába várnánk. A független hírportálok magántulajdonban vannak, az események, ügyek, állásfoglalások elsősorban vélt hírértéküktől és nem a jelentőségüktől függően kapnak helyet az oldalaikon. Nem kötelezhetők a köz szolgálatára. A társadalmi felelősségvállalás elvét viszont a legtöbben magukra nézve érvényesnek tekintik.

Meghalt Pete László

82 éves korában szombat este elhunyt az Apostol együttes harsonása, Pete László, ismertebb nevén Totó. A zenész 1973 óta volt az Apostol tagja. Halálát hosszan tartó, súlyos betegség okozta. NÉPSZAVA

Díjat nyert az Opus Jazz Club

A legjobb koncertprogramot jutalmazó Award for Adventurous Programming díjat nyerte el a Budapest Music Center (BMC) épületében működő Opus Jazz Club. A Europe Jazz Network neves szakemberekből álló zsűrije elé 37 ország kétszáz tagszervezetének javaslatai kerültek. MTI

Elhunyt Sérgio Mendes

83 éves korában meghalt a világhírű brazil zenész, Sérgio Mendes, aki több mint 35 albumával elévülhetetlen érdemeket szerzett a bossa nova és a latin jazz népszerűsítésében. BBC

A meghaláshoz való jog

MUSTRA Nyert a régi iskola a velencei filmfesztiválon – de azt is írhatnánk, hogy Pedro Almodóvar művészete örök. Némi reflektorfény a magyar alkotóknak is jutott.

CSÁKVÁRI GÉZA

FOTÓ: AFP/MARCO BERTORELLO

A világ egyetlen olyan rendezője Pedro Almodóvar, aki a szappanoperák mélységeit tudja művészi szintre emelni

FOTÓ: AFP/LUCA CARLINO

Brady Corbet egy magyar zsidó építészről készített fikciós filmet, a legjobb rendezőnek járó Ezüst Oroszlánt kapta meg

Pedro Almodóvar spanyol rendező első angol nyelvű egész estés műve, a The Room Next Door (A szomszédos szoba) nyerte el az Arany Oroszlán fődíjat a szombat este véget ért 81. Velencei Nemzetközi Filmfesztiválon. A hetvenhat éves nagymester a gálán hangsúlyozta: filmje az élet értékét hirdeti, de azt is világossá teszi benne, az embereknek képesnek kell lenniük arra, hogy méltósággal haljanak meg, és maguk dönthessenek életükről.

Ahogy korábban a világpremier kapcsán Velencéből megírtuk, a The Room Next Door két főszereplője Ingrid (Julianne Moore) és Martha (Tilda Swinton), akik közeli barátnők voltak fiatalkorukban, amikor együtt dolgoztak ugyanannál a magazinnál. Azóta előbbi sikeres regényíró lett, utóbbi neves haditudósító. Amikor Ingrid egyik dedikálásán összefut egy régi ismerősével, megtudja tőle, hogy Ingrid kórházban van, mert rákbeteg. Úgy dönt, meglátogatja, és a két barát újra felveszi a fonalat. Innentől kezdve Martha olyan dolgokba avatja be Ingridet, amit korábban soha senkinek nem mondott el, majd előáll egy rendkívüli kéréssel, mely az addig a halálról való lírai értekezéseket és melodramatikus hangulatot a dráma felé tereli. Hiszen a tétek hirtelen megnőnek: Martha közli Ingriddel, hogy a netről beszerzett egy örökre elaltató pirulát és felfedi a terveit. Jelesül, hogy elmennek ketten nyaralni és ott egy nap majd beveszi azt. Ingridnek nincs más dolga, csak ott legyen a szomszédos szobában.

Érdekes, hogy a világon egyetlen olyan rendező van – Pedro Almodóvar – aki a szappanoperák mélységeit tudja művészi szintre emelni. Itt is ezt teszi: tiszta szívből szeretne életfilozófiai leckét adni. És persze megengedi magának a humort is, ami leginkább arról szól, hogy mit tart hülyeségnek Amerikában: például amikor egy személyi edző azért nem ölei meg Ingridet, mert megtiltották neki a sok per miatt. Almodóvar – mint mindig – életveszélyesen alakítja a filmnyelvét és el lehet mondani azt is róla, hogy már nem forradalmár, hanem bölcselkedő öreg, meg, hogy kissé ódivatú immár, de olyan színdramaturgiát rakott a csodálatosan megkomponált, mindent lezáró szcénába, hogy egyszerűen nem teszi lehetővé a kritikát.

> Almodóvar filmje az élet értékét hirdeti, de azt is világossá teszi benne, az embereknek képesnek kell lenniük arra, hogy méltósággal haljanak meg.

A 81. fesztiválon többségi magyar film nem volt, de számos magyar vonatkozású mű igen: például a Brady Corbet rendezte The Brutalist (A brutalista), mely hazánkban forgott és Petrányi Viktória (Proton Cinema) személyében magyar koproducere is van. Nem mellékesen. Corbet kapta a legjobb rendezőnek járó Ezüst Oroszlánt, aki köszönőbeszédében filmjének szereplői mellett a produkción dolgozó stábtagokat is felsorolta, köztük a magyar szakembereket, és elismerően említette meg az NFI Filmlaborról is. Amúgy a kritikusok A brutalistát várták befutónak az Arany Oroszlánra, lévén, hogy leginnovatívabb és legambiciózusabb alkotása volt a versenymezőnynek. Valóban sok lenyűgöző tényt lehet a művel kapcsolatban felsorolni. Például, hogy 70 mm celluloid filmre forgatták VistaVision kamerával, Alfred Hitchcock kedvenc képrögzítő eszközével. Méghozzá korlátozva magukat, nem használtak azóta sokkal fejlettebb kiegészítőket és eszközöket – érdekes ez akkor, amikor a technológia korlátai diktálják a művészetet. A The Brutalist monumentális vizualitásával azzal nyűgözi le a nézőt, hogy sokkal több a titok a kompozícióban. Mindemellett nem csak hitchcocki, de Stanley Kubrick hatását is hordozza. Ám nemcsak a vizualitásában, hanem a dramaturgiai struktúrában is: mivel Corbet történelmi mozgóképoperát képzelt el egy beiktatott intermissionnel (szünettel), amit a három és fél órás játékidő igencsak indokol. És akkor jöjjön a legnagyobb poén: a dráma főszereplője Tóth László magyar zsidó építész, aki a holokausztot túlélve 1947-ben kijut az Új világba – Amerikában szeretné újraépíteni az életét. Kezdetben szegénységben kénytelen dolgozni, de hamarosan szerződést köt egy titokzatos és gazdag ügyféllel, Harrison Lee Van Burennel (Guy Pearce), ami megváltoztatja élete következő harminc évének menetét – egy tökéletes Bauhaus alapú, de szupermodern épület megépítését kéri tőle Pennsylvania egyik eldugott dombtetőjén. Ahogy korábban kritikánkban fogalmaztunk: mielőtt azt gondolnánk, a The Brutalist csak a karakter nevében magyar, és kizárólag angolul beszél, a rendező, Corbet kíméletlen lelkesedéssel beszélteti a főszereplő Adrien Brodyt. Akinek a kétnyelvűség egészen jól áll: az amerikai hangvételű magyar beszéd, valamint az angol, magyar akcentussal. De még nála is jobb a nyelvek terén a feleségét Tóth Erzsébetet alakító Felicity Jones, aki később követi csak férjét az álmok földjére – amely persze sok szinten rémálmokat hoz az idegenként megtűrt magyar zsidók számára.

A zsűri Ezüst Oroszlán nagydíját Maura Delpero olasz rendező kapta a Vermiglio című, a második világháború idején az olasz Alpokban játszódó drámájáért, melyben bemutatja, mennyiféle ember gyűlt össze a hegyekben a háború borzalmai elől. A legjobb színésznő díját az ausztrál Nicole Kidman nyerte el a Babygirl című filmben nyújtott játékáért, amelyben üzletasszonyt alakított, aki karrierjét és családi életét is kockára teszi, mikor viszonyt kezd egy fiatal gyakornokkal. Az ausztrál filmsztár helyett a film rendezője, Halina Rein vette át a díjat a színésznő szavait tolmácsolva, aki édesanyja váratlan halála miatt nem vett részt a gálán. A legjobb színész trófeáját a francia Vincent Lindonnak ítélte oda a zsűri a The Quiet Son című drámában nyújtott játékáért. A filmben egy apa és fia kapcsolatát szakítják szét a köztük támadt ideológiai ellentétek. A legjobb forgatókönyv díját Murilo Hauser és Heitor Lorega kapta a brazil katonai diktatúra idején játszódó I'm Still Here című filmért, a zsűri különdíját pedig a georgiai rendező, Dea Kulumbegasvili vehette át April című abortuszdrámájáért.

A filmfesztivál Orizzonti (Horizontok) elnevezésű párhuzamos versenyprogramjában a legjobb film díját a román Bogdan Muresanu The New Year That Never Came című filmjének ítélte oda a szekció zsűrije, amelynek munkájában Reisz Gábor magyar filmrendező is részt vett, aki tavaly a Magyarázat mindenre című művével nyerte el a fődíjat.

HIRDETÉS

FOTÓ: MUDRA LÁSZLÓ

Az énekverseny rangját jelzi, hogy tagja a Nemzetközi Zenei Versenyek Világszövetségének

Kettős koreai siker a Zeneakadémián

ZENE Koreai tenor nyerte a 6. Marton Éva Nemzetközi Énekversenyt, Park Jihoon lett a 30 ezer eurós első díjas is a Zeneakadémia 2024-es énekversenyének szombat esti döntőjén. A 20 ezer euróval járó második helyen Mihail Damian román bariton végzett, a 10 ezer eurós harmadik díjat Wu Hongni kínai mezzoszoprán nyerte el. Marton Éva a személyes különdíját, amely a Magyar Művészeti Akadémia jóvoltából 10 000 euróval jár, Alexandra Zotova orosz szopránnak ítélte oda, a közönségdíjat pedig Yeo Yeeun koreai szopránnak ítélték a nézők.

A Zeneakadémia Nagytermében megtartott döntőn a versenyzők két fordulóban adtak elő egy-egy áriát a Magyar Állami Operaház Zenekara kíséretével, Halász Péter vezényletével, emellett minden énekes kisfilmen is bemutatkozott a nézőknek, akik a kiosztott szavazólapokon voksolhattak kedvencükre. A 33 éves Park Jihoon a döntőben Goundot Faustjából és Puccini Turandotjából énekelt egy-egy áriát. A második helyezett, a 28 éves Mihail Damian Puccini Gianni Schicchijéből, illetve Leoncavallo Bajazzók című művéből adott elő egy-egy részletet. A harmadik helyezett Wu Hongni Händel Xerxészéből és Rossini Az olasz nő Algírban című operájából énekelt áriákat.

Csaknem kétszázan jelentkeztek az idei énekversenyre, amelyen 56 tehetség vehetett részt.

Marton Éva a személyes különdíját azzal indokolta, hogy Alexandra Zotova magas színvonalon adta elő az áriákat, de szükséges lenne továbblépnie, mert valójában igazi Verdi- és Puccini-hang, ezért már szervezi a lehetőséget számára, hogy Olaszországban tanulhasson.

A Zeneakadémia 75 000 euró összdíjazású, a Mol Új Európa Alapítvány és az NKA támogatásával megrendezett 6. Marton Éva Nemzetközi Énekversenye 56 résztvevővel kezdődött el múlt hétfőn. A rangos nemzetközi zsűriben Marton Éva elnökletével ismét az operavilág magyar és külföldi kiválóságai foglalnak helyet: Miguel Lerín, az egyik legbefolyásosabb spanyol művészeti menedzser; Peter Mario Katona, a londoni Royal Opera House casting directora; Christina Scheppelmann német származású menedzser, a Seattle Opera igazgatója és jövő évtől a brüsszeli La Monnaie vezetője, Anatoli Goussev ukrajnai születésű, Olaszországban élő és dolgozó tenor, énekmester; Vittorio Terranova olasz tenor; Dmitrij Vdovin, a Bolsoj Színház ifjúsági operaprogramjának igazgatója; Meláth Andrea mezzoszoprán, a Zeneakadémia Ének Tanszékének vezetője; valamint Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója.

Az eddigi Marton Éva Nemzetközi Énekversenyekre több mint kilencszázan jelentkeztek – idén csaknem kétszáz tehetség –, és mintegy ötszázan indulhattak az élő fordulókban.

NÉPSZAVA

Dés és Dresch együtt

JUBILEUM A különlegesség és a sokszínűség jegyében rendezik meg szeptember 12. és 15. között az immár tízéves AVL-Érdi Jazz Fesztivált, amelyről Irk Réka fesztiválmenedzsert kérdeztük.

TÖLGYESI GÁBOR

FOTÓ: MOLNÁR ÁDÁM

Nem fordulunk a könnyűzene felé, hanem a jazz sokszínűségére hívjuk fel a figyelmet nagy sikerrel

IRK RÉKA

Programozó, dizájner, fesztiválmenedzser. 15 évig tanult klasszikus zenét. Az Érdi Jazz Fesztivált és a Törökbálinti Jazz Klubot tíz éve szervezi, valamint a Harmónia Jazzműhelyben, a pénteki Budapest Jazz Clubban lévő koncertek internetes, marketinges részét szervezi. 2019-ben elindította a magyarjazz.hu szakmai portált, 2021-ben az Érdi Jazz Klubot, majd 2022-ben a Jazz.hu portált.

Miként alakult a fesztivál története az elmúlt évtizedben?

Mindenképpen pozitívan, hiszen elértünk ehhez a kerek számhoz, ráadásul a Covid-lezárások alól is éppen kimaradt a szeptemberi fesztivál, így a csekély mennyiségű megrendezett fesztivál között lehetett az érdi. A közönségünk kitart mellettünk, nagyon várják minden évben Érd egyetlen kulturális fesztiválját. Bár a népesség több tízezres, de alvóváros, így nehezen mozdulnak ki a lakók, miután hazaértek otthonukba, így mindent be kell vetnünk. A különböző művészeti ágakat próbáljuk összehozni, így az irodalom és a képzőművészet összefonódása a jazzel megjelenik már évek óta a fesztiválon. A fiatalok bemutatása az évek alatt annyira jól sikerült, hogy míg a legelső Kiemelkedően tehetséges egyetemisták koncertjére – emlékszem – csak páran jöttek el, ma már telt ház van az ő koncertjükön is, mert a közönség is tudja, hogy ők a jövő jazz-zenészei, és rendkívül hangulatos előadást tartanak minden évben. Sőt, a hét évvel ezelőtt egyetemistaként fellépő Oláh Kálmán jr. szaxofonos, idén már befutott zenészként, a saját zenekarával kapott meghívást, amin lemezbemutatót hallgathatunk meg. Mi tartottuk magunkat mindvégig ahhoz, hogy ne a gasztronómia vigye el a show-t, hanem a jazzen legyen a hangsúly, a zenészeket tisztelik meg a jelenlévők azzal, hogy csörgés-zörgés nélkül hallgatják őket. A Múzeumkert helyet ad annak is, hogy akár babával érkezve, a fűben pokrócon, kicsit messzebbről hallgassák a koncerteket, az iskolás korúak pedig akár táncolhatnak is a színpad előtt, minden generációt szívesen látunk.

Hogyan formálódott a koncepció?

A magaskultúrát tűztük ki magunk elé már a kezdetekkor, ezért a jazzben lévő értékeket próbáljuk bemutatni a közönségnek, nem fordulunk a könnyűzene felé, hanem a jazz sokszínűségére hívjuk fel a figyelmet nagy sikerrel, ami azonban sokkal nagyobb munkával jár. Szerencsére Érd megyei jogú város polgármestere maga is nagy zenebarát, így idén egy igazi nagy fesztivállal tudunk ünnepelni. A második évtől kezdve felismertük, a főváros közelsége miatt valami érdekeset, egyedit kell nyújtanunk, hogy azok is eljöjjenek a fesztiválra, akik amúgy rendszeresen bejárnak Budapestre kulturális szórakozást keresni. Ez azt jelenti, hogy a fesztiválon különleges összeállításokat, formációkat hallgathat meg a közönség, ami a környező, sőt távolabbi városokból is Érdre vonzza az érdeklődőket. Mint aki ír is a jazzről, fontosnak tartom, hogy ha hazánkba érkezik külföldi jazz-zenész, akkor a hazai jazzélet kimagasló egyéniségeivel játsszon, ami később további közös fellépést hozhat. Második éve, hogy az álom valósággá válik, a Harmónia Jazzműhellyel együttműködve sikerül idén is az Egyesült Királyság egyik legjobb énekesnőjét elhozni, aki magyar zenészekkel fog fellépni. Idén a Szepes Művelődési Központ a legfiatalabbakat is megszerette volna ismertetni a jazz-zenével, így nekik külön foglalkozásokat szervezünk.

Kik lesznek az idei fellépők?

Idén még színesebb lesz a felhozatal, mint eddig, mert a New Orleanst idéző szving zenétől a hagyományos jazzig, a népzenétől a populárisabb irányzatokig sok stílus fogja magát képviseltetni, ami remélhetőleg még több embert fog vonzani a Magyar Földrajzi Múzeum gyönyörű kertjébe. Az első nap, szeptember 12-én már hagyományosan az irodalom és a jazz összefonódásáról szól este, ami idén azt jelenti, hogy két hölgy lesz a nyitóest vendége, az irodalom részéről Tóth Krisztina költő, a jazz részéről pedig a kivételesen szép, alt hangú Szőke Nikoletta. A varázslat után idén kivételesen egy jazzkoncertre kerül sor az AVL székházában, amin Szőke Niki legújabb jazzcsillagokból álló zenekara lép fel, amin László Attila, Fekete-Kovács Kornél, Barcza Horváth József és Balázs Elemér fog játszani. Másnap reggel az Érdi Galériában Dés András Jazz Játszótérrel várja a kisiskolásokat, majd a Múzeumkert fedett épületében folytatódik délután a fesztivál, ahol a Londonból érkező elbűvölő hangú Liane Carroll a magyar triójával fog fellépni. A rendező Szepes Művelődési Központ javaslatára a fiatal generáció felé próbálunk nyitni egy különleges formációval, a népszerű popzenekar, a Random Trip jazzesített felállással, Borbély Mihállyal és Gereben Zitával fog koncertet adni pénteken. Szombaton már délután 3 órakor mozifilmvetítéssel kezdünk, majd jazztörténeti előadást hallgathat meg a közönség Birta Mikitől, és utána a Múzeumkertben következik a két koncert. Először a már említett Oláh Kálán Jr. zenekara Subicz Gábor trombitással kiegészülve vezeti be a hallgatókat a klasszikus zene és jazz örvényébe, majd egy olyan extra produkcióra kerül sor, ami szerintem még a távolabb élőket is Érdre fogja csalogatni. Két Kossuth-díjas zenész lép újra színpadra 40 év után, Dés László, aki a jazzből indulva szélesebbre vetette a hálót, valamint Dresch Mihály, aki pedig a magyar etno jazz egyik kulcsfigurája, és ugyancsak az egyik legsikeresebb előadó. Számukra is nagy találkozás lesz ez az este. A vasárnap is mozival kezdődik, az egészen fiatalokat várjuk rajzfilmvetítésre, majd a Múzeumkertben zeneakadémisták mutatják be, van a jazznek jövője. A fesztiválra a koronát ismét egy izgalmas formáció fogja felrakni, a Hot Jazz Band 20-as, 30-as évekbeli muzsikájához Gájer Bálint szvingénekes fog csatlakozni, és behozni a New York-i érzést.

INFÓ

X. AVL-Érdi Jazz Fesztivál, szeptember 12–15.

Az irodalom és a képzőművészet összefonódása a jazzel már évek óta megjelenik a fesztiválon.

A Múzeumkert helyet ad annak is, hogy akár a fűben pokrócon, kicsit messzebbről hallgassák a koncerteket, de táncolhatnak is a színpad előtt

Mit várhatunk a koncertektől?

Részben a jazznek az emészthető ágát, ami egyáltalán nem azt jelenti, hogy művészileg a zenészek lemennének kutyába, hanem egyszerűen a kevésbé absztrakt, közönségbarát fősodrát a műfajnak, de merészebb fordulatokkal megtoldva, hogy a vájt fülűek is megtalálják a maguk örömét.

Hány helyszínen zajlik a fesztivál?

Négy helyszínen: a Szepes Gyula Művelődési Központban, az Érdi Galériában, az AVL Székházban és a Magyar Földrajzi Múzeum kertjében. A múzeumban közben a nemrég a Dunából előkerült érdi kincseket nézhetik meg a látogatók, a Galériában tárlatvezetés lesz, a kertben az elmúlt évtized fotóiból készül kiállítás.

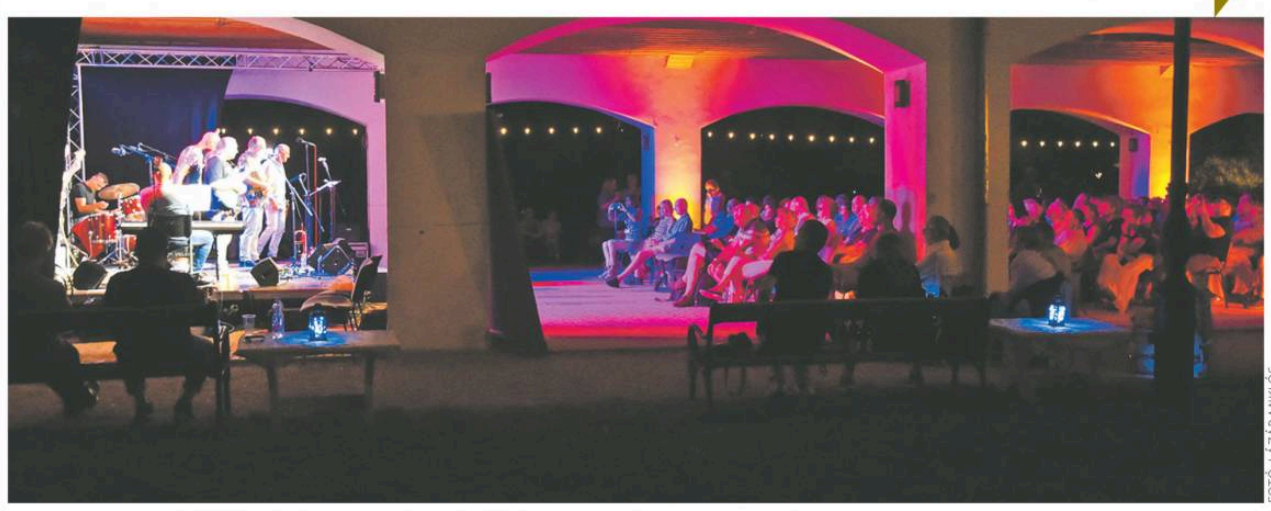

FOTÓ: LÁZÁR MIKLÓS

Humanoid robot

Szuperautomatizált gyárat fejleszt a Volkswagen Kínában, Csintaóban. A gyárban az UBTECH Robotics kétlábú, humanoid Walker S robotját is tesztelik, ami különféle egyszerű feladatokat old meg, többek között csavarokat rögzít, alkatrészeket szállít és ellenőriz. RAKÉTA

Imádják a terepasztalt

Németország legnépszerűbb látványossága egy nemzetközi felmérés alapján a hamburgi Miniatur Wunderland lett. Az óriási terepasztal immár 24 éves, és folyamatosan bővül. Jelenleg 1600 négyzetméter, 16,5 kilométer hosszú vasútvonallal, háromszázezer figurával és mintegy félmillió LED-del. DEUTSCHEWELLE

Névadó majmok

A selyemmajmok is néven szólíthatják egymást. Eddig csak az emberekről, a delfinekről és az elefántokról tartották úgy a tudósok, hogy egyedileg azonosítják fajtársaikat. Azt is megállapították, hogy a selyemmajmok hasonló neveket használnak a társadalmi csoportjaikon és családjaikon belül. SCIENCE

Kortalan egyediség

DIVAT Két dolog áll távol Zimits Andreától: a nyomulás és az unalom. Egyedi ruhái a minőségük és a különlegességük miatt soha nem mennek ki a divatból.

KRAUSZ VIKTÓRIA

Andrea a VII. kerületben nőtt fel; a házak aljában kisiparosok műhelyei sorakoztak. Már tízévesen bejárt iskola után a kis manufaktúrákba. „A mozaikkészítő volt az egyik kedvencem, együtt égettük ki a mozaikokat, a bőrdíszművestől kaptam metálszínű bőrdarabokat, ami igazán nagy szám volt akkor. Ott alakult ki ez az érdeklődésem” – meséli Zimits Andrea. Anyukája térképeket rajzolt, innen ered a jó kézügyessége. Kapott tőle ecseteket, és színes lepedőkre festett, majd kézzel varrt belőlük ruhákat – először magának, később az osztálytársainak is. „Mindig is tudtam varrni” – mondja nevetve, ugyanis nem emlékszik, mikor tanult meg. Anyukája mondogatta is: „Kislányom, te biztos iparművész leszel!” Andrea a közeli Madách Imre Gimnáziumba járt – később a nagyobbik lánya is ott végzett, együtt sírtak, amikor augusztus végén menesztették az igazgatót.

A gimnáziumban már pénzért készített ruhákat, imádták az egyedi, kézműves cuccait. Például az Old Spice emblémáját és a Levi’s feliratot rajzolta meg és varrta a ruhákra. Olyan holmikban járt, mintha Amerikából kapta volna őket. Mindig is gyűjtötte a régi, szép anyagokat, csipkéket, brossokat, gobelineket. A szépen megmunkált dolgok, az egyediség vonzza, azok a tárgyak, amelyeknek múltjuk és lelkük van; grafikákat, festményeket is nyomtat anyagra, ettől lesznek a ruhái „zimitsandreásak”. „Minden elkészített darabom szinte a gyerekem, ezért sem tudom kiadni a kezemből egyik munkafolyamatot sem. Minden ruha a saját útkeresésem, útközben alakulnak, ahogy a többféle anyagot összedolgozom. Csak azt nyilvánítom késznek, amelyikkel maximálisan elégedett vagyok.”

Kollekcióit egy tematika köré tervezi, mégis minden egyes darab más. Saját ötletei alapján dolgozik, nem másol. Az 1920-as, Lalique-féle szitakötő-motívum több munkáján is megjelenik. Óriási állatbarát, volt már, hogy újraélesztett egy gyíkot. Bogárgyűjteményt pedig nem volt hajlandó készíteni hatodikos korában. Az állatvédelem a munkáiban is megjelenik.

Galambos kollekciót is készített az állatbarát és vegetáriánus tervező

Volt például egy bogaras kollekciója, amely azért született, hogy kicsit közelebb hozza ezeket a „nemszeretem” állatokat az emberekhez. A hatalmas légymintával díszített menyasszonyi ruhája tavaly bekerült az év legjobb 30 menyasszonyi ruhája közé. Azt el sem adja, annyira a szívéhez nőtt.

FOTÓ: ZIMITS ANDREA/FACEBOOK

Ha már a Galamb utcában nyílik hamarosan az első üzlete, készített egy galambos kollekciót is. „A szürke galambokat a többség utálja, holott mindkét világháborúban óriási szerepük volt, ki is tüntették őket, a hegymászók is velük üzentek, ma meg szárnyas patkányoknak nevezik őket.” Amikor nyáron hat hétig gipszben volt a lába, és nem tudott varrni, szinte belebetegedett, de közben kitalálta, hogy a következő kollekciója két ősi japán technikán – boro, sasiko – alapul. „Régen, ha kiszakadtak a kimonók, kis foltokkal javították meg, csak kevés maradt meg belőlük, pedig gyönyörű szépek. Egy barátnőm a megmaradt lakástextilmintáit nekem adta, azokból készítem majd a japán technikákkal, kézi szövéssel az új darabjaimat.”

Andrea a slow divatot képviseli, szerinte a fast fashion tönkreteszi a világot, ugyanakkor tudja: nem kérheti számon, hogy miért az olcsóbb, rossz minőségű, esetleg gyerekmunkával készített, a planétát is szennyező rongyot veszik meg az igényes, tartósabb, de drágább ruhák helyett. Tavaly a múzeumok éjszakáján a gombkiállítás kapcsán tartott előadást, ahol többek között arról mesélt, hogy a műanyagok lebomlási ideje több mint kétszáz év, a sosem hordott és a már használt ruhákból pedig billiónyi tonna szennyezi a bolygót.

Minden eladott ruhának követi a sorsát. „Ha mondjuk vörösborfolt kerül a ruhára, visszahozzák és kitisztítom, így nem kerül a kukába.” Ruhái kortalanok, nem mennek ki a divatból. Nemrég kapott egy fotót, amin egy 100 éves szülinapos hölgy ül az ő egyik ruhájában, az unoka pedig szintén egy Zimits-darabban mosolyog. Eddigi pályája során talán ezer ruhát készített, bár sosem számolta, mostanában havonta nagyjából húszat varr, egy ruhán napokig dolgozik. Legutóbb egy új szabástechnika-tanfolyamot végzett el, ahol meglepődve tapasztalta, hogy a híres tervezők közül sokan egyáltalán nem tudnak varrni, sőt derogál nekik. „Sajnos nagyon sok tervezővé avanzsált hozzá nem értő van, régen őket butikosnak hívták. Érezni kell, hogy a gép alatt húzom, vagy etetem vele az anyagot, erről egy varrni nem tudó kvázitervezőnek fogalma sincs.

FOTÓ: NEMES BÁLINT

Zimits Andrea a slow divatot képviseli, szerinte a fast fashion tönkreteszi a világot

Minden egyes darabon napokig dolgozik, eddig úgy ezer ruhát készített.

Megcsináltatják a ruhákat, learatják a babérokat, és jön is a következő széria.” Ezzel szemben Andrea végigjárta a „szamárlétrát”, minden munkafázist megtanult.

Zimits Andrea öt éve vegetáriánus, nyomasztotta, hogy megeszi a barátait. „Meg kell erre érni. Amikor meghalt az apukám, majd az anyukám, és Olaszországban betiltották a vadállatok szerepeltetését a cirkuszokban, nálam akkor jött el ez a fordulópont. Fejben dől el, azóta nem is kívánok semmilyen húst.” A Cápák között című műsorban majdnem szerepelt: egy szerkesztő megtalálta az Instagramon, és rábeszélte, hogy menjen el a próbafelvételre. „Megpróbáltam, de nem éreztem odavalónak magam, nem akartam, hogy a magánéletemet szétszedjék. Akkortájt derült ki, hogy a férjem súlyos beteg, a szeretett szakmáját nem is tudja folytatni, a Parlament belsőépítésze volt 28 évig. A miniszterelnöki bútorokat is ő restauráltatta, szinte minden teremben ott van a keze munkája.”

Hamarosan nyit az első saját boltja, ahol az általa tervezett és készített ruhák mellett ékszeres, táskás, cipős és kalapos is árulja majd a kollekcióit. Zimits Andrea következő divatbemutatójára pedig november 13–15. között kerül sor a Budapest Fashion Week szervezésében.

Elektromos zárlat okozhatta a tüzet a barlangfürdőben

VIZSGÁLAT A Miskolctapolcai Barlangfürdőben keletkezett tűz oka elektromos zárlat lehetett, amelyet egy kültéri lámpa okozhatott. Pénteken 19 óra után, közvetlenül zárás után keletkezett tűz a barlangfürdő terápiás részlegében. A lángok átterjedtek a főépületre, a mintegy 800 négyzetméteres épület teljes tetőszerkezete égett. A tető sajátosságai és a rendkívüli forróság nehezítette az oltást. A munkálatokban tíz járművel negyven tűzoltó vett részt, a miskolciak mellett Kazincbarcikáról, Tiszaújvárosból és Mezőcsátról is érkeztek tűzoltók. A lángokat éjfél után sikerült eloltani, illetve a közeli erdőre való továbbterjedését megakadályozni, de hajnali 4-5 óráig tartottak az utómunkálatok. Szerencsére senki nem sérült meg a tűzben. A Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság tűzvizsgálója azonnal megkezdte a munkát, és a vasárnapi elsődleges tájékoztatása szerint a keletkezett tűz oka elektromos zárlat lehetett, amely egy a teraszon lévő kültéri lámpánál keletkezhetett. Németh Judit, a barlangfürdőt üzemeltető Miskolci Fürdők Kft. ügyvezetője szombat délelőtt azt nyilatkozta, hogy három héttel ezelőtt vizsgálták meg a szakemberek a fürdő elektromos hálózatának és berendezéseinek állapotát, és nem találtak rendellenességet. Miskolc még regnáló és új polgármestere közösen tartott sajtótájékoztatón tett ígéretet a fürdő újjáépítésére, ami a szakértők szerint több évig is eltarthat.

A kár óriási, a helyreállítás évekig is eltarthat.

NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Enriquét marasztalják

FOTÓ: AFP/RONNY HARTMANN

Új szerződést és további feladatokat kínál Luis Enrique vezetőedzőnek a francia labdarúgó-bajnokság címvédője. A spanyol szakember tavaly csatlakozott PSG-hez, az első idényében a liga mellett a kupát is megnyerte a gárdával, illetőleg a négy közé vezette a Bajnokok Ligájában. Az 54 éves tréner szerződése 2025-ig érvényes, ám máris meghosszabbítanák azt, és a PSG projektjének központi szereplőjévé tennék a Barcelonával 2015-ben triplázó trénert. NÉPSZAVA

Nem tud nem győzni

Sorozatban hetedik diadalát aratva Boyd Exell nyerte a Szilvásváradon rendezett négyesfogathajtó-világbajnokságot, csapatban pedig a hollandok megvédték címüket. A magyar trió ötödik lett, legjobbja, Dobrovitz József pedig a 13. helyen végzett, egyetlen verőhibája sem volt, így csupán a limitidő túllépése miatt kapott 5,39 hibapontot. MTI

Győzelmes visszatérés

FOTÓ: MMA FIGHTING.COM

Megszakította Alekszander Sablij kilenc mérkőzésből álló győzelmi sorozatát Usman Nurmagomedov: az orosz ketrecharcos egyhangú pontozással védte meg könnyűsúlyú címét honfitársával szemben. A 26 éves Nurmagomedov tavaly októberben megbukott egy drogteszten, fél évre eltiltották, de nem fosztották meg könnyűsúlyú címétől. E sikerrel tért vissza, s immár 18 meccs óta veretlen. NÉPSZAVA

Újabb Kropkó-siker

Kropkó Márta a negyedik helyen végzett a Karlovy Varyban rendezett triatlon-világkupán. A csehországi versenyen a mezőny 1500 méter úszás után 40 kilométert kerékpározott, majd 10 kilométert futott. Kropkó az úszás után még az első volt. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

ÉLETJÁRADÉK

HÖLGY életjáradéki vagy eltartási szerződést kötne, akár ápolással, ottlakással is: 06-70/703-2896.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

FIGYELEM! Készpénzért vásárolunk könyveket, festményeket, dísztárgyakat, bundákat, öltönyöket, Zinger varrógépet, karórákat, porcelánokat, ezüsttárgyakat, pénzérméket, arany ékszereket, teljes hagyatékot. Üzlet: 2. kerület, Szilágyi Erzsébet fasor 25. Tel.: 06-1/488-7910, 06-20/334-9091.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com

Ötös, elégtelen

NEMZETEK LIGÁJA Felhívás honfitársainkhoz: az, aki bármit tud a Düsseldorfban nyomtalanul eltűnt válogatottról, sürgősen jelentkezzék!

HEGYI IVÁN

FOTÓK: MTI/SZIGETVÁRY ZSOLT

Mind az öt ujjukat megnyalták a német drukkerek: a Nemzetek Ligája düsseldorfi nyitányán a vendéglátók válogatottja ötgólos bemutató mérkőzést játszott a magyarokkal. A Florian Wirtz, Kai Havertz, Jamal Musiala szupertrió már-már becsületsértéseket követett el túlértékelt honfitársainkkal szemben, akik úgy táncoltak, ahogyan a gégészprofesszorként is méltán világhírű Hacki Tamás virtuozitását idéző, tobzódó hármas fütyült.

Hazánkfiait mindenekelőtt az itáliai szakvezető, Marco Rossi becsülte felül. Azt gondolta, van olyan jó a csapata, hogy messze saját kapujától, már az ellenfél térfelén letámadjon azzal a vetélytárssal szemben, amelynek kezdő tizenegye a következő klubokat képviselte: Barcelona – Bayern München, Leverkusen, Dortmund, Leipzig – Leverkusen, Dortmund – Leverkusen, Arsenal, Bayern München – West Ham United. S a Real Madrid csak azért maradt ki, mert Toni Kroos visszavonult, míg Antonio Rüdiger kimenőt kapott Julian Nagelsmann szövetségi kapitánytól. Csoda-e, ha a vendéglátó együttes minden poszton jobb játékost állított ki a magyarnál még úgy is, hogy a balhátvéd David Raum kilóg a csapást mérő alakulatból?

Érthető, hogy az Express című kölni lap a csapatkapitány Joshua Kimmichnek és a lipcsei bekknek adott 3-ast, a többieket kivétel nélkül magasabb érdemjeggyel díjazta. (Azazhogy alacsonyabbal, mert Németországban minél kisebb, annál jobb az osztályzat.) Íme: Ter Stegen 2,5 – Kimmich 3, Tah 2, Schlotterbeck 2,5 (Koch 0), Raum 3 (Henrichs 0) – Andrich 2,5 (Stiller 0), Gross 2 (Pavlović 2,5) – Wirtz 1,5, Havertz 1,5, Musiala 1 – Füllkrug 2 (Beier 3).

A német nyomvonalon haladva a magyarok minősítése 4,5 és 5 között, azaz roppant szűk skálán mozogna, mivel labdarúgásunk XXI. századi képviselői Csupati őrmesterre, Sátori főhadnagyra, Bokor századosra emlékeztettek a Kántor című krimisorozatból, bár annak rendőrei sikeresebben nyomoztak hazánk Düsseldorfba delegált detektívjeinél. Kár, hogy Szijjártó külügy-, külgazdasági és futballügyi miniszter csak a szurkolóknak címezte: „ha bármiben segítségre van szükségük, forduljanak bizalommal a konzul kollégákhoz”, mert a pályán lévőknek sokkal inkább elkelt volna az oltalom.

A válogatott tagjai egyenként és együtt is csődöt mondtak. Ebben tehát elsőrendű szerepe volt annak, hogy Rossi ráküldte az együttest a házigazdákra, akik – gyorsasági és technikai fölényükből fakadóan – rendre lazán kijátszották az őket lerohanni próbálókat, és bizony közelebb álltak a 6-0-hoz, mint a magyarok a 0-4-hez.

A magyar válogatott játékosainak teljesítménye nemhogy javult az Eb óta, hovatovább: tovább romlott

A válogatott tagjai egyenként és együtt is csődöt mondtak. Ebben elsőrendű szerepe volt annak, hogy Rossi ráküldte az együttest a házigazdákra.

Az itáliai szakvezető ezúttal nem tartott előadást arról, a magyarságnak miként kell közelítenie a futballhoz, e helyett töredelmesen kijelentette: „A legfőbb felelős ilyen esetekben mindig az edző.” Hozzátette: „Szégyellnünk kell magunkat, a fiúknak és nekem is, és ha a bosnyákok ellen nem tudunk jól reagálni erre a meccsre, akkor el kell tűnnünk a színről.” Sejtelmem sincs, mi lenne a jó reakció, mert a hollandoktól Eindhovenben 5-2-es vereséget szenvedő délszlávok esetleges legyőzése sem feledtetné a düsseldorfi megaláztatást. Nem tudni, melyik együttes szédeleg még kedden is az ötöstől, ám attól tartok: a következő ellenféllel szemben sem ismételhető meg a németországi lerohanás, illetőleg annak hamvába holt kísérlete. Ezzel a készlettel jobb minél többen hátul állni, és várni az egy-két adódó alkalomra. Jelzem, a hollandok ellen nyilván ugyanaz volna az önveszélyes attak eredménye, mint a németek vendégeként.

Marco Rossi szerint „szégyellnünk kell magunkat”, és kedd este a bosnyákok ellen jól kell reagálni erre a meccsre

Amúgy Rossi abban is tévedett, hogy úgy vélte: „Kulcsjátékosaink jobb állapotban vannak, mint amilyenben az Európa-bajnokságon voltak.” Ehhez képest Gulácsi Péter olykor hasonlóképpen mellényúlt, mint Rossi a taktikával; Willi Orban Eb-formáját hozta, nemegyszer úgy cselezték ki, ahogyan akarták; Szoboszlai Dominik jelenléte észrevehetetlen, produkciója értelmezhetetlen volt a német támadó középpályások artistamutatványaihoz képest; Sallai Roland pedig mintha szektorlabdát játszott volna, több ízben a kapu mögötti lelátóra küldte a gömböt.

Fölösleges ragozni: könnyű őszi kerti parti zajlott a németországi pázsiton. Nehéz szívvel néztük. Még az is előfordulhat, hogy nem kell utálni a kormányt, a magyar futballt, sőt a hazát, hogy ebben a nyomasztó másfél órában ne a fejlődés, hanem a visszafejlődés jeleit lássuk.

Olyan volt a találkozó, mint az a ritka ökölvívó-mérkőzés, amelyen egy pehelysúlyú találkozik egy nehézsúlyúval. Majd a kisebbik számára értelemszerűen és fájdalmasan kiderül: ilyen a boksz.

NÉMETORSZÁG–MAGYARORSZÁG 5-0 (1-0)

Nemzetek Ligája-mérkőzés, Düsseldorf, 49 235 néző. **Jv.:** Turpin (francia).
Németország: Ter Stegen – Kimmich, Tah, Schlotterbeck (Koch, 70. perc), Raum (Henrichs, 70.) – Andrich (Stiller, 82.), Gross (Pavlović, 60.) – Wirtz, Havertz, Musiala – Füllkrug (Beier, 60.).
Magyarország: Gulácsi – Balogh, Orban, Dárdai Márton – Négo (Bolla, 46.), Nagy Ádám (Nikitscher, 82.), Schäfer, Kerkez (Nagy Zsolt, 66.) – Szoboszlai, Sallai (Csoboth, 75.) – Varga (Ádám, 66.).
Gól: Füllkrug (27.), Musiala (58.), Wirtz (66.), Pavlović (77.), Havertz (82., 11-esből).

Cseh siker a Kincsem-díjért

VÁGTA A Gasparini nevű cseh ló nyerte a Kincsem Parkban rendezett Kincsem-díjért kiírt galoppversenyt, melyen az összdíjazás 22 millió forint volt. A klasszikus, 2400 méteres viadalon – melyben nem volt magyar tenyésztésű ló – hat ló és zsokéja állt rajthoz, és előzetesen a szintén cseh Rex of Thunder számított favoritnak. A verseny lassú tempóban kezdődött, a táv egyharmadáig békésen galoppoztak a lovak, majd fokozatosan gyorsult a mezőny. A Nemzetközi Kincsem-díj-nap főversenyén a hat ló nagyon közel volt egymáshoz a célegyenesre fordulva, úgy tűnt, hogy az Alberto Sanna lovagolta St. Pantaleon érhet be elsőként, ám kevéssel a cél előtt befogta Gasparini – nyergében Jirí Palíkkal –, és megnyerte a viadalt. A favorit Rex of Thunder a harmadik helyen ért be. Palíknak nem ez volt az egyetlen elsősége, ugyanis két futammal korábban Manatannel diadalmaskodott a 8 milliós díjazású, 1600 méteres Imperiál-díjban, melyben az ifjabb Kozma István által lovagolt Dark Blue Skyt előzte meg. A háromnapos Kincsem+ Tuti Nemzetközi Agár- és Lóversenyhétvégén pénteken az agaraké volt a főszerep, szombaton pedig az ügetőké. MTI

FOTÓK: MTI/SZIGETVÁRY ZSOLT

A Gasparini nevű ló az utolsó métereken előzte meg St. Pantaleont

Elhunyt a kosaras

Egy benzinkút járdáján gázolták halálra Ilkan Karamant, a török másodosztályú Çayırova Belediyespor 34 éves válogatott kosárlabdázóját, akit 22 évesen draftolt az NBA-ben szereplő Brooklyn Nets, s aki főbb sikereit a Fenerbahcéban érte el. NÉPSZAVA

Nagy futás volt

A férfiaknál Szemerei Levente, a nőknél Szabó Nóra győzött a félmaratoni országos bajnokságon, melyet a 39. Wizz Air Budapest Félmaraton futófesztivál keretében rendeztek. Szemerei 1:03:24 órás egyéni csúccsal, Szabó 1:12:08 órával, s hatperces előnnyel ért célba. MTI

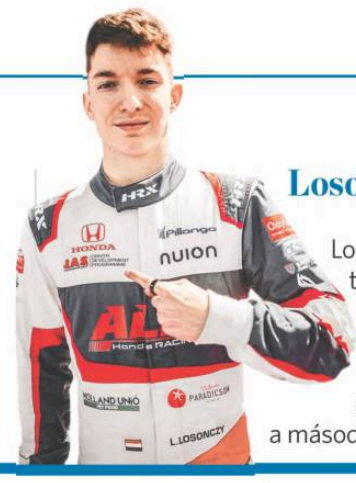

Losonczy: újabb rajt-cél siker

Losonczy Levente rajt-cél győzelmet aratott a túraautós Európa-kupa Brnóban rendezett fordulójának második futamán. Az ALM Motorsport 21 éves versenyzője a szombati időmérőn a 10. lett Honda Civicjével, így a pole pozícióból rajtolhatott. A magyar pilótának ez a második futamgyőzelme a sorozatban. NÉPSZAVA

Zöldre vert ellenfelek

IDÉNYNYITÓ Ennél jobb forgatókönyv nem létezik, a női kézilabda Bajnokok Ligája első fordulójában mindkét magyar csapat győzelemmel kezdett.

NÉPSZAVA

„Az első félidő első tizenöt percében nem igazán tudtuk kontrollálni Henny Reistadot, a második negyedóra az egyetlen szakasza volt a meccsnek, ahol ez sikerült, emiatt tudtunk négygólos előnyt kiharcolni a félidőre” – kommentálta a Győr hivatalos honlapján Per Johansson, a Győri Audi ETO KC vezetőedzője a dán Team Esbjerg felett aratott nagyszerű győzelmet (28-26). Igen, nagyszerű, mert az európai szövetség (EHF) előzetes rangsora szerint ez a két csapat az idei sorozat legnagyobb esélyese. A címvédő Győr az első, a legutóbb bronzérmes Esbjerg a második volt a hivatalos az erősorrendben. Legutóbb június első napján, a budapesti négyes döntő elődöntőjében találkozott a két fél, akkor 24-23-ra kerekedett felül a győri kommandó.

Női kézilabda Bajnokok Ligája

CSOPORTKÖR, 1. forduló, A csoport: FTC-Rail Cargo Hungaria–Nyköbing Falster HB (dán) 31-22.
B csoport: Győri Audi ETO KC–Team Esbjerg (dán) 28-26.

A Győr a második etapban 21-13-nál a kilencgólos különbségért támadhatott, ehelyett a végjáték szoros lett.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A holland Angela Malestein és a többi ferencvárosi kimondottan látványos játékkal rukkolt elő

Azóta viszont nagyon átalakul a kisalföldi csapat, lényegében kicserélődött a mag. Ezért is üdítő látványt okozott az első félidő az Audi Arénában drukkoló 4492 nézőnek. „A második félidő másolata volt a júniusi elődöntőnek, annyi különbséggel, hogy Reistadot ezúttal nem lehetett megállítani. A győzelmünkhöz szerencse is kellett. Elismerésem az ellenfélnek a hozzáállásáért, hogy nyolcgólos hátrányban sem adta fel, mert ezzel is megmutatta, miért az egyik legjobb csapat a világon” – elemezte még egy kicsit a történteket Per Johansson.

És valóban volt, van és lesz is min gondolkodnia: a Győr a második etapban 21-13-nál a kilencgólos különbségért támadhatott, ehelyett a végjáték szoros lett: az utolsó három percben kétszer is egyenlíthetett volna az Esbjerg, ám Hatadou Sako a kulcspillanatban büntetőt védett – igaz, ez volt az egyetlen hárítása. A lényeg, hogy a hazai publikum támogatását élvező Győr koncentrált maradt, így győzelemmel kezdte a csoportkört.

A másik magyar BL-reprezentáns, a Ferencváros viszont fölényesen, 31-22-re nyert vendége, a dán Nyköbing Falster ellen Érden. Allan Heine a fradi.hu oldalon értékelt: „Ahogyan hét közben a Budaörs ellen, úgy most is picit beragadtunk az elején. Nem ez volt a terv, szeretnénk mindkét félidőben azonos szinten játszani. A szünet után jó mentalitással jöttünk ki, ez eldöntötte a meccset. A Nyköbing hét a hat elleni támadójátékával sok csapat dolgát meg fogja nehezíteni a BL-ben” – vélte az FTC mestere. És tényleg: a dánok annak ellenére erőltették a létszámfölényes támadójátékot, hogy emiatt gyakran kaptak üres kapus gólt. A lényeg viszont itt is ugyanaz, mint Győrben: az FTC a nagy nyári játékosmozgás miatti összeszokatlanság és az idény eleji forma ellenére is simán hozta, amit elvárnak tőle.

15 éremmel zártak a magyarok

VÉGE A magyar sportolók remek hajrát produkálva öt arannyal, hat ezüsttel és négy bronzzal zártak a párizsi paralimpián. Mindez akkor is szép eredmény, ha a seregszemle előtt a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke, Szabó László – félig tréfásan – azt fogalmazta meg elvárásként, hogy minden magyar nyerje meg a maga versenyét.

A hétvégén a kajakos Kiss Péter Pál 200 méteren a KL1-es kategóriában lett aranyérmes (Suba Róbert negyedikként végzett), Ekler Luca Európa-csúccsal ezüstérmet szerzett 400 méteres síkfutásban (T38-as kategória), ugyancsak második helyen ért célba az úszó Pap Bianka 200 méter vegyesen (SM10-es kategória), míg Szvitacs Alexa asztaliteniszező (WS9-es kategória) bronzéremmel gazdagította kollekcióját.

Kiss, a Honvéd 21 éves kajakosa több ezer néző előtt magabiztos, két másodperces előnnyel nyert, ezzel megvédte 2021-es, Tokióban szerzett elsőségét a legsúlyosabb sérülteket tömörítő kategóriában.

A TFSE 25 éves sportolója, Ekler – aki távolugrásban aranyérmes, 100 méteren ötödik lett – a 400 világbajnoki címvédőjeként taktikusan kezdett, féltávnál a negyedik-ötödik volt, majd a második 200 méteren hatalmasat hajrázott, és csak a saját világcsúcsát megjavító kolumbiai Karen Tatiana Palomeque Moreno volt gyorsabb nála. A dél-amerikai 58.67 másodperccel nyert, Ekler új egyéni csúcsa, egyben Európa-rekordja pedig 59.35.

A korábban 100 méter háton címét megvédve arany-, 400 gyorson bronzérmet szerző 24 éves Pap a legjobb idővel került a fináléba, amely során sokáig vezetett, de végül a kínai Csang Meng megelőzte.

A 34 éves Szvitacs kissé csalódott volt, nyerni szeretett volna, s amiért nem tudta azt nyújtani, amit elvárt magától, leginkább a körülményeket okolta, jelesül, hogy Párizsba érkezte után egyből párost játszott, majd egy hét szünet után állt egyéniben asztalhoz, míg riválisai időközben több meccset megvívtak.

A 39 versenyző alkotta küldöttség a 15 éremmel – Algéria és Tunézia közé ékelődve – a 26. helyen zárt az éremtáblázaton.

„Ez a csapat fantasztikus volt. A 15 érem parádés, a szomszédaink közül csak Ukrajna előz meg bennünket, az összes balti, balkáni és skandináv ország mögöttünk van és kilenc európai ország van előttünk. Ott vagyunk, ahol a helyünk van” – összegezte a játékok tapasztalatát Szabó.

MTI-NÉPSZAVA

Nagy fehérorosz

LEÜTÉSEK

Hegyi Iván

A sportrovat vezetője a tanúm: előre megmondtam, hogy a US Open női egyes döntőjét két szettben nyeri a belarusz Arina Szabalenka. Ám nem volt az olyan laza, mint Rocco Granata hajdani slágere, a Marina, jóllehet Lukasenka elvtárs baráti diktatórikus Fehéroroszországában most vidáman lehet dalolni: Arina, Arina, Arina...

A világranglista második helyezettje az első szettben úgy haladt 5:2-ig, ahogyan kell. Az amerikai Jessica Pegula csak nézett a vízfakasztó ütések után, az ember kiment a konyhába egy üdítőért...

Mire visszatért, már 5:5 volt.

Aztán Szabalenka verejtékesen kivívta a játszmagyőzelmet (7:5), majd a második szett elején 3:0-s előnyt szerzett. Újabb üdítő és újabb elképedés: Pegula megmagyarázhatatlanul 5:3-ra fordított a fedett pályán, mert az Arthur Ashe stadion tetőszerkezetét az eső miatt bezárták.

A csavarokon még a sport legnagyobbjai sem tudtak kiigazodni. Közülük többen ültek a lelátón: ott volt az ötkarikás aranyérmes kosárlabda-fenomén Stephen Curry; Noah Lyles, a 100 méteres férfisíkfutás olimpiai bajnoka; Lewis Hamilton, a Forma–1-es vb hétszeres győztese.

Jött az utolsó kanyar, a befejező négy gémet megint Szabalenka nyerte, azaz kétszer 7:5-re győzött. Lehet tűnődni, betartotta-e ígéretét, miszerint még egyszer nem eshet meg vele az, ami az amerikai nyílt teniszbajnokság múlt évi döntőjében megtörtént, hogy a vetélytársnak szurkoló tengerentúli közönség visszavesse játékában.

A diadal az övé, nem úgy, mint tavaly volt Coco Gauff ellen. Ám a produkciója messze elmaradt az igazitól. Ha jól játszik, megerőltetés nélkül nyer. Ezúttal viszont köhögött, mint a gyerek, akibe izlandi zuzmót, csillapító szirupot diktáltak.

Az ausztrál nyílt bajnokság után az amerikait is megnyerte

FOTÓ: AFP/TIMOTHY A CLARY

Ám az immár háromszoros Grand Slam-bajnokot aligha érdekli, hogy két játszmáját úgy is le lehet írni: kuc-kuc.

Megsebzett táj fotókon

A C/O Berlin kiállítóterem szeptember közepétől az After Nature Prize pályázat díjazottainak munkáit mutatja be. A képeikkel a fotósok az emberi tevékenység nyomán megváltozó vagy akár eltűnő tájra és a környezeti, geológiai változások mögötti társadalmi folyamatokra, azaz a lokális problémák globális összefüggéseire reflektálnak. QUBIT

Gomba-robot hibrid

Amerikai és olasz kutatók egy olyan robot-gomba biohibridet hoztak létre, amely a gomba elektromos jeleit használja a szerkezet mozgásához és vezérléséhez. A fejlesztés a robotika új korszakát jelenti, hiszen az élő szervezet reagál minden behatásra, így a környezettől válik függővé, mit tesz majd a robot. INDEX

Támad a madárinfluenza

Először azonosítottak madárinfluenzát az Egyesült Államokban egy ember szervezetében úgy, hogy az illetőnél nem történt ismert foglalkozási érintkezés fertőzött vagy beteg állatokkal. A férfi augusztus végén került kórházba, majd a vírusellenes gyógyszeres kezelésnek köszönhetően teljesen felépült. IFLSCIENCE

A nők jobban aggódnak a klímáért

ÉGHAJLATVÁLTOZÁS Az emberek több mint 70 százaléka szerint a természetben és az éghajlatban okozott károkat bűncselekménynek kell tekinteni – derült ki egy kutatásból.

KUKLAI KATALIN

Az Earth4All és a Global Commons Alliance megbízásából készült Ipsos-felmérés keretében 22 ország 22 ezer lakosát faggatták, közülük 18 ország tartozott a G20-ak közé. Az eredményeket a Euronews közölte. A tanulmány azután jelent meg, hogy jelentős jogszabályi változások történtek a világ több országában. Belgiumban az év elején szövetségi bűncselekményként ismerték el az ökocídiumot (a környezetkárosítás felelőssége – a szerk.). Hasonló törvényeket fogadtak el Franciaországban és Chilében is, és ilyen törvényjavaslatot terjesztettek elő többek között Skóciában, Hollandiában, Brazíliában, Mexikóban és Peruban. Amellett, hogy 72 százalék egyetértett azzal, hogy azokat a kormányokat vagy nagyvállalkozások vezetőit, amelyek, illetve akik jóváhagyják vagy engedélyezik a természetben és az éghajlatban súlyos károkat okozó cselekményeket, büntetőjogilag kell felelősségre vonni, 59 százalék mondta azt, hogy nagyon vagy rendkívül aggódik a természet mai állapota miatt.

Megdöbbentő módon a válaszadók 69 százaléka úgy gondolja, hogy a Föld közel van a visszafordíthatatlan éghajlati fordulópontokhoz, és a felmérés szerint 52 százalékuk úgy érzi, hogy nagyon vagy valamelyest ki van téve az éghajlati és környezeti kockázatoknak, ami azt jelenti, hogy ez napi szinten kihat az életére.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A feltörekvő gazdaságokban élők jobban érzik, hogy ki vannak téve a klímaváltozásnak

A felmérésből azonban az is kiderült, hogy az emberek attitűdjei nagyon eltérőek a lakóhely, az életkor és a nem szerint. A nők például mindenütt nagyobb mértékben (62 százalék) aggódnak a természet jelenlegi állapota miatt, valamint hogy mi vár a jövő generációira, mint a férfiak (56 százalék). Hasonlóképpen, a nők 74 százaléka gondolja úgy, hogy a következő évtizedben jelentős lépéseket kell tenni a környezeti problémák megoldása érdekében, szemben a férfiak 68 százalékával. A nők mindössze 25 százaléka gondolja úgy, hogy a környezeti kockázatokkal kapcsolatos számos állítás túlzó. Azt is kimutatták, hogy a nők lényegesen kevésbé hisznek abban, hogy a technológia képes megoldani a környezeti problémákat anélkül, hogy az egyéneknek jelentős életmódbeli változtatásokat kellene végrehajtaniuk (35, illetve 44 százalék).

Az éghajlatváltozásnak való kitettség regionális különbségei is jól megmutatkoznak a felmérés eredményében. Az olyan feltörekvő gazdaságokban élők, mint India, Kína, Indonézia, Kenya és Törökország, sokkal személyesebben érzik magukat kitéve az éghajlatváltozásnak, mint Európában és az Egyesült Államokban.

A felmérés először szegmentálta a G20-országok válaszadóit a bolygógazdálkodással kapcsolatos attitűdök szerint, és öt szegmenst azonosított.

Földi kísérők: ezt a csoportot a környezet iránti felelősség erős érzése vezérli, ők a rendszerszintű politikai és gazdasági változásokat támogatják a környezeti kihívások kezelése érdekében. 97 százalékuk szerint azonnali lépésekre van szükség a klímaváltozás miatt.

Aggodalmaskodó optimisták: ezek az emberek a környezet iránti elkötelezettséget a jövővel kapcsolatos optimizmussal vegyítik. Jellemzően támogatják az azonnali környezetvédelmi fellépést, és biztosak abban, hogy az éghajlatváltozás kezelése széles körű előnyökkel járhat országukban az emberek számára, de optimizmussal tekintenek a jövőbe.

Állandóan haladók: ez a csoport pragmatikus és mérsékelt megközelítést alkalmaz, és kiegyensúlyozott megoldásokat keres a környezeti problémákra. Hajlamosak elismerni a sürgős cselekvés szükségességét, de a már meglévő rendszereken belüli fokozatos reformokat részesítik előnyben.

Klímaszkeptikusok: ezek az emberek elutasítják az éghajlati és környezeti aggodalmakat, és hajlamosak szembeszállni az éghajlatváltozással foglalkozó politikákkal. Az átlagosnál nagyobb valószínűséggel helyezik előtérbe az egyéni szabadságot és a korlátozott kormányzati beavatkozást, és kevésbé gondolják azt is, hogy azonnali környezetvédelmi intézkedésekre van szükség, vagy hogy a Föld az emberi tevékenység következtében közel van a környezeti fordulópontokhoz.

Szabadok: ez a csoport az érdeklődés és elkötelezettség hiányát mutatja a környezeti és politikai kérdések iránt, jellemzően közömbös a környezeti aggályokkal szemben, és az átlagosnál kevésbé valószínű, hogy támogatja a politikai és gazdasági rendszerek jelentős változásait.

A G20-országokban megkérdezett emberek körében az első három csoportba tartozók tették ki a válaszadók mintegy 61 százalékát, és mindössze 13 százalék tartozik a klímaszkeptikusok csoportjába. Ez azért fontos, mert a G20-országok a globális GDP körülbelül 85 százalékát, az üvegházhatású gázok kibocsátásának 78 százalékát, a globális kereskedelem több mint 75 százalékát és a világ népességének körülbelül kétharmadát képviselik.

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok:	6, 7, 26, 47, 58
5 találat	nem volt
4 találat	2 542 100 forint
3 találat	20 770 forint
2 találat	2 675 forint
Joker: 875104	277 778 640 forint

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok:	10, 18, 28, 32, 34, 44
6 találat	nem volt
5 találat	234 955 forint
4 találat	7 635 forint
3 találat	2 940 forint

ORSZÁGSZERTE VÁRHATÓ CSAPADÉK

KENÓ

Szept. 7., szombat

1	2	5	7
9	13	19	23
28	29	35	48
49	51	52	58
63	66	71	80

Szept. 8., vasárnap

5	7	8	10
14	16	21	23
25	29	33	35
40	41	42	44
45	46	60	64

Boldog névnapot, Pető!

A Pető a Péter régi becézőjéből önállósult, héber–latin eredetű név. Jelentése: kőszikla.

Pozsonyi Piknik 15 éve

EGYÜTTLÉT Van egy hely, 15 éve szeptember első szombatján, ahol a kultúra otthonra lel. A Pozsonyi Piknik Budapest és Újlipótváros egyik legnépszerűbb civil kulturális rendezvénye, ahol régi ismerősök, barátok futnak össze. A Láng Téka tulajdonosa, Rédei Éva és Bächer Iván ötlete alapján született meg 2009-ben az esemény, amely pár év alatt meghatározó, minőségi rendezvénnyé nőtte ki magát az Újpesti rakparton. Idén is nagy sikernek örvendett a színházak utcája, a színpadon egymást váltották a közönségkedvenc produkciók. A látogatók találkozhattak Grecsó Krisztián és Hrutka Róbert verhetetlen párosával, a Vígszínház legnépszerűbb előadásaiból készült egyveleggel, valamint a zene szerelmesei is válogathattak a klasszikusoktól kezdve az operán keresztül a dzsesszig ízlésük szerint, ráadásul élő rádiós adással jelentkezett a nagyszerű Rádió Bézs csapata. A Népszava újságírója, Balogh Gyula Jávor Ferenc Fegyával dedikálta A klezmer varázsa című könyvét. A Pikniken ott volt Iglódi Csaba, a nagy sikerű Dreher Szimfónia kötet szerzője új könyvével, ami Az ígéret szép szó címmel jelent meg, illetve Péterfy Bori a Borikönyvvel. A Népszava szombati számának hírei re rikkancsunk hívta fel a közönség figyelmét, aki minden évben nagy népszerűségnek örvend a Pozsonyi Piknikre látogatók körében. NÉPSZAVA

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Az esemény egy meghatározó rendezvénnyé nőtte ki magát

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 10., kedd 152. évfolyam, 211. szám Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Sorsdöntő amerikai tévévita következik

Philadelphiában magyar idő szerint szerdára virradóra csap össze a tévé kamerái előtt Kamala Harris alelnök és Donald Trump volt elnök. Kettejük versenye rendkívül szoros, ezért rendkívül sok, talán az egész elnökválasztás kimenetele múlik azon, melyikük tesz jobb benyomást a várhatóan rekordszámú nézőre.

8. oldal

Felszólító levél érkezett Brüsszelből

Különösebb hazai megemlékezés nélkül zajlott szombaton a tiszta levegő világnapja, pedig lenne bőven tennivaló. Igaz, Tordai Bence, a Párbeszéd-Zöldek frakcióvezetője az esemény kapcsán Szijjártó Péternek ítélte oda a „Legnagyobb Légszennyező" citromdíját.

13. oldal

Javítási kényszerben a labdarúgó-válogatott

A Németországtól szombaton elszenvedett kiütéses vereség után gyorsan magára kell találnia a labdarúgó-válogatottnak, különben érvénybe lépnek Marco Rossi szövetségi kapitány szavai: „El kell tűnnünk a színről". Még szerencse, hogy a világranglista 75. helyén szerénykedő Bosznia-Hercegovinánál keresve is nehéz kellemesebb ellenfelet találni.

14. oldal

Mennyből a pokolba

BŰNÖK Ferenc pápa 2023-as budapesti miséjének szervezésében is részt vett a pedofília gyanúja miatt felfüggesztett pap – értesült lapunk.

BATKA ZOLTÁN, PATTHY LORÁND

Több megbízható forrásunk is állítja, hogy a pedofília gyanúja miatt felfüggesztett Róbert atya nem más, mint Hatházi Róbert. Egyházi forrásunk mellett így tudja Józsa Bálint, a Momentum kecskeméti elnöke is, aki épp oda jár templomba, ahol Róbert atya misézett. A felfüggesztett papot próbáltuk elérni egykori plébániáján és egy ismerősén keresztül is, de nem jártunk sikerrel. Kerestük az ügyben a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyét és a nyomozó hatóságokat, továbbá a kecskeméti önkormányzatot, de lapzártánkig nem kaptunk válaszokat.

Az atya személye azért is figyelemre méltó, mert 2017-ben a fideszes vezetésű kecskeméti önkormányzat Ifjúság a Közösségért Díjat adott át neki. Munkásságát nem csak a helyi Fidesz ismerte el. Bábel Balázs érsektől nemrég címzetes apáti kinevezést kapott. Presztízsére jellemző, hogy amikor 2023 áprilisában a pápa Magyarországra látogatott, akkor a Hősök terén tartott rendezvény egyik szervezője volt. Róbert atya ilyen minőségében vett részt azon a beszélgetésen is, ahol ott volt Lánczi Tamás és Azbej Tristan. Lánczi ma a Szuverenitásvédelmi Hivatal vezetője, Azbej Tristan a Külgazdasági és Külügyminisztérium üldözött keresztényeket segítő programokért felelős államtitkára.

Róbert atya elismertségét mutatja egy egyesület anyagi bősége is. Róbert atya plébániájának címére jegyezték be a Kecskemét-Szécheny iváros közösségépítő Egyesületet, ami 2023-ban bő 100 millió forint kormányzati támogatást kapott család- és ifjúságvédelmi programokra, például szexuáledukációs felvilágosító képzésre.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

FORRÁS: FACEBOOK

Hatházi Róbert és Ferenc pápa találkozása Budapesten

FOTÓ: MTI/BALOGH ZOLTÁN

Nagy Márton, a gazdasági csúcsminiszteri poszt várományosa

Újra jön az osztogatás

KÖLTSÉGVETÉS Minden idők legnagyobb, 414 milliárd forintos augusztusi deficitjéről számolt be tegnap a Pénzügyminisztérium. Ezzel az eredeti éves költségvetési hiánycél 113 százalékánál jár a kormány. Közben Orbán Viktor miniszterelnök és Varga Mihály pénzügyminiszter is megkezdte a választási kampányt: jövőre kinyitják a pénzcsapokat. Lesz minden, a többi között béremelés, a családtámogatások növelése, a kisvállalkozók támogatása. Mindez a béke költségvetésébe csomagolva, amelyet – ahogyan a miniszterelnök mondta – semleges gazdaságpolitika alapoz meg. Utóbbi lényege, hogy sem a kelet, sem a nyugat nem élvez elsőbbséget a döntésekben, Magyarország, kínálja is bárki, mindig a jobb lehetőséget fogadja el, legyen az hitel, beruházás, energia, technológia vagy piaci jelenlét.

ÍRÁSUNK A 6. OLDALON.

Orbán Viktor szerint a semleges gazdaságpolitika alapozza meg a béke költségvetését.

VIP-betegek itthon és külföldön

EGÉSZSÉGÜGY „Svédország egyenlő feltételeket biztosít az egész lakosság számára, beleértve a politikusokat is. Vagyis az utóbbiak nem jogosultak semmilyen különleges bánásmódra" – ezt válaszolta lapunknak a stockholmi egészségügyi minisztérium, miután európai országok szaktárcáit kérdeztük, járnak-e náluk kiváltságok az ország vezetőinek, politikusainak. Hasonló választ kaptunk Dániából, Szlovéniából, Spanyolországból is. Bár sok helyről nem érkezett válasz, s van, ahol működik a VIP-rendszer, körképünkből annyi kiderül: korántsem általános a magyar modell. Miközben több nyugat-európai ország válaszolt a VIP-ellátásra vonatkozó kérdéseinkre, a magyar kormány három hét után sem reagált megkeresésünkre. Lapunk úgy tudja: a hazai VIP-páciensek vizsgálatait külön menedzser szervezi, hogy a lehető leghamarabb ellássák őket.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

A Honvédkórház áll a különösen fontos páciensek szolgálatára

FOTÓ: NÉPSZAVA

Holland képviselőé a magyar dosszié

UNIÓ A holland zöldpárti Tineke Strik lesz a magyarországi jogállamisági ügyek előadója az Európai Parlamentben (EP) – tudta meg a Népszava megbízható parlamenti forrásoktól. A képviselő a francia zöldpárti Gwendoline Delbos-Corfieldtől veszi át a dossziét, aki az előző öt ciklusban felelt a témáért.

Az uniós képviselő-testület 2018-ban kezdeményezte az úgynevezett hetes cikkelyes eljárást Magyarországgal szemben a jogállamiság rendszerszintű megsértésének kockázatai miatt. Az erről szóló jelentést az ugyancsak holland zöldpárti Judith Sargentini készítette. Elfogadása óta a parlament szoros figyelemmel követi a kormányok képviselőiből álló EU Tanácsban folyó procedúrát, és ötévente új előadót jelöl ki véleményének kidolgozására. Tineke Strik a jogállamiság témáját is folyamatosan napirendjére tűző állampolgári jogi bizottság tagja.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Tineke Strik eddig is sokszor szólalt fel a Magyarországról folytatott vitákban

FOTÓ: EUROPEAN UNION-GENEVIÈVE ENGEL

A vétó már nem versenyképes

JÖVŐ „Eljutottunk arra a pontra, ahol cselekvés nélkül vagy a jólétünket, a környezetünket vagy a szabadságunkat veszélyeztetjük" – mondta tegnap Mario Draghi volt olasz miniszterelnök, az Európai Bizottság megbízásából készített 400 oldalas versenyképességi jelentése bemutatásán.

A dokumentum szerint az uniós döntéshozatalban el kell távolodni a vétó alkalmazásától, mert az lassítja a kulcsfontosságú jogszabályok elfogadását, és ily módon a versenyképességet. Az EU-nak további 750-800 milliárd eurónyi éves beruházásra lenne szüksége ahhoz, hogy ne maradjon le globális versenytársai mögött.

CIKKÜNK AZ 5. OLDALON

Különösen fontos betegek

EGÉSZSÉGÜGY Külön szakmenedzser szervezi a VIP-páciensek diagnosztikai vizsgálatait, hogy mielőbb ellássák őket – ez is jár ma a kiváltságosoknak, tudta meg lapunk.

DANÓ ANNA

Tíz éve még 300 állami vezető volt jogosult kiemelt egészségügyi ellátásra, a mai állapotról azonban nem tudni semmit, ugyanis a vonatkozó kormányrendelet csak néhány pozíciót sorol fel, a részletekről és a szolgáltatás tartalmáról pedig külön megállapodást köt a kabinet. Így azt sem tudni, hogy ezért mennyit fizet a költségvetés annak a két szolgáltatónak – az Észak-pesti Centrumkórház-Honvédkórháznak meg az Észak-budai Szent János Centrumkórháznak –, amelyeket a kiemelt ellátásra jogosultak igénybe vehetnek.

2018-ban a kiemelt állami vezetők ellátására mintegy 24 millió forintot szánt a költségvetés, ma ez az információ nem elérhető, noha az ellátásról szóló rendelet szerint a Miniszterelnöki Kabinetiroda költségvetésében kellene tervezni, ám ott ilyen kiadási sort nem találtunk.

A VIP-ellátás a napokban vált ismét forró témává: miután Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke a kiemelt szolgáltatásról beszélt, a kormánypropaganda annak felidézésével revolverezte, hogy korábban a rokonainak maga is kért különleges ellátást. A Tisza Párt elnöke azzal váltotta ki a kormányzat dühét, hogy a Honvédkórházban tett látogatásakor gyávának nevezte Orbán Viktor miniszterelnököt, Gulyás Gergely kancelláriaminisztert és Takács Péter egészségügyi államtitkárt, amiért nem tettek eleget invitálásának. Úgy fogalmazott: „Megmutathattuk volna együtt a magyar embereknek a kormányzati luxust és onnan 30 méterre a mindennapok valóságát, a fertőtlenítőszer nélküli mosdókat, eldugult vécéket, omladozó, életveszélyes épületeket, az ápolóhiány miatt lezárt kórházi részlegeket."

– Az állami vezetők „VIP-ellátása" leginkább egyfajta gyorsítósávot jelentett az ellátásokhoz való hozzáférésben – idézi fel Kökény Mihály egykori egészségügyi miniszter, hogy hivatala idején mi volt a rutin. Természetszerűleg hangsúlyos volt a beteg biztonságos elhelyezése, azaz az intézmény más pácienseitől elzárt részlegben kapott gyógykezelést. Családtagjaik pedig szintén jogosultak voltak az ellátásra.

Lapunk több egykori szakminisztert is megkeresett, és közülük volt, aki úgy emlékezett: az állami vezetők közül csak nagyon kevesen tartottak igényt az akkor még a Kútvölgyiben kínált ellátásra. Gyakran inkább azért kezdtek telefonálgatni, hogy az illető kaphasson máshol ellátást, mert volt már személyes kapcsolata máshol dolgozó szakorvossal. Kökény is úgy nyilatkozott, ő sem igen vette igénybe miniszterként a Kútvölgyit, ma is, ha szükséges, magánellátásban kér szolgáltatást.

A fővárosi Honvédkórház. Kívülről

FOTÓ: NÉPSZAVA

2018-ban a kiemelt állami vezetők ellátására mintegy 24 millió forintot szánt a költségvetés, ma ez az információ nem elérhető.

A Kútvölgyiben az állami vezetőknek az 1940-es évektől biztosítottak soron kívüli ellátást. Kiemelt orvosi felügyeletre a közigazgatásban dolgozó miniszterek, államtitkárok és azok kabinetfőnökei jogosultak. Ezen kívül néhány állami intézmény – például a Legfelsőbb Bíróság, a Legfőbb Ügyészség – vezetője és helyettesei jogosultak. Annak idején a Kútvölgyiben a magas rangú állami vezetőknek külön lakosztályt – egyágyas betegszobával, külön tárgyalóval és több telefonvonallal – bocsátottak rendelkezésre. Szükség esetén a beteg közelében a kormányőröket is el tudták helyezni. Az ellátásért mindig is külön fizettek, 2011 előtt évi 50 millió forint körüli összeget kapott az Semmelweis Egyetem Kútvölgyi Klinikája. A Honvédkórház fölújítása után azonban a személyi védelemben részesített személyeket már nem a Kútvölgyiben kezelték, hanem a Honvédkórház modern épületében, már itt ápolták Horn Gyula egykori miniszterelnököt is. A 2010 előtti ciklusban, Molnár Lajos minisztersége idején egyszer már megszűnt a politikai vezetők VIP-ellátása, az Orbán-kabinet viszont 2011-ben visszaállította. 2018-ban a Honvédkórház sürgősségi ellátásának összeomlása után az ellenzék ismét megpróbálta megszüntetni, mondván: amíg a Honvédkórházban „hadiállapotok vannak", addig a miniszterek, államtitkárok, miniszteri megbízottak mondjanak le saját VIP-ellátásukról.

Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke a „VIP-részlegen"

FOTÓ: FACEBOOK

A Népszava érdeklődött a Belügyminisztériumtól, az Országos Kórházi Főigazgatóságtól, a Honvédkórháztól, hogy most miben más a megkülönböztetett ellátás. A mostani forrásszegény időkben érvényesülnek-e a kórház más részlegeire vonatkozó takarékossági intézkedések a VIP-részlegen? Most hány ember jogosult? A jogosultak közül évente hányan veszik igénybe ezt a kiemelt szolgáltatást? Mekkora ennek az ellátásnak a költsége? Elegendő-e a szolgáltatásokra fordítható keret, vagy szükség volt-e bármikor annak kiegészítésére? Ha igen, mely években és mekkora összegű volt a többletforrás? Az ellátás költsége elkülöníthető-e az intézmény egyéb betegekre fordítható kiadásaitól? Mi indokolja, hogy az érintettek családtagjai is a jogosultak körébe tartoznak? Választ három hete nem kaptunk.

MÚLT

KÖKÉNY MIHÁLY

egykori egészségügyi miniszter: Annak idején hangsúlyos volt a beteg biztonságos elhelyezése, azaz az intézmény más pácienseitől elzárt részlegben kapott gyógykezelést. Családtagjaik pedig szintén jogosultak voltak az ellátásra.

Úgy tudjuk: a Honvédkórházban néhány egy-két ágyas, tévés, külön fürdőszobás, klimatizált helyiségben helyezik el az ilyen betegeket, a szobáikhoz vezető folyosó zárt, oda csak külön mágneskártyával lehet belépni. A személyes biztonságukért felelős testőröket itt is a beteg közelében, de külön helyiségben helyezik el.

A Honvédkórház „Speciális Rendeltetésű Centrumában" kezelt betegeket kizárólag ezen a részlegen foglalkoztatott ápolók látják el. A gyógyításban közreműködőkre titoktartási szabályok vonatkoznak, így például nemcsak a kezelésekről nem beszélhetnek, ez amúgy is orvosi titok, hanem arról sem, amit esetleg az ellátás alatt megtudnak páciensük munkájáról, magánéletéről. A VIP-ellátottakat külön „betegmenedzser", személyes asszisztens kíséri a szükséges diagnosztikai vizsgálatokra, ők szervezik és biztosítják, hogy az érintet a lehető leggyorsabban kapja meg az ellátást.

Nem mindenütt előzik a politikusok az átlagembereket

KÖRKÉP „Létezik-e VIP-egészségügyi ellátás az önök országában a politikusok és a parlamenti képviselők számára; ha igen, mi a pontos tartalma, és milyen jogszabályok szabályozzák?" Ezt a kérdést küldtük el augusztus utolsó hetében 15 európai kormány egészségügyért felelős minisztériumának a Népszava nevében, a lap készülő összeállítására hivatkozva. Ahonnan konkrét, érdemi reakciót kaptunk, az mind nemleges, azaz cáfolja, hogy a politikusoknak különleges kiszolgálás járna.

„Litvániában nincs VIP-egészségügy a politikusok és parlamenti képviselők számára. Csak a Litván Köztársaság elnöke részesül különleges elbánásban: számára az egészségügyi miniszter két személyes orvost jelöl ki. Az elnök orvosi kezelését azonban az Elnöki Hivatal fizeti, az intézmény költségvetési keretéből" – írta kérdésünkre a litván szaktárca sajtóosztálya.

„Svédországban az egészségügyi ellátást az egészségügyről és egészségügyi szolgáltatásokról szóló törvény szabályozza. A jogszabály egyenlő feltételeket biztosít az egész lakosság számára, beleértve a politikusokat is. Vagyis az utóbbiak nem jogosultak semmilyen különleges bánásmódra" – válaszolta a svéd minisztérium.

„Dániában nincs külön egészségügyi ellátás a politikusoknak és a parlamenti képviselőknek" – zárta rövidre a kérdést a dán egészségügyi miniszter sajtószóvivője.

„Nem, nincs ilyen jogszabály, nálunk kizárólag állami egészségügyi ellátás van" – kaptuk a választ Szlovéniából.

„Hazánkban nincs VIP egészségügyi ellátás a politikusok és parlamenti képviselők számára" közölte lapunkkal a spanyol egészségügyi minisztérium.

Két uniós tagállam van, amelyről ismert, hogy nyújt valamiféle kiemelt ellátást a legfelső politikai vezetésnek; mindkettő az amerikai modellt követi (az ottani minisztériumoknak is elküldtük a kérdéseinket, de tőlük nem érkezett válasz). Németországban az érintetteket a berlini Charité kórházban kezelik, Franciaországban pedig a párizsi Hôpital d'instruction des armées Percy katonai kórház az ellátásuk centruma.

HARGITAI MIKLÓS

USA: Mi jár az elnöknek?

Az Egyesült Államokban a politikai hatalom csúcsszintjén lévőknek – az elnöknek, az alelnöknek és néhány fontosabb törvényhozási vezetőnek – jár elkülönült egészségügyi ellátás. Őket a Walter Reed Nemzeti Katonai Orvosi Központban látják el, amely a Washington tőszomszédságában lévő Bethesda városában, Maryland államban található, és az USA első számú katonai kórháza. Amikor Donald Trump még elnökként 2020-ban elkapta a Covidot, ő is Bethesdában jutott hozzá olyan terápiához, amely az átlagemberek számára nem elérhető. Az ország legnagyobb és legkomplexebb katonai orvosi létesítménye elsősorban a fegyveres erők tagjainak és a veteránoknak nyújtja szolgáltatásait. Az elnök számára emellett külön orvosi csapat áll rendelkezésre. A Fehér Házban egy teljesen felszerelt orvosi rendelő található, folyamatos ügyelettel. Az elnök egészségügyi állapotáról rendszeresen tájékoztatják a nyilvánosságot, különösen az éves orvosi vizsgálatok alkalmával. Az az elv ugyanis, hogy ahogyan a politikai vezető juttatásaihoz hozzátartozik a különleges ellátás, úgy – legalábbis elméletben – a mindezt finanszírozó adófizetőnek is joga van az információhoz.

Róbert atya kifürkészhetetlen útjai

EGYHÁZ Részt vett a pápai vizit szervezésében, a fideszes vezetésű kecskeméti önkormányzattól pedig hét éve Ifjúság a Közösségért Díjat kapott egy most pedofília gyanúja miatt felfüggesztett pap. A plébániájára bejegyzett egyesület 75 milliót nyert szexuáledukációra.

BATKA ZOLTÁN,
PATTHY LORÁND

Róbert atyaként vált ismertté a múlt hét végén az a pap, aki – a Pesti Srácok cikke szerint – több évvel ezelőtt „rendkívül súlyos szexuális” abúzusokat követhetett el, áldozatai között lehetett olyan fiatal is, akit kilencévesen hálózott be. A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye érseke „felfüggesztette” Róbert atyát, és átfogó vizsgálatot rendelt el.

Több megbízható forrásunk is állítja, hogy Róbert atya nem más, mint Hatházi Róbert. Erről számolt be egyházi forrásunk, és így tudja Józsa Bálint, a Momentum kecskeméti elnöke is, aki épp oda jár templomba, ahol Róbert atya misézett. A felfüggesztett plébánost próbáltuk elérni egykori plébániáján és egy ismerősén keresztül is, de nem jártunk sikerrel. Kerestük az ügyben a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyét és a nyomozó hatóságokat, továbbá a kecskeméti önkormányzatot, de lapzártánkig nem kaptunk válaszokat.

Róbert atya személye azért is figyelemre méltó, mert évekkel ezelőtt, 2017-ben az akkor is fideszes vezetésű kecskeméti önkormányzat Ifjúság a Közösségért Díjat adott át neki. Kérdeztük a helyhatóságot, hogy tervezik-e a díj visszavonását, de lapzártánkig nem válaszoltak. A díjat később meghálálta az atya: a momentumos Józsa Bálint legalábbis állítja, hogy a 2019-es kampányhajrában szót adott a templomban Szemereyné Pataki Klaudia fideszes polgármesternek, aki felszólította a híveket, hogy a kormánypárt jelöltjeit támogassák.

Róbert atya munkásságát nem csak a helyi Fidesz ismerte el. Idén júliusban Bábel Balázs érsektől címzetes apáti kinevezést kapott. Presztízsére jellemző, hogy amikor 2023 áprilisában a pápa Magyarországra látogatott, akkor a Hősök terén tartott rendezvény egyik szervezője volt. Róbert atya ilyen minőségében vett részt azon a beszélgetésen is, ahol ott volt Lánczi Tamás és Azbej Tristan. Lánczi ma a Szuverenitásvédelmi Hivatal vezetője, Azbej Tristan a Külgazdasági és Külügyminisztérium üldözött keresztényeket segítő programokért felelős államtitkára. A pápai látogatásról Hatházi így beszélt a kormánybarát TV2-ben: „Gyakorlatilag a pápai szentmisének a liturgikus hátterét biztosítom én meg jó néhány ember. A feladatunk az, hogy a pápai szentmisén vasárnap minden ember, minden eszköz a megfelelő helyen legyen és a megfelelő időben.”

FOTÓ: FACEBOOK

Soltész Miklós, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára és Hatházi Róbert plébános

„Háttérfeladatot látunk el: ha minden rendben van, nem látszik, ha viszont valamit nem csinálunk jól, akkor megakadhat a szertartás” – nyilatkozta a kecskeméti Szentcsalád Plébánia vezető lelkipásztora, Róbert atya a Magyar Kurír katolikus hírportálnak.

A díj és a fontos egyházi megbízás mellett Róbert atya elismertségét mutatja egy egyesület anyagi bősége is. Róbert atya plébániájának címére jegyezték be a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesületet, amely 2023-ban jóval több mint 100 millió forint kormányzati támogatást kapott család- és ifjúságvédelmi programokra. A Kulturális és Innovációs Minisztériumtól például 75 millió forintot nyert el „Ciklus-show” szexuáledukációs felvilágosító képzésre. Mindemellett a kecskeméti önkormányzat is 4,5 millióval támogatta az egyesületet.

Mint arról már írtunk, a kalocsai érsekség területén szolgált az a másik pap is, aki – miként azt a Pesti Srácok megírta – szintén fiatalokat abuzált. Négy áldozata közül ketten a megrontás idején nem töltötték be a tizennegyedik életévüket. R. Gábor már letartóztatásban van. A vádirat szerint 2019 és 2022 között négy fiatalkorút rontott meg. Érdekes időbeli egybeesés, hogy a lelkipásztor 2015-től 2022-ig Kiskunfélegyházán szolgált, majd 2022 júliusában hirtelen elbúcsúzott, „egészségi okokra” hivatkozva távozott, és Nagybaracskára költözött. Munkálkodása során 1997-ben Foktő Város Díszpolgárává avatták, valamint Kalocsa Város Ifjúságának Neveléséért Díját vehette át. 1998-ban Bács-Kiskun Megye Ifjúságának Neveléséért Díjban részesült, majd 2007-ben Bács-Kiskun Megye Nemzeti Kisebbségeiért Díjjal tüntették ki. 2009-ben Jánoshalma Díszpolgára lett, és a Jánoshalma Szívvel és lélekkel a gyermekekért-díjat kapta.

FOTÓ: MTI/SOÓS LAJOS

Bese Gergő. Orbán Viktor miniszterelnök Kötcsén azzal ütötte el a botrányra vonatkozó kérdéseket, hogy az a katolikus egyház belügye

A két pedofileset mellett heves vitákat szít Bese Gergő volt dunavecsei plébános, „NER-pap” ügye. Az ő esetében nincs szó bűncselekmény gyanújáról, hiszen – mint arról írtunk – róla a Válasz Online azt derítette ki: melegpartikon vett részt, tartós intim kapcsolatot ápolt más férfiakkal. Az ő szolgálata is a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéhez tartozik, Bábel Balázs érsek őt is felfüggesztette papi szolgálata alól. Bese esete azért különös, mert gyakorta kiállt a kormány mellett, bírálta az ellenzéket, segítette a Fidesz-kampányt. És fellépett az úgynevezett LMBTQ-propaganda ellen. Ő szentelte meg a Karmelita kolostor kormányfői irodasorát, de a NER propagandaszervezeténél, a Megafon-központtal és a PestiSrácok.hu-nál is Besét kérték áldásra. Orbán Viktor miniszterelnök Kötcsén azzal ütötte el a Bese-botrányra vonatkozó kérdéseket, hogy az a katolikus egyház belügye.

Novák Katalin továbblép

Az újabb pedofilügyek idején érezte úgy a kegyelmi botrányba belebukott Novák Katalin, hogy ideje bejelentenie: új fejezetet nyit életében. Az egykori köztársasági elnök az X-en adta hírül, hogy a jövőben egy civil szervezet vezetőjeként fog dolgozni – szúrta ki a Telex. A volt államfő az XY Worldwide nevű szervezet vezérigazgatója lesz, amely a világszerte csökkenő születésszámokra szeretne „úttörő megoldásokat” kidolgozni. Emellett ő a szervezet egyik társalapítója is.

Mint arról többször írtunk, Novák Katalin – Balog Zoltán református püspök közbenjárására – kegyelmet adott K. Endrének, akit pedofilügyben ítéletek el. A férfi évekkel ezelőtt segített eltussolni a bicskei gyermekotthon volt igazgatójának azt, hogy gyerekeket abuzált.

Nem kívánt vatikáni figyelem

A Magyar Katolikus Egyház és mások mellett Erdő Péter bíboros presztízsének is sokat árthatnak a botrányos esetek, hiszen azok nem a kívánt módon irányíthatják a Vatikán figyelmét Magyarországra. Eddig a Magyar Katolikus Egyházra úgy tekintettek, mint ahol nincsenek különösebb botrányok. Az utóbbi években a papi pedofília esetei megrázták többek között Németországot, Franciaországot, Spanyolországot, Lengyelországot, de hazák kimaradt ezekből. Igaz, a népszámlálás adatai – amelyek szerint minden eddiginél kevesebben vallották magukat katolikusnak – egy első jelzést jelenthettek arra, hogy a kormány által is hangoztatott „keresztény Magyarország” csak mítosz. A nuncius pénteki reakciója is arra utal, hogy a Szentszék figyelmét nagyon is felkeltették a magyar ügyek. A nagy kérdés most az, hogy a magyar egyházi vezetés reagál-e az ügyre vagy a jól bevált stratégiát alkalmazza, és úgy tesz, mintha mi sem történt volna. Ugyanakkor ez most nehezebb lesz, hiszen a Bese-ügy hivatalosan is a vatikáni hivatal, a Papi Dikasztérium elé került.

NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Lázár János kávézása

FOTÓ: FACEBOOK

Találkozott Lázár János a Magyar Rádió épületének lebontása ellen tüntetőkkel. „Az építkezés rossz, valaminek az újjá- vagy felépülése pedig jó: ezt a természetes ellentmondást kell kezelnünk a VIII. kerület szívében épülő új egyetemi negyed kapcsán is” – írta Lázár a Facebook-oldalán. „Lázár János miniszter úrral kávéztunk, aki a legnagyobb meglepetésünkre 7 órakor csatlakozott közénk. Értelmes beszélgetést folytatva próbáltuk az érveinket újra elmondani, de úgy látjuk a 10.000 diák belvárosi igényei és a katolikus egyház kiszolgálása fontosabbak neki, mint a választópolgárok” – számolt be a Zöld Palotanegyedért csoport. NÉPSZAVA

Neonáci relikviákat vásárolt az újságíró

Egy kormányközeli újságíró is szerepel annak a neonáci relikviákat és propagandatárgyakat árusító webshopnak a vásárlói között, amelynek tavaly szivárgott ki a vevői adatbázisa – számolt be az Átlátszó. A kormánypárti sajtó munkatársa a lap értesülései szerint az Alkotmányvédelmi Hivatal (AH) figyelmét is magára vonta egyrészt vásárlásaival, másrészt a 2023-as náci és antifa csoportok közötti erőszakos budapesti összecsapásokkal kapcsolatban. NÉPSZAVA

Kormányhatározat is van már Csádról

FOTÓ: MTI/M. SAJTÓIRODA

Miután Orbán Viktor kormányfő is fogadta a csádi elnököt, megjelent a kormányhatározat a széles körben vitatott katonai együttműködésről Csáddal. A csádi misszió előkészítésében a miniszterelnök fia, Orbán Gáspár is aktívan részt vett a Dikret36 és a francia Le Monde szerint. A tavaly elfogadott parlamenti határozat alapján – idézte fel a hvg.hu – kétszáz katona állomásozna Csádban a magyar állampolgárok és gazdasági érdekek védelme érdekében. NÉPSZAVA

Teljes hallgatás Győrffy nőveréséről

Bár már több mint két hét eltelt azóta, hogy Győrffy Balázs kilépett a Fidesz–KDNP-ből és lemondott az EP-képviselői mandátumról, valamint a Nemzeti Agrárkamara elnöki tisztéről is a nőverős balhéja miatt, a Központi Nyomozó Főügyészség továbbra sem árul el semmit arról, hogy mi történt pontosan azon az ominózus éjszakán. Azt is titkolják, kihallgatták-e már a politikust – írta meg a 24.hu. NÉPSZAVA

Egy jegyzői nem

BALATON Balázs Attila nem tartja kötelezőnek a korábbi megállapodást – állítja a partszakaszért küzdő civilszervezet a Club Aliga tulajdonosáról. Birtokvédelmi elutasítással folytatódik a beruházás hosszú története.

VAS ANDRÁS

A balatonföldvári jegyző elutasította a Club Aliga-tulajdonos Pro-Mot Kft. birtokvédelmi kérelmét, amelyet a cég az Aliga II. néven ismert terület 540 méter hosszú parti sávja kapcsán indított. A jegyző szerint ugyanis a terület birtokjoga vitatott, s ennek megállapításában nem rendelkezik hatáskörrel.

– Noha a Pro-Mot 2013-ban elfogadta a helyi településrendezési tervet és a helyi építési szabályozást, az azóta több tulajdonosváltáson átesett cég jelenlegi vezetői a korábbi megállapodásokkal nem foglalkoznak – mondta lapunknak Bukovszki András, a Club Aliga partszakaszáért küzdő civilek, az Aligai Fürdőegyesület elnökhelyettese.

Mint arról többször, részletesen beszámoltunk, a Pro-Mot korábban több Fidesz-közeli oligarcha – Mészáros Lőrinc, Tiborcz István és Jellinek Dániel – kezén is átment. Jelenlegi tulajdonosa a Bayer Property, amely a NER új csillagai közé tartozó Balázs Attila érdekeltsége. A cég egykori, külföldi – a holland kereskedelmi kamarához bejegyzett – tulajdonosai 2013-ban a helyi építési szabályzat alapján megállapodott a balatonvilágosi önkormányzattal. (A település része ugyanis Balatonaliga.) A külföldi tulajok vállalták, hogy a parti sétányt megnyitják a helyiek előtt, s a területet önálló helyrajzi számra helyezik, s a Club Aliga területének esetleges értékesítése esetén a vevőknek is biztosítaniuk kell a sétány közösségi használatát. A cég akkori tulajdonosai végül elmulasztották az önálló helyrajzi számra helyezést, komoly bajt zúdítva ezzel a helyiek nyakába.

– A mostani tulajdonos, Balázs Attila magára nézve nem tartja kötelezőnek ezt a megállapodást – folytatta Bukovszki András. – A Club Aliga-beruházást nemzetgazdasági szempontból kiemeltnek minősítő kormányrendeletre hivatkozva parcellázta fel az Aliga II.-t, és adta el a telkeket, egészen a partig. Márciusban a teljes parti sávot a Kádár-szigetet is beleértve kordonnal zárta le, s miután tiltakozásképpen bementünk sétálni a területre, megindította a birtokvédelmi eljárást a fürdőegyesület, annak elnöke és jómagam ellen.

A Népszava számolt be arról elsőként az AFE március közepi figyelemfelhívó sétájáról, ahogyan

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az ominózus figyelemfelhívó séta márciusban. Emiatt indított eljárást a tulajdonos

a birtokvédelmi eljárás kezdetéről is. A Pro-Mot képviselői szerint az AFE tagjai megrongálták és lebontották a partszakaszt lezáró kerítést, illetve jogtalanul készítettek fotókat és videókat a helyszínen. Válaszul a fürdőegyesület szintén birtokvédelmi eljárást indított, arra hivatkozva, hogy a Pro-Mot beadványában maga ismerte el, hogy lezárta a több mint fél kilométer hosszan elnyúló területet. Noha erre a part menti sávban az országos és a helyi törvények miatt nem lett volna joga.

A Pro-Mot negligálja a korábbi megállapodást

A jegyző előtt az AFE képviselői tagadták a rongálást, elismerve, hogy bent jártak a lezárt részen, ám a kerítés egy helyen hiányos volt, s ezt korábbi felvételekkel is igazolták. Ráadásul szerintük a Pro-Mot úgy adta el a felparcellázott Aliga II. telkeit, hogy nem jelezte az új tulajdonosoknak a parti sávval kapcsolatos, kötelező vállalását. Azaz, a telkek nem nyúlnak le a tómederig, ahogyan azt a vevők hiszik.

Mindezek alapján a földvári jegyző megállapította, a cég keresete nem a birtoklás tényén alapul, hanem a birtokláshoz való jogon, vagyis az alapeset nem a területhasználatról vagy -birtoklásról szól, hanem a településrendezési szerződésből kialakult jogvita. Utóbbiban azonban a bíróság illetékes, így a jegyző hatáskör híján elutasította a birtokvédelmi kérelmet. Ugyanígy jár az Aliga II. telkeinek egyik új tulajdonosa is, aki egy AFE-taggal szemben indított hasonló eljárást.

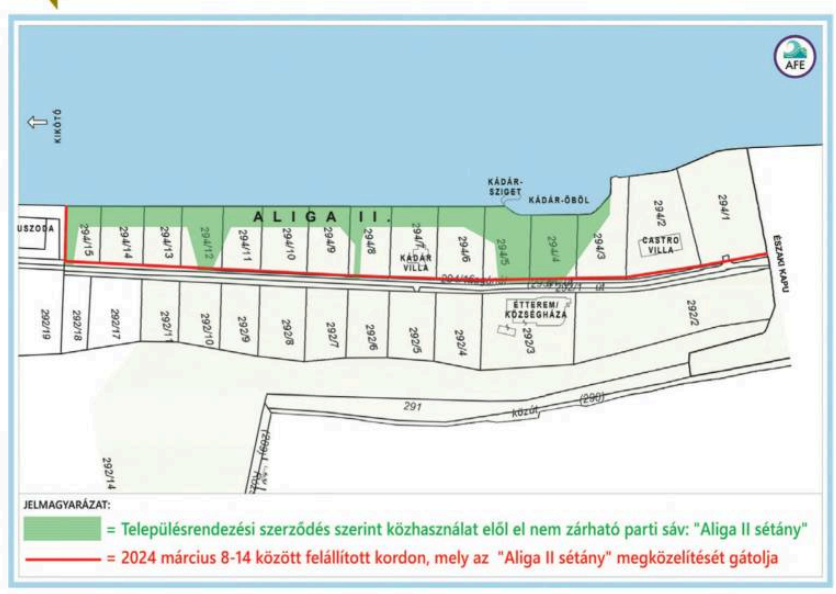

Pártüdülőből luxuskomplexum a terv

A hajdani pártüdülő, a Club Aliga területén a Pro-Mot luxusüdülő-komplexumot akar kialakítani, a hajdani pártvezetők nyaralóhelyét, az Aliga II.-t pedig felparcellázta, és – mint arról a Népszava anno elsőként beszámolt – eladta. A tómederig nyúló, vélhetően a Balaton-part legexkluzívabbnak számító telkeit jellemzően ingatlanfejlesztő-hasznosító cégek vásárolták meg miután a település mellett az állam sem élt elővásárlási jogával, hozzásegítve ezzel a tulajdonos céget több mint 7 milliárd forintnyi bevételhez.

Késésekben is megvan a kétharmad

VASÚT A magyar InterCityk mindössze 32,8 százaléka volt pontos augusztusban – írta az előző hónap késési adatai alapján Vitézy Dávid. Az LMP és a Fidesz egykori főpolgármester-jelöltje szerint ezzel ismét negatív rekordot döntött a MÁV, ugyanis – mint állította – ilyen rossz értékeket még nem rögzítettek, mióta vezetnek menetrendszerűségi statisztikát a magyar vasúton.

Vitézy felidézte, a vasút problémáiról szóló kérdésre válaszolva szombaton a miniszterelnök azt mondta, érdemes összehasonlítani, mi volt Lázár János előtt és Lázár János után, mert akkor megkapjuk a munkájának a bizonyítványát.

„Nos, ha nem a kozmetikázott és mesterségesen felfújt utasszámokat, hanem az elmúlt évek késési adatait hasonlítjuk össze, akkor vajon milyen bizonyítványt kap a közlekedési miniszter?” – tette fel a kérdést a politikus. Immár megvan a kétharmad is – folytatta Vitézy Dávid –, a magyar InterCity-vonatok több mint 67 százaléka késett öt percnél többet idén augusztusban. Ez pedig szerinte a Lázár János által meghozott hibás döntések sorozatának köszönhető. „Egytől egyig lemondott minden vasúti járműbeszerzést, leállította a pályafelújításokat és -fejlesztéseket, a kivont források és bezuhant bevételek miatt elszaporodtak a pályahibák, a központosított beszerzések nyomán darabjaira hullott a MÁV, karbantartás miatt sűrűsödnek a járműhibák, az alkatrészhiány miatt egyre több a tartósan félreállított, de amúgy jó állapotú IC-kocsi, motorvonat” – sorolta.

Vitézy Dávid volt főpolgármester-jelölt: Nem Ausztriát hagytuk le, hanem Romániát

A volt főpolgármester-jelölt a friss adatok alapján megállapította: korábban sem volt kifogástalan a magyar vasút helyzete, de a romlás idénre igazán látványos. Néhány év alatt ugyanis 70 százalék fölötti értékekről zuhant a pontosság 32,8 százalékra, ami ma Európa legroszszabb ilyen értéke, így nem Ausztriát hagytuk le e téren, hanem Romániát. NÉPSZAVA

Tovább esik az üzemanyagár

KÖZLEKEDÉS A két hónapja tartó csökkenés hátteréről az államtól független felmérések a propagandánál kedvezőtlenebb képet mutatnak.

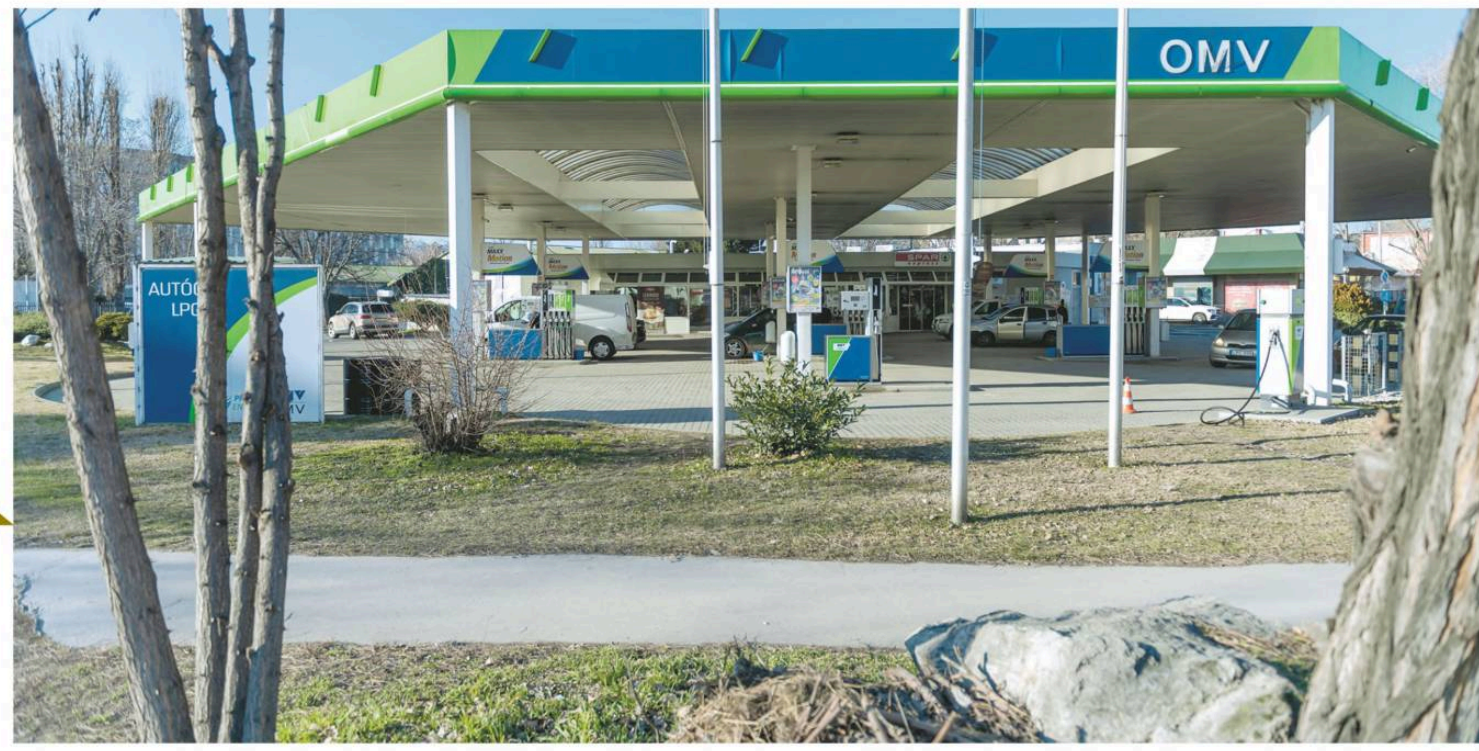

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Megint csökken a benzin nagykereskedelmi ára, ami a kutakon is megjelenik

MARNITZ ISTVÁN

Augusztusban Magyarországon a benzin literje átlag 605 forintba került, ami 7 forinttal múlta alul a figyelembe vett, környező államok 612 forintos középértékét – közölte pénteken a KSH. A dízel nálunk átlag 611 forintot kóstált, ami megegyezett a szomszédok értékével. Ez lényegében egybeesik lapunk múlt heti, hasonló adatokon alapuló benzin- és gázolajár-előrejelzésével.

A KSH-kimutatás alapjául szolgáló adatsorokból egyébként az is kirajzolódik, hogy a hónap közepén két hétig a hazai dízelátlag megelőzte a szomszédokét. Amiként a múlt hét pénteken közölt hétfői adatok szintén némi visszaesést mutatnak. A legutóbbi állapotfelmérés szerint, míg a hazai benzinátlag 4 forinttal a környező államok értéke alatt maradt, addig a dízel 1 forinttal ismét drágábbra jött ki. Mindemellett folytatódó áresés körvonalazódik: eszerint a 95-ös literjét a múlt hét hétfőn 595, a dízelét pedig 601 forintért mérték nálunk átlagosan.

Az illetékes Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) szombati közleménye az adatokat megelégedéssel nyugtázta. (Arra az esetre, ha a hazai átlag a szomszédoké fölé nőne, Nagy Márton tárcavezető korábban pontosan meg nem határozott beavatkozást helyezett kilátásba.)

A magyar állami és uniós szervektől független, a fuvarozóknak adatot szolgáltató Cargopedia legutóbbi frissítése ennél kissé borúsabb képet mutat. Eszerint, míg a múlt heti benzinárunk lényegében megegyezett a KSH által figyelembe vett – vagyis Ukrajnát nélkülöző – szomszédok átlagával, addig a gázolajé 3 forinttal meghaladta azt. Az országok sorrendjében szintén feltűnő különbségek rajzolódnak ki. Míg a KSH-Eurostat-lista szerint a magyar benzinár hét államból, Románia után, a második legalacsonyabb, addig a fuvarozói adatbázis szerint Szlovénia is érdemben – literenként több mint 4 forinttal – olcsóbb nálunk. Míg a KSH-Eurostat szerint dízelünk a hét vizsgált állam közül két hete a harmadik legolcsóbbnak számított, a múlt héten pedig pont középen állt, addig a Cargopediánál két hete a hazai gázolaj Szerbia mögött éppenséggel a második legdrágább helyen állt, a múlt héten pedig Horvátország is elénk került. Arról nem is beszélve, hogy 91 forinttal olcsóbb benzinével és 127 forinttal olcsóbb gázolajával a – KSH-Eurostat-számításokban nem szereplő - ukrán tarifák változatlanul verhetetlenek. A második legkedvezőbb árúnak számító Romániában a két üzemanyagfajtát a KSH-Eurostat-kimutatás szerint 574, illetve 567, a Cargopedia szerint pedig 566, illetve 568 forintért mérték, ami egyaránt több mint harminc forinttal múlja alul a hazai díjakat. (A KSH által használt Eurostat számára a heti hazai átlagárakat a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal szolgáltatja.)

> A Nemzetgazdasági Minisztérium az adatokat megelégedéssel nyugtázta.

Olajpiaci mélypontok közepette nő az árrés

Kedden a benzin nagykereskedelmi díja bruttó 4, a gázolajé pedig 3 forinttal csökken tovább – közölte a Holtankoljak.hu. Ha ez a kútoszlopokon is megjelenik, úgy az autósok átlag 584 forintos benzin-, illetve 595 forintos gázolajtarifára számíthatnak. Mindkettő közel nyolchavi mélypontnak számítana. Július eleje óta egyébként a Holtankoljak-adatsor alapján végzett számításaink szerint a benzin nagykereskedelmi ára 59, a gázolajé pedig 57 forinttal csökkent zsinórban. Eközben az üzemanyag-forgalmazók apránként, de módszeresen növelték árrésüket. A kúttarifák ugyanis július eleje óta „csak" 32, illetve 28 forinttal csökkentek. Vagyis a kiskereskedelmi árrés bő két hónap alatt 27, illetve 29 forinttal bővült. A folyamat szeptemberben is folytatódott. Az NGM a teljes tarifaesést a kormány sikereként mutatta be, ám az árcsökkenés valójában főképp piaci hátterű: az Európában irányadó, Brent típusú nyersolaj díja tegnap megközelítette az egy és negyed éves mélypontnak számító, hordónként 71 dolláros szintet. De a piac ennél alacsonyabban érdemi ideig csak a 2021 közepét megelőző békeidők során járt. Szakértők felhívják a figyelmet, hogy ezzel lényegében megszűnt az orosz–ukrán háború, egyszersmind a „brüsszeli szankciók" áremelő hatása. Az áresés mögött elsősorban a kínai kereslet várható csökkenését emlegetik. Ugyanakkor a Kőolaj-exportáló Országok Szervezete és a velük együttműködő államok az áresésre tekintettel a múlt héten újfent elhalasztották a több éve, kifejezett áremelési céllal önmagukra mért, napi 2,2 millió hordós termelés-visszafogási mérték beígért szűkítését.

Versenyképesség a vétóktól távol

JÖVŐ Mario Draghi friss jelentése szerint az Európai Uniónak évente 800 milliárd euróval kellene növelnie a beruházásokat, hogy ne maradjon le globális versenytársai mögött. A volt olasz miniszterelnököt az Európai Bizottság (EB) tavaly bízta meg, hogy készítsen jelentést arról, az EU-nak mit kell tennie versenyképessége növelése érdekében. A hétfőn bemutatott 400 oldalas tanulmányt Mario Draghi akkor tette le az asztalra, amikor az EB új ötéves mandátumára készül, és hasznosíthatja, jogszabályi javaslattá formálhatja ajánlásainak sorát. Az uniós versenyképesség erősítése a magyar EU-elnökség kiemelt prioritása is.

> A magán- és állami finanszírozással támogatott új beruházások fellendülése, és a termelékenység javítása nélkül Európa még jobban le fog lemaradni az Egyesült Államok és Kína mögött.

„Soha a múltban nem tűnt ily kicsinek és elégtelennek országaink léptéke a kihívások nagyságához képest", áll a jelentésben, amelynek szerzője arra figyelmeztet, hogy a magán- és állami finanszírozással támogatott új beruházások fellendülése, és a termelékenység javítása nélkül Európa még jobban le fog lemaradni az Egyesült Államok és Kína mögött. Draghi szerint az EU versenyképességének növelése további 750-800 milliárd eurónyi éves beruházást igényelne többek között a gazdaság digitalizálásába és karbonmentesítésébe, ami az EU bruttó hazai termékének (GDP) 4,4-4,7 százaléka. – Ha Európának nem sikerül növelnie termelékenységét és növekedési szintjét, akkor az életszínvonala csökkenését kockáztatja... Eljutottunk arra a pontra, ahol cselekvés nélkül vagy a jólétünket, a környezetünket vagy a szabadságunkat veszélyeztetjük – mondta a jelentését bemutató hétfői sajtókonferenciáján.

A dokumentumba foglalt legfontosabb ajánlások között szerepel a versenyszabályok enyhítése, hogy lehetővé váljon a piaci konszolidáció az olyan ágazatokban, mint például a távközlés. A szerző javasolja a vállalati fúziókkal kapcsolatos versenyszabályok radikális megváltoztatását is, hogy azok ne váljanak hatékonyan működő európai nagyvállalatok létrejöttének akadályává. Szorgalmazza a tőkepiacok integrációját és a közös beszerzések nagyobb mérvű alkalmazását a védelmi ágazatban. A volt olasz miniszterelnök jelentésében érvel az energiapiac átalakítása mellett is, hogy az olcsó megújuló energia árát többé ne a drágább fosszilis tüzelőanyagok ára határozza meg. Úgy véli, hogy a kereskedelempolitikában is új megközelítésre van szükség: olyan védekező intézkedéseket kell beépíteni a rendszerbe, amelyek ellensúlyozzák az államilag támogatott külföldi versenyt.

FOTÓ: AFP/DURSUN AYDEMIR

Mario Draghi tegnap mutatta be a versenyképességi jelentést

Draghi szerint a tőkepiaci unió megteremtésével könnyebben mozgósíthatók a magánforrások, de állami hozzájárulás nélkül a privát szektor nem lesz képes maga finanszírozni a beruházásokat. A közös európai projektek – ilyenek a közös védelmi beszerzések, az innováció vagy a közös energiainfrastruktúra – támogatásához uniós pénzekre is szükség van. Kérdés azonban, hogy a tagállamok hozzájárulnának-e akár közös hitelfelvételhez, akár újabb uniós adók kivetéséhez.

Az olasz politikus — aki korábban betöltötte az Európai Központi Bank elnöki posztját is — a versenyképesség komoly gátjának látja a túlszabályozást, a bürokráciát, a vállalkozásokat sújtó adminisztratív terheket, ezért ezek leépítését szorgalmazza. Az uniós döntéshozatalban a korábbi olasz miniszterelnök szerint el kell távolodni a vétó alkalmazásától, mert az lassítja a kulcsfontosságú jogszabályok elfogadását, és ily módon a versenyképességet. Ha uniós szintű cselekvésre nincs mód, akkor meg kell vizsgálni az együttműködésre hajlandó tagállamok összefogását, végső megoldásként pedig a kormányközi együttműködést, írja jelentésében Mario Draghi.

Orbán Viktor miniszterelnök, aki az EU Tanács soros elnökségét ebben a félévben ellátó Magyarország képviseletében a múlt héten részt vett az olaszországi Ambrosetti Fórum egyik pódiumbeszélgetésén, kérdésre válaszolva azt mondta: nem lát ellentmondást a versenyképesség javítása és az egyhangú döntéshozatal között, amelyhez Magyarország továbbra is ragaszkodik a EU Szerződések által megszabott uniós szakpolitikákban.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

€/HUF 396,75 ↑ +0,68% | $/HUF 359,28 ↑ +1,07% | CHF/HUF 423,56 ↑ +0,47%

LAPSZÉL

Inkább a használt lakásokra van hitel

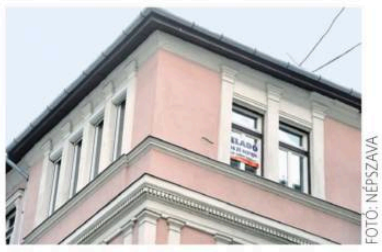

FOTÓ: NÉPSZAVA

Hiába a lakáshitelboom, kis túlzással eltűnt az új lakások finanszírozása a bankokból: az év első 7 hónapjában aláírt hitelszerződések több mint 77 százaléka használt lakás vásárlást finanszírozott, új lakásra 4 hónapja a folyósított hitelek kevesebb mint 9 százaléka jut – írta Gergely Péter, a BiztosDöntés.hu pénzügyi szakértője. Az év első hét hónapjában folyósított 780 milliárd forint értékű lakáshitelből 603 milliárd forint ment használt lakások megvásárlására. NÉPSZAVA

Főleg mérnököt és pénzügyest keresnek

Az elmúlt egy évben valamelyest csökkentek a frissdiplomások lehetőségei az álláspiacon. 2023 és 2024 első hét hónapját összehasonlítva 8,6 százalékos visszaesés volt a számukra kínált álláshirdetések számában, aminek az a legfőbb oka, hogy a jelenlegi gazdasági helyzetben kevesebb lehetőségük van a cégeknek új pozíciókat nyitni. A vállalatok jelentős részénél lelassult a toborzás, ami nemcsak a pályakezdők, de a tapasztaltabb kollégák esetében is elmondható. Vannak ugyanakkor olyan területek, ahol kimondottan intenzív a toborzás jelenleg is. Ilyen a mérnöki, a pénzügyi, könyvelés, a banki, a biztosítási, valamint a gyártási, termelési terület – írta a Profession.hu. NÉPSZAVA

Jó fél évet zárt a K&H Bank

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A K&H Bank adózás utáni nyeresége 66,9 milliárd forintot tett ki 2024 első fél évében, a pénzügyi alaptevékenységeinek adózás utáni nyeresége pedig a kormányzati intézkedések hatásától megtisztítva 20 százalékkal növekedett. A bank 2024 első fél évében két számjegyű növekedést ért el a betétek, befektetések és hitelek terén is, az ügyfelek száma pedig 5 százalékkal bővült. MTI.

RÉSZVÉNYEK

BUX		
72 075,48	↓	-0,31%
Mol		
2632 Ft	↓	-0,45%
MTelekom		
1026 Ft	—	0,00%
OTP		
18 165 Ft	↓	-0,74%
Richter		
10 630 Ft	↑	+0,28%

Megnyitják a pénzcsapot

BÜDZSÉ Az idei költségvetés rogyadozik, a jövő évit pedig már a közelgő 2026-os választások miatti pénzszórás veszélyezteti.

PAPP ZSOLT

Ugyan ahol csak tudják, visszautasítják, mégis egyre erőteljesebb a vélemény itthon és külföldön is, hogy a kormány jövőre jelentős költségvetési lazításra, választási költekezésre készül. Ha ebben valaki még kételkedne, annak iránymutató Orbán Viktor miniszterelnök Facebook-posztja, amit a hét végi kötcsei találkozó után osztott meg .Eszerint „megvan a cselekvési terv (...), amire úgy szoktunk utalni, mint a békeköltségvetés. Ennek a békeköltségvetésnek vagy cselekvési tervnek a középpontjában az áll, hogy a 2025-ös évben feltoljuk a gazdasági növekedést a 3-5 százalékos sávba”, ám a pénzügyi egyensúly megőrzése mellett. Orbán arra számít, hogy januártól nagyarányú béremelések lesznek a versenyszférában, utal is a munkaadók és szakszervezetek egyeztetésére, akikre ily módon is próbál nyomás gyakorolni. Ezenfelül szerinte folytatódik a tanárok béremelése, megemelik a családtámogatásokat (valójában eddig csak a szja-kedvezményekről volt szó), és támogatási programokat kapnak a kis- és közepes vállalkozások. Vagyis a kormány hasonló erőltetett gazdaságélénkítéssel próbálkozik, mint tette azt a 2022-es választások előtt, ami végül az egész EU legmagasabb inflációjához vezetett.

Egyelőre a nagy terv végrehajtásához az alapok sem állnak. Augusztusban jelentős, 414 milliárd forintos hiánnyal zárt az államháztartás, ami minden idők legnagyobb 8. havi deficitje – derül ki a Pénzügyminisztérium (PM) előzetes adatközléséből. A hiány így 2857 milliárd forintra hízott, ami ugyan elmarad a tavalyi 3298 milliárdtól, de még így is 113 százaléka a költségvetésben engedélyezett összegnek. Igaz, a kormányt hidegen hagyják a törvényben előírtak, tavasszal egyszerűen bejelentette, hogy az év végi hiánycélt a GDP 4,5 százalékára, 2514 milliárdról 3982 milliárd forintra emeli. Ha ez utóbbi számot tekintjük a véglegesnek – ezt persze soha nem lehet tudni az Orbán-kormánynál –, akkor a decemberi megemelt hiánycél 72 százaléka teljesült augusztusig, az elvárható 66 százalékkal szemben.

Az elmúlt évek hiánylefutását nézve azt láthatjuk, hogy az Orbán-kormány számára mindig az év végi költekezések jelentik a kritikus pontot. Volt rá példa, hogy az éves deficit akár 58 százalékát képes volt összehozni az utolsó harmadban (2020), igaz, tavaly csak a deficit 28 százaléka keletkezett szeptember–decemberi időszakban. Ha az első forgatókönyvet követné a kormány, az a költségvetési hiány újabb csúfos elszállását jelentené, annak minden pénzügyi veszélyével együtt. Ha a tavalyi forgatókönyv érvényesül, akkor cipőkanállal talán beleférhetnek a hiánycélba – de ehhez az év hátralévő részében komoly takarékosságra lenne szükség.

Az augusztusi hiány részleteiről nem sokat árult el a tárca, csak annyi érdemi információt közölt, hogy egyrészt két családi pótlékot fizettek, hiszen a szeptemberit is a múlt hónapban folyósították, másrészt az áfabevételek állítólagos szezonalitásával magyarázták a rekordhiányt. Ugyanakkor a PM a közleményben arra tett ígéretet, hogy az augusztusi magasabb deficit után a kormány „figyelemmel kíséri a költségvetési mutatók alakulását és amennyiben szükséges, további intézkedésekkel tartja a kitűzött hiánycélt”. A PM nem közli, de a korábbi adatokból tudhatjuk, hogy egyhavi családi pótlék 25 milliárd forintra rúg – ez a 414 milliárdos havi deficit nyolcadát sem magyarázza –, ráadásul ez minden évben hasonlóan alakul, akárcsak az áfabevételek szezonalitása.

Így nem tudni, hogy mitől lett ilyen magas a deficit, de Virovácz Péter, az ING Bank elemzője szerint a magas augusztusi hiány intő jel. Úgy véli, mivel a kiadásokat valószínűleg szigorú kontroll alatt tartja a kormány, a fő bűnös a gyenge gazdaság és az elmaradó adóbevételek lehetnek. Hozzátette, a PM közleménye ugyan megpróbálja lekicsinyelni az augusztusi gyenge adatot, ám új mondatként szerepel benne, hogy „a kormány figyelemmel kíséri a fiskális mutatók alakulását, és szükség esetén további intézkedéseket tesz a hiánycél fenntartása érdekében”. Szerinte ez a kulcsmondat arra utalhat, hogy a PM is láthatja a 4,5 százalékos hiánycél elérésének kockázatait. Úgy gondolja, a költségvetési hiányhelyzet nem kontrollálhatatlan, de nem is nevezhető kényelmesnek.

Orbán Viktor miniszterelnök egyébként a semleges gazdaságpolitikában látja a megoldást, melynek lényege, hogy semelyik blokk mögé nem szabad beállni.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Már Orbán Viktor és Varga Mihály is megosztotta a közvéleménnyel, hogy jövőre milyen területekre szánnak több pénzt. A lista jó hosszú

A semlegesség ismérvei

Orbán Viktor miniszterelnök a YouTube csatornáján osztotta meg, hogy szerinte milyen a semleges gazdaságpolitika. Öt ismérvet sorolt fel, a finanszírozási, a beruházási, piaci, a technológiai és az energiasemlegességet. Mint mondta, Magyarország folyamatos finanszírozási kényszerben van, ezért nem lehetséges, hogy kizárólag egy pénzpiacról biztosítsák az ország hiteligényeit. „Brüsszel és London kevés, Katarra, Pekingre és Tokióra is szükség van.” A beruházások esetében sem tenne különbséget kelet és nyugat között, s szerinte ebben a tekintetben jól állunk, hiszen Németország 25 milliárd, az Egyesült Államok és Kína pedig egyaránt 9 milliárd eurót fektettek be Magyarországon. Szerinte a piacok között sem szabad ideológiai döntéseket hozni. „Szép dolog, ha az Európai Unió piacaira termelünk, de pontosan ugyanannyit ér, ha Kína vásárolja meg azonos összegért a termékeinket.” A miniszterelnököt nem érdekli, kié a technológia, csak a legjobb legyen, és akkor sem esik kétségbe, ha nem jön Ukrajna felől a gáz, majd jön máshonnan.

MNB-elnökség: Varga Mihály a legesélyesebb

Matolcsy György második hatéves elnöki mandátuma 2025. március negyedikén lejár, vagyis a jegybanktörvény előírása szerint nem lehet újraválasztani. Az elnök, aki korábban Orbán Viktor jobbkeze volt – maga a miniszterelnök nevezte így akkori gazdasági miniszterét a 2010-es évek elején – mára a kormány gazdaságpolitikájának egyik legnagyobb bírálója lett. A kabinet ezt igyekszik Matolcsy és a korábbi MNB-alelnök Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter személyes konfliktusának beállítani, de ezzel csak a problémákat igyekszik elmosni. Jövőre nemcsak Matolcsy György mandátuma jár le, de a Monetáris Tanács további 3 tagjáé is, így a 9 fős testület akár közel fele is távozhat. Ez a személyi bizonytalanság újabb kockázatot jelent a magyar gazdaságpolitika külső megítélésben, ugyanis nagy kérdés a piac számára, hogy a jövő évben összeálló csapat további viszi-e a szigorú monetáris politikát.

Közel egy éve folyik a találgatás Matolcsy utódjáról, eddig Nagy Márton gazdasági miniszter neve szerepelt az első helyen. Orbán Viktor miniszterelnök a hét végén viszont arról írt a Facebookon, hogy „kell egy Erhard, aki korábban Matolcsy György volt, amíg el nem ment jegybankelnöknek, aki a gazdasági- és a költségvetési eszközöket egyszerre kézben tartó gazdasági csúcsminiszter, és ezt a cselekvési programot le tudja vezényelni. Ennek az embernek a személye összefügg azzal, hogy a 2025 március 1-jén sajnálatos módon bekövetkező jegybankelnöki szék megürülése milyen döntésekre sarkallja a kormányt. Nyilvánvaló, hogy aki odamegy, az nem lehet ez a csúcsminiszter, hogy egyenesen beszéljek. Az egyik gazdasági csúcsminiszter, a másik pedig jegybankelnök lesz.” Ha mindezt jól értjük, akkor a miniszterelnök szavaiból az derül ki, hogy jelenleg Varga Mihály esélyes a jegybankelnökségre, Nagy Márton pedig a csúcsminisztersége.

A PM nem közli, de a korábbi adatokból tudhatjuk, hogy egyhavi családi pótlék 25 milliárd forintra rúg – ez a 414 milliárdos havi deficit nyolcadát sem magyarázza –, ráadásul ez minden évben hasonlóan alakul, akárcsak az áfabevételek szezonalitása.

Forró ősz Németországban

VESZÉLY Akár a berlini koalíció sorsát is meghatározhatja a közelgő Brandenburg tartományi választás. Az SPD számára rendkívül fontos lenne egy siker, a közvélemény-kutatások azonban egyelőre itt is a szélsőjobboldali AfD győzelmét vetítik előre.

RÓNAY TAMÁS

Újabb mélypontra süllyedt Olaf Scholz német kancellár kormányának megítélése, a kabinetnek azonban szinte szusszanásnyi ideje sincs arra, hogy kiheverje a szeptember elején kapott pofont, amikor a türingiai választáson a szélsőjobboldali Alternatíva Németországért (AfD) az élen végzett, Szászországban pedig a második helyre futott be a kereszténydemokrata CDU mögött, miközben a szövetségi kormány pártjai egytől egyig nagyon gyengén szerepeltek. Hamarosan következik az újabb, alighanem már előre kódolható dráma Scholzék számára: szeptember 22-én újabb keletnémet tartományban, Brandenburgban rendeznek választást. Félő, ez a voksolás is megerősíti a trendet, amely szerint Kelet-Németországban sokan a szélsőjobboldali AfD-től várják a megoldást. Az RBB regionális televízió felmérése szerint e tartományban is az AfD győzelme várható, a párt 27 százalékon áll. A hivatalban lévő szociáldemokrata (SPD) tartományi kormányfő, Dietmar Woidke pártja csak 23 százalékra számíthat. A júliusi felméréshez képest mindkét politikai erő négy-négy százalékpontot javított. A CDU 18 százalékkal továbbra is a harmadik helyen áll, a kereszténydemokratákat a Sahra Wagenknecht Szövetség (BSW) követi 15 százalékkal. A közvélemény-kutatás szerint a berlini koalíció két kispártja közül a Zöldek nem biztos, hogy bejutnak a tartományi parlamentbe, a liberális FDP pedig biztos, hogy nem.

Ha az eredmény megerősíti az RBB televízió felmérését, még gyászosabb lesz a hangulat a berlini kormánykoalíciónál, s egyre többen követelhetik az SPD-n belül, hogy történjen végre valami változás a párton belül, mert ha minden az eddigi kerékvágásban megy tovább, megsemmisítő eredményt érhetnek el az egy év múlva esedékes szövetségi parlamenti választáson.

FOTÓ: AFP/CHRISTOPH REICHWEIN/DPA

Bár kiválóan szerepel az AfD Kelet-Németországban, sokan nagyon tartanak a párt előretörésétől, sok tüntetést tartottak a szélsőjobb veszéllyel szemben

4 százalék
Ennyi az AfD előnye Brandenburg tartományban a szociáldemokratákkal szemben

Az SPD-ben már egy idő óta érzékelhető az elégedetlenség. Lars Klingbeil társelnök számára most az is komoly kihívást jelent, hogy egybetartsa a politikai erőt. Különösen a női társelnök, Saskia Esken került bírálatok kereszttüzébe. Katrin Lange brandenburgi pénzügyminiszter egyenesen azt követelte, ne engedélyezzék számára a talkshow-kban való fellépéseket. Mahmut Özdemir Bundestag-képviselő, a belügyminisztérium parlamenti államtitkára szintén bírálatokkal illette a pártvezetőket, amiért szerinte ölbe tett kézzel nézik, ahogy az SPD tagokat és támogatókat veszít. „Az emberek nem bíznak bennünk” – mutatott rá. Megszakadt a kommunikáció azokkal, „akik egykor ránk szavaztak vagy ránk szavaznának”. Mások a realitás hiányáról beszélnek. Az nem lehet, írja Özdemir az Instagramon, hogy a párt annak örül: átlépte az ötszázalékos bejutási küszöböt. Ezzel, ha név szerint nem is említette, de Scholz kancellárra utalt, aki azt mondta, a 6,1 százalékos eredmény Türingiában és a 7,3 százalékos Szászországban azt mutatja, „megéri küzdeni”.

Özdemir több problémát is felsorolt. Megemlítette például, hogy sokszor a munkanélküliek hasonlóan jól élnek, mint a kétkezi munkások. Szintén okként említi, hogy lassan halad a külföldi bűnelkövetők kitoloncolásának folyamata. Mint mondja, az emberek nem érzik magukat biztonságban, amikor nyilvános fesztiválokat látogatnak, „és tiszteletlen, túlnyomórészt külföldi férfiak tömegei” állják el az útjukat.

A bírálatok szerint lassan halad a külföldi bűnelkövetők kitoloncolásának folyamata.

Valójában a kormányzati politika és sok polgár felfogása közötti szakadék már nem hagyható figyelmen kívül. Az AfD és a baloldali populista BSW választási eredményére valahogy reagálni kell, mutatnak rá az SPD-ben. Lars Klingbeil még ma is az SPD népszerűbb politikusai közé tartozik, a 2021-es választást sokan részben az ő ügyes politizálására vezették vissza. A mindig visszafogott Klingbeil azonban most mintha kezdené elveszíteni a türelmét. Azokat bírálja, akik a gondokat kiviszik a nyilvánosság elé. A német RTL televízióban hangsúlyozta: „Ha elégedetlenek, akkor vegyék fel a telefont, hívjanak minket, de ne interjúkban, közösségi posztokban beszéljenek ki bennünket” – fogalmazott.

A szociáldemokraták elégedetlenkedésének jó oka van. Ha nem lesz változás az SPD támogatottságában, akkor a jelenleg 207 fős Bundestag-beli frakció a felére csökkenhet. A brandenburgi választás ezért vízválasztó lehet. Innen szép nyerni, gondolják egyre többen az SPD-nél..

Elégedetlenek a kormánnyal

Németországban a többség gyenge vezetőnek tartja Olaf Scholz kancellárt. A ZDF Politbarometer című felmérésében megkérdezettek 77 százaléka úgy véli, hogy az SPD politikusa „nem fog győzni” a következő szövetségi választásokon, csak 17 százalék mondta azt, hogy Scholz győzhet. A felmérés szerint a berlini koalíció három pártja együttesen 29 százalékot érne el egy idő előtti választáson, ami két százalékponttal alacsonyabb az előző héten mért várakozásnál, derült ki az Insa intézet közvélemény-kutatásából. A kancellár pártja, az SPD 15, a Zöldek 10 százalékon állnak a felmérésben. A liberális FDP nem kerülne be a törvényhozásba, csak 4 százalékot érne el. A megkérdezettek 74 százalék nem elégedett a szövetségi kormány munkájával – ez 4 százalékponttal több, mint a két héttel korábbi felmérésben volt.

Három forgatókönyv ugyanarra a voksolásra

LEHETŐSÉGEK A Süddeutsche Zeitung végigvette azokat a lehetséges forgatókönyveket, amelyek a német szociáldemokratákra, illetve a berlini kormányra várhatnak.

ELSŐ FORGATÓKÖNYV Saskia Esken szerepe csökkenhet, a társelnök befolyása sokkal kisebb, mint Lars Klingbeilé. Ezért a párton belül a jövőben fontosabb szerepet kaphat Alsó-Szászország, illetve Saar-vidék kormányfője, Stephan Weil és Anke Rehlinger. A brandenburgi választást már most döntőnek tekintik. A szociáldemokrata Dietmar Woidke 2013 óta kormányoz a keletnémet tartományban, ő csak akkor akarja folytatja miniszterelnökként, ha az SPD végez az élen, ami a felmérések alapján nem lesz könnyű. Woidke teljes mértékben a brandenburgi ügyekre koncentrál, és nem akarja, hogy a népszerűtlen Scholz mellette kampányoljon. Más miniszterei is igyekeztek elhatárolódni a német szövetségi kormánytól. Egy befolyásos szociáldemokrata „ügyesnek” nevezte, ahogy Woidke kifogja a szelet politikai ellenfelek vitorlájából, akik folyamatosan a berlini kormányt támadják. Ha az SPD megnyerné a szeptember 22-én esedékes választást, az lélegzetvételnyi időt adhat Olaf Scholznak. Ha pedig a koalíciónak sikerül utána nyugodtabban kormányoznia, akkor nem fenyeget előrehozott választás veszélye. Ez feltehetően azt is jelentené, hogy Scholz 2025 júniusában ismét az SPD kancellárjelöltje lesz.

MÁSODIK FORGATÓKÖNYV Ha Brandenburgot elveszítik a szociáldemokraták, vagy Woidke lemond, akkor a dolgok zavarossá válnak. Az SPD-n belüli elégedetlenség mind széleskörűbbé válhat, különösen a kancellárt érhetik bírálatok. Ez esetben Klingbeil felkérheti a kancellárt arra, kérjen maga ellen bizalmi szavazást, s ezt kösse össze az alkotmányban is rögzített adósságfék lazításával vagy egy új speciális alap létrehozásával, hogy több pénzt költhessenek a belső és külső biztonságra, fellendítsék a gazdaságot és legyen több lehetőség a társadalom rossz hangulatát javító intézkedésekre. Ha Scholz megnyerné a bizalmi voksolást, az megerősíthetné pozíciójában. Ha az adósságfékhez ragaszkodó FDP nemmel szavaz és Scholz elveszíti a bizalmi szavazást, a szövetségi elnök az alaptörvény 68. cikke értelmében a szövetségi kancellár javaslatára 21 napon belül feloszlathatja a Bundestagot, majd 60 napon belül új választásokat tartanak, esetleg a karácsonyi időszakban. Kivéve, ha a koalíciós pártok más kancellár személyében állapodnak meg. De valószínűtlennek tartják, hogy egy ilyen zavaros helyzetben kancellárrá választanák meg Boris Pistorius védelmi minisztert, aki több pletyka szerint Scholzot válthatná. Nagy kérdés azonban, vajon Klingbeilnek lenne-e bátorsága bizalmi szavazásra kényszeríteni az ilyen kockázatoktól ódzkodó kancellárt? Egy a Süddeutsche Zeitungnak nyilatkozó szociáldemokrata egyértelmű nemmel válaszolt erre a kérdésre, ami csökkenti e hipotézis esélyeit.

FOTÓ: AFP/NICOLAS ECONOMOU/NURPHOTO

Olaf Scholz közölte, nem tervez bizalmi szavazást a Bundestagban

HARMADIK FORGATÓKÖNYV Minden marad a régiben a brandenburgi választás után is, mintha mi sem történt volna. Ám ez esetben szintén komoly nyomást gyakorolhatnak a kancellárra, hogy végre győzze meg a koalíció legkisebb pártját, az FDP-t és Christian Lindner pénzügyminisztert a költségvetési lazítások fontosságáról. Ahogy azt Kevin Kühnert, az SPD főtitkára jelezte, a nyugdíjcsomag elfogadása egyfajta vörös vonal a párt számára. Ez ugyanis az SPD egyik központi választási ígérete volt. Arról van szó, hogy a kormány biztosítaná: az öregségi járulék elérje az átlagjövedelem 48 százalékát. Ha az FDP nem megy bele ebbe a követelésbe, akkor az a koalíció felbomlásához és új választások kiírásához vezethet. Esetleg akár úgy is, hogy ezt a kérdést összekötik a bizalmi szavazással. A brandenburgi választások után a Bundestag következő ülései szeptember 23–27. és október 7–11. között kerülnek sorra. Október 12-én az SPD pártvezetősége zárt ülést tart, hogy a további stratégiáról tárgyaljon. Személyi döntéseket azonban nem terveznek. Egyelőre. R. T.

LAPSZÉL

Kína az oroszokkal gyakorlatozik

FOTÓ: AFP/VINCENT THIAN

Kína bejelentette, hogy szeptemberben közös hadgyakorlatot tart Oroszországgal. Ennek célja „a stratégiai együttműködés elmélyítése a kínai és az orosz hadsereg között” – közölte a pekingi védelmi minisztérium. A megállapodás értelmében mindkét ország haditengerészete és légiereje részt vesz a North-Joint 2024 gyakorlaton a Japán-, illetve az Ohotszki-tengeren az orosz partok közelében. Amint azt a minisztérium bejelentette, közös tengeri járőrözést kezdenek „a Csendes-óceán releváns tengeri területein”. Emellett Kína részt vesz Oroszország Ocean-2024 stratégiai gyakorlatában. A gyakorlatok pontos dátumát nem közölték. NÉPSZAVA

Robbantásokkal fenyegetőztek

Szlovákiában fenyegető e-mailt küldtek ismeretlenek, amelyben az elnöki palotát, a parlamentet és egy vasútállomást jelöltek meg lehetséges célpontként, írta az Új Szó a noviny.sk portálra hivatkozva. Az üzenetben három repülőgép eltérítéséről írnak, amelyek az említett épületeket és létesítményeket céloznák meg. A rendőrség és a titkosszolgálat szigorú óvintézkedéseket vezetett be. A levélben megemlítik a 2001. szeptember 11-ei amerikai terrortámadásokat mint példát. A múlt héten több általános iskola, a kassai Szent Erzsébet-dóm és a nyitrai repülőtér egyaránt megbénult a bombafenyegetések miatt, robbanószerkezetet azonban sehol sem találtak. Matúš Šutaj Eštok belügyminiszter közölte, Szlovákia a szomszédos országokkal együtt a fenyegetők azonosításán dolgozik. NÉPSZAVA

Romlik a helyzet Ciszjordániában

FOTÓ: ANADOLU VIA AFP/ISSAM RIMAWI

Az izraeli katonai műveletek és a radikális telepesek által a palesztinok ellen elkövetett erőszak tovább rontotta a helyzetet Ciszjordániában, az ENSZ szerint. Volker Türk, az ENSZ emberi jogi biztosa egyenesen „katasztrofális” helyzetről tett említést. A telepesek által elkövetett súlyos erőszak mellett a közelmúltban „halálos és pusztító” izraeli katonai műveletek is történtek, amelyekre nem volt példa az elmúlt két évtizedben, hangoztatta a világszervezet munkatársa. Ciszjordániában jelentősen romlott a helyzet a gázai háború óta. NÉPSZAVA

Vita a Fehér Ház kulcsáért

CÉLEGYENES Különböző stratégiával, de Kamala Harris demokrata és Donald Trump republikánus elnökjelölt is döntő győzelemre készül Philadelphiában, a helyi idő szerint kedd este esedékes tévévitán.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

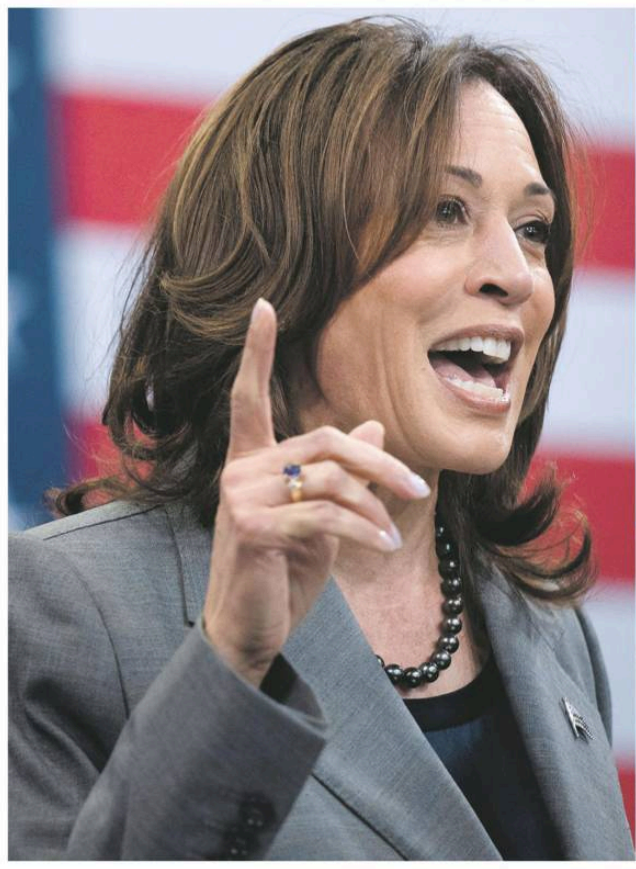

FOTÓ: AFP/BRENDAN SMIALOWSKI/ANDREW CABALLERO-REYNOLDS

A vita után talán jobban lehet látni, Harris vagy Trump az esélyesebb

Ötnapos elvonulást tart a demokrata párti elnökjelölt, Kamala Harris és kampánycsapata a pennsylvaniai Pittsburgh belvárosának egyik szállodájában, ahol színházi próbákat idéző reflektorfények és díszletek között készül a Donald Trumppal szembeni televíziós vitára. A két jelölt a közvélemény-kutatások szerint fej fej mellett áll szinte mind a hét ingadozó államban. A Joe Biden elnök számára gyászos eredménnyel zárult nyár eleji vita után Harris stábja nagy figyelmet fordít a részletekre a felkészülés során és értelemszerűen sokkal jobb eredményt várnak. A vita lehetséges forgatókönyveit feldolgozó szituációs gyakorlatok során Donald Trumpot az a Phillipe Reines „alakítja”, aki 2016-ban Hillary Clinton demokrata párti elnökjelölt tanácsadójaként is hasonló szerepben tűnt fel.

Harris teljesítménye akkor könyvelhető el sikerként, ha teljesíteni tudja az alábbi kettős célt: jobban megismertetni magát és főbb programpontjait a választókkal, valamint kibillenteni Trumpot elbizakodott pozíciójából. A CNN hírcsatornán nemrégiben közzétett felmérés szerint a válaszadók 27 százaléka szeretne többet megtudni Harris karakteréről és kormányzati terveiről, míg ez az adat Trump esetében csupán 9 százalék. A volt elnököt ismerve a pszichológiai hadviselés sikeres lehet, amennyiben sikerül letéríteni a republikánus kampánystratégák által előírt, a gazdaság-infláció-bevándorlás témakörök által kijelölt gondolatmenetről, ilyenkor ugyanis Trump sokszor parttalan és személyeskedő monológokba kezd, amelyek nagyban ronthatják a megítélését a vitát követők szemében. A demokrata párti kommunikáció nemcsak a kampány során, de a tévévitában is az ügyész-elítélt, ha úgy tetszik a rabló-pandúr narratívát szeretné felerősíteni. Trump az elmúlt hónapban már támadta Harrist az intelligenciája, a származása, a nevetése miatt, sőt a San Franciscó-i expolgármester majd kaliforniai házelnök, Willie Brownhoz fűződő egykori kapcsolatával is. Ha a karaktergyilkos szidalmakkal szemben Harris higgadt és tárgyilagos tud maradni, akkor megnyerheti a vitát.

> Harris teljesítménye sikerként könyvelhető el, ha teljesíteni tudja az alábbi kettős célt: jobban megismertetni magát és főbb programpontjait a választókkal, valamint kibillenteni Trumpot elbizakodott pozíciójából.

Ugyanakkor többen az elbizakodottság veszélyeire figyelmeztetnek. J. B. Pritzker illinois-i szenátor például úgy fogalmazott, hogy nagy hiba lenne lebecsülni a volt elnököt, hiszen korábban Clintonnal és Bidennel szemben is győztesen került ki a vitákból, emellett a rutin is mellette szól: Trump kedden már a hetedik elnöki vitáján vesz majd részt, míg Harrisnek ez az első ilyen megmérettetése.

A Trump-kampány hivatalos kommunikációja szerint ezúttal sem tart külön felkészülést a vitára. Ennek ellentmondani látszik, hogy a volt elnök felkérte Tulsi Gabbard egykori demokrata párti képviselőt és elnökjelölti aspiránst, hogy a felkészítő csapat tagjaként segítsen kipuhatolni Kamala Harris gyenge pontjait.

Gabbard a 2019-es demokrata párti előválasztási vitán már összecsapott Harrisszel, aki az akkori és a mai fősodorhoz képest is kirívóan progresszív programmal kampányolt, ám kénytelen volt korán, még a szezonnyitó iowai előválasztó előtt kiszállni a versenyből.

Trump győztes stratégiája az lehet, hogy a megélhetési válság, az infláció okozta magas élelmiszer- és benzinárak mellett minél több népszerűtlen Biden-intézkedéshez tudja köti Harris nevét. Mondanivalója fókuszában annak kell szerepelnie, hogy Harris-kampánya fából próbál vaskarikát csinálni azzal, hogy a demokrata alelnök nem ugyanaz a politikus, aki a Biden-adminisztráció tagjaként tétlenül nézte a pandémia miatti tömeges munkanélküliséget, az elszabaduló inflációt, valamint a déli határon ellenőrizetlenül beáramló illegális migrációt. A The New York Times arról is ír, hogy Trump megismételheti azt a kérdést, amelyet Ronald Reagan Jimmy Carterrel szembeni vitáján tett fel a tévénézőknek, miszerint jobb lett-e az életük Carter hivatalba lépése óta. A demagóg fordulat nekünk magyaroknak is ismerős lehet. A hatására azonban november 5-ig mindenképpen várni kell majd.

27 százalék
szeretne többet megtudni Harris karakteréről és kormányzati terveiről

Nem tagadja a Kreml az iráni rakétákat

ELLENTMONDÁS Irán tagadta, a Kreml viszont nem, hogy a perzsa állam ballisztikus rakétákat szállított Oroszországnak. „Kategorikusan elutasítjuk azokat az állításokat, amelyek szerint Teherán szerepet játszott a fegyverek exportálásában a konfliktusban részt vevő felek bármelyikének” – állította Nasszer Kanani, az iráni külügyminisztérium szóvivője. Dmitrij Peszkov, a Kreml szóvivője ugyanakkor azt mondta, Oroszország úgy fejleszti kapcsolatait Teheránnal, ahogy jónak látja, különösen a „legérzékenyebb” területeken. Peszkov nem tagadta a rakétaszállítás vádjait. „Irán fontos partner” – tette hozzá, megjegyezve, hogy a két ország „minden lehetséges területen” fejleszti az együttműködést.

Az Európai Unió azt közölte, „hiteles információkat” kapott arról, hogy Irán ballisztikus rakétákat szállít Oroszországnak. Erről Peter Stano, Josep Borrell uniós külügyi vezető szóvivője beszélt.

A „Wall Street Journal” („WSJ”) múlt pénteken számolt be arról, hogy Irán rövid hatótávolságú rakétákat szállít Oroszországnak. Kijevi tisztviselők „több száz” ballisztikus rakétáról tettek említést. Mint fogalmaztak, ez „komoly eszkalációt” jelent a háborúban. „Több mint 200 Fath-360 rövid hatótávolságú ballisztikus rakéta érkezett egy orosz Kaszpi-tengeri kikötőbe” – mondta el egy magas rangú ukrán tisztviselő.

FOTÓ: AFP/SERGEY BOBOK

Rendkívül súlyos pusztítást okozhatnak az iráni rakéták

Ezen föld-föld rakéták hatótávolsága akár 120 kilométer is lehet, és Oroszország valószínűleg az ukrán határ közelébe telepíti őket az infrastruktúra és az északi városok, például Harkiv és Szumi, valamint csapatállások és más katonai célpontok elleni csapásokra, beleértve a stratégiai fontosságú keleti Pokrovszk városát is.

Andrij Zagorodnyuk, volt ukrán védelmi miniszter, a kijevi székhelyű Védelmi Stratégiák Központja igazgatója szerint az iráni rakéták „hatalmas fenyegetést” jelentenek. „Azért küldik őket, hogy elpusztítsák az ukrán energiarendszert, valószínűleg a városokban” – mondta. „Ez nyilván még több civil halálát jelenti az egész országban.”

R. T:

Zelenszkij elnök pozitív döntést remél

Volodimir Zelenszkij ukrán elnök az amerikai kormány képviselőivel folytatott ramsteini megbeszélései után „türelmetlenül" várja az eredményeket. Zelenszkij pénteken nagy hatótávolságú fegyvereket követelt a szövetségesektől, és engedélyt arra, hogy orosz területen lévő katonai és logisztikai célpontok ellen használhassák őket. Ezt az engedélyt eddig nem adták meg. Ukrajna minden szinten megpróbálja meggyőzni partnereit a nagy hatótávolságú rakéták használatáról – hangsúlyozta Zelenszkij videóüzenetében, sajnálkozva amiatt, hogy még nem született kedvező döntés ez ügyben.

Az nem lehet...

VARGA DÓRA

Amikor az egyszeri szülő eljut a Pedagógiai Szakszolgálathoz – nem a tanítónő küldte, saját maga kérte a vizsgálatot, mert az nem lehet, hogy talpraesett, szorgalmas kilencévese századszor is földhöz vágja a könyvet, amit nagyon el akar olvasni, de már az első mondatba minduntalan beletörik a nyelve, a tanítónő szerint minden rendben van vele, de a hangos olvasásra hármast ad, angolból minden szódolgozatra elégtelent, minden feleletre ötöst, végre megkapja a diagnózist, a betűkódot, most már értő kezekben lesz, előírnak neki iskolai fejlesztő foglalkozást, differenciált számonkérést, értékelést –, de az iskolában a gyerek továbbra sem kap fejlesztést, mert nincsen elég fejlesztőpedagógus, nem adnak rá státuszt, nincsen differenciált számonkérés és értékelés, nem is értik, mi az, maradnak a kudarcok, a könnyek... az mindent elmond a magyar oktatási rendszerről.

Amikor az egyszeri szülő eljut a gyermekpszichiátriára – senki sem küldte, maga kérte a vizsgálatot, mert az nem lehet, hogy a kilencévesének nincs egy barátja sem az iskolában, és folyton attól retteg ott is, hogy anya eltűnik, retteg az idegenektől is, nem is néz a szemükbe, nem eszik mást egész nap, csak rizstallérokat, az osztálykiránduláson mégis meggyanúsítja az osztályfőnök, hogy ő lopta el a kekszet, de ő mosolyog, ha leszidják, betéve tudja több száz állat összes jellemzőjét, pontos súlyát, magasságát, szaporodását, környezet órán mégsem mondhatja el, melyik állat elevenszülő még az emlősökön kívül, végre megkapja a diagnózist, autizmus –, de azt javasolják, ne menjen a szakértői bizottsághoz, ne kérje a betűkódot, mert okos gyerek, és azzal elvágja magát a továbbtanulástól... az mindent elmond a magyar oktatási rendszerről.

Amikor az egyszeri szülő beadja a felvételi jelentkezést a középiskolába – nem az osztályfőnök segített, maga keresgélt, jó hosszan, mert az nem lehet, hogy kitűnő tanuló tizennégy évese nem járhat gimnáziumba, mert hallássérült, és csak olyan iskolát választhat, amelyik fogad sni-s diákot, olyanból pedig nem sok van, de végre talált szimpatikusat, fel is vették a gyereket –, de nem tudja beíratni, mert nem mindenféle sni-st fogad az iskola... az mindent elmond a magyar oktatási rendszerről.

Amikor az egyszeri szülő bemegy a topgimnáziumba – nem az osztályfőnök hívta, maga kérte a beszélgetést, mert az nem lehet, hogy a tizennégy éveséről, akit oda vettek fel, hiszen remek felvételit írt és szép bizonyítványt hozott, ne mondja el, hogy egy kicsit más, javarészt elvan magában csöndesen, de a zajok zavarják és néha kiborul, mert hát autista, de nincs betűkódja –, és az igazgató onnantól mindent megtesz, hogy a gyereket eltávolítsa a topgimnáziumból... az mindent elmond a magyar oktatási rendszerről.

Amikor az egyszeri kormányhivatal augusztus legvégén bezárat több iskolát – nem magától ment oda, a főnök küldte, mert az nem lehet, hogy Iványi Gábor és egyháza napról napra megmutassa a NER-nek, mi az állam valódi feladata, segíteni az elesetteken, a hajléktalanokon, a hátrányos helyzetű vagy sni-s gyerekeken, végre eltaposta szinte az összes Wesley-iskolát, nem törődik azzal, hogy az odajáró 300 gyerek hogyan talál megfelelő intézményt két-három nap alatt, 150 milliós adósságra hivatkozik, miközben milliárdos adósságokat görget maga előtt, egyik napról a másikra intézkedik, miközben a jogszabály hónapokat ír elő, nem érdekli, hogy a gyerekek jó részének tényleg nincs hová mennie, nem csak két nappal a tanévkezdés előtt, de egy évvel korábban sem, hiszen azért jártak ide, mert a magyar oktatási rendszernek nem kellenek, nem tudnak és nem is akarnak velük mit kezdeni, mert például autisták, vagyis sni-sek, betűkódjuk van, és Budapesten csak a gimnáziumok 15 százaléka fogad autista diákot, azok java is alapítványi, egyházi iskola, és ezek közül volt egy a Wesley Kincsei –, de az emberek nem állnak ott tízezrével a Belügyminisztérium előtt, hogy kikövetelje az Alaptörvényben rögzített, minden magyar állampolgár számára ingyenes alapfokú és középfokú oktatás tényleges hozzáférhetőségét... az mindent elmond a magyar társadalomról.

> Az emberek nem állnak ott tízezrével a Belügyminisztérium előtt, hogy kikövetelje az Alaptörvényben rögzített, minden magyar állampolgár számára ingyenes alapfokú és középfokú oktatás tényleges hozzáférhetőségét.

Meleg

HEGYI IVÁN

Hovatovább a Fidesz és a melegparti ugyanúgy összetartozik, mint Hacsek és Sajó, Stan és Pan, Starsky és Hutch. Nézzük a korábbi vidám képeket a Karmelita kolostort megszentelő Bese Gergő plébánosról, és a papika mellett ott mosolyog Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettestől Rétvári Bence államtitkáron át Deák Dánielig, a XXI. század vezető komornyikjáig a Nemzeti Együttműködés Rendszerének megannyi működtetője és szekértolója.

Összetartoznak.

Nem azért, mert Semjén, Rétvári és Deák meg a többi NER-lovag is meleg – bár még sok minden kiderülhet, mit lehet tudni –, hanem azért, mert mindannyiukra vonatkoztatható: a valóság és az, amiről papolnak, gyökeresen eltérő.

Ahogyan a szintén sajátos ízlésű, nagy étvágyú Szájer Józsefnél is az volt. (Már,ó ha helytálló a múlt idő használata.) A Fidesz-alapító brüsszeli bürokrata egy ereszen próbált menekülni a melegparti gyalázata elől, amiben nem a meleg, hanem a parti a szégyen, mert huszonöt emberrel közösen partizánkodni, az a keresztény morállal szembemenő skandalum. (Covid-járvány és kijárási tilalom alatt meg az előírások semmibevétele és minimum gondatlan veszélyeztetés is.)

Na de ezek a figurák éppen annyira keresztények és hitelesek, amennyire Bese nem tisztelendő atya korábbi önvallomása: „Mindig, mindenhol, minden körülmények között a keresztény erkölcsiséget képviselem.” Most tessék elképzelni a melegpartik intenzív jeleneteit, bár állítólag meg is lehet nézni a pajzán plébános egy-két hardver akcióját, mert azokról felvételek készültek.

Az LMBTQ ellen (is) ádáz harcot vívó jelenlegi hatalom valahogyan az ilyen zavaros hancúr huszárokat választja ki az Alaptörvény megírására vagy a Miniszterelnökség felszentelésére. Valahogyan? Inkább hamis voltából, Bese habbal jellegéből fakadóan.

Ez az igazán meleg.

> Most tessék elképzelni a melegpartik intenzív jeleneteit, bár állítólag meg is lehet nézni a pajzán plébános egy-két hardver-akcióját.

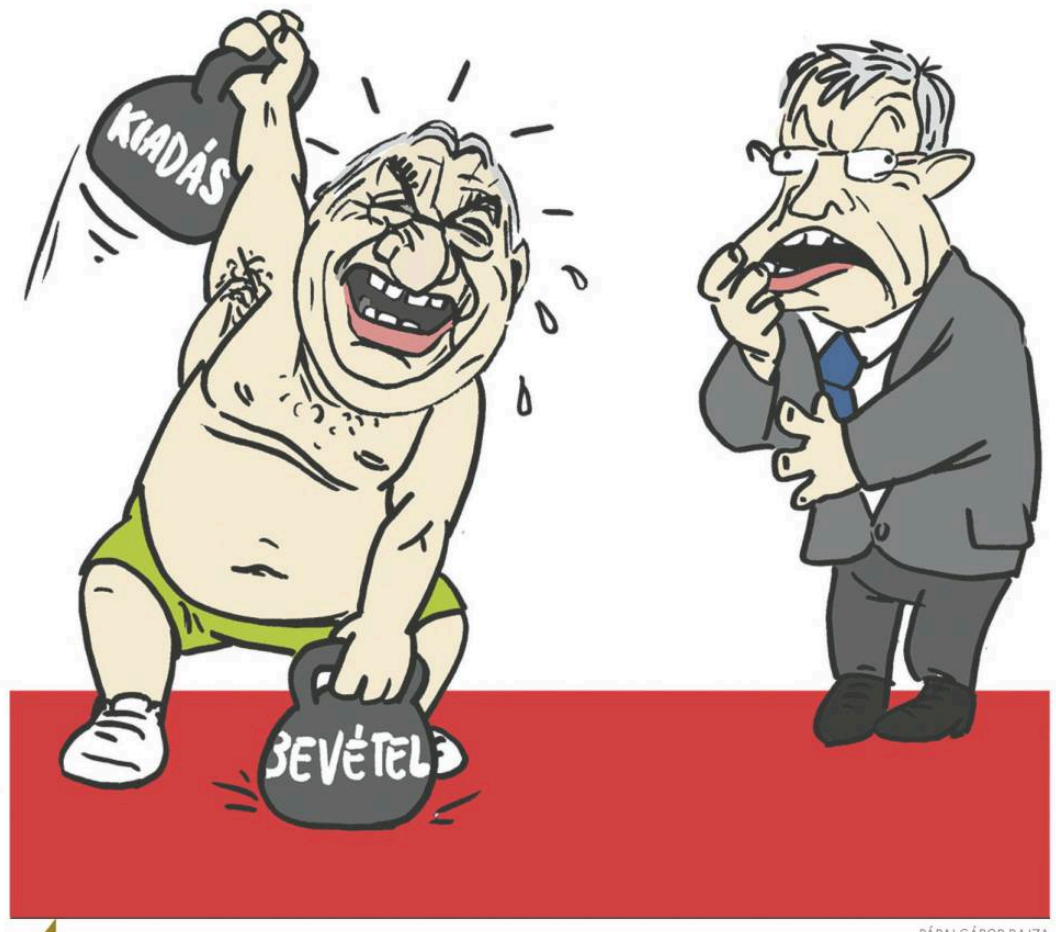

PÁPAI GÁBOR RAJZA

EDZÉSTERV

A látható törlés

BEUGRÓ

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Tudjuk, hogy a woke és az eltörléskultúra (cancel culture) a NER jól karbantartott mumusai. Meg is tudom érteni őket, hiszen a politikai korrektség valóban túlzásokba esik, amikor például klasszikusokat ír át az újkori érzékenységnek megfelelően. Ez nem kerülte el Winnetout sem, és emiatt nem lehet Agatha Christie klasszikusát sem kiadni az eredeti címén (Tíz kicsi néger), hanem a sokkal semmitmondóbb verzióban (Mert többen nincsenek). A cím, tudjuk jól, tíz négerfej szobrocskára és egy versikére utal, ami szóhasználatában valóban őrzi magában a rasszizmus gyökereit, ám amúgy teljesen ártatlan. Nem megbélyegző mentalitás, hanem dramaturgiai elem. Az érzékenységet jobban kiszolgálná, ha nem eltörölnék a hasonló művek kort idéző jegyeit és gondolkodásmódját (hiszen minden mű ettől válik hitelessé), hanem megtanítanánk, hogy miért ostobaság minden fajelmélet, ami át- meg átszőtte a történelmünket lenyomatot hagyva olykor mindenen. Számomra az effajta korrekció akkor is hamisítás, ha jó szándékkal történik és elvileg nemes célt szolgál.

A jobboldali szereplők e tekintetben mér karcosabban fogalmaznak, Orbán Balázs szerinte a cancel culture „ellehetetleníti az egyszerű szülők mindennapjait”, a százötven százalékos Orbán-hívő, Demeter Szilárd pedig a mentalitást egyenesen a román diktatúrához hasonlította.

Ám az a legszebb, amikor az eltörléskultúrát üldöző NER maga is bőszen törölni kezd, így próbálva megőrizni a cseppet sem makulátlan látszatot. Lomnici kiblőrözésétől eljutottunk odáig, hogy gondos kezek pillanatok alatt eltüntették a lebukott Bese Gergő fényképeit Orbán Viktor Facebook-oldaláról. Mert korábban volt dolga épp elég a sztárpapnak: ő szentelte fel például a Miniszterelnökségnek helyet adó Karmelita kolostort is, ami az új fejlemények tükrében valóban kínos lehet a hatalom fejének. De úgy, ahogy önazonos volt a pap szentelőként, tehát semmi kivetnivaló nem lehet ebben utólag sem, ugyanúgy önazonos meleg férfiként is. A bökkenő csupán annyi, hogy a bort iszik és vizet prédikál tipikus esetét testesíti meg immáron, főként úgy, hogy tudjuk, mi mindent nyilatkozott Hodász András paptársa ellen, aki a nyilvánosság előtt vállalta fel önmagát őszintén és igen bátran.

„A fotók törlésére azért került sor, mert nem ott van a helyük.” Ennyit bírt összehozni indoklásképpen Havasi Bertalan, a miniszterelnök sajtófőnöke, kétszeresen is aláhúzva, hogy a morális dilemmák előtt csak lapítani képes a mostani hatalom. Töröl, mert nincsenek szavai, nem tud mit kezdeni azzal, amikor hirtelen bepillantunk a kuliszszák, most épp a homofóbia mögé. Őszintén sajnálom Besét, akit újra és újra puszta bábként használnak ebben a játszmában, és akinek fontosabb volt, hogy eljátssza az eszköz dicstelen szerepét, mint hogy nyíltan beszéljen arról, ki is ő valójában. Vagy legalább hallgasson, amikor másokat szapulnak hasonló ügyekért. Az őszinteség kifizetődő, a törlés nyoma viszont – bármilyen furcsa – megmarad. Az emlékezetünkben. A hamisítást kedvelő hatalom önleleplező gesztusaként. Most és mindörökké.

> Lomnici kiblőrözésétől eljutottunk odáig, hogy gondos kezek pillanatok alatt eltüntették a lebukott Bese Gergő fényképeit Orbán Viktor Facebook-oldaláról.

A német szélsőjobb útja

PAÁR ÁDÁM
történész-politológus, a Méltányosság Politikaelemző Központ főmunkatársa

Az Alternatíva Németországért (Alternative für Deutschland, AfD) nyerte meg a türingiai tartományi választást. Szokás szerint nagy a kísértés, hogy a baloldali és liberális pártok összezuhanjanak, és megkongassák a vészharangot. Megint jöhet a szokásos reakció, az önostorozástól a megújulás követelésén át a „menjünk le vidékre” és „a Nyugat hanyatlása” típusú lózungokig. Pedig a demokratikus kultúra erős Németországban, és biztosra vehető, hogy a mérsékelt konzervatív CDU-tól a szélsőbaloldali Linkéig minden párt karanténba zárja a győztest. De a szélsőjobboldal erősödése mindig figyelmeztetés a többi politikai szereplő számára, hogy a társadalom elégedetlen.

Németországban nem az AfD az első szélsőjobboldali párt, és biztosan nem is az utolsó, amely ráül az elégedetlenség hullámára. Ám idővel mind nekicsapódik a sziklafalnak, ami viszont azt is jelenti, hogy egy újabb hullám csap föl a nyomában. A szélsőjobb elleni küzdelem tehát egy soha véget nem érő munka a demokratikus pártok számára. S persze a szélsőjobboldal arculata is folyton változik, aminek oka egy tragikus időszakhoz való viszonyban rejlik: 1933–1945 óta a szélsőjobboldal sem lehet ugyanaz, mint ami előtte volt.

1945 semmiképpen sem jelentette a szélsőjobboldal végét, még Németországban sem. De hol az eleje? Hol lehet megragadni a szélsőjobboldali gondolkodás gyökerét német területen? Érdemes visszamenni 1871-ig, a „vérrel és vassal” történő bismarcki egyesítésig. Mást jelentett szélsőjobboldalinak és ezzel együtt centralistának lenni Poroszországban, mint Bajorországban, ahol a szélsőjobboldal szeparatista volt. Akadtak azonban közös többszörösök: a századvégen fölerősödő antiszemitizmus, hasonlóan Franciaországhoz, Németországban is a szélsőjobboldal kovászának szerepét töltötte be (Adolf Stöcker antiszemita pártja, Paul Lagarde gondolatai).

A másik ilyen kovászjellegű eszme a pángermanizmus, amely a lengyel kisebbség elporoszosítását (1871 után elnémetesítését) hirdette, majd az aktív keleti gyarmatosító politikát követelte. A pángermán gondolkodók nyíltan megfogalmazták, hogy Kelet-Európa – a Balkánnal és a Duna-medencével együtt – a szemükben olyan, mint a Vadnyugat az Egyesült Államok számára.

A XX. század eleji völkisch mozgalom azon alapult, hogy a Volk (nép, amelyen – eltérően a francia mintától – nem politikai, hanem etnikai és kulturális közösséget értettek) előbbre való, mint az állam (Staat). Az utóbbi csak egy keret, amelyet a Volk kitölt. A népiség ápolása jegyében egy új diákmozgalom indult: 1901-től tömegesen mentek a német diákok falura, táborozni és népdalokat gyűjteni. A Wandervogel (vándormadár) mozgalom ugyan a korabeli reformpedagógiai elméletekben gyökerezett, azonban idővel Julius Langbehn völkisch nézetei, Lagarde történetfilozófiája és az egyébként a szélsőjobboldallal meg a porosz vezetésű német birodalmisággal szemben álló Nietzsche kultúrakritikája mind erősebben hatottak a fiatalokra. (A Wandervogelt végül nem sokáig tűrték meg a hitleri uralom alatt, bár a Hitlerjugend átvett egyes formákat, például a táborozást, a sporttevékenységet.)

A völkisch és gyarmatosító nézetek körül kinőtt egy szubkultúra, széles intézményhálózattal, amelyből messze kiemelkedett az Össznémet Szövetség. Olyan üzletemberek álltak az élén, akik a két háború közötti szélsőjobboldali mozgalmaknál is ott bábáskodtak, például Alfred Hugenberg nagyiparos. Nézeteikben a fajelmélet, a korban divatos szociáldarwinizmus és a militarizmus keveredett, és itt már az „élettér” szó is megjelent. Vagyis majdnem készen állt a későbbi nácizmus szótára, az Endlösung (végső megoldás) kivételével.

1945-öt általában a szélsőjobboldal totális bukásaként szokás emlegetni. De ha kicsit jobban szemügyre vesszük a német pártrendszert, a kép árnyaltabb lesz. Akadt kísérlet a náci múlt feltámasztására is.

Az I. világháború után sorra alakultak a szélsőjobboldali, antiszemita, soviniszta szerveződések, amelyek gyűlölték a weimari köztársaságot, a baloldalt és általában a parlamentarizmust. Mintájuknak az 1917-ben alakult Német Haza Párt tekinthető, amely a háború alatt kritizálta a hadműveletek folytatását, gyengeséggel vádolta a császárt és a politikusokat. Alfred von Tirpitz tengernagy és a párt második embere, Wolfgang Kapp azzal hozott újat, hogy – eltérően a régi, arisztokratikus pártoktól – immár nem a császárnak, hanem a német népnek fogadtak hűséget, de a népet a völkisch felfogás szellemében leszűkítették az etnikai közösségre. A német népet tekintették a birodalom megőrzőjének, és erős tekintélyelvű államban gondolkoztak. Ezzel mintegy kikövezték az utat az 1933-ban hatalomra került nemzetiszocialisták előtt. Ám a nácik hamar félretették az „öregeket”, Hitler csak addig rázta Hugenberg, Papen és többiek kezét, amíg azok alárendelték magukat neki.

FOTÓ: AFP/JENS SCHLUETER

1945-öt általában a szélsőjobboldal totális bukásaként szokás emlegetni. De ha kicsit jobban szemügyre vesszük a német pártrendszert, a kép árnyaltabb lesz. Sok egykori náci, aki nem bánta meg nézeteit, menedéket lelt a CDU és az FDP berkeiben.

Sőt, akadt kísérlet a náci múlt feltámasztására is: 1946–1950 között létezett a Német Jogpárt, majd 1949-től 1952-ig, betiltásáig a Szocialista Birodalmi Párt, amelyeknek tagságára tipikusan igaz a mondás, hogy „semmit sem tanultak és semmit sem felejtettek”. Ezek a pártok nemcsak Németország megszállását, demilitarizálását és a közélet meg a kultúra (féloldalas) nácitlanítását utasították el, hanem Konrad Adenauer kormányát is illegitimnek tekintették, és a Hitler által kinevezett, ekkor a börtönben ülő Karl Dönitz admirálist tartották legitim államfőnek. Továbbá törvénysértőnek bélyegezték az NSZK parlamentje által meghozott összes törvényt, a földreformtól a szociális piacgazdaság kiépítéséig, valamint hatalomra kerülésük esetén az összes német demokratikus, baloldali és konzervatív, kereszténydemokrata párt betiltását tervezték, mivel még mindig az egypártrendszer és a Führerprinzip elvének bűvöletében éltek.

Természetesen a két Németország létét sem fogadták el. A Szocialista Birodalmi Párt vakmerősége odáig terjedt, hogy a párt vezetői komoly terveket szövögettek arról: titokban kiképzett fegyveres különítményekkel megtámadják az NDK-t, és erőszakkal elérik a csatlakozását az NSZK-hoz. Mivel az NDK földjén félmillió szovjet katona állomásozott, ez a terv eleve homokra épült.

Sokan a szélsőjobboldalhoz sorolják az Adenauer-kormányt demagóg gazdasági jelszavakkal bíráló Alfred Loritz ügyvédet is, aki az ’50-es években kiérdemelte volna a német Berlusconi vagy a német Trump jelzőt: ígért mindent és mindennek az ellenkezőjét, harsányan nekiment minden politikai erőnek, és hol a föderalizmus védelmezőjének mezét öltötte magára, monarchistákkal meg bajor szeparatistákkal parolázott, hol az erősen centralisztikus jogpártiakkal bútorozott össze.

1952-ben végül betiltották a Szocialista Birodalmi Pártot, és a „német gazdasági csoda” a gazdaságban, az enyhülés a nemzetközi politikában, valamint az 1960-as évek diákmozgalmai, a nácitlanítás fölgyorsulása kihúzták a talajt a szélsőjobboldal alól.

Mégis, az 1970-es években a szélsőjobboldal újra magára talált. Immár új ellenségképet és feladatot lelt magának: az ún. „túlidegenedési kampány” jegyében a vendégmunkások és a más kultúrából érkezők, elsősorban a törökök elleni agitációt. Három párt emelkedett ki az ismeretlenségből e kampány hullámán. Az 1964-ben alakult Németország Nemzeti Demokrata Pártja, amely ugyan a „nemzetiszocialista” helyett a „nemzetidemokrata” jelzőt viselte, de ideológiai pillérei a jól ismertek voltak; a Német Népunió (1971) és a Köztársaságiak (1983).

Az 1990-es évek végétől már a multikulturalizmus bírálata, valamint az elitellenesség dagasztották a szélsőjobboldal vitorláit. 2013-ban pedig az Alternatíva Németországért is színre lépett, amely azóta számos profilváltozáson ment keresztül. Eleinte egy elitista euroszkeptikus pártocskának indult, majd 2015-től fokozatosan a bevándorlás témája került a középpontba. Mára az AfD vette át a felapródozott német szélsőjobboldalon a zászlóhajó szerepet. Hogy a türingiai választási siker mire lesz elég, az még a jövő kérdése.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Útmutató

A Hogyan tiporjuk el Iványi Gábort? kérdésre az Orbán-kormány válasza közismert: elvesszük az iskoláitól a működési jogot, és mehetnek a különleges nevelést igényló tanulók, ahova tudnak. Néhány nap alatt új iskolát kell találniuk, mert egyébként a szüleiket megbüntetik. Ez az, amit az illiberális oktatási kormányzat ki tudott találni. Nekem van egy jobb ötletem. Államosítsák ezeket az iskolákat, vegyék el Iványitól, de hagyják meg az épületet és a pedagógusokat! Rákosinak több esze volt, annak idején így alakították át az eredetileg egyház által kezelt iskolákat állami általános iskolává. Ez a megoldás is kegyetlen, de legalább a gyerekek érdekei nem sérülnének. De a kormányunknak nincs ennyi esze. Pedig az eltipráshoz is kell ész.

MÁNDY GÁBOR

Váltás

A Rogán-féle propagandaművek módszert váltott, stílust nem. Most ha valaki közintézményt bírál, akár tényadatokkal, az az ott dolgozókat akarja lejáratni, nem pedig az intézmény gazdáinak akarja felhívni a figyelmét egy problémára. Ezzel azt akarják sugallni: a műtős fiút teszik felelőssé a gaz bírálók, hogy nem rendelte meg a légkondik karbantartását, pedig volt rá pénze. A vasútnál Kovács XXIII. János pályafelügyelő a felelős, hogy nincsenek új mozdonyok, korszerű személyvagonok, pedig volt rá pénz. Azért nem kellene ennyire csekély értelmű medvebocsoknak nézni a választókat!

ÁBRAHÁM ZOLTÁN

Ügyesség

Nemcsak Pintér Sándor ágazatai, az egészségügy, oktatás van bajban, hanem az országos úthálózat is rossz állapotú, a kátyúk és úthibák nagyon sok autós életét keserítik meg. Mintegy 30 ezer kilométerre taksálják azon útszakaszok hosszát, amit javítani kellene, hogy kíméljék a járművek futóműveit. De mivel nincs kellő forrás az útjavításra, nincs más védekezés, mint a lassabb és óvatosabb úthasználat. A tanuló vezetőknek ma már nemcsak a közlekedés szabályait kell megtanulniuk, hanem azt is, hogyan szlalomozzanak az utakon.

MIKULÁS FERENC

Fronthatássokk

Orbán úr az olthatatlan békevágytól sarkallva harcias, világháborúval riogató megszólalásaival borzolja a kedélyeket itthon és a nagyvilágban. Vajh, miért? Rendszeresen követek egy bizonyos weboldalt, ahonnan információt kapok az időjárásról, különös tekintettel a frontok helyzetére és azok esetleges kedvezőtlen hatásaira. Nem rossz ez, mert az ilyen-olyan fronthelyzet magyarázatot adhat testi-lelki bajainkra, de mindent a frontokra ráfogni több mint túlzás. Ha esetleg ráhibáztam volna a miniszterelnök úr viselkedésnek okára, kérem, ne tétovázzon, és mielőbb vegye igénybe a meteogyógyászat szakembereinek segítségét.

MÉHES JÁNOS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Lenny a mozivásznon innen

ZENE Számos zenerajongóban hagyhatott hiányérzetet Bradley Cooper alkotása, a Maestro, amely Leonard Bernstein szerelmi drámáját állítja fókuszba. Őket is kárpótolhatja Korcsolán Orsolya hegedűművész koncertje a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában.

TÖLGYESI GÁBOR

Sztárkarmester, zongoraművész, neves zenekarok zeneigazgatója, az 1957-ben bemutatott világhírű musical, a West Side Story komponistája: átlag zenei műveltséggel ennyi mindenképp tudható Leonard Bernsteinről. Hacsak nem gyűjtjük célirányosan a lemezeit, zeneszerzői sokszínűségéről a képünk kevésbé lehet árnyalt: a magyar koncerttermekben például ritkán hallható öttételes műve, a Szerenád, holott az Egyesült Államokban ez a harmadik legtöbbet játszott darabja. – A hegedűsnek nem egyszerű kompozíció, nagyon sokféle technikai eszközt igényel, ám ha valaki XX. századi hegedűversenyt keres, akkor annak nagyon-nagyon ajánlott. Amikor az ember a magáévá teszi, élmény játszani, nagyon szerethető, eszméletlen jó darab. A hangszerelése is különleges: Bernstein szólóhegedűre, vonósokra, hárfára és ütőhangszerekre írta a művet – jegyzi meg a Bécsben élő hegedűművész, Korcsolán Orsolya.

A Szerenádot Platón a szerelemről írt híres dialógusa, a Szümposzion (Lakoma) inspirálta, amelyben a filozófus Szókrátész és az athéni államférfi, Alkibiádész mellett megszólal a tragikus költő, Agathon, Erüximakhosz, az orvos, valamint a komédiaköltő, Arisztophanész is. A Szerenádot 1954. szeptember 12-én mutatták be Velence híres operaházában, a Teatro La Fenicében Bernstein vezényletével, a világhírű hegedűművész, Isaac Stern és az Izraeli Filharmonikus Zenekar közreműködésével. Az ősbemutató után napra pontosan hetven évvel később a Korcsolán Orsolya fogja bemutatni Bernstein művét, a MÁV Szimfonikus Zenekart 18 éves zongora- és karmesternövendék fia, Sugár Nátán vezényli, az esten férje, Sugár Gergely, a Bécsi Szimfonikus Zenekar kürtművésze is közreműködik.

Antonio Vivaldi négy hegedűversenyből álló művéről, A négy évszakról ismert, hogy az olasz zeneszerző egy szonettel látta el a partitúrát, így tételenként követhető, mi történik a zenében. Igaz, Platón Lakomája bőven meghaladja egy szonett hosszúságát, de Bernstein a Szerenád kottájába még olyan rövidebb mondatokat sem emelt át a platóni szövegből, hogy „lényegében a jóság, boldogság utáni, sóvárgás mindenkiben a leghőbb és legkínzóbb szerelem". – A Szerenád nem programzene – teszi hozzá Sugár Nátán –, ám vannak benne olyan zenei effektek, amelyek sejtetik, mi történhet a zenében: a II. tétel például úgy kezdődik, mintha Arisztophanész csuklana. Platón művét próbáltam a Szerenád kottájával összevetni, annyi bizonyos, hogy mondatról mondatra nem lehet megmondani, pontosan hol járunk a Lakomában. Amikor a Lakomában Erüximakhosz beszél arról, hogy két Erósz van, arra a III. tételben a hegedűs és a zenekar közötti dialógusból lehet következtetni, de azt nem lehet kijelenteni, Lenny konkrétan ezt és azt a mondatot írta bele a kottába. Annyi bizonyos: a Szerenád a szerelemről és a szeretetről szól. A Maestro témája is pont ugyanez, ezért e műből bele lehetett volna tenni valamennyit a filmbe.

FOTÓ: EMMER ISTVÁN

Amikor a gyerek lesz a „főnök": Korcsolán Orsolya koncertjén fia, Sugár Nátán vezényel

INFÓ

Ami a filmből kimaradt: Leonard Bernstein Szerenád. Rumbach utcai zsinagóga, szeptember 12. Korcsolán Orsolya hegedűművész, Sugár Nátán karmester és a MÁV Szimfonikus Zenekar. Zsidó Kulturális Fesztivál 2024. Az esemény a Holokauszt 80. Emlékév keretében valósul meg.

– Vivaldi műve egész konkrétan programzene, tulajdonképpen egy vers megzenésítése – kapcsolódik a beszélgetésbe Sugár Gergely. – A Szerenádban egy-egy platóni gondolat zenei értelmezését adja Bernstein, a saját zenei nyelvén mutatja meg a platóni mű lényegét.

– Kedveljük Bradley Coopert, nem is akarjuk kritizálni a Maestrót, ám zenészként hiányoltuk, hogy a filmben nem jelenik meg Lenny-nek ez az ikonikus darabja, amelyről maga Lenny is sokszor kijelentette, hogy ez a legjobban sikerült, legjobb komoly műve – folytatja Korcsolán Orsolya.

– Bradley Cooper a Maestrót Lenny és felesége kapcsolatára élezte ki, a szerelemre, amiből nagy szenvedély, szeretet lesz – véli Sugár Gergely. – Lenny biszexuális, és erről szól a film: hogyan lehet valakit szeretni, ha a testi kapcsolat már megszűnt? A Maestro a feleség filmje. Amiben például Lenny zsidósága annyiban merül fel, hogy megjelenik egy pulóverben, amin héber betűkkel látható a Harvard neve. Zsidóságáról semmifajta szó nem esik a filmben, holott ez Bernstein identitásának egy nagyon-nagyon fontos része volt. – Otthon jiddisül is beszélt – jegyzi meg Sugár Nátán, amihez Korcsolán Orsolya hozzáteszi: – Édesapja vallásos volt, ha ő már nem is annyira. A lánya, Jamie is beszélt arról: ha Lenny otthon volt, mindig megülték a Széder-estét. – De a hiánylista itt még nem ér véget.

– Gustav Mahler zenéjéhez Bernsteinnek volt egy különleges kötődése, ha lehet mondani, „személyes" kapcsolata – hangsúlyozza Sugár Gergely. – Erről lényegében nincsen szó a filmben. Mahlerre mindössze annyi jutott, hogy Bradley Cooper extenzíven vezényli a II. szimfónia egyik tételét. De arra nem tér ki a film, hogy Leonard Bernstein „csinált" Bécsben Mahlerből elfogadott zeneszerzőt, merthogy korábban nem akarta őt játszani sem a Bécsi Filharmonikusok, sem a Bécsi Szimfonikusok. A második világháború utáni Mahler-reneszánsz neki köszönhető, erről sem esik szó. Ahogy arról sem, hogy Mahler V. szimfóniáját, az Adagiettót is rendkívül sokat vezényelte, Robert F. Kennedy temetésén is ezt dirigálta. – A koncerten ezért Mahlertől az Adagietto is elhangzik.

Korcsolán Orsolya már évek óta fellép a Zsidó Kulturális Fesztiválon, mondhatni, a fesztivál rezidens művésze. Ahogy a korábban, most is elhangzik a koncertjén Max Bruch hegedűre és zenekarra írott műve, a Kol Nidré, ami a Jom Kippur-i fogadalmak imája. – Ezzel indítjuk a koncertet, aztán jön az Adagietto, végül a Szerenád. Egy hosszú féléidős koncert lesz, amit nem vágunk el szünettel, a darabok között Gergő lesz az „élő programfüzet" – teszi hozzá Korcsolán Orsolya.

A hegedűművész korábbi magyarországi koncertjén Sugár Nátánt zongoristaként hallhattuk. Ám mielőtt valaki azt gondolná, hogy egy hagyományos „családi kamarazenélés" tanúi lehettek a hallgatók, megjegyzendő: Nátánt a bécsi Musikvereinsaallal együttműködő zenei ügynökség, a Jeunesse kérte fel két nagykoncertre a következő évadra. A programjában Brahms, Schönberg és Wagner szerepel – egyik sem „gyerekdarab".

Sugár Nátán még „csak" tizennyolc éves, ám a MÁV Szimfonikus Zenekart nem először vezényli. – Nem mi találtuk ki, hogy ilyen fiatalon vezényeljen, ennek Finnországban hagyománya van – teszi hozzá Korcsolán Orsolya, majd Sugár Gergely mutat egy fotót a fiáról, amelyen két és félévesen karmesteri pálcával vezényel. – Andris Nelsons már tizenöt éves korában kezdett vezényelni, az én tanárom, Andrés Orozco-Estrada is – teszi hozzá Sugár Nátán, aki az első karmesterkurzusokat tizenöt évesen abszolválta Ausztriában és Finnországban. Tizenhat volt, amikor Jorma Panula budapesti kurzusának legfiatalabbjaként bedobták a mély vízbe, és a MÁV Szimfonikusokkal a Varázsfuvola-nyitányt vezényelte. – Meg akartam mutatni, mi van bennem, és ez azóta is tart. Simon Rattle 16-17 éves volt, amikor zenekart gründolt magának, Madaras Gergő is csinált egy diákzenekart a Zeneakadémián, én is elhatároztam, alapítok egy zenekart a bécsi Musikgymnasiumban. Fél évig azon dolgoztam, jöjjenek el nekem játszani, mert senki nem tudta rólam, hogy vezénylek, úgy ismertek addig, hogy a szemüveges zongorista, aki állandóan Wagnerről meg Brucknerről beszél. Óriási szerencsém volt, mert két csodálatos, és rendkívül ismert hegedűs, Abouzahra Amira és Abouzahra Mariam eljött a zenekarba, ők meg vonzották a többieket.

– Nekünk is meglepetés volt, hogy Andrés Orozco-Estrada most felvette Nátánt a bécsi Zeneakadémiára a karmesteri alapképzésre. Bécsben nagyon-nagyon erős a karmesterosztály, ahová nagyon nehéz bekerülni – teszi hozzá Sugár Gergely. – Hatfordulós a felvételi, százával jelentkeznek az emberek a világ minden részéről. Nátán egyszer csak megérkezett a nappaliba, és közölte, akkor ő most felvételizni fog a bécsi akadémiára. Mondtuk, nagyszerű, de még nem érettségiztél le, és két hónapod van, hogy felkészülj. Nekifeküdt teljes vállszélességgel, egyik forduló jött a másik után, és a végén ott találtuk magunkat a döntőben, ahol már csak néhányan maradtak, mert minden forduló után hazaküldtek egy tucat jelentkezőt. Itt már egy nagy szimfonikus zenekart kellett vezényelni, Sztravinszkijt, Mozartot, Haydnt, Beethovent, Dvořákot. Elsőként vették fel.

Bradley Cooper filmjében Bernstein zsidóságáról semmifajta szó nem esik, holott ez identitásának egy nagyon-nagyon fontos része volt.

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Ismét Kapolcska Kisfesztivál

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A Kapolcsi Kulturális és Természetvédelmi Egylet idén szeptember 12–14. között 8. alkalommal rendezi meg a gyerekeknek, családoknak szóló Kapolcska Kisfesztivált és zenei tábort. Az „öröm-zene” tematikával szerkesztett összművészeti kisfesztiválon és a közösségi programokon – többek között – fellép: Karácsony James (LGT), a Talamba Ütősegyüttes, a Kaláka, a Bocskay Fúvós Zenekar élő filmzenével, Bárth János gitáros, Gryllus Vilmos dalszerző, Hoppál Mihály & Irmalós Gábor, Kárász Eszter és Bata István „varázszenészek”, Zombor Levente és Márta István zeneszerző (képünkön), aki a programsorozat ötletgazdája és főszervezője. A program zenei vezetője Hoppál Mihály zeneszerző és hangszeres művész. Boros Misi mesterkurzust és koncertet tart a katolikus templomban, de lesz előadás Bachtól Jimmy Hendrixig címmel is, továbbá színházi előadás a Csillaghajó Alapítvány előadásában „Madarak voltunk...” címmel, emellett kiállítások, kézműves programok, zenei kurzusok, táncház. A Kapolcska minden programja ingyenes. NÉPSZAVA

Cziffra György és az állambiztonság

A Cziffra Fesztivál és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös szervezésében valósult meg a Cziffra György és az állambiztonság kapcsolatát bemutató kiállítás, amely szeptember 22-ig látogatható az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának kiállítóterében. A tárlat a világhírű magyar zongoraművész életének kevéssé ismert oldalát tárja a látogatók elé, miközben bemutatja, hogyan találkozott Cziffra a magyar állambiztonsággal és politikai rendőrséggel, valamint hogyan hatott ez művészetére és életére. NÉPSZAVA

Pestre jön az Imagine Dragons

FOTÓ: AFP/FLORIAN WIESER/APA

A Grammy-díjas, többszörös platinalemezes zenekar, az Imagine Dragons bejelentette LOOM elnevezésű világ körüli turnéjuk európai szakaszát. A Live Nation által szervezett 2025-ös szakasz a Las Vegas-i csapat első teljes stadionturnéja lesz, amely során 16 országban, többek között Észtországban, Csehországban, Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban, valamint Hollandiában játszanak majd. A turné Magyarországot is érinti, az Imagine Dragons június 14-én, a Puskás Arénában lép fel. NÉPSZAVA

Kifeszítve

TÁRLAT Üveges Mónika festett, formázott fából és műgyantából álló objektjei érzékeny műalkotások. Krómozott keretekre feszített, bőrszerű tülldarabjai lebegni látszanak a Molnár Ani Galéria am projects elnevezésű terében, ahol Skeletal Scenes címen állít ki.

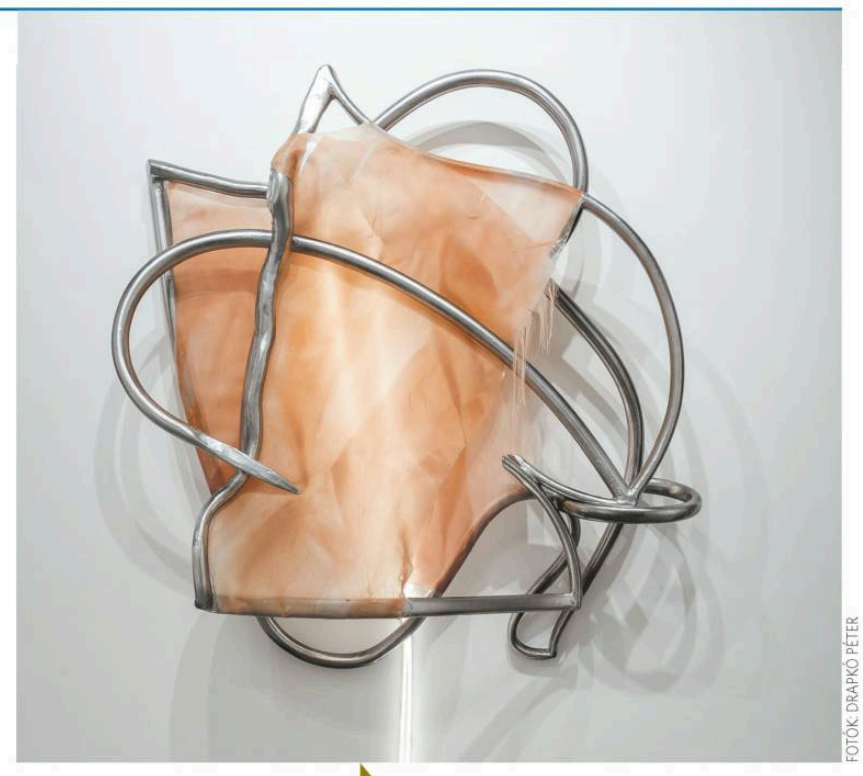

FOTÓK: DRAPKÓ PÉTER

Az alkotások egyszerre érzékiek és filozófiaiak

TAKÁTS FÁBIÁN

Az emberi test jut eszembe ezekről az egyszerre nyers és finoman megmunkált, organikus alkotásokról. Keretüket a festett, krómozott fák, olykor hajlított Thonet bútorrészek adják, melyek indaként fonják körbe üveg vékony, fátyolszerű anyagait. Erősen szorítják őket, a vastag fém rácsaiból az esendő lepeldarabnak csak imitt-amott sikerül kiszabadulni rojtos foszlánydarabokként. A rusztikus, tekergő ráma közti, testszínű anyagot ledvilágítás teszi áttetszően könnyűvé.

„Üveges Mónika művészete a tudományos kísérlet és a gyermeki játék metszeteként foglalható össze.”

Üveges Mónika munkái tág teret adnak a befogadói aszszociációnak

Üveges Mónika objektjeit szemlélve nem tudtam elvonatkoztatni azok emberszerűségétől. A Skeletal Scenes II. egészen olyan, mint egy arcát takaró női figura. Hogy rejtőzködése mögött mi áll? Nem tudni, mesterien leplezi magát. A Skeletal Scenes I. hosszú karú emberi alakot láthatunk bele, csak lábak kellenének neki. Noha a művek emberi mivolta jelzésszerű, ez éppen elegendő ahhoz, hogy érzéki testet öltsenek.

A technológia rohamléptékű fejlődése az orvostudományra is erősen hat. Törött csontok, elhalt szövetek közé fémeket, protéziseket ültetnek be elősegítve a minél gyorsabb gyógyulást. Az alkotó műveire úgy is tekinthetünk, mint robotszerűen átalakult testekre, amelyekbe az orvosi modulációk új életet leheltek.

„Üveges Mónika művészete a tudományos kísérlet és a gyermeki játék metszeteként foglalható össze, amely a posztantropocén által uralt filozófiai klímában egyszerre feszegeti a képhordozó és a természetes-mesterséges határvonalait” – írja róla Fülöp Tímea kurátor. Kreativitását, tárgykészítési vágyát elmondása szerint kőfaragó és épületszobrász édesapjától örökölte, akinek „ha egy tárgy a keze ügyébe kerül, abból biztosan valami izgalmas sül ki” – hangzott el abban a kultúra.hu oldalán megjelent interjúban, amit Kocsis Katica esztéta, művészeti író és kurátor készített vele.

Üveges mindenképpen valamilyen kreatív tevékenységgel szeretett volna foglalkozni. A Kisképző fotó szakára járt, ám érlelődött benne a gondolat, hogy valamilyen taktilis anyaggal dolgozna szívesebben. A festés mellett kötelezte el magát, mert az szabadabb utat biztosít a médiumok közötti átjáráshoz.

Művészetében a festészet és szobrászat mosódik össze. A vegyülés olyan „objekteket eredményez, melyek formavilágukban egyszerre merítenek a dizájner tárgyakból és a poszthumán elméletekből” – olvashatjuk a tárlathoz tartozó leírásában. Az am projects falain függő tárgyak dizájnboltokban is megállnák a helyüket, bár vad küllemük, erőt sugárzó rusztikusságuk miatt csak kevesek kapkodnának értük. A vadság mögött- mint már említettem-, érzékiség leledzik, köszönhetően a barna-sárgás-vöröses tüllöknek, amik nőies „színezetet” adnak a tárgyaknak. Ezen olvasat szerint a férfi dominancia a keretekben mutatkozik meg, amint erősen „ölelik”a nőként aposztrofálható kelméket.

A csontvázként körbevett, membránszerű tüll bőrünket és az elmúlást idézi. Testünk sérülékenységét reprezentálja, a határvonalat lét és nem lét között. Ugyanakkor a természetes, élő és a mesterséges, ipari forma között teremt kapcsolatot. Maga Üveges is, aki mesterein jár-kel médiumok között, ügyesen lavírozik természetes és mesterséges között.

INFÓ

Üveges Mónika: Skeletal Scenes, Molnár Ani Galéria am projects (VIII., Bródy Sándor utca 36.) Nyitva: október 4-ig.

Tíz új bemutató az Örkény Színházban

SZEZON Megtartotta évadnyitó társulati ülését az Örkény István Színház. Mácsai Pál igazgató elmondta: „Egy színházi korszak vitalitását jól mutatja, hogy hány kortárs szöveg van a színpadon. E tekintetben az Örkény Színház élen jár a 2024–2025 évadban, hiszen a tervezett tíz premierből hét kortárs, öt ősbemutató, három pedig kétségtelenül klasszikus szöveg.” Az első bemutatók próbafolyamatai augusztus közepén kezdődtek. Október 3-án mutatják be a Stúdióban a Romantika című előadást, amelyet Kiss-Végh Emőke írt és rendez. A társulatnak szánt szöveg tabudöntő és bátor stílusban vizsgálja jelenünk lelki kilátásait. Az első nagyszínpadi bemutató október 4-én Bertolt Brecht Galilei élete című drámája. Rendezője, Polgár Csaba az olvasópróbán elmondta: „A szöveg nem emel márványszobrot se Galileinek, se valamelyik szereplőjének, hanem élesen és mély emberismerettel vizsgálja azokat a helyzeteket, amikor a gerinc egyenes, vagy picit elferdül.” Az évad A nyúl füle című bemutatóval folytatódik. A decemberi zenés premiert Fábián Péter írja és rendezi, a zenét Dargay Marcell, a dalszövegeket pedig Parti Nagy Lajos szerezte. Januárban Michael Haneke Szerelem című filmjének adaptációja kerül színpadra Ördög Tamás rendezésében, Pogány Judit és Gálffi László főszereplésével. Az évad nagyszínpadi bemutatóinak sorát Bodó Viktor Füst Milán-rendezése, a Boldogtalanok zárja.

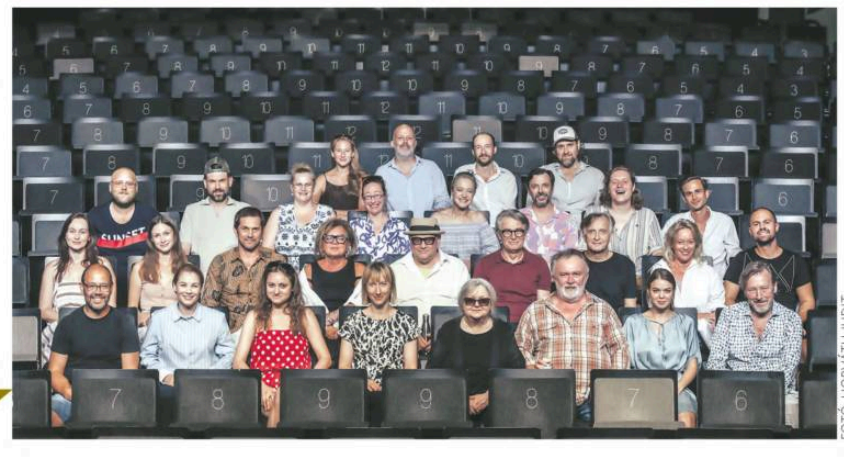

FOTÓ: HORVÁTH JUDIT

Az Örkény Színház társulata a teátrum nézőterén

A stúdióban Puskin Anyeginjének feldolgozását rendezi Dohy Balázs, bemutató decemberben. Márciusban Tompa Andrea Sokszor nem halunk meg című regényéből készült adaptációját rendezi Gáspár Ildikó, az előadást később a koprodukciós partner, a jénai Theaterhaus színpadán is játsszák. Az évad végén két előbemutatót tart a színház: a Kassay Margit vészkorszakbeli visszaemlékezéséből készült Ostromdesszt Kókai Tünde előadásában és Bíró Kriszta rendezésében, illetve Gálffi László estjét, amelyben a huszadik század második fele magyar színházának egyik ikonjára, Darvas Iványra emlékezik.

NÉPSZAVA

A böngésző utolsó fél éve

Újabb haladékot kapnak azok, akik még mindig Windows 7/8/8.1 operációs rendszeren használják a Firefoxot: a böngésző újabb fél évig még kapni fog biztonsági javításokat. A Windows 7/8 és 8.1 rendszerek már nem kapnak a továbbiakban frissítést a Microsofttól. HVG

Elszaporodott vízilovak

Pablo Escobar kolumbiai drogbáró vízilovakat is tartott birtokán, amelyek egy része 1993-as megölése után elszabadult, elszaporodott, jelenleg 170 ilyen állat van. Három hónap alatt megoldást kell találni a problémára, az eszközök között kontrollált vadászat és sterilizálás is lehet. IFLSCIENCE

Nem placebo a meditáció

Egy új tanulmány szerint a tudatos jelenlét meditáció általi fájdalomcsillapítás nem placebo, mint eddig gondolták. A szkennelések alapján kiderült, szemben a placebóval a meditáció különböző agyi mechanizmusokat kapcsol össze. EUREKALERT

Sok a por és forrók a városok

LÉGSZENNYEZÉS Szinte egyik hazai érintett sem emlékezett meg a tiszta levegő szombati világnapjáról, pedig nálunk is akadna tennivaló bőven.

MARNITZ ISTVÁN

Különösebb hazai megemlékezés nélkül zajlott szombaton a tiszta levegő világnapja. Igaz, Tordai Bence, a Párbeszéd-Zöldek frakcióvezetője az esemény kapcsán a „Legnagyobb Légszennyező” citromdíját Szijjártó Péternek ítélte oda. Az ellenzéki politikus a Külgazdasági és Külügyminisztérium épülete előtt tartott, online sajtótájékoztatóján kifejtette: választásuk nemcsak a tárcavezető számos, magas kibocsátású repülőútja, hanem a jelentős környezetszennyezéssel járó, kérdőjeles hasznú gyárak idecsábításának ösztönzése miatt is esett Szijjártó Péterre. (Tordai Bence egyébként, bár minden jel szerint változatlanul irányítja az eseményt meghirdető ellenzéki tömörülés parlamenti frakcióját, a pártból az idén júniusi választások másnapján kilépett. Így online sajtótájékoztatóját sem a Párbeszéd-Zöldek, hanem a „Budai Zöld” közösség nevében tartotta.)

A magyarországi kibocsátási adatok ellentmondásosak. Az Energiaügyi Minisztérium augusztus végén büszkélkedett el azzal, hogy a legnagyobb mennyiségű és leginkább nyomon követett, főképp szén-dioxidból álló üvegházhatású gázok hazai kibocsátása a 2022-es, 6,9 százalék után tavaly további 9,5 százalékkal esett vissza. Így meghaladtuk a 2030-ra vállalt, az 1990-es érték 40 százalékos csökkentésére vonatkozó, eddigi vállalásunkat is. (Ennek fényében legalábbis kérdés, mit értett Tordai Bence felszólalásában a hazai üvegházgáz-kibocsátás „trendszerű” emelkedésén. Igaz, a 2030-as csökkentési mértéket, az 55 százalékra emelt uniós összvállalás kapcsán az Orbán-kormány hajlik 50 százalékra emelni.)

Magyarország „legnagyobb légszennyezője” egyébként hagyományosan az állami Mátrai Erőmű. A rossz minőségű szenet égető egységet az uniós nyilvántartások szerint a százhalombattai olajfinomító, a Dunaújvárosi Erőmű, a tiszaújvárosi Mol Petrolkémia, a német hátterű, Uniper Gönyűi Erőmű, a Bige László-féle Péti Nitrogénművek és az immár Libertynek nevezett egykori Dunaferr követi.

Július végén az Európai Bizottság a levegőminőségi előírások teljesítésének elmulasztása miatt a 27 tagállamból egyedül Magyarországnak küldött a kötelezettségszegési eljárást megelőző, úgynevezett felszólító levelet. A brüsszeli testület szerint Magyarország nem tett eleget az Európai Unió Bírósága 2021. február 3-i ítéletének. E szerint Magyarország 2005 óta három levegőminőségi övezetben rendszeresen és tartósan túllépte a PM10-nek nevezett szálló por napi határértékét, ami kapcsán nem tett kellő ellenintézkedéseket.

Az európai levegőminőség-keretirányelv szerint a tagállamoknak a levegőben lévő egyes szennyezőanyagok, így például a PM10 – a tíz mikrométernél kisebb részecskék – mennyiségét határérték alatt kell tartaniuk – szögezik le. Igaz – írják –, két éve a jogsértő helyzet már „csak” a Sajó-völgyben állt fent. Itt viszont a szint legkorábban 2025-re kerülhet határérték alá, ami ellentétes az ítélettel.

Magyarország szeptember végéig válaszolhat a felszólító levélre. Ha annak tartalma nem lesz kielégítő, a Bizottság újból az Európai Unió Bírósága elé idézheti Magyarországot és pénzügyi korlátozásokat is kiszabhat - közölték.

Bár e problémát a Nemzeti Energia- és Klímaterv 2023-as felülvizsgálatának minap társadalmi vitára bocsátott környezeti értékelése nem érinti, a dokumentumban a kapcsolódó stratégiai iratokból idézik a különböző légszennyező anyagok csökkentésére tett kormányzati vállalásokat.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A Mátrai Hőerőmű a legnagyobb hazai levegőszennyező üzem

BUDAI ZÖLD

TORDAI BENCE

Jelentős környezetszennyezéssel járó, de kérdőjeles hasznú gyárakat csábít a kormány Magyarországra.

A városi hőség ellen

Jelentős többletforrásokat követel a hőség okozta városi ártalmak megelőzésére Varga Mihály pénzügyminiszternek írt levelében a Levegő Munkacsoport. A civil szervezet szerint még a jövő nyár előtt főképp a beépített területek zöldfelületeit kellene növelni a leburkoltakkal szemben. Az elmúlt hónapokban rendkívüli hőség sújtotta Magyarországot – állapítja meg közleményük. Ez az érintett időszakban 10-15 százalékos többlethalálozást okozott, illetve akadt olyan nap, amikor az átlagnál 40 százalékkal többen kerültek kórházba. A hőség 27-féle módon támadja az emberi szervezetet, így mindenkit megvisel. Romlik a közérzet, csökken a munkateljesítmény, gyengül az összpontosítási képesség. Ahol szinte mindent ellep az aszfalt, a beton és a fém, egy nagyobb zöldterülethez képest akár 10 Celsius-fokkal is melegebb lehet – idézik Szegő Judit környezetkutatót, a civil szervezet projektvezetőjét. Egy tűző nyári napon az aszfalt 60 fokra, a gépkocsik külső felülete 80 fokra is felhevülhet, kályhaként fűtve a környezetet, miközben egy fákkal borított terület természetes talajfelszíni hőmérséklete ilyenkor sem haladja meg a 25 fokot. A szükséges városi intézkedések időt és anyagi támogatást igényelnek – tette hozzá. Az előrejelzések szerint az elkövetkező években a hőségnapok száma és erőssége tovább nő, így minden lehetséges intézkedést meg kell hozni a lakosság megóvására – idézik Lukács Andrást, a Levegő Munkacsoport elnökét. Beteg és halott emberekkel nem lehet a gazdaságot sem fejleszteni – tette hozzá.

HIRDETÉS

3 hónapra: ~~41 695 Ft~~ helyett **25 350 Ft** (ez 16 345 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~83 390 Ft~~ helyett **49 800 Ft** (ez 33 590 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~166 780 Ft~~ helyett **97 800 Ft** (ez 68 980 Ft megtakarítás)

NÉPSZAVA

Fizessen elő!

Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a **www.nepszava.hu** weboldalon vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

Tisztelt Hitelezők!

A **Zöldfok-Sió Településgazdálkodási Zrt. „csődeljárás alatt”** (székhely: 8600 Siófok, Bajcsy-Zsilinszky u. 220., cégjegyzékszám: 14-10-300063, adószám: 11227209-2-14) értesíti hitelezőit, hogy a társaság (adós) csődeljárását a Kaposvári Törvényszék elrendelte, melyre vonatkozó 17.Cspk.7/2024/15. számú végzés 2024. szeptember 4. napján került a Cégközlönyben közzétételre.

A csődeljárás kezdő időpontja: 2024. szeptember 4.

Tájékoztatjuk a társaság hitelezőit, hogy a fennálló követeléseiket a csődeljárás elrendeléséről szóló végzés közzétételétől számított 30 napon belül – a csődeljárás kezdő időpontját követően keletkező követeléseiket pedig 8 munkanapon belül – jelenthetik be **az adósnak és a vagyonfelügyelőnek,** melyhez a követeléseket megalapozó okiratokat csatolni kell. A követelés nyilvántartásba vételének feltétele, hogy a hitelező annak 1%-át – de legalább 10 000 forintot és legfeljebb 200 000 forintot – nyilvántartásba vételi díjként fizessen meg a vagyonfelügyelő Raiffeisen Bank Zrt-nél vezetett **12011186-01732985-00100006** számú pénzforgalmi számlájára a bejelentéssel egyidejűleg.

Felhívom a T. Hitelező figyelmét, hogy a bejelentésnek a fenti határidőig **a vagyonfelügyelőhöz és az adóshoz is be kell érkeznie,** illetve a regisztrációs díjnak a vagyonfelügyelő számláján **jóváírásra kell kerülnie.**
A fenti határidők elmulasztása esetén a követelés nyilvántartásba vételére nem kerül sor.
Utalási közlemény: 17.Cspk.7/2024/15., Zöldfok-Sió Zrt.

A bíróság által kirendelt vagyonfelügyelő: Capital Inkom Kft. (székhely: 1119 Budapest, Nándorfejérvári út 33. földszint, elérhetőség: +36 1 308 7576, elektronikus levelezési cím: info@capitalinkom.com)

Zöldfok-Sió Zrt. „cs.a.”

LAPSZÉL

Rekordfizetést kapott a Dallas irányítója

FOTÓ: AFP/JORGE LEMUS/NURPHOTO

Dak Prescott, a Dallas Cowboys irányítója lesz az első a tengerentúli profi amerikaifutball-liga (NFL) történetében, aki évente 60 millió dollárt fog keresni. A 31 éves játékosnak négy évre 240 millió dollárt fizetnek, ebből 231 millió garantált összeg. Az irányító ráadásul 80 millió dollár aláírási bónuszt is kap. A Cowboys a vasárnapi idénynyitón 33-17-re győzte le a Cleveland Brownst, Prescott pedig 179 passzolt yarddal és egy touchdown-átadással zárta a mérkőzést.

Zsóri Dániel Romániába igazolt

A román labdarúgó-bajnokság élvonalában szereplő UTA Arad kötelékében folytatja pályafutását Zsóri Dániel. A nagyváradi támadó – aki 2019-ben elnyerte a Puskás-díjat – a napokban bontott szerződést az MTK-val. NÉPSZAVA

Kétcsillagos minősítést kapott a Hungaroring

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Fenntarthatósági szempontból kétcsillagos minősítést kapott a Hungaroring a Nemzetközi Automobil Szövetségtől (FIA). A Hungaroring hétfői tájékoztatása szerint az FIA „egy, kettő vagy három csillaggal minősíti a versenypályákat annak fényében, hogy milyen szintet értek el a fenntarthatóságban”. MTI

Marozsán két helyet előrébb lépett

Marozsán Fábián két helyet előrelépve a 49., míg a New Yorkban első fordulós mérkőzését feladó Fucsovics Márton négy helyet lecsúszva a 85. a a férfi teniszezők világranglistáján. Az ATP-rangsor élbolyában a friss US Open-bajnok Jannik Sinner több mint négyezer ponttal vezet a második helyre feljött német Alexander Zverev előtt. A nőknél továbbra is egy magyar van a top 100-ban, a New Yorkban a második fordulóban kiesett Bondár Annát a 83. helyen jegyzik. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

ÉLETJÁRADÉK

HÖLGY életjáradéki vagy eltartási szerződést kötne, akár ápolással, ottlakással is: 06-70/703-2896.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Élet a saller után

NEMZETEK LIGÁJA Kellemetlen helyzetben van Rossi kapitány a Bosznia-Hercegovina válogatottja elleni ma esti mérkőzés előtt.

HEGYI IVÁN

Nincs könnyű helyzetben Marco Rossi, a magyar labdarúgó-válogatott szövetségi kapitánya, hiszen Düsseldorfban, a németektől elszenvedett 5-0-s vereség után kijelentette: „Ha erre a szituációra nem tudunk jól reagálni, akkor el kell tűnnünk a színről.”

Felteszem, az egygólos győzelem talán már jó reakció volna a szakvezető szerint. Ám a döntetlen aligha lenne az, vagyis a siker elmaradása esetén utód után kellene néznie az MLSZ-nek.

Jó hír, hogy a FIA-világranglista 75. helyezettjeként a Puskás Arénába látogató Bosznia-Hercegovina válogatottja a legkellemesebb ellenfelek egyike, mert – bár Rossi úgy véli: „harcos csapat” – az utóbbi két évben csak két mecscset tudott megnyerni (Izland 3-0, Liechtenstein 2-1). A további tizenegy találkozót kivétel nélkül elvesztette, hálóját még Luxemburg együttese is kicsipkézte (2-0, 4-1). A vert sereg az idén csak kikapott – Ukrajna 1-2, Anglia 0-3, Olaszország 0-1, Hollandia 2-5 –, két szűk esztendejének összesített gólkülönbsége 12-31.

Ráadásul újabban fiatalít Szergej Barbarez szakvezető, ami a sovány mérleg nyomán egyáltalán nem meglepő. A kerettagok több mint harmada poétikusan ifjú: a legutóbb Eindhovenben bemutatkozó Esmir Bajraktarević 19, míg Benjamin Tahirović 21, Ivan Bašić, Amar Dedić és Armin Gigović 22, Adrian Barišić, Denis Huseinbašić és Dal Varešanović 23 éves.

Az ideális vetélytárs megjelölést azonban felejtsük el, mert nem tudni, a jelenkor bármely magyar együttese számára létezik-e ilyen egyáltalán. Huszonhét esztendővel ezelőtt, a jugoszlávoktól az Üllői úti vb-pótselejtezőn elszenvedett gyászos 1-7 után a Nemzeti Sport, amelyre akkoriban csak egy, tehát nem tízezer példányban fizetett elő a mostani miniszterelnök, azt írta: „Marseille, Irapuato, Budapest, ennél már nincs lejjebb!”

Van.

A lap akkori értékelése szerint honfitársaink átlag osztályzata 3,61 volt (1-től 10-ig). A németországi 0-5 után az újság nagyjából 12 ezer olvasója – tehát körülbelül annyi, amennyi újságot megvásárol a legfőbb megrendelő – 2,91-es érdemjegy-középértéket szavazott meg a válogatottnak, amelynek csak négy játékosát tüntette ki 3-as átlaggal, tizenegyet az álomhatárnak aligha nevezhető értékkel sem honorált. Pedig az orgánum olvasói zömmel nem hazaáruló ellenzékiek, elfogadják például, hogy az az igazi bajnokság, amelyben Paks és Felcsút legjobbjai vetélkednek a karitatív FTC ismeretlen migránsokat egybegyűjtő légiójával.

FOTÓ: AFP/MALTE OSSOWSKI-SVEN SIMON/DPA PICTURE-ALLIANCE

MAGYARORSZÁG–BOSZNIA-HERCEGOVINA

Nemzetek Ligája-mérkőzés, Puskás Aréna, 20.45. Jv.: Guida (olasz).
Magyarország: Dibusz (36-szoros válogatott) – Botka (27), Orban (49), Dárdai Márton (7) – Bolla (21), Nagy Ádám (85) vagy Kata (3), Schäfer (29) vagy Nikitscher (1), Nagy Zsolt (23) – Szoboszlai (45), Sallai (53) – Varga (15).
Bosznia-Hercegovina: Vasilj (10) – Katić (3) – Gazibegović (18), Barišić (5) vagy Bičakčić (37), Mujakić (5), Dedić (14) – Huseinbašić (3) vagy Gigović (2), Krunić (34), Tahirović (9) – Džeko (135), Demirović (2).

Nagy pofont kapott a magyar csapat Németországban

Jó hír, hogy a FIA-világranglista 75. helyezettjeként a Puskás Arénába látogató Bosznia-Hercegovina válogatottja a legkellemesebb ellenfelek egyike.

A 2,91 alighanem minden idők mélypontja, olyan „teljesítmény”, amelyért nem érte meg kifutni a pázsitra.

Érthető, ha Rossi bizonyos vonatkozásban olyan, mint az Aranycsapat szakvezetője. Sebes. Tegnap Telkiben azt mondta: „A pofontól még ég az arcunk.” Hozzátette: „Miközben összességében továbbra is vállalom a felelősséget, megjegyzem, hogy Düsseldorfban nem az ötvenes vagy hatvanas évek labdarúgását igyekeztünk a pályára vinni, hanem modern futballt próbáltunk megvalósítani. Ám azért, hogy minden egyes párharcot elveszítettünk, nem én vagyok az első számú felelős.”

Majd kijelentette: „Ugyanúgy készülünk a bosnyákok elleni mérkőzésre, mintha topcsapat lenne az ellenfél.” Az más kérdés, hogy úgy semmiképp sem lehet készülni, mert az ellenfél nem topcsapat.

De ha nem sikerül legyőzni, akkor a hatvanas évek olasz slágerét kell dúdolni, a hajdani Népszava-sportrovatvezető Vándor Kálmán műfordításában: „Egy végső búcsúszó, és válunk, és aztán minden véget ér...”

Vilas, Várady, Sinner

LEÜTÉSEK

Hegyi Iván

Tetszik tudni, milyen messze van 1977? A Vasas futballcsapata akkor nyerte mindmáig utolsó első osztályú bajnoki címét kereken 100 góllal és olyan, azóta elhunyt játékosokkal, mint Mészáros Ferenc, Török Péter, Müller Sándor, Kovács István, a 36 góllal európai ezüstcipős Várady Béla. (A tartalékok közül az 1972-ben Eb-negyedik Fábián Tibor, valamint Kanász József sincs már köztünk.)

Nehéz elképzelni, hogy a Vasasnak világszerte jól ismert labdarúgó-együttese van; ugyanolyan nehéz, mint feltenni ezt az FTC-ről, a Honvédról, az MTK-ról, az Újpestről, Orbán Viktor párt- és sportlapjának megfogalmazása szerint a fővárosi „vízfejről”.

Na most, 1977-ben fordult elő legutóbb, hogy egy teniszező ugyanabban az évadban nyerte meg első két Grand Slam-tornáját. Akkor az argentin Guillermo Vilas, ezúttal az olasz Jannik Sinner köszönt be duplával.

Az amerikai Taylor Fritzet a US Open döntőjében 6:3, 6:4, 7:5-re felülmúló nyertes az első itáliai férfi, aki elhódította a tengerentúli trófeát. Egyúttal a negyedik, aki egyazon esztendőben győzni tudott az ausztrál és az amerikai nyílt bajnokságon; korábban ez a szerb Novak Djokovicnak, a spanyol Rafael Nadalnak és a svájci Roger Federernek sikerült.

Sinner az idén 55:5-ös győzelmi mérleget mutat fel, kemény pályán pedig még jobb a statisztikája: 35 diadal, 2 vereség (Montrealban az orosz Andrey Rubljovtól, Indian Wellsben a spanyol Carlos Alcaraztól).

Könyörtelen alapvonali játéka ellen nincs orvosság, de szerekről ne beszéljünk, mert ezek szóba kerülése megosztja a teniszvilágot Sinner megítélését illetően. Az olasz játékos tesztje áprilisban kétszer is pozitív lett a tiltott anabolikus szteroidok közé tartozó clostebolra, majd egy független bíróság úgy döntött: Sinner nem követett el doppingvétséget. Többen ekkor maliciózusan megjegyezték: a világelsőre nyilván más szabályok vonatkoznak, mint a többiekre.

Igazságot tenni kívülről nehéz.

De még mindig könnyebb, mint arra gondolni, mi lett a Vasasból, a Honvédból, és így tovább.

Csertői új állása

A labdarúgó NB II-ben szereplő Mezőkövesd Csertői Aurél személyében találta meg új vezetőedzőjét. Elődjétől, Tóth Mihálytól a múlt héten köszöntek el, miután az együttes hat fordulót követően a tabella utolsó pozíciójában található. NÉPSZAVA

Elhunyt Gáspár Cecília

Életének 40. évében, súlyos betegség következtében elhunyt Juric (Gáspár) Cecília, 28-szoros válogatott, a magyar női labdarúgó-válogatott korábbi csapatkapitánya – tudatta a Magyar Labdarúgó-szövetség. NÉPSZAVA

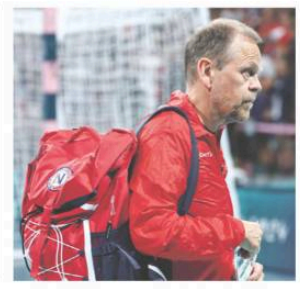

Távozik a sikerkapitány

Thorir Hergeirsson nem hosszabbítja meg az év végén lejáró szerződését és a decemberi, magyar–osztrák–svájci közös rendezésű kontinensviadalt követően távozik az olimpiai és Európa-bajnoki címvédő norvég női válogatott szövetségi kapitányi posztjáról. Az izlandi szakvezető 2001 óta tagja a norvég női válogatott szakmai stábjának. NÉPSZAVA

Újabb kínos zaklatási ügy

BOTRÁNY Távozott az Iron Swimtől egy edző, aki a gyanú szerint etikátlan, szexuális célzásokra épülő kommunikációt folytatott női sportolókkal.

KOROM MILÁN

Vizsgálóbizottság felállításáról döntött a Magyar Úszószövetség (MÚSZ) elnöksége, miután arról jutott el hozzájuk információ, hogy a háromszoros olimpiai bajnok Hosszú Katinka úszóklubja, az Iron Swim egyik edzője etikátlan, szexuális célzásokra épülő kommunikációt folytatott női sportolókkal. Az elnökség egyhangú szavazással, tíz igen vokssal határozott.

Az Iron Swim április 20-án „munkáltatói figyelmeztetést adott" a klub egyik edzőjének – írta meg elsőként a Sportal. Az eset nem maradt a klub belügye, az Iron Swim alelnöke – Hosszú anyósa – egy augusztus végén írt levélben számonkérte a Wladár Sándor vezette elnökséget, hogy miért tétlenkedik az ügyben, noha az edző továbbra is a klub alkalmazásában volt. Az Index szerint a médianyilvánosság hatására a szóban forgó tréner (T. I.) – 16 tanítványával együtt – önként távozott a klubtól, ugyanakkor informá-

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Hosszú Katinka személyes támadásnak értékelte a MÚSZ lépését

cióink szerint közös megegyezéssel váltak el a felek. Lapunk úgy értesült, az érintett szakember tanítványaival egy Budapest agglomerációjában található úszóklubhoz csatlakozna. Az egyesület szakmai vezetője a Népszava érdeklődésére elárulta, valóban voltak ezzel kapcsolatban egyeztetések, de sem az edző, sem pedig a sportolók nem állnak semmilyen szerződéses jogviszonyban a klubbal és nem is fognak, amíg ez a vizsgálat le nem zárul.

A szövetség vizsgálóbizottságát ezúttal is Papp Gábor vezeti, akit a Népszava telefonon ért el. „Megkaptuk a szövetségtől a felkérést, a bizottság most fogja megkezdeni a munkáját" – árulta el Papp, aki leszögezte, az ügy bonyolultságától függ, mikorra lehet lefolytatni a vizsgálatot. „Nincsenek hatósági eszközeink, a vizsgálatnak lesz egy megállapítása, amit átadunk az úszószövetségnek" – tekintett előre az ügyvéd, aki mellett Tausz Katalin szociológus, Danks Emese, a MÚSZ gyermekvédelmi bizottságának vezetője, Tornyossy Mónika igazságügyi, klinikai, mentálhigiénés és sportpszichológus, valamint Ugrin Tamás ügyvéd a vizsgálóbizottság tagja. Korábban ugyanez az összeállítású testület vizsgálta Szilágyi Liliána, valamint Pass Ferenc ügyét. Utóbbi a Bajai Spartacus SC edzője volt, akit 33 év után idén februárban azért küldtek el az egyesülettől, mert egy szülői bejelentés szerint egy 15 éves lánynak üzengetett a Messengeren. A tréner vizsgálatot kért maga ellen, amelynek végén másfél évre eltiltották.

Hosszú megint a Facebookon üzent

Hosszú hétfőn délután újabb Facebook-bejegyzést tett közzé, amelyben arról ír, „számomra elfogadhatatlan az, hogy a MÚSZ felém irányuló támadásra használja fel a történteket azok után, hogy mi személyesen is jeleztük részükre a körülményeket, amint a panasz hozzánk beérkezett." A terjedelmes közlemény megjelenése után kerestük az úszószövetséget, amelytől azt az információt kaptuk, hogy reagálni fog a csúsztatásokban bővelkedő állításokra.

Roglic negyedszer végső győztes

VUELTA Primoz Roglic diadalmaskodott a Vuelta a Espana országúti kerékpáros körversenyen. A 34 éves szlovén bringás a spanyol viadalon pályafutása során immár negyedszer nem talált legyőzőre, ezzel beérte a csúcstartó spanyol Roberto Herast.

A tapasztalt versenyzőt az idei verseny legnagyobb esélyeseként tartották számon, ám a 6. szakaszon váratlanul közel ötperces hátrányba került a többi esélyessel egyetemben a 2021-es Tour de France-on és az idei Giro d'Italián egyaránt negyedik Ben O'Connorral szemben. Roglic végül több mint két és fél perc előnnyel zárt az élen, de az utolsó pillanatig nem volt magától értetődő, hogy győzni tud.

A 19. szakaszt követően betegséghullám sújtotta a Red Bull-BORA-hansgrohét, másnap két segítője feladta a küzdelmet, egy harmadik pedig limitidőn túl ért célba. Az utolsó, már-már csak formalitásnak ígérkező egyenkénti időfutam után Roglic úgy fogalmazott, legalább 20 alkalommal volt WC-n a nap folyamán.

Szlovéniában nagy lehet az öröm, hiszen az idei három Grand Tour-t szlovén versenyző nyerte. A Giro d'Italián és a Tour de France-on is Tadej Pogacar nagy fölénnyel diadalmaskodott. Roglic tavaly azért távozott a Valter Attilát is soraiban tudó Vismától, hogy életében először megnyerje a Tourt, ám erre idén nem volt reális esélye.

Szlovénia ünnepel: a Giro és a Tour után a Vueltán is szlovén győzelem született.

Az ugyancsak négy Vuelta-győzelemmel álló Herast arról kérdezték az újságírók, Roglicnak meglesz-e az ötödik siker a Vueltán? Az ötvenesztendős exbringás szerint a kérdés az, hogy Pogacar és Jonas Vingegaard jövőre részt vesz-e a spanyol körversenyen. Heras szerint távollétükben sokkal jobb helyzetből indulhatna.

A szlovén bringás megküzdött az elemekkel

FOTÓ: AFP/OSCAR DEL POZO

Valter Attila eközben a 25. helyen zárt. A 26 esztendős csömöri bringás Bodrogi László után második magyar kerékpárosként szerepelt két Grand Tour-viadalon egy éven belül, ő 2007-ben ugyancsak a Giro d'Italián és a Vueltán állt rajthoz. Legjobb szakaszeredménye egy 11. hely volt Valternek, akinek eredetileg nem is szerepelt a programjában a spanyol körverseny, az utolsó pillanatokban ugrott be segítőként a keretbe.

A hegyi pontverseny győzteseként a pöttyös trikót az ausztrál Jay Vine érdemelte ki, a pontverseny győztese – így zöld trikós – honfitársa, Kaden Groves lett. A fiatalok legjobbjaként a dán Mattias Skjelmose hódította el a fehér trikót azzal, hogy ötödik lett összetettben.

NÉPSZAVA

HIRDETÉS

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY

Teljes kikapcsolódás a Dráva Hotel Thermal Resort****-ban!

WELLNESS

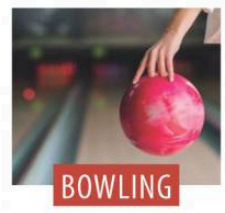
BOWLING

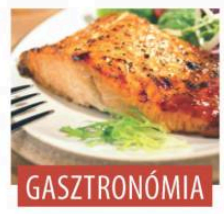
GASZTRONÓMIA

KALAND

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY
www.dravahotel.hu

Dráva Hotel Thermal Resort****
7815 Harkány, Bartók Béla u. 1.
Telefon: +36 72/580 980
reservation@dravahotel.hu

MICE

facebook. Dravahotel Thermal Resort Harkány**** Instagram drava_hotel

A legmelegebb év lehet

A Copernicus, az EU klímaszolgálata szerint ez a nyár volt a legmelegebb, amit az emberiség a mérések kezdete óta tapasztalt. A nyári hónapok átlaghőmérséklete 16,8 C fok volt, 0,03 fokkal magasabb, mint tavaly. GUARDIAN

Meglepetés Quebec térképén

Quebecben keresett táborhelyet egy kanadai férfi, s közben egy kör alakú földtani struktúrát vett észre a Google-térképen. Eddig ezt vulkáni eredetűnek vélték, de miután Joël Lapointe konzultált egy geofizikussal, kiderült, hogy a 15 kilométer átmérőjű kör egy meteorobecsapódás helye lehet. IFLSCIENCE

Szuperszámítógép

A világ leggyorsabb szuperszámítógépe egy másodperc alatt annyi számítást képes elvégezni, mint 8 milliárd ember négy év alatt. Többek között éghajlatkutatásra és fúziós reaktorok fejlesztéséhez is használják majd a Frontiert. QUBIT

Szabályok a járdák rémeire

MOBILITÁS Ideje lenne végre rendet tenni az elektromos rollerek körül. A BME szakemberei kérdőívekkel mérik fel, milyen előírások lennének a legmegfelelőbbek az integrálásukhoz.

KUKLAI KATALIN

Néhány hete tudható, hogy a készülő KRESZ-módosításnak az elektromos rollerek szabályozása is része lesz. Ahhoz, hogy ezek az eszközök jól integrálhatók legyenek a közlekedésbe, fontos megismerni a használók és a potenciális használók igényeit, elvárásait, problémáit, mivel vélhetően még azok is belátják, hogy a városi közlekedésben jelentős szerepük lesz a mikromobilitási eszközöknek, akiknek vannak ellenérzéseik az úton-útfélen eldobált bérrollerekkel és a nem kellően elővigyázatos kerékpárosokkal szemben. Szemere Dorottya, a BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Menedzsment és Vállalkozás-gazdaságtan Tanszékének doktorandusza az integráció témájával foglalkozik, de nincs könnyű dolga, mert nagyon gyorsan formálódnak az igények, és maga a piac is folyamatosan változik, amint újabb és újabb eszközök jelennek meg. A kutató és szerzőtársai kérdőívekkel igyekeznek felmérni, hogyan, miért (vagy miért nem) használják a városiak az e-rollereket, és az önkormányzatok közlekedési tervezési osztályain dolgozókkal is készítettek interjúkat. „Úgy tűnik, a legfontosabb teendő a rollerek kategorizálása lenne, hogy egyértelműek legyenek a szabályok olyan paraméterek figyelembe vételével, mint a maximális sebesség vagy a teljesítmény. Szintén nélkülözhetetlennek tartják a megkérdezettek a megfelelő infrastruktúra megteremtését, például a hozzáférési pontok sűrítését, a harmadik fő elvárás pedig a magas színvonalú edukáció” – mondta a bme.hu-nak Szemere Dorottya.

Mint korábban megírtuk, július 16. óta az e-rollerekre is kötelező felelősségbiztosítást kell kötnie az üzemben tartónak. Az azóta eltelt időszak még nagyon rövid ahhoz, hogy érdemben be lehessen számolni tapasztalatokról, azonban Németh Péter, a CLB Biztosítási Alkusz Kft. kommunikációs vezetője lapunknak arról beszélt, hogy a rolleresek körében jóval népszerűbb – lenne – a biztosítás, mint a biztosítók körében. Úgy látják, hogy a biztosítók többsége inkább elriasztani próbálja az ügyfeleket ebben a szegmensben a rendkívül magas biztosítási díjakkal, vagy pedig úgy viselkedik, mintha a 80-as években lennénk: csak személyesen, a fiókirodákban lehet szerződést kötni. A szakember szerint ennek az a magyarázata, hogy bár a kgfb-t előírja a törvény, ugyanakkor a KRESZben továbbra sem szabályozzák az elektromos rollerek közlekedését. Így pedig egy esetleges baleset esetén nagyon nehéz bizonyítani, hogy valójában ki volt a felelős. Németh Péter példaként említette, hogy simán el lehet gázolni egy idős embert a járdán a rollerrel, aki nagyon súlyos sérülést szenvedhet el, és kártérítési igénnyel léphet fel. Valószínűleg pontosan ettől tartanak azok a biztosítók, amelyek igyekeznek adminisztrációs eszközökkel vagy szándékosan drága, akár évente 100-150 ezer forintos díjjal távol tartani maguktól a rollereseket, és talán három olyan társaság van, amelyik értelmezhető díjat szabott ki a kgfb-ért.

Németh Péter hozzátette: nem tudnak még rollerbalesetes kárkifizetésről, azonban az iskolakezdéssel arra számítanak, hogy sajnos megnőhet a balesetek száma. Egyre népszerűbb ugyanis az e-roller a diákok körében is, a korábban használt bicikli helyett már ezzel járnak iskolába, ugyanakkor mivel semmiféle szabályozás nincs a védőfelszerelésre és a közlekedésre, ráadásul a diákok gyakran nem rendelkeznek alapvető KRESZ-ismeretekkel sem, komoly a veszélye annak, hogy balesetet szenvedjenek. Az alapvető ellátást természetesen megkapják ilyen helyzetben a társadalombiztosítás keretében, de ha például hosszadalmas rehabilitációra, gyógytornára van szükség, azt már nem feltétlenül nyújtja az állami ellátás. Éppen ezért érdemes baleset-biztosítást kötni a gyerekeknek, amely egyébként felelősségbiztosítást is tartalmaz, tehát ha a gyerek okozza a balesetet, akkor is térít a károsultnak a szülő helyett.

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

A BME-n felmérték, mik lennének a legfontosabb teendők az e-rollerek szabályozásával kapcsolatban

Kérdőívkitöltőket várnak

Aki szeretné segíteni a BME kutatóinak munkáját, november 15-ig megteheti a 41 kérdést tartalmazó kérdőív kitöltésével, ami 10-15 percet vesz igénybe, teljesen anonim, a kitöltőtől semmiféle azonosítót nem kérnek. Kifejezetten olyan személyektől várják a válaszokat, akik legalább egyszer használtak már elektromos rollert vagy bérelhető kerékpárt, illetve akik rendszeresen használják ezeket a közlekedési módokat városi környezetben.

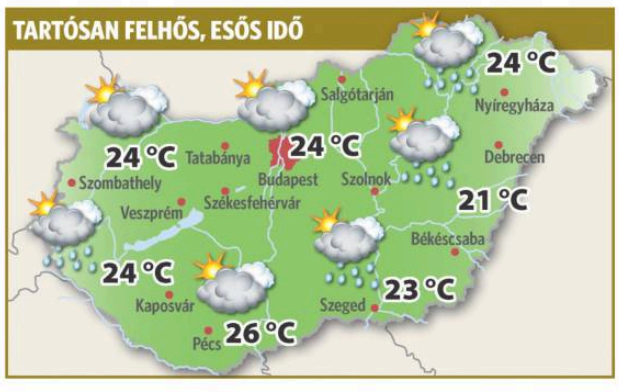

Boldog névnapot, Hunor, Nikolett!

A Hunor a hun népnév -r kicsinyítőképzős származéka. A Nikolett görög eredetű, jelentése: győztes nép.

KENÓ – Szeptember 9.

2	4	7	10	11	22	24	29	38	48
51	54	58	68	69	70	76	77	79	80

Összeomlott a Phong Chau híd Vietnámban

KLÍMAKRÍZIS A Yagi szupertájfun nyomában járó áradások következtében összeomlott a Phong Chau híd kétharmada Vietnámban: tíz autó és két kismotoros zuhant a Vörös folyóba, három embert kimentettek és kórházba szállítottak, tizenhármat elsodort a folyó. A 375 méter hosszú híd egy része még áll, a hadsereg pontonhidat tervez a pótlására. A Yagi ebben az évben a legerősebb szupervihar Ázsiában, 203 kilométer per óra sebességű széllel szombaton csapott le Vietnámban, azóta több mint hatvan ember halálát okozta. Évtizedekre visszamenőleg ez a legerősebb vihar, ami az országot elérte. Legalább negyvennégyen áradásokban és földcsuszamlásokban lelték halálukat, egy buszt húsz emberrel sodort egy megáradt folyóba a földcsuszamlás.

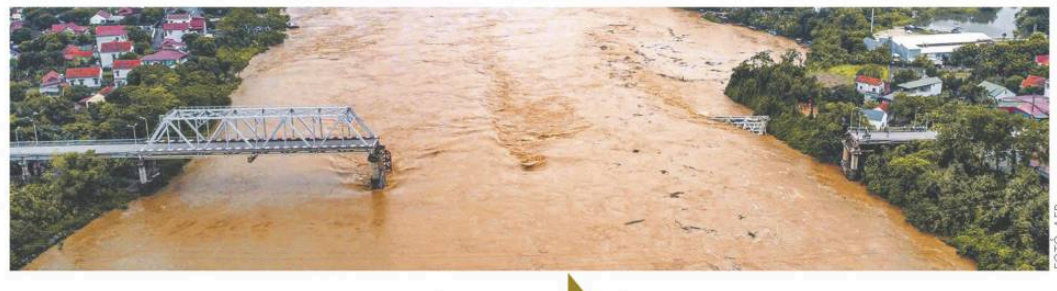

FOTÓ: AFP

A Yagi tájfun nyomában áradások és földcsuszamlások pusztítottak

Több százan megsérültek, másfél millióan maradtak áram nélkül. A tájfun hétfőre más trópusi viharrá gyengült, de áradások, földcsuszamlások továbbra is várhatók, a meteorológusok szerint bizonyos helyeken 40 centiméter eső is hullhat. A Yagi több tucat halászhajót elsodort vagy elsüllyesztett, huszonhét embert kimentettek a tengerből, de egy tucatnyian eltűntek, a tengerpartokon 50 000 embert evakuáltak. Sok gyár nem tud működni az épületekben esett károk miatt. Az iskolákat tizenkét tartományban bezárták, Hanoiban is. A tájfun mielőtt Vietnámba érkezett, már két tucat embert ölt meg dél-Kínában és a Fülöp-szigeteken. Kínában kétszer is lecsapott 57 000 házat rongált meg vagy döntött romba. A Yagihoz hasonló viharok egyre erősebbek lesznek, mert a melegedő tenger több energiát biztosít mozgásukhoz. V. P.

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 11., szerda | 152. évfolyam, 212. szám | Ára: 560 forint

16 OLDALAS
MŰSORMAGAZIN A MAI SZÁMBAN

AJÁNLÓ

Leszakadnak az idősek

Nem lesz évközi nyugdíjemelés és nyugdíjprémium sem, miközben több mint egymillió nyugdíjas az átlagos havi 230 ezer forintnál is kevesebbet kap. **4. oldal**

Új győztesek, vesztesek

Ahogyan a XIX. és XX. században az ipari forradalom „felszántotta" a világ térképét, a jelenlegi technológiai forradalom is új győzteseket hoz majd, és vesztesek is lesznek persze – nyilatkozta Marek Kłoczko, a Lengyel Gazdasági Kamara elnöke. **5. oldal**

Ibrányból a Vígbe

A színpad temető, minden este eltemeti az aznap kimondott szavakat, érzéseket, izzadságcseppeket, szerepeket... – vallott hivatásáról Hegedűs D. Géza, akit kollégái a napokban választottak a nemzet színészei közé. **11. oldal**

Időzítve robbanó bombák

BŰN Érseki ambíciói is lehettek Hatházi Róbert pedofíliával gyanúsított papnak. A teológus szerint nem véletlen az eset nyilvánosságra kerülése.

CZENE GÁBOR

„Magyarországon még nem született olyan bírósági ítélet, amely súlyos börtönbüntetéssel sújtott volna katolikus papot vagy más egyházi személyt szexuális visszaélések miatt" – nyilatkozta a Népszavának Perintfalvi Rita. A katolikus teológust annak kapcsán kerestük meg, hogy lapunk hétfőn több, egymástól független forrásra hivatkozva arról írt, hogy a kormánypárti sajtóban „Róbert atya" néven emlegetett, pedofíliával gyanúsított papot

Kecskemét polgármestere kezdeményezi az Ifjúság a Közösségért Díj visszavonását.

Hatházi Róbertnek hívják. Érdekesség – folytatta Perintfalvi Rita –, hogy Hatházi nemrég címzetes apáti kinevezést kapott, és lapunkhoz hasonlóan Perintfalvihoz is eljutottak információk arról, hogy érseki ambíciói voltak. „Aligha a véletlen műve, hogy ugyanazon a napon több olyan botrányos ügy is napvilágra került, ami kedvezőtlen fényben tünteti fel a katolikus egyházat" – mondta a teológus. Számára az a kérdés, hogy a szálakat az egyház vagy a kormány mozgatja, esetleg a kettőnek valamiféle különös együttműködése. Lapunknak egyébként második napja nem reagál az ügyben a Kalocsa–kecskeméti Főegyházmegye, a nyomozó hatóságok, továbbá a kecskeméti önkormányzat. Igaz, utóbbi a Telexnek már hajlandó volt válaszolni. Mint írták: Kecskemét polgármestere kezdeményezi az Ifjúság a Közösségért Díjnak a visszavonását, amellyel a városvezetés még 2017-ben tüntette ki Hatházit.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

FOTÓ: MTI/UJVÁRI SÁNDOR

Egyházpolitika. Róbert atya beszél, fideszes notabilitások hallgatják

Berlin szigorítja menekültpolitikáját

IRÁNYVÁLTÁS Németország közölte: általános ellenőrzést vezet be minden szárazföldi határán az illegális migráció korlátozására. Kormányzati források szerint az SPD vezette berlini kabinet az ellenzéki CDU/CSU frakciójával folytatott megbeszélések nyomán kidolgozta „az európai joggal összhangban lévő hatékony visszaküldés modelljét" is. Csakhogy

Ausztria jelezte, hogy nem fogad be visszafordított migránsokat.

FOTÓ: AFP/KAY NIETFIELD/DPA

Friedrich Merz, a CDU/CSU frakcióvezetője írásbeli biztosítékot követelt a menekültek visszafordításának kormányzati szándékára

Ausztria máris jelezte, nem fogad be a német határról visszafordított migránsokat. Mindkét fél lépése érthető: az Olaf Scholz vezette német koalíciónak a tíz nap múlva esedékes brandenburgi tartományi választáson, a Karl Nehammer vezette osztrák néppárti kormánynak a szeptember végi parlamenti választásokon kellene útját állnia a szélsőséges erők hatalomra kerülésének.

BŐVEBBEN A 7. OLDALON

Kilátástalan a kiürült Dunaferr helyzete

NEHÉZIPAR Kilátástalan helyzetbe került Magyarország legnagyobb acélipari vállalata, az egykori Dunaferr. Bejelentették, hogy a Dunarolling Dunai Vasmű Kft. munkavállalóit (nagyjából 2000 fő) állásidőre küldik, miután a másik cégnél, az acél- és a kokszelőállítást végző Duna Furnace Dunai Vasmű Kft.-nél lévő mintegy 1100 alkalmazott már jó ideje otthon tölti mindennapjait. Ezzel lényegében teljesen kiürül a gyár, ami egykor a hazai acélgyártás egyik központja volt, s a legjobb éveiben 8000-9000 embert foglalkoztatott. Ráadásul a most állásidőre küldöttek jelentős részének a fizetése harminc százalékkal csökken. Várják az alapanyagokat a termeléshez, ám ha megérkeznek is, félő, hogy már nehéz lesz az újraindulás.

ÍRÁSUNK A 6. OLDALON

FOTÓ: NÉPSZAVA

Dunaújvárosban egy egész korszak közeledik a végéhez

Terv a helyi adó „reformjára"

ÖNKORMÁNYZATOK Ha a teljes iparűzési adót elveszik a településektől, akkor onnantól mindent az államnak kell finanszíroznia helyben, hiszen az önkormányzatoknak nem marad érdemi bevétele – a többi között erről beszélt lapunknak Schmidt Jenő, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke, miután a múlt heti, 31. országos jegyzői-közigazgatási konferencián lapunk információi szerint ismét szóba került a helyi iparűzési adó (hipa) „megreformálása". Az ötletet a nyáron Lázár János miniszter is szóba hozta, és bár a hivatalos verzió szerint kormányzati döntés még nincs, az előkészítés zajlik, így rövidesen elvehetik a településektől az egyetlen, még megmaradt érdemi bevételüket.

CIKKÜNK A 3. OLDALON

Mobilok: ahány iskola, annyi szokás

OKTATÁS – Mi egyelőre azt kértük a gyerekektől, minden óra elején tegyék ki a mobiltelefonjaikat kikapcsolt állapotban a tanári asztalra. Begyűjteni nem tudjuk őket, mert a biztonságos tároláshoz nincsenek meg a feltételek. Jeleztük a tankerületi központnak, hogy zárható szekrényekre lenne szükség, de választ még nem kaptunk – nyilatkozta lapunknak egy Pest megyei iskola pedagógusa az okostelefonok korlátozásáról szóló rendelet életbelépése után másfél héttel.

Van, ahol a hetesekre bízzák a begyűjtést

FOTÓ: NÉPSZAVA

A Népszava körképéből kiderült: vannak olyan intézmények, ahol a diákokat is bevonták a korlátozással járó feladatok megvalósításába: az egyik helyen a „hetesként" megbízott tanulóknak kell segédkezniük a telefonok begyűjtésében, a dobozok cipelésében. A Belügyminisztérium mindenesetre a Népszavának azt írta, nem észlelt problémákat, és nincs is napirenden a törvény módosítása, kiegészítése.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

„Óriási hitelvesztés az egész egyház számára”

VISSZAÉLÉSEK Az újabb pedofilügyek nyomán elrendelt eljárások azt a fontos üzenetet küldhetik az áldozatoknak és az áldozatvédőknek, hogy létezik igazságszolgáltatás – hangsúlyozta Perintfalvi Rita katolikus teológus.

CZENE GÁBOR

Aligha a véletlen műve, hogy ugyanazon a napon több olyan botrányos ügy is napvilágra került, ami kedvezőtlen fényben tünteti fel a katolikus egyházat – nyilatkozta lapunknak Perintfalvi Rita katolikus teológus, az egyházon belüli szexuális visszaélésekről szóló Amire nincs bocsánat című könyv szerzője. Felépített, tudatos kommunikációs stratégiát sejt a háttérben. Számára az a nagy kérdés, hogy a szálakat az egyház vagy a kormány mozgatja, esetleg a kettőnek valamiféle különös együttműködése.

A Válasz Online péntek reggel számolt be arról, hogy egy – a kormányzati köröket is megjárt akta szerint – Bese Gergő dunavecsei plébános melegpartikon vett részt, tartós intim kapcsolatot ápolt férfiakkal. Bese Gergőt a portál a politikai kereszténység zászlóvivőjeként jellemezte: ő szentelte fel a Miniszterelnökségnek helyet adó volt Karmelita kolostort, a Pesti Srácok és a Megafon irodáit, fellépett az úgynevezett LMBTQ-propaganda ellen. Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek a cikk megjelenése napján felfüggesztette a papi szolgálat alól Bese Gergőt, aki (a maga módján) bocsánatot kért.

A kormánypárti Pesti Srácok szintén pénteken állt elő azzal, hogy – ugyancsak a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében – „két pedofil pap akadt fenn az egyházi gyermekvédelmi jelzőrendszeren”. Az R. Gábor kiskunfélegyházai plébános által a gyanú szerint elkövetett abúzusokat 2022 novemberében jelentették. Az egyházi vizsgálatot követően rendőrségi feljelentést tettek ellene. Az ügy bíróság előtt van, Ferenc pápa R. Gábort elbocsátotta „papi állapotából”. Négy áldozata közül ketten a megrontás idején nem töltötték be a tizennegyedik életévüket – közölte a lap.

Bábel érsek a Kecskeméten szolgálatot teljesítő „Róbert atyát”, a másik pedofíliával gyanúsított papot is azonnal felfüggesztette, ahogyan R. Gábort. Az ellene folyó egyházi vizsgálat még nem zárult le, a világi hatóságok is nyomoznak. A Pesti Srácok forrásai öt áldozatról beszéltek, közülük négyen már az egyházmegye területén, egyházi szolgálat során kerültek a pap közelébe. Az áldozatok egyikét a cikk szerint kilencévesen hálózta be.

FOTÓ: FACEBOOK

Hatházi Róbert (reverendában) kormánypárti politikusokkal

A Népszava hétfőn több, egymástól független forrásra hivatkozva arról írt, hogy a „Róbert atya” néven emlegetett papot Hatházi Róbertnek hívják. A kormányzati és fideszes körökben otthonosan mozgó pap 2023-ban, Ferenc pápa budapesti látogatásakor részt vett a Hősök terén tartott szentmise szervezésében. A plébániája címére bejegyzett egyesület több mint 100 millió forintos kormányzati támogatást kapott család- és ifjúságvédelmi programokra, például 75 millió forintot szexuáledukációs felvilágosító képzésre.

Perintfalvi Rita arra hívta fel a figyelmet, hogy a magyar sajtó nagyjából öt éve foglalkozik oknyomozói szinten az egyházon belüli szexuális visszaélésekkel, de még soha nem fordult elő, hogy valamelyik kormányzati sajtótermék komolyabb tényfeltáró írást megjelentetett volna ebben a témában. Ezúttal azonban a Pesti Srácok részéről ez történt. A teológus szerint a Válasz Online-on közölt leleplezés Bese Gergőről „elvitte a fókuszt” – ez nem bántalmazási ügy ugyan, de mindenképpen szexbotránynak nevezhető –, a Pesti Srácok ehhez időzítette a saját cikke megjelentését. „Ha ezt a három bombát külön-külön, néhány hét eltéréssel élesítik, akkor nagyobbat robbant volna. De pont ezt akarták elkerülni” – fogalmazott.

> Magyarországon még nem született olyan bírósági ítélet, amely súlyos börtönbüntetéssel sújtott volna katolikus papot vagy más egyházi személyt szexuális visszaélések miatt.

Érdekesség – folytatta Perintfalvi Rita –, hogy Hatházi Róbert olyan „fideszes bekötöttségű személy”, aki nemcsak politikai körökben mozgolódik, hanem akire az egyházban is felívelő karrier várt. Nemrégiben címzetes apáti kinevezést kapott, és lapunkhoz hasonlóan Perintfalvi Ritához is eljutottak információk arról, hogy Hatházi Róbertnek érseki ambíciói voltak. (Bábel Balázs jövőre betölti a 75. évét, az egyházi szabályok szerint nyugdíjba kell vonulnia.)

A teológus emlékeztetett rá, hogy 2020-ban már nyilvánosságra került egy szexuális visszaélés a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyében: egy papi szeminarista, tehát már felnőtt korban lévő fiatalember volt az áldozat, az elkövető pedig a hatalmi rendszerben fölötte álló elöljárója. A főegyházmegyében az akkori ügyet rosszul kezelték, a történtek alapos kivizsgálása helyett az áldozatot vádolták. A mostani helyzetben Perintfalvi Rita nyugati minták alapján azt javasolja Bábel Balázs érseknek, hogy kezdje el aktívan felkutatni a még nem ismert áldozatokat.

Egyházjogi értelemben az adott egyházmegye vezetőjéhez tartoznak az ilyen ügyek, de – jelentette ki Perintfalvi Rita – Veres András, a katolikus püspöki kar elnöke helyében összegyházi szinten is foglalkozna a kérdéssel. A pedofilbotrányok nemcsak egy-egy egyházmegye megítélésére vannak negatív hatással, hanem óriási hitelvesztést jelentenek a teljes magyarországi egyház számára.

Az újabb pedofilügyek nyomán elrendelt eljárások azt a fontos üzenetet küldhetik az áldozatoknak és az áldozatvédőknek, hogy létezik igazságszolgáltatás. Ennél azonban többre van szükség. Magyarországon ugyanis még nem született olyan bírósági ítélet, amely súlyos börtönbüntetéssel sújtott volna katolikus papot vagy más egyházi személyt szexuális visszaélések miatt. Ha ez bekövetkezik, akkor Perintfalvi Rita szerint az áldozatok még inkább megerősödnek abban, hogy érdemes küzdeniük, érdemes kiállniuk az igazukért.

JAVASLAT

PERINTFALVI RITA

nyugati minták alapján azt javasolja Bábel Balázs érseknek, hogy kezdje el aktívan felkutatni a még nem ismert áldozatokat

FOTÓ: MTI/UJVÁRI SÁNDOR

Szentcsalád plébánia. Itt teljesített szolgálatot a pedofíliával gyanúsított pap

Kecskeméti polgármester: Ez sokunknak nagy csalódás lesz

KÖVETKEZMÉNYEK Második napja nem reagál egyetlen kérdésünkre sem Hatházi Róbert pedofilgyanúba került pap, a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye, a nyomozó hatóság, továbbá a kecskeméti önkormányzat. Igaz, utóbbi a Telexnek már hajlandó volt válaszolni, mint írták: Kecskemét polgármestere kezdeményezi az Ifjúság a Közösségért Díjnak a visszavonását, amellyel a városvezetés még 2017-ben tüntette ki a pedofíliával gyanúsított katolikus papot, Hatházi Róbertet. „Megdöbbentő, és ha a vádak igaznak bizonyulnak, ez sokunknak nagy csalódás lesz” – írta a portálnak Szemereyné Pataki Klaudia fideszes polgármester.

Mint emlékezetes, arról is beszámoltunk, hogy Hatházi plébániájának címére jegyezték be a Kecskemét–Széchenyiváros közösségépítő Egyesületet, amely tavaly több mint 100 millió forint kormányzati támogatást kapott család- és ifjúságvédelmi programokra. 75 millió forintot nyert szexuáledukációs felvilágosító képzésre a Kulturális és Innovációs Minisztériumtól, és a kecskeméti önkormányzat is 4,5 millióval támogatta.

„Az egyesület a plébániára van bejegyezve, de semmi köze a plébánoshoz. Az egyesület 1997-ben jött létre, a székhelye jóval később, a plébánia megépülése után került át. Az egyesületnek jelenleg is elnökségi tagja – korábban alelnöke volt – dr. Brúszel László egykori MSZMP-tag, később szocialista országgyűlési képviselő, aki jelenleg a városi közgyűlésben ellenzékben lévő Szövetség a Hírös Városért Egyesület elnöke” – írta a polgármester. NÉPSZAVA

A Demokratikus Koalíció átvilágítást akar

A Demokratikus Koalíció azt kezdeményezi, hogy ugyanolyan szigorúan világítsák át a gyermekekkel foglalkozó egyházi személyeket, mint a gyermekvédelemben dolgozókat – mondta az ellenzéki párt frakcióvezető-helyettese. Arató Gergely lapunk hétfői cikkére reagált. Az ellenzéki képviselő hangsúlyozta, a gyermekvédelem és pedofília elleni harc „mindannyiunk ügye”, és nem maradhatnak ki az ellenőrzésből az egyházak sem.

Amit nem szabad a gyermekvédelemben dolgozóknak, azt nem szabad a gyermekekkel foglalkozó egyházi személyeknek sem, „fideszes tagkönyv ide vagy oda”. „Nincs kibúvó, nincs mentesség, nincs pedofilengedély a NER-papoknak sem” – indokolta kezdeményezésüket.